

RENDÉSZETI ALAP- ÉS SZAKVIZSGA BIZOTTSÁG

**RENDÉSZETI
ALAPVIZSGA
TANANYAG**

KÖZIGAZGATÁSI ALAPISMERETEK

Szerzők:	Dr. Sóti Kálmán
Szakmai lektor:	Dr. Török Zoltán
Pedagógiai lektor:	Bányik Anita
Szerkesztő:	Plés Klára
Készült:	2018. április

TARTALOMJEGYZÉK

1. ADAT- ÉS ÜGYKEZELÉSRE, ÜGYVITELRE, TITOKVÉDELEMRE VONATKOZÓ ELŐÍRÁSOK, TITOKTARTÁSI SZABÁLYOK	10
1.1. Adatkezelés	10
1.1.1. Az adatvédelem és az adatkezelés jogforrásai	10
1.1.2. Az adatkezelés elvei.....	10
1.1.3. A személyes adatok védelme	11
1.1.4. A közérdekű adatok megismerése.....	11
1.2. Ügykezelés, ügyvitel	16
1.2.1. Az ügykezelésre vonatkozó fogalmak.....	16
1.2.2. Az ügyiratkezelés jogi szabályozása	17
1.2.3. A közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményei.....	17
1.3. Titokvédelemre vonatkozó előírások, a titoktartásra vonatkozó szabályok	24
1.3.1. Minősített adatok védelmének jogi alapjai.....	24
1.3.2. A minősített adatkezelés során alkalmazandó alapelvek	25
1.3.3. A minősített adat, a minősítés, a minősítési szintek.....	25
1.3.4. A felülvizsgálat és a felülbírálat.....	26
1.3.5. A biztonsági feltételek.....	27
1.3.6. A minősített adat védelmét ellátó szervezetek és személyek	28
1.3.7. A minősített adatok büntető- és szabálysértési jogi védelme.....	29
1.4. Adatvédelem	30
1.4.1. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság jogállása, feladatai.....	31
1.5. A felhasznált irodalom jegyzéke	32
2. KÖZIGAZGATÁSI SZERVEZETI IGAZGATÁS	33
2.1. A közigazgatás fogalma, feladata, rendszere, tagozódása.....	33
2.2. Az államigazgatás szervezete, tagozódása	33
2.2.1. A központi államigazgatási szervek	34
2.2.2. A Kormány.....	34
2.3. Önkormányzati igazgatás	39
2.3.1. A helyi önkormányzati rendszer	39
2.3.2. A helyi önkormányzatok típusai	40
2.3.3. Az önkormányzatok feladat- és hatásköre	40
2.4. A közigazgatás személyzete.....	44
2.4.1. A közigazgatás feladatellátás	44
2.4.2. A közigazgatási jogviszonyban foglalkoztatottak csoportosítása, jogállása	45
2.4.3. A közzolgálati tisztviselők.....	45
2.4.4. A jogviszonyokat meghatározó jogszabályok.....	49
2.5. A felhasznált irodalom jegyzéke	50
3. ALKOTMÁNYJOGI ÉS JOGI ALAPISMERETEK	51
3.1. Magyarország jogrendszere.....	51
3.1.1. A társadalmi normák	51
3.1.2. A jogi normák	51
3.1.3. A jog fogalma.....	52
3.1.4. A jogforrási rendszer sajátosságai és a jogforrások	52
3.1.5. A nemzetközi jog és az EU joga	52
3.1.6. A jogalkotó szervek által kibocsátott jogszabályok	53
3.1.7. Közjogi szervezetszabályozó eszközök	54
3.1.8. A Magyarország jogrendszerének jogági tagozódása	55
3.2. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek	57

3.3.1. A jogképződés fogalma, fajtái.....	57
3.2.3. A jogalkotás alapvető követelményei	58
3.2.4. A törvényalkotás	59
3.2.5. A rendeletalkotás.....	60
3.2.6. A jogalkalmazás fogalma, fajtái, típusai, szakaszai	60
3.3. Az alkotmány fogalma, az alkotmányossági követelmények.....	62
3.4. Az államhatalmi szervek rendszere.....	63
3.4.1. Az Országgyűlés	63
3.4.2. A Kormány.....	66
3.4.3. A köztársasági elnök	69
3.4.4. A bíróság.....	72
3.4.5. Az ügyészség.....	75
3.4.6. Az alapvető jogok biztosa	77
3.4.7. Az Alkotmánybíróság	79
3.4.8. Az Állami Számvevőszék	84
3.4.9. A helyi önkormányzatok	86
3.5. Az alapvető jogok és kötelezettségek rendszere	88
3.5.1. Az alapvető jogok csoportosítása, korlátozása.....	88
3.5.2. Az egyes alapvető jogok	89
3.5.3. Az alapvető köteleességek	89
3.6. A felhasznált irodalom jegyzéke	91
4. EMBERI JOGI, POLGÁRI JOGI ÉS KISEBBSÉJOGI, KÖZIGAZGATÁSI ÉS BELÜGYI ALAPISMERETEK	93
4.1. Emberi jogi alapismeretek.....	93
4.1.1. Az emberi- az állampolgári- és az alapvető jogok fogalmi viszonyrendszere	93
4.1.2. Az emberi jogok eszméletörténetének kialakulása	93
4.1.3. Az emberi és az állampolgári és az alapvető jogok tartalma	95
4.1.4. Az emberi jogok csoportosítása	95
4.2. Polgári jogi alapismeretek.....	96
4.2.1. A polgári jog fogalma, jogforrása	96
4.2.2. A Ptk. szerkezete és nyelvezete	97
4.2.3. A Ptk. hatálya és alapelvei	97
4.2.4. A polgári jog területei	98
4.2.5. Az ember mint jogalany	99
4.3. Közigazgatási és belügyi alapismeretek.....	102
4.3.1. A Belügyminisztérium jogállása és alapadatai.....	102
4.3.2. A minisztérium szervezete	103
4.3.3. A minisztérium vezetése	103
4.4. A rendészettudomány, a rendészet és a rendészeti igazgatás	105
4.4.1. A rendészeti igazgatás.....	105
4.4.2. A rendészet és a rendvédelem	108
4.5. A felhasznált irodalom jegyzéke	112
5. SZABÁLYSÉRTÉSEKRE VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK	114
5.1. A szabálysértési jog fogalma, jogforrása, célja	114
5.1.1. A szabálysértés fogalma.....	114
5.2. A szabálysértésért való felelősség.....	115
5.2.1. A szabálysértésért való felelősség nem állapítható meg az alábbi esetekben	116
5.3. A szabálysértést meghatározó jogszabály hatálya.....	116
5.4. A szabálysértés büntethetőségének elévülése	117
5.5. Felelősségi akadályok (büntethetőségi akadályok)	117
5.5.1. A szabálysértésért való felelősségi akadályok rendszere	117
5.5.2. A büntethetőséget kizáró okok.....	117
5.5.3. A büntethetőséget megszüntető okok.....	118
5.5.4. A büntethetőséget kizáró másodlagos akadályok.....	119
5.6. A szabálysértés miatt alkalmazható jogkövetkezmények	119

5.6.1. A szabálysértési szankció lényege	119
5.6.2. A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések	119
5.6.3. A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések.....	121
5.6.4. A büntetés kiszabása, elévülése, mentesülés a hátrányos jogkövetkezmények alól	122
5.7. Katonákra vonatkozó rendelkezések	123
5.8. A szabálysértés miatt eljáró hatóságok	124
5.9. A kizárás.....	124
5.9.1. A kizárás általános szabályai	124
5.9.2. A szabálysértési hatóság tagjának kizárása	125
5.9.3. A szakértő kizárása	125
5.9.4. Az ügyész kizárása.....	126
5.9.5. A bíró kizárása	126
5.10. A végrehajtás.....	126
5.10.1. A határozat jogereje	126
5.10.2. A szabálysértési elzárás végrehajtása.....	127
5.10.3. A pénzbírság, a helyszíni bírság, a szabálysértési költség, a rendbírság, valamint az okozott kár végrehajtása.....	128
5.11. A felhasznált irodalom jegyzéke	130
6. A KÖZIGAZGATÁSI HATÓSÁGI ELJÁRÁS	131
6.1. A közigazgatási eljárás, a közigazgatási hatósági eljárásjog.....	131
6.2. A közigazgatási hatósági eljárás jogforrása, alapelvei, hatálya	131
6.2.1. A közigazgatási hatósági eljárás jogforrása	131
6.2.2. Az Ákr. alapelvei	132
6.2.3. Az Ákr. hatálya	133
6.2.4. Eljárási képesség és képviselő.....	134
6.3. Alapvető rendelkezések.....	136
6.3.1. Az eljárási kötelezettség.....	136
6.3.2. Illetékesség.....	136
6.3.3. Nyelvhasználat	138
6.3.4. Kizárás	138
6.3.5. Megkeresés.....	140
6.3.6. A kapcsolattartás általános szabályai	140
6.3.7. Adatkezelés	140
6.3.8. A kiskorú, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, valamint a fogyatékossgal élő személy eljárási védelme	141
6.3.9. A támogató	142
6.3.10. Betekintés az eljárás irataiba	142
6.4. A kérelemre induló hatósági eljárás	143
6.4.1. A kérelem.....	143
6.5. Sommás eljárás és teljes eljárás	144
6.5.1. Automatikus döntéshozatal	145
6.5.2. A sommás eljárás	145
6.5.3. A teljes eljárás.....	145
6.5.4. Függő hatályú döntés	145
6.6. Hiánypótlás	147
6.7. A kapcsolódó eljárás	147
6.8. A kérelem visszautasítása.....	148
6.9. Az eljárás megszüntetése	149
6.10. Az eljárás felfüggesztése.....	149
6.11. Az eljárás szünetelése.....	150
6.12. Az ügyintézési határidő és a határidő számítása	150
6.12.1. Az ügyintézési határidő.....	150
6.12.2. A határidő túllépése.....	151
6.12.3. A határidő számítása	151
6.13. Igazolási kérelem.....	152

6.13.1. Az igazolási kérelem előterjesztése.....	152
6.13.2. Az igazolási kérelem elfogadásának joghatása	152
6.14. A szakhatóság közreműködése.....	153
6.14.1. A szakhatósági eljárás	153
6.14.2. A szakhatósági állásfoglalás	153
6.14.3. Az előzetes szakhatósági állásfoglalás.....	153
6.15. Idézés.....	153
6.15.1. Az idézés általános szabályai	153
6.15.2. Az idézés helye	154
6.15.3. Az idézett személy megjelenési kötelezettsége.....	154
6.16. Értesítés eljárási cselekményről	155
6.17. A tényállás tisztázása	155
6.17.1. A tényállás tisztázásának általános rendelkezései.....	155
6.18. Az ügyfél nyilatkozata	156
6.18.1 Az ügyfél nyilatkozatának kiemelt szerepe.....	156
6.19. Irat	156
6.19.1. Az iratra vonatkozó szabályok	156
6.20. Tanú.....	157
6.20.1. A tanúra vonatkozó általános szabályok	157
6.20.2. A tanú meghallgatás.....	157
6.21. Szemle	158
6.21.1. A szemlére vonatkozó általános szabályok	158
6.21.2. A szemle lefolytatása	158
6.21.3. Az azonnali eljárási cselekmény érdekében lefolytatott szemle	158
6.22. Szakértő.....	159
6.22.1. A szakértő kirendelésére vonatkozó szabályok.....	159
6.22.2. A szakértői vizsgálatra vonatkozó általános szabályok	159
6.23. Tolmács	159
6.24. Tárgyalás	159
6.25. Egyezségi kísérlet.....	160
6.26. A bizonyítékok ismertetése az ügyféllel	160
6.27. Az eljárás akadályozásának következményei.....	160
6.28 Az eljárási cselekmények rögzítése.....	160
6.29. A hatósági tanú.....	161
6.30. A hatóság döntései	161
6.30.1. A döntés formái, a határozat és a végzés	161
6.30.2. A döntés tartalma és formája.....	162
6.30.3. A hatóság döntésének véglegessége.....	163
6.30.4. Az egyezség jóváhagyása.....	163
6.30.5. Azonnali végrehajthatóság	163
6.31 A döntés közlése	164
6.31.1. A döntés közlésének általános szabályai.....	164
6.31.2. A kézbesítésre vonatkozó szabályok.....	164
6.31.3. A kézbesítési meghatalmazottra vonatkozó szabályok	165
6.31.4. A hirdetményi közlés	166
6.31.5. Közhírré tétel.....	166
6.31.6. A döntés kijavítása és kiegészítése	167
6.32. Hatósági szerződés	167
6.32.1. A hatósági szerződés megkötése	167
6.32.2. A hatósági szerződés módosítása és teljesítése	168
6.33. Hatósági bizonyítvány, igazolvány és nyilvántartás	168
6.33.1. A hatósági bizonyítványra, igazolványra és nyilvántartásra vonatkozó általános szabályok	168
6.34. A hatósági ellenőrzés	169
6.34.1. Általános szabályok	169

6.34.2. A hatósági ellenőrzés lefolytatása. A hatósági ellenőrzés megindítására vonatkozó általános szabályok	169
6.34.3. A hatósági ellenőrzés lezárása	170
6.34.4. Folyamatos ellenőrzési feladat ellátására vonatkozó különös szabályok.....	170
6.35. A hivatalbóli eljárás	170
6.35.1. Az eljárás megindítása	171
6.35.2. Az ügyfél adatszolgáltatási kötelezettsége a hivatalbóli eljárásban	171
6.36. Az ideiglenes intézkedés	172
6.37. Biztosítási intézkedések	172
6.38. Zár alá vétel és lefoglalás	172
6.38.1. A zár alá vétel és lefoglalás általános szabályai.....	172
6.38.2. A zár alá vétel megszüntetése és a dolog kiadása	173
6.38.3. A zár alá vett dolog értékesítése, megsemmisítése	173
6.39. A jogorvoslat.....	174
6.39.1. A jogorvoslat szabályainak alkalmazása.....	174
6.39.2. A jogorvoslathoz való jog	174
6.39.3. Jogorvoslati eljárások.....	174
6.40. Közigazgatási per	174
6.40.1. A közigazgatási per lehetősége	174
6.41. A döntés módosítása vagy visszavonása a keresetlevél alapján.....	175
6.42. Fellebbezés	175
6.42.1. A fellebbezés általános szabályai.....	175
6.42.2. A fellebbezés halasztó hatálya	176
6.42.3. A fellebbezés előterjesztése	176
6.42.4. A fellebbezés különös szabályai	176
6.43. A döntés módosítása vagy visszavonása	177
6.44. Felügyeleti eljárás	177
6.44.1. A felügyeleti eljárás általános szabályai	177
6.45. Ügyészi felhívás és fellépés	177
6.46. Semmisség.....	178
6.46.1. A semmisség általános szabályai	178
6.47. Az eljárási költségre vonatkozó általános szabályok	179
6.47.1. Az eljárási költség meghatározása	179
6.47.2. Az eljárási költség viselésének általános szabálya.....	179
6.47.3. Az eljárási költség ügyfél általi viselése	179
6.47.4. Az eljárási költség hatóság és az eljárásban részt vevő egyéb személy általi viselése .	179
6.47.5. Az eljárási költség előlegezésére vonatkozó általános szabályok.....	179
6.47.6. Döntés az eljárási költség viseléséről.....	180
6.48. Költségmentesség.....	180
6.48.1. A költségmentességre vonatkozó általános szabályok.....	180
6.49. A végrehajtás.....	180
6.49.1. A végrehajtás általános szabályai.....	180
6.49.2. Végrehajtható döntések.....	181
6.49.3. A végrehajtás elrendelése.....	181
6.49.4. A végrehajtás foganatosítása.....	181
6.49.5. Késedelmi pótlék.....	181
6.49.6. A végrehajtás felfüggesztése.....	181
6.49.7. A végrehajtás megszüntetése	182
6.49.8. A végrehajtási jog elévülése.....	182
6.50. A felhasznált irodalom jegyzéke	183
7. EURÓPAI UNIÓS ALAPISMERETEK	185
7.1. Az Európai Unió kialakulása, fejlődése	185
7.1.1. Előzmények.....	185
7.1.2. Az Európai Unió fejlődése	185
7.2. Az Európai Unió intézményrendszere.....	186

7.2.1. Az Európai Parlament (EP).....	187
7.2.2. Az Európai Tanács (EiT)	188
7.2.3. A Tanács	188
7.2.4. Az Európai Bizottság (Bizottság).....	188
7.2.5. Az Európai Unió Bírósága (EUB).....	189
7.2.6. A Számvevőszék	189
7.2.7. Európai Központi Bank és a Központi Bankok Európai Rendszere	190
7.2.8. Egyéb intézmények	190
7.3. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió, nyelvhasználat és az EU jelképei.....	190
7.3.1. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió	190
7.3.2. Nyelvhasználat, jelképek.....	191
7.4. Az Európai Unió jogrendszere	191
7.4.1. Az elsődleges jogforrások	191
7.4.2. A másodlagos jogforrások - a jogi aktusok.....	192
7.4.3. Alapjogvédelem az Európai Unióban	192
7.4.4. Az európai uniós jog és a magyar jog viszonya	193
7.5. A felhasznált irodalom jegyzéke	194
8. ÁLTALÁNOS NEMZETKÖZI JOGI ISMERETEK ÉS A HUMANITÁRIUS JOG.....	195
8.1. Nemzetközi jogi alapvetés	195
8.1.1. A nemzetközi jog meghatározása.....	195
8.1.2. A nemzetközi jog szintjei.....	196
8.1.3. A nemzetközi jog forrásai	196
8.1.4. A nemzetközi jog alapelvei	197
8.2. A nemzetközi humanitárius jog.....	198
8.2.1. A nemzetközi humanitárius jog meghatározása.....	198
8.2.2. A humanitárius jog forrásai és alkalmazása	199
8.2.3. A humanitárius jog alapelvei	200
8.3. A felhasznált irodalom jegyzéke	201
9. GAZDÁLKODÁSI ÉS PÉNZÜGYI ALAPISMERETEK.....	202
9.1. Pénzügyi alapismeretek.....	202
9.1.1. A gazdaságpolitika fogalma, főbb területei, jellemzői, eszközrendszere.....	202
9.1.2. A nemzetgazdaság, a gazdaság szereplői és szerkezete, a nemzetgazdaság mutatói	203
9.2. Államháztartási és gazdálkodási alapismeretek	204
9.2. Az államháztartás rendszere.....	204
9.2.1. A költségvetési bevételek, költségvetési kiadások, költségvetés	205
9.2.2. A központi költségvetés elkészítésének, végrehajtásának szabályai.....	207
9.2.3. A központi költségvetésről szóló törvény szerkezete, tartalma	207
9.3. Nemzeti vagyon	208
9.4. Költségvetési szervek.....	212
9.4.1. A költségvetési szervek irányítása, felügyelete.....	212
9.5. Kötelezettségvállalás, ellenjegyzés, utalványozás	213
9.5.1. Kötelezettségvállalás.....	213
9.5.2. Utalványozás, teljesítés igazolás	213
9.6. Ellenőrzés az államháztartás területén	213
9.6.1. Az Állami Számvevőszék ellenőrzése	214
9.6.2. A kormányzati ellenőrzési szerv és az európai támogatásokat auditáló szerv ellenőrzése	214
9.6.3. A kincstári ellenőrzés.....	215
9.6.4. A költségvetési szervek belső kontrollrendszere	215
9.6.5. Belső ellenőrzés	216
9.7. A felhasznált irodalom jegyzéke	217
10. INFORMÁCIÓBIZTONSÁG ÉS ADATVÉDELEM, A HÍRADÁSRA, ÖSSZEKÖTTETÉSRE ÉS ADATTOVÁBBÍTÁSRA VONATKOZÓ SAJÁTOS LEHETŐSÉGEK ÉS SZABÁLYOK.....	219
10.1. Az információbiztonság és adatvédelem.....	219

10.1.1. Az információbiztonság jogforrásai	219
10.1.2. Az ibtv. hatálya	220
10.1.3. Információbiztonság, információs rendszer, elektronikus biztonság	221
10.1.4. Az elektronikus információbiztonsági követelmények	222
10.1.5. Az elektronikus információs rendszerek biztonsági osztályba sorolása	222
10.1.6. Az elektronikus információs rendszerrel rendelkező szervezetek biztonsági szintje....	222
10.1.7. A szervezeteknek az elektronikus információs rendszereik védelmét biztosító kötelezettségei	224
10.1.8. Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladata	225
10.1.9. Az elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyelete	227
10.1.10. Információbiztonsági felügyelő kirendelése	229
10.1.11. Sérülékenységvizsgálat, biztonsági esemény vizsgálata	229
10.1.12. Kormányzati eseménykezelő központ	229
10.2. Adattovábbítás.....	230
10.3. A felhasznált irodalom jegyzéke:	231
11. NEMZETPOLITIKA	233
11.1. A nemzetpolitika és a nemzetpolitikai stratégia.....	233
11.2. Jogszabályi alapok.....	234
11.2.1. Az Alaptörvény	234
11.2.2. A Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről szóló törvény	234
11.3. Cselekvési területek.....	235
11.3.1 A magyar közigazgatás	235
11.3.2. Magyarországi társadalom	235
11.3.3. Magyarság Háza	235
11.3.4. Határtalanul! (osztálykirándulási program)	236
11.3.5. Egyszerűsített honosítás	236
11.3.6. Hatékony támogatáspolitiká.....	236
11.3.7. Bethlen Gábor Alap.....	237
11. 4. Magyar–magyar kapcsolattartás, párbeszéd.....	237
11.4.1. Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT).....	237
11.4.2. Magyar Diaszpóra Tanács.....	237
11.4.3. Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma	237
11.4.4. Az Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottsága	237
11.5. A felhasznált irodalom jegyzéke	238

1. Adat- és ügykezelésre, ügyvitelre, titokvédelemre vonatkozó előírások, titoktartási szabályok

1.1. Adatkezelés

1.1.1. Az adatvédelem és az adatkezelés jogforrásai

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG fejezetének VI. cikke rendelkezik a jó hírnév a személyes adatok védelméről, a közérdekű adatok megismerésének jogáról.

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

(3) A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.

Magyarország Alaptörvénye a személyes adatok védelméhez fűződő jogot és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogot is alapjogként határozza meg, és a két jog érvényesülésének ellenőrzéséről a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) gondoskodik.

A személyes adatok védelmét, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog érvényesülését szolgáló alapvető szabályokról, valamint az ezen szabályok ellenőrzésére hivatott hatóságról az Alaptörvény végrehajtására az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról 2011. évi CXII. törvény (továbbiakban: Infotv.) rendelkezik.

Az Infotv. célja az adatok kezelésére vonatkozó alapvető szabályok meghatározása annak érdekében, hogy a természetes személyek magánszféráját az adatkezelők tiszteletben tartsák, valamint a közügyek átláthatósága a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog érvényesítésével megvalósuljon.

1.1.2. Az adatkezelés elvei

- Célhoz kötöttség elve: személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas. A személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető.
- Adatminőség követelménye: Ez magában foglalja a pontos, teljes és naprakész adatok igényét, valamint az adatfelvétel és az adatkezelés tisztességes, törvényes mivoltát.
- Jogalaphoz kötöttség: Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie az adatkezelés céljának, az adatok felvételének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie.

- Tisztességesség, törvényesség: A személyes adatok kezelését tisztességesnek és törvényesnek kell tekinteni, ha az érintett véleménynyilvánítási szabadságának biztosítása érdekében az érintett véleményét megismerni kívánó személy az érintett lakóhelyén vagy tartózkodási helyén felkeresi, feltéve, hogy az érintett személyes adatait e törvény rendelkezéseinek megfelelően kezelik és a személyes megkeresés nem üzleti célra irányul. A személyes megkeresésre a munka törvénykönyve szerinti munkaszüneti napon nem kerülhet sor.

1.1.3. A személyes adatok védelme

Az Infotv. a személyes adatok három típusát különbözteti meg.

Személyes adatnak minősül az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Az Infotv. vonatkozásában érintettnek nevezünk: bármely meghatározott, személyes adat alapján azonosított vagy – közvetlenül vagy közvetve – azonosítható természetes személyt.

A különleges adat:

- a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselési szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat,
- az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat, valamint a bűnügyi személyes adat.

Bűnügyi személyes adat: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat.

1.1.4. A közérdekű adatok megismerése

A közérdekű adatok megismerésének általános szabályai

Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek (a továbbiakban együtt: közfeladatot ellátó szerv) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot – törvényben meghatározott kivételekkel – erre irányuló igény alapján bárki megismerhesse.

Közérdekből nyilvános adat a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata, valamint azok a személyes adatai, amelyek megismerhetőségét törvény előírja. A közérdekből nyilvános személyes adatok a célhoz kötött adatkezelés elvének

tiszteletben tartásával terjeszthetők. A közérdekből nyilvános adat a jogszabály vagy állami, illetőleg helyi önkormányzati szervvel kötött szerződés alapján kötelezően igénybe veendő, vagy más módon ki nem elégíthető szolgáltatást nyújtó szervek vagy személyek kezelésében lévő, e tevékenységükre vonatkozó, személyes adatnak nem minősülő adat.

A közérdekű vagy közérdekből nyilvános adat nem ismerhető meg, ha az a minősített adat védelméről szóló törvény szerinti minősített adat. A közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jogot – az adatfajták meghatározásával – törvény

- 1) honvédelmi érdekből;
- 2) nemzetbiztonsági érdekből;
- 3) bűncselekmények üldözése vagy megelőzése érdekében;
- 4) környezet- vagy természetvédelmi érdekből;
- 5) központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;
- 6) külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra tekintettel;
- 7) bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel;
- 8) a szellemi tulajdonhoz fűződő jogra tekintettel korlátozhatja.

Közérdekből nyilvános adatként nem minősül üzleti titoknak a központi és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai uniós támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezményel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli.

A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz – így különösen a védett ismerethez – való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

Az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely az államháztartás alrendszerébe tartozó valamely személlyel pénzügyi vagy üzleti kapcsolatot létesít, köteles e jogviszonnyal összefüggő és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozóan – erre irányuló igény esetén – bárki számára tájékoztatást adni. A tájékoztatási kötelezettség a közérdekből nyilvános adatok nyilvánosságra hozatalával vagy a korábban már elektronikus formában nyilvánosságra hozott adatot tartalmazó nyilvános forrás megjelölésével is teljesíthető.

Ha a tájékoztatásra kötelezett a tájékoztatást megtagadja, a tájékoztatást igénylő a tájékoztatásra kötelezett felett törvényességi felügyelet gyakorlására jogosult szerv eljárását kezdeményezheti.

A közérdekű adatok megismerése korlátozható uniós jogi aktus alapján az Európai Unió jelentős pénzügy- vagy gazdaságpolitikai érdekére tekintettel, beleértve a monetáris, a költségvetési és az adópolitikai érdeket is.

A közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörébe tartozó döntés meghozatalára irányuló eljárás során készített vagy rögzített, a döntés megalapozását szolgáló adat a keletkezésétől számított tíz évig nem nyilvános. Ezen adatok megismerését – az adat megismeréséhez és a megismerhetőség kizárásához fűződő közérdek súlyának mérlegelésével – az azt kezelő szerv vezetője engedélyezheti.

A döntés megalapozását szolgáló adat megismerésére irányuló igény a döntés meghozatalát követően akkor utasítható el, ha az adat további jövőbeli döntés megalapozását is szolgálja, vagy az adat megismerése a közfeladatot ellátó szerv törvényes működési rendjét vagy feladat- és hatáskörének illetéktelen külső befolyástól mentes ellátását, így különösen az adatot keletkeztető álláspontjának a döntések előkészítése során történő szabad kifejtését veszélyeztetné.

A közérdekű adat megismerése iránti igény

A közérdekű adat megismerése iránt szóban, írásban vagy elektronikus úton bárki igényt nyújthat be. A közérdekből nyilvános adatok megismerésére a közérdekű adatok megismerésére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Ha az adatigénylés nem egyértelmű, az adatkezelő felhívja az igénylőt az igény pontosítására. A közérdekű adat megismerésére irányuló igénynek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv az igény beérkezését követő legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 15 napon belül tesz eleget. Az adatigénylésnek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv nem köteles eleget tenni abban a részben, amelyben az azonos igénylő által egy éven belül benyújtott, azonos adatkörre irányuló adatigényléssel megegyezik, feltéve, hogy az azonos adatkörbe tartozó adatokban változás nem állt be.

Az adatigénylésnek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv nem köteles eleget tenni, ha az igénylő nem adja meg nevét, nem természetes személy igénylő esetén megnevezését, valamint azt az elérhetőséget, amelyen számára az adatigényléssel kapcsolatos bármely tájékoztatás és értesítés megadható.

Ha az adatigénylés jelentős terjedelmű, illetve nagyszámú adatra vonatkozik, vagy az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételevel jár, a határidő egy alkalommal 15 nappal meghosszabbítható. Erről az igénylőt az igény beérkezését követő 15 napon belül tájékoztatni kell.

Ha az igénylés olyan adatra vonatkozik, amelyet az Európai Unió valamely intézménye vagy tagállama állított elő, az adatkezelő haladéktalanul megkeresi az Európai Unió érintett intézményét vagy tagállamát, és erről az igénylőt tájékoztatja. A tájékoztatás megtételétől az Európai Unió érintett intézménye vagy tagállama válaszáig az adatkezelőhöz való beérkezéséig terjedő időtartam az adatigénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidőbe nem számít bele.

Az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről, annak tárolási módjától függetlenül az igénylő másolatot kaphat. Az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv az adatigénylés teljesítéséért – az azzal kapcsolatban felmerült költség mértékéig terjedően – költségtérítést állapíthat meg, amelynek összegéről az igénylőt az igény teljesítését megelőzően tájékoztatni kell.

Az igénylő a kapott tájékoztatás kézhezvételét követő 30 napon belül nyilatkozik arról, hogy az igénylését fenntartja-e. A tájékoztatás megtételétől az igénylő nyilatkozatának az adatkezelőhöz való beérkezéséig terjedő időtartam az adatigénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidőbe nem számít bele. Ha az igénylő az igényét fenntartja, a költségtérítést az adatkezelő által megállapított, legalább 15 napos határidőben köteles az adatkezelő részére megfizetni.

Ha az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár, vagy az a dokumentum vagy dokumentumrész, amelyről az igénylő másolatot igényelt, jelentős terjedelmű, illetve a költségtérítés mértéke meghaladja a kormányrendeletben meghatározott összeget, az adatigénylést a költségtérítésnek az igénylő általi megfizetését követő 15 napon belül kell teljesíteni.

Arról, hogy az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár, illetve a másolatként igényelt dokumentum vagy dokumentumrész jelentős terjedelmű, továbbá a költségtérítés mértékéről, valamint az adatigénylés teljesítésének a másolatkészítést nem igénylő lehetőségeiről az igénylőt az igény beérkezését követő 15 napon belül tájékoztatni kell.

Ha a közérdekű adatot tartalmazó dokumentum az igénylő által meg nem ismerhető adatot is tartalmaz, a másolaton a meg nem ismerhető adatot felismerhetetlenné kell tenni. Az adatigénylésnek közérthető formában és – amennyiben ezt az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv aránytalan nehézség nélkül teljesíteni képes – az igénylő által kívánt formában, illetve módon kell eleget tenni.

Ha a kért adatot korábban már elektronikus formában nyilvánosságra hozták, az igény teljesíthető az adatot tartalmazó nyilvános forrás megjelölésével is. Az adatigénylést nem lehet elutasítani arra való hivatkozással, hogy annak közérthető formában nem lehet eleget tenni. Az igény teljesítésének megtagadásáról, annak indokaival, valamint az igénylőt e törvény alapján megillető jogorvoslati lehetőségekről való tájékoztatással együtt, az igény beérkezését követő 15 napon belül írásban vagy – ha az igényben elektronikus levelezési címét közölte – elektronikus levélben értesíteni kell az igénylőt. Az elutasított kérelmekről, valamint az elutasítások indokairól az adatkezelő nyilvántartást vezet, és az abban foglaltakról minden évben január 31-éig tájékoztatja a Hatóságot.

A közérdekű adat megismerése iránti igény teljesítése nem tagadható meg azért, mert a nem magyar anyanyelvű igénylő az igényét anyanyelvén vagy az általa értett más nyelven fogalmazza meg.

Ha a közérdekű adat megismerése iránti igény teljesítésének megtagadása tekintetében a törvény az adatkezelő mérlegelését teszi lehetővé, a megtagadás alapját szűken kell értelmezni, és a közérdekű adat megismerésére irányuló igény teljesítése kizárólag abban az esetben tagadható meg, ha a megtagadás alapjául szolgáló közérdek nagyobb súlyú a közérdekű adat megismerésére irányuló igény teljesítéséhez fűződő közérdeknél.

A közfeladatot ellátó szervnek a közérdekű adatok megismerésére irányuló igények teljesítésének rendjét rögzítő szabályzatot kell készítenie.

A közfeladatot ellátó szerv gazdálkodásának átfogó, számlaszintű, illetve tételes ellenőrzésére irányuló adatmegismerésekre külön törvények rendelkezései irányadók. Erre való hivatkozással az adatkezelő az adatigénylést az igénylés tárgyát képező irat másolata helyett a jogviszony

alanyainak, a jogviszony típusának, a jogviszony tárgyának, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás mértékének és teljesítése időpontjának megjelölésével is teljesítheti.

Az igénylő a közérdekű adat megismerésére vonatkozó igény elutasítása vagy a teljesítésre nyitva álló, vagy az adatkezelő által a meghosszabbított határidő eredménytelen eltelte esetén, valamint az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegének felülvizsgálata érdekében bírósághoz fordulhat.

A megtagadás jogszerűségét és a megtagadás indokait, illetve az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegének megalapozottságát az adatkezelőnek kell bizonyítania. A pert az igény elutasításának közlésétől, a határidő eredménytelen elteltétől, illetve a költségtérítés megfizetésére vonatkozó határidő lejártától számított harminc napon belül kell megindítani az igényt elutasító közfeladatot ellátó szerv ellen.

Ha az igény elutasítása, nem teljesítése vagy az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összege miatt az igénylő a Hatóság vizsgálatának kezdeményezése érdekében a Hatóságnál bejelentést tesz, a pert a bejelentés érdemi vizsgálatának elutasításáról, a vizsgálat megszüntetéséről, a lezárásáról szóló vagy az értesítés kézhezvételét követő harminc napon belül lehet megindítani. A perindításra rendelkezésre álló határidő elmulasztása esetén igazolásnak van helye.

A közérdekű adatok közzététele

A közérdekű adatokra vonatkozó tájékoztatási kötelezettség

A közfeladatot ellátó szerv a feladatkörébe tartozó ügyekben – így különösen az állami és önkormányzati költségvetésre és annak végrehajtására, az állami és önkormányzati vagyon kezelésére, a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre, a piaci szereplők, a magánszervezetek és - személyek részére különleges vagy kizárólagos jogok biztosítására vonatkozóan – köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.

Az elektronikus közzététel kötelezettsége

A kötelezően közzéteendő közérdekű adatokat internetes honlapon, digitális formában, bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, kinyomtatható és részleteiben is adatvesztés és - torzulás nélkül kimásolható módon, a betekintés, a letöltés, a nyomtatás, a kimásolás és a hálózati adatátvitel szempontjából is díjmentesen kell hozzáférhetővé tenni (a továbbiakban: elektronikus közzététel). A közzétett adatok megismerése személyes adatok közléséhez nem köthető.

Az adatközlő a közzétételre szolgáló honlapot úgy alakítja ki, hogy az adatok közzétételére alkalmas legyen, gondoskodik a folyamatos üzemeltetésről, az esetleges üzemzavar elhárításáról és az adatok frissítéséről.

A közzétételre szolgáló honlapon közérthető formában tájékoztatást kell adni a közérdekű adatok egyedi igénylésének szabályairól. A tájékoztatásnak tartalmaznia kell az igénybe vehető jogorvoslati lehetőségek ismertetését is.

A közzétételi listák

A közzétételre kötelezett szervek tevékenységükhöz kapcsolódóan az általános közzétételi listában meghatározott adatokat közzéteszik.

Jogszába egye ágazatokra, a közfeladatot ellátó szervtípusra vonatkozóan meghatározhat egyéb közzéteendő adatokat (a továbbiakban: különös közzétételi lista).

A közzétételre kötelezett szerv vezetője – a Hatóság véleményének kikérésével –, valamint jogszába a közfeladatot ellátó szervre, azok irányítása, felügyelete alá tartozó szervekre vagy azok egy részére kiterjedő hatállyal további közzéteendő adatkört határozhat meg (a továbbiakban: egyedi közzétételi lista).

A közérdekű adatok központi elektronikus jegyzéke és az egységes közadatkereső rendszer

Az elektronikusan közzétett adatok egyszerű és gyors elérhetősége érdekében közérdekű adat elektronikusan közzétételére kötelezett szervek közérdekű adatot tartalmazó honlapjára, valamint az általuk fenntartott adatbázisra és nyilvántartásra vonatkozó leíró adatokat a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért felelős miniszter által működtetett, az erre a célra létrehozott honlapon közzétett központi elektronikus jegyzék összesítve tartalmazza.

A szerv közérdekű adataihoz való egységes szempontok szerinti elektronikus hozzáférést és a közérdekű adatok közötti keresés lehetőségét a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért felelős miniszter által működtetett egységes közadatkereső rendszer biztosítja.

1.2. Ügykezelés, ügyvitel

1.2.1. Az ügykezelésre vonatkozó fogalmak

Az ügyviteli tevékenység magába foglalja az iratkezelést, az irat-előállítást, az általános adatkezelést és az irodai kommunikációt. Közvetlenül kapcsolódhat az érdemi ügyintézéshez vagy a belső gazdálkodáshoz.¹

Az ügyvitel a szervezeten belüli ügyintézés szervezett rendje, amely meghatározza az ügyek intézéséhez szükséges valamennyi érdemi tennivaló pontos sorrendjét.

Ügyintézés: az ügyek elintézésére, döntések meghozatalára irányuló érdemi munkavégzés.

Ügykezelés (iratkezelés): az iratok készítésére, nyilvántartására, rendszerezésére, megőrzésére irányuló munkavégzés.

Mivel a szervezet hatékonyságát befolyásoló tényezőről van szó, az ügyviteli rendet a közigazgatási szervek alapvetően a Szervezeti és Működési Szabályzatukban határozzák meg, amelyhez szervesen kapcsolódik az Iratkezelési Szabályzat és az Irrattári terv.

Irrattári terv: a köziratok rendszerezésének és a selejtezhetség szempontjából történő válogatásának alapjául szolgáló jegyzék, amely az irrattári anyagot tételekre (tárgyi csoportokra, indokolt esetben iratfajtákra) tagolva, a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatásköréhez, valamint szervezetéhez igazodó rendszerezésben sorolja fel, s meghatározza a kiselejtezhető

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ügykezelői alapvizsga tankönyv. Budapest, 2012. 68p.

irattári tételekbe tartozó iratok ügyviteli célú megőrzésének időtartamát, továbbá a nem selejtezhető iratok levéltárba adásának határidejét;

Iratkezelés: az irat készítését, nyilvántartását, rendszerezését és a selejtezhetőség szempontjából történő válogatását, segédletekkel való ellátását, szakszerű és biztonságos megőrzését, használatra bocsátását, selejtezését, illetve levéltárba adását együttesen magába foglaló tevékenység;

1.2.2. Az ügyiratkezelés jogi szabályozása

Az ügyiratkezelést az alábbi jogszabályok határozzák meg:

- A köziratokról, a közlevéltárról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvényt (Ltv.),
- A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényt (Ket.),
- A közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. (XII.29.) kormányrendelet, valamint
- az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet.

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet 21.§ alapján a belügyminiszter feladat- és hatáskörébe tartozik egyebek mellett a köziratok kezelésének szakmai irányítása.

1.2.3. A közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményei

Az iratkezelés szempontjából közfeladatot ellátó szerv: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv és személy. Az iratkezelési szabályzatot évente felül kell vizsgálni és szükség esetén módosítani kell. Az irattári terv az iratkezelési szabályzat kötelező mellékletét képezi, melyet évente felül kell vizsgálni, és az irattári tervet alkalmazó szerv (szervek) feladat- és hatáskörében bekövetkezett változás vagy az őrzési idő megváltozása esetén módosítani kell.

Az iratkezelés felügyelete a szerveken belül

Az iratkezelési szabályzatban foglaltak végrehajtásáért, a szervezeti, működési és ügyrendi szabályok, az alkalmazott informatikai eszközök és eljárások, valamint az irattári tervek és iratkezelési előírások folyamatos összhangjáért, az iratok szakszerű és biztonságos megőrzésére alkalmas irattár kialakításáért és működtetéséért, továbbá az iratkezeléshez szükséges egyéb tárgyi, technikai és személyi feltételek biztosításáért, felügyeletéért a közfeladatot ellátó szerv vezetője felelős.

A közfeladatot ellátó szervek iratkezelését úgy kell megszervezni, hogy:

- 1) a szervhez érkezett, ott keletkező, illetve onnan továbbított irat azonosítható, fellelési helye, útja követhető, ellenőrizhető és visszakereshető legyen;
- 2) az irat tartalma csak az arra jogosult számára legyen megismerhető;
- 3) az irat kezeléséért fennálló személyi felelősség egyértelműen megállapítható legyen;
- 4) az irat szakszerű kezeléséhez, nyilvántartásához, kézbesítéséhez, védelméhez szükséges személyi, tárgyi, technikai feltételek biztosítottak legyenek;
- 5) a beérkezett és továbbított iratok megváltoztathatatlansága biztosított legyen;
- 6) a rendszeres selejtezés elvégzésével az irattári iratanyag felesleges felhalmozódása megelőzhető, a maradandó értékű iratok megőrzése biztosított legyen;
- 7) az ügyintézéshez, a döntések előkészítéséhez, a szervezet rendeltetésszerű működéséhez megfelelő támogatást biztosítson.

Az iratkezelés felügyeletével megbízott vezető gondoskodik:

- 1) az iratkezelési szabályzat elkészítéséről, végrehajtásának rendszeres ellenőrzéséről, évente történő felülvizsgálatáról, intézkedik a szabálytalanságok megszüntetéséről, szükség esetén kezdeményezi a szabályzat módosítását;
- 2) az iratkezelést végző, vagy azért felelős személyek szakmai képzéséről és továbbképzéséről;
- 3) az iratkezelési segédeszközök (iktatókönyv, név- és tárgymutató, kézbesítőkönyv, iratminták és formanyomtatványok, számítástechnikai programok, adathordozók stb.) biztosításáról;
- 4) az elektronikus iratkezelési szoftver hozzáférési jogosultságainak, az egyedi azonosítóknak, a helyettesítési jogoknak, a külső és a belső név- és címtáraknak naprakészen tartásáról, az üzemeltetési és adatbiztonsági követelményekről, és azok betartásáról;
- 5) a hivatalos és személyes elektronikus postafiókok szabályozott működéséről;
- 6) az elektronikus úton történő kapcsolattartás esetén annak szervezeten belüli működtetéséről;
- 7) az egyéb jogszabályokban meghatározott iratkezelést érintő feladatokról.

A közfeladatot ellátó szerv vezetője, illetőleg tevékenységi körében iratkezelési feladatokat ellátó vezető, ügyintéző, ügykezelő köteles gondoskodni az iratkezelési szoftver által kezelt adatok biztonságáról, s megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket, kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek az üzembiztonsági, adatvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.

Az iratokat és az adatokat védeni kell, különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés, megsemmisítés, valamint a megsemmisülés és sérülés ellen. A szerv vezetője köteles az üzemeltetés és az adatbiztonság olyan szabályozására, amely alapján a feladatok, hatáskörök pontosan meghatározásra kerülnek és végrehajthatók.

Az ügyiratokat és a nyilvántartott egyéb iratokat – a szerv ügyköreit az azonos tárgyú egyedi ügyekig lemenő részletességgel felsoroló jegyzék segítségével – tárgyi alapon kell tételekbe sorolni. Az irattári tétel egy vagy több tárgykör (ügykör) irataiból is kialakítható.

Az irattári terv szerkezete és rendszere

Az irattári terv szerkezetét és rendszerét a címmel ellátott irattári tételek csoportosításával, továbbá a szerv ügykörei között meglévő tartalmi összefüggések alapján elvégzett rendszerezéssel kell kialakítani.

Az irattári tervet általános és különös részre kell osztani, és az irattári tételeket ennek megfelelően kell csoportosítani. Az általános részbe a szerv működtetésével kapcsolatos, több szervezeti egységet is érintő irattári tételek, a különös részbe pedig a szerv alapfeladataihoz kapcsolódó irattári tételek tartoznak.

A szerv ügykörei között meglévő tartalmi összefüggések alapján elvégzett rendszerezés eredményeként az irattári tételeket különböző főcsoportokba, azon belül pedig csoportokba és alcsoportokba kell besorolni. Az irattári terv különös részén belül a főcsoportok szervezeti egységenként is kialakíthatók.

A csoportosított, címmel ellátott és rendszerezett irattári tételeket az irattári tervben elfoglalt helyüknek megfelelő azonosítóval (irattári tételszámmal) kell ellátni.

Az iratok kezelésének általános követelményei

Az iratok rendszerezése

A közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek intézésének áttekinthetősége érdekében az azonos ügyre – egy adott tárgyra – vonatkozó iratokat egy irategységként, ügyiratként kell kezelni. A több fázisban intézett ügyek egyes fázisaiban keletkezett iratok ügyiraton belüli irategységnek, ügyiratdarabnak minősülnek.

Az ügyiratokat, valamint a közfeladatot ellátó szerv irattári anyagába tartozó egyéb más iratokat – még irattárba helyezésük előtt – az irattári tervben meghatározott irattári tételekbe, a tárgyi alapon, indokolt esetben iratfajta alapján kialakított irattári egységekbe kell besorolni.

Az iratok nyilvántartása és az iratforgalom dokumentálása

Az iratot az adatok rögzítésével, az e célra rendszeresített iktatókönyvben, iktatószámon kell nyilvántartani (iktatni). Az iktatást olyan módon kell végezni, hogy az iktatókönyvet az ügyintézés hiteles dokumentumaként lehessen használni.

Az iratforgalom keretében az átadást-átvételt minden esetben úgy kell dokumentálni, hogy egyértelműen bizonyítható legyen, ki, mikor, kinek továbbította vagy adta át az iratot.

Az iratok iktatásával és az iratforgalom dokumentálásával biztosítani kell, hogy az ügyintézés folyamata, és az iratok szervezeten belüli útja pontosan követhető és ellenőrizhető, az iratok holléte pedig naprakészen megállapítható legyen. Az iratkezelési folyamat szereplőit (szervezeti egység, szignáló, kiadmányozó, ügyintéző, ügykezelő) megszűnés, átszervezés és személyi változás esetén a kezelésükben lévő iratokkal a nyilvántartások alapján tételesen el kell számoltatni, arról átadás-átvételi jegyzőkönyvet kell felvenni, és gondoskodni kell az iratok további kezeléséről.

A közfeladatot ellátó szerv szervezeti egységének megszűnése esetén a kezelésébe tartozó valamennyi küldeményt és a kezelésében lévő ügyek iratait átadás-átvételi jegyzőkönyv

kísérétében át kell adni a megszűnő szervezeti egység feladatkörét átvevő szervezeti egység(ek)nek (a továbbiakban: átvevő szervezeti egység).

Az iratkezelés megszervezése

A közfeladatot ellátó szerv adottságainak és igényeinek megfelelően az iratkezelést

- központilag, egyetlen szervezeti egység vagy személy feladatákként,
- osztottan, az ügyeket intéző szervezeti egységnél, vagy
- vegyes rendszerben, az a) és b) pontban foglaltak együttes alkalmazásával szervezheti meg.

A szerv az elintézett ügyek iratait irattárában helyezi el.

Az iratkezelés folyamata

1) A küldemények átvétele

Az Iratkezelési Szabályzatban meg kell határozni az adott szervhez érkezett küldemény átvételére való jogosultságot és az átvétellel kapcsolatos teendőket. Az átvétellel kapcsolatos teendők a küldemény érkezésének módja – postai vagy hivatali kézbesítés, futárszolgálat, informatikai-telekommunikációs eszköz, illetve a magánfél személyes benyújtása stb. – szerinti bontásban is meghatározhatók.

2) A küldemény felbontása és érkeztetése

A közfeladatot ellátó szervhez érkezett küldeményt

- a címzett, vagy
- a központi iratkezelést felügyelő vezető által írásban felhatalmazott személy, vagy
- a szervezeti és működési szabályzatban vagy iratkezelési szabályzatban meghatározottak szerint a szervezeti egység foglalkoztatottja, vagy az arra feljogosított személy, vagy
- automatikusan a SZEÜSZ szolgáltató által biztosított elektronikus iratok kezelése szolgáltatás vagy az alkalmazott iratkezelési szoftver bonthatja fel.

A közfeladatot ellátó szerv – az egységes kormányzati ügyiratkezelő rendszer érkeztető rendszerében történő érkeztetés kivételével – az érkeztetést és felbontást saját maga láthatja el, vagy ahhoz a SZEÜSZR-ben meghatározott SZEÜSZ szolgáltató szolgáltatását veheti igénybe.

Az egységes kormányzati ügyiratkezelő rendszer (a továbbiakban: érkeztető rendszer) biztosítja a szervek címére érkezett postai papíralapú küldemények tekintetében a feladatok ellátását.

3) Iktatás

Iktatás céljára az iratkezelési szabályzatban meghatározott feltételek alapján megnyitott, hitelesített iktatókönyvet kell használni.

Az iktatókönyv tartalmazza minimálisan az alábbi, az iktatókönyvben nyilvántartott iratokra vonatkozó adatokat, azok rendelkezésre állása esetén:

- 1) iktatószám,
- 2) iktatás időpontja,
- 3) beérkezés időpontja, módja, érkeztetési azonosítója,
- 4) adathordozó típusa (papíralapú, elektronikus), adathordozó fajtája,
- 5) küldés időpontja, módja,
- 6) küldő adatai (név, cím),
- 7) címzett adatai (név, cím),
- 8) hivatkozási szám (idegen szám),
- 9) melléletek száma, típusa (papíralapú, elektronikus),
- 10) ügyintéző neve és a szervezeti egység megnevezése,
- 11) irat tárgya,
- 12) elő- és utóiratok iktatószáma,
- 13) kezelési feljegyzések,
- 14) intézés határideje, módja és az elintézés időpontja,
- 15) irattári tételszám,
- 16) irattárba helyezés.

Az iraton és az előadói íven fel kell tüntetni az irat egyértelmű azonosítását lehetővé tevő egyedi azonosító adatát.

4) Szignálás

Az ügykezelő az érkezett iratot köteles a jogosult szervezeti egység vezetőjének vagy a vezető megbízottjának továbbítani, aki kijelöli az ügyintézését végző személyt (szignálás). Az iratkezelési szabályzat rendelkezhet úgy, hogy meghatározott iratcsoport(ok) esetén:

- az iratot a szervezeti egység vezetőjének szignálása nélkül az adott szervezeti egység ügyrendjében kijelölt azon ügyintézőhöz kell továbbítani, aki jogosult az ügyben eljárni, az iratkezelési feljegyzéseket megtenni;
- iratkezelési szoftver által biztosított automatikus szignálás is elvégezhető.

Azt az iratot, amelynek iktatott előzménye van, vagy ha az ügy, ügycsoport feldolgozására illetékes szervezeti egység már korábban ki volt jelölve, közvetlenül a szervezeti egységhez lehet továbbítani. Az irat szignálására jogosult meghatározza az elintézással kapcsolatos

esetleges külön utasításait (feladatok, határidő, sürgősségi fok stb.). Ezeket a szignálás idejének megjelölésével írásban teszi meg.

5) *Kiadmányozás*

Külső szervhez vagy személyhez küldendő irat kiadmányként történő aláírására csak a Szervezeti és Működési Szabályzatban, Ügyrendben, Iratkezelési Szabályzatban vagy a kiadmányozás rendjéről szóló szabályzatban meghatározott kiadmányozási jog alapján kerülhet sor. Külső szervhez vagy személyhez kiadmányt csak hitelesen lehet továbbítani.

Nem minősül kiadmánynak az elektronikus visszaigazolás, a fizetési azonosítóról és az iktatószámról szóló elektronikus tájékoztatás, valamint az Iratkezelési Szabályzatban meghatározott egyéb dokumentumok.

Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában a papíralapú irat akkor hiteles kiadmány, ha

- azt a Szervezeti és Működési Szabályzatban, Ügyrendben, Iratkezelési Szabályzatban vagy a kiadmányozás rendjéről szóló szabályzatban meghatározott kiadmányozási joggal rendelkező személy saját kezűleg aláírja, és aláírása mellett a szerv hivatalos bélyegzőlenyomata szerepel, vagy
- a kiadmányozási joggal rendelkező személy neve mellett az „s. k.” jelzés szerepel, a Szervezeti és Működési Szabályzatban, Ügyrendben, Iratkezelési Szabályzatban vagy a kiadmányozás rendjéről szóló szabályzatban meghatározott hitelesítésre felhatalmazott személy azt saját kezűleg aláírja, továbbá a felhatalmazott személy aláírása mellett a szerv hivatalos bélyegzőlenyomata szerepel.

6) *Expediálás*

A szervezeti egység ügykezelőjének ellenőriznie kell, hogy a hitelesített iratokon végrehajtottak-e minden kiadói utasítást, és a mellékleteket csatolták-e. E feladat elvégzése után dokumentálni kell a nyilvántartással, továbbítással kapcsolatos információkat.

A küldeményeket a továbbítás módja szerint kell csoportosítani (posta, kézbesítő, futárszolgálat útján, személyesen vagy elektronikus formában). Ha a szerv az irat kézbesítésére a SZEÜSZR-ben meghatározott kézbesítési SZEÜSZ szolgáltatót vesz igénybe, a kézbesítés a szolgáltató részére történő átadással történik.

Az elektronikus iratok kézbesítésének rendjét a közfeladatot ellátó szerv az iratkezelési szabályzatában – az adott közfeladatot ellátó szerve és eljárására vonatkozó, továbbá az elektronikus iratok kézbesítését előíró jogszabályi rendelkezések figyelembevételével – határozza meg.

7) *Irattározás*

Az irattárba adást és az irattári anyag kezelését dokumentáltan, visszakereshetően kell végezni. Átmeneti irattárba lehet elhelyezni az elintézt, további érdemi intézkedést nem igénylő, irattári tételszámmal ellátott ügyiratokat. Az átmeneti irattár az iratokat az iratkezelési szabályzat előírásai alapján meghatározott ideig őrzi, kezeli és adja át a szervezet központi

irattárának. A központi irattár gondoskodik a maradandó értékű iratok levéltári átadásáról, a selejtezés vagy levéltárba adás előtti, valamint a maradandó értékű nem selejtezhető és levéltárba nem adott iratok, továbbá a helyben maradó iratok őrzéséről. Az ügyintézőnek legkésőbb az ügy befejezésével egyidejűleg meg kell határoznia (papír alapú irat esetén rávezetnie) az irattári tételszámot, és meg kell vizsgálnia az előírt kezelési és kiadási utasítások teljesülését.

A feleslegessé vált munkapéldányokat és másolatokat az ügyiratból ki kell emelni, és a selejtezési eljárás mellőzésével meg kell semmisíteni. Az irattárba helyezés alkalmával az ügykezelő köteles ellenőrizni, hogy az ügykezelés szabályainak eleget tettek-e. Amennyiben az ügykezelő hiányosságot észlel az iraton, visszaadja az ügyintézőnek, aki gondoskodik annak javításáról. Ezt követően az iktatókönyv megfelelő rovatába be kell vezetni az irattárba helyezés időpontját.

A közfeladatot ellátó szervnek:

- a papíralapú ügyiratokat – biztosítva azok gyors és hatékony visszakereshetőségét, selejtezését, valamint átadás-átvételét – az iratkezelési szabályzatában meghatározott rendben, irattárban,
- az elektronikus ügyiratokat – SZEÜSZR-ben meghatározott elektronikus dokumentumtárolási szolgáltatás szabályainak figyelembevételével – az Iratkezelési Szabályzatában meghatározottak szerint, elektronikus irattárban

kell tárolnia.

8) *Selejtezés*

Az ügyiratok selejtezését az iratkezelés felügyeletével megbízott vezető által kijelölt legalább 3 tagú selejtezési bizottság javaslata alapján lehet elvégezni az irattári tervben rögzített őrzési idő leteltével. Az iratselejtezésről a selejtezési bizottság tagjai által aláírt, és a szerv körbélyegzőjének lenyomatával ellátott selejtezési jegyzőkönyvet kell készíteni, melyet iktatás után az illetékes levéltárhoz kell továbbítani, a selejtezés engedélyezése végett.

A levéltár az iratok megsemmisítését a szükséges ellenőrzés után a selejtezési jegyzőkönyv visszaküldött példányára írt záradékkal engedélyezi.

A megsemmisítésről a szerv vezetője az adatvédelmi és biztonsági előírások figyelembevételével gondoskodik. A megőrzési határidő lejáratának számításakor az irattári tételbe sorolás évében érvényes irattári tervben megjelölt megőrzési időt az ügyirat lezárását követő év első napjától kell számítani.

Elektronikus dokumentumkezelés esetén az adatbázisban levő iratok metaadatainak selejtezése fizikai törlés nélkül, a selejtezés tényére vonatkozó megjelöléssel történik. A selejtezést követően az elektronikus dokumentumokat meg kell semmisíteni, azaz visszaállíthatatlanul törölni kell az adatállományból.

9) Levéltárba adás

A levéltár számára átadandó ügyiratokat az ügyviteli segédletekkel együtt nem fertőzött állapotban, levéltári őrzésre alkalmas savmentes dobozokban az átadó költségére az irattári terv szerint, átadás-átvételi jegyzőkönyv kíséretében, annak mellékletét képező átadási egység szerinti (doboz, csomag stb.) tételjegyzékkel együtt, teljes, lezárt évfolyamokban kell átadni. A visszatartott ügyiratokról külön jegyzéket kell készíteni. Az átadási jegyzéket és a visszatartott iratokról készített jegyzéket – a levéltárral egyeztetett módon – elektronikus formában is át kell adni.

Az elektronikusan tárolt ügyiratok átadását a külön jogszabályban meghatározott formátum szerint kell elvégezni.

Ha a levéltári átadásra kötelezett iratok átadás-átvételére azért nem kerül sor, mert a nem selejtezhető iratokra a közfeladatot ellátó szervnek ügyviteli szempontból még rendszeresen szüksége van, vagy ha az illetékes közlevéltár az iratok átvételéhez szükséges raktári férőhellyel nem rendelkezik, az irattári megőrzési idő felülvizsgálata keretében az átadás-átvételi határidő a levéltárral egyeztetett időtartammal meghosszabbításra kerül. Ennek időpontját és a további őrzési évek számát dokumentáltan rögzíteni kell.

1.3. Titokvédelemre vonatkozó előírások, a titoktartásra vonatkozó szabályok

1.3.1. Minősített adatok védelmének jogi alapjai

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG fejezetének VI. cikke rendelkezik a jó hírnév, a személyes adatok védelméről, a közérdekű adatok megismerésének jogáról.

A közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog tehát alapvető jog. Azonban ez az alapvető jog nem feltételek nélküli, sajátossága, hogy törvény által korlátozható.

Ennek kereteit a minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Mavtv.) határozza meg.

A törvény az alapvető jogok tiszteletben tartása, Magyarország érdekeinek védelme és az állam nemzetközi kötelezettségvállalásainak teljesítése érdekében az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvénnyel összhangban meghatározza a minősített adat létrejöttével és kezelésével kapcsolatos alapvető rendelkezéseket, a minősítési eljárás és a nemzeti minősített adat felülvizsgálatának rendjét, a minősített adat védelmének általános szabályait, a telephelyi iparbiztonság rendszerének főbb elemeit, és rendelkezik a minősített adat védelmét ellátó szervekről és személyekről.

A Mavtv. rendelkezéseit kiegészíti annak végrehajtására kiadott

- a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet;
- az iparbiztonsági ellenőrzés és a telephely biztonsági tanúsítvány kiadásának részletes szabályairól szóló 92/2010. (III. 31.) Korm. rendelet;

- a minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelethatározza meg.

1.3.2. A minősített adatkezelés során alkalmazandó alapelvek

- 1) Szükségesség és arányosság elve: a közérdekű adat nyilvánosságához fűződő jogot minősítéssel korlátozni csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, a védelemhez szükséges minősítési szinttel és a feltétlenül szükséges ideig lehet.
- 2) Szükséges ismeret elve: minősített adatot csak az ismerhet meg, akinek az állami vagy közfeladata ellátásához feltétlenül szükséges.
- 3) Bizalmasság elve: minősített adat illetéktelen személy számára nem válhat hozzáférhetővé vagy megismerhetővé.
- 4) Sérthetlenség elve: a minősített adatot kizárólag az arra jogosult személy módosíthatja vagy semmisítheti meg.
- 5) Rendelkezésre állás elve: annak biztosítása, hogy a minősített adat az arra jogosult személy számára szükség szerint elérhető és felhasználható legyen.

1.3.3. A minősített adat, a minősítés, a minősítési szintek

A Mavtv. kármérték alapú, négy szintű és két típusú adat kezeléséről és védelméről rendelkezik.

A Mavtv. a minősített adatok két típusát határozza meg

A minősített adat:

- nemzeti minősített adat: a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést törvényben, valamint a törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyeztet (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza;
- külföldi minősített adat: az Európai Unió valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi szervezet által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez történő hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, más állam vagy külföldi részes fél, illetve nemzetközi szervezet minősítés keretében.

A közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok megismerésével szembeni korlátozásra Magyarország nemzeti szuverenitása, biztonsága és az állami szervek zavartalan működésének biztosítása érdekében kerülhet sor, eszközeként az adatok meghatározott, szűk köre esetében a törvény a nyilvánosság kizárását írhatja elő. Az ennek érdekében alkalmazott legjelentősebb törvényi korlátozások egyike a minősítés jogintézménye. A minősítés akkor indokolt, ha az adat nyilvánosságra vagy illetéktelen kézbe kerülése nagyobb kárt okozna, mint az egyébként közérdekű adat megismerésének korlátozása.

A Mavtv. minősítési szintje ún. kármérték alapú, vagyis az adat minősítési szintjét nem az adat vélelmezett fontossága, hanem az a körülmény határozza meg, hogy az illetéktelen hozzáférés milyen káros következménnyel járna.

Az Mavtv. által meghatározott minősítési szintek:

- „Szigorúan titkos!”
- „Titkos!”
- „Bizalmas!”
- „Korlátozott terjesztésű!”

A minősítési szintekhez érvényességi időt rendel. Az érvényességi idő: az az év, hó, nap, szükség esetén óra, perc szerint feltüntetett időpont, ameddig a nemzeti minősített adat nyilvánosságra hozatalát, illetve az arra feljogosítotton kívüli minden megismerhetőségét a minősítő korlátozza;

Az érvényességi idő:

- „Szigorúan titkos!” és „Titkos!” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 30 év,
- „Bizalmas!” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 20 év,
- „Korlátozott terjesztésű!” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 10 év.

1.3.4. A felülvizsgálat és a felülbírálat

A minősített adat felülvizsgálata során a felülvizsgálatára jogosult minősítő azt vizsgálja, hogy a minősítésnek az adat keletkezésekor meglévő feltételei továbbra is fennállnak-e.

A minősítő ennek alapján köteles legkésőbb 5 évenként felülvizsgálni az általa, a jogelődje vagy más minősítő által készített és a felülvizsgálat időpontjában feladat- és hatáskörébe tartozó nemzeti minősített adatot. A minősítő a felülvizsgálatba szakértőt vonhat be. A felülvizsgálat eredményeként a minősítő, illetve jogutódja a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzeti minősített adat

- minősítését fenntartja, ha annak minősítési feltételei továbbra is fennállnak,
- minősítési szintjét csökkenti, illetve a minősítés érvényességi idejét módosítja, ha a minősítés feltételeiben változás történt,
- minősítését megszünteti, ha minősítésének feltételei a továbbiakban nem állnak fenn.

A minősítés megszüntetéséről, illetve a minősítési szint vagy az érvényességi idő módosításáról minden olyan címzettet vagy annak jogutódját értesíteni kell, akinek a nemzeti minősített adatot továbbították.

A legfőbb ügyész az ügyészség vezetője, a miniszterelnök a miniszterelnöki biztos, a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter a kormánybiztos, a Kormány tagja – felügyeleti jogkörében – a kormányhivatal vezetője minősítését a minősítés felülvizsgálatára vonatkozó szabályok szerint felülbíráhatja, ennek eredményeként megszüntetheti a minősítést, módosíthatja a minősítési szintet, illetve a minősítés érvényességi idejét. Ezen eljárás szabályai megegyeznek a felülvizsgálati eljárásával.

1.3.5. A biztonsági feltételek

Mavtv. előírja a minősített adatok kezelésének biztonsági szabályai is. Ezek a szabályok az alábbiak szerint csoportosíthatóak:

- 1) általános szabályok,
- 2) személyi biztonsági feltételek,
- 3) fizikai biztonsági feltételek,
- 4) adminisztratív biztonsági feltételek,
- 5) elektronikus biztonsági feltételek.

Minősített adatot kezelni csak a Nemzeti Biztonsági Felügyelet által kiadott engedély alapján lehet, kizárólag akkor, ha az állami vagy közfeladat ellátásához nélkülözhetetlen. A minősített adathoz – a törvényben meghatározott kivételekkel – kizárólag személyi biztonsági tanúsítvánnyal és titoktartási nyilatkozattal rendelkező jogosult felhasználó a felhasználói engedélyben meghatározott rendelkezési jogosultságokkal férhet hozzá.

Felhasználónak minősül az a személy, akinek állami vagy közfeladat végrehajtása céljából a felhasználói engedély kiadására jogosult vezető a minősített adatra vonatkozóan a felhasználói engedélyben rendelkezési jogosultságokat biztosít.

A személyi biztonsági tanúsítvány kiadásához az érintett – a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben meghatározott – nemzetbiztonsági ellenőrzésének lefolytatása szükséges. A minősített adat felhasználásához szükséges személyi biztonsági tanúsítvány nem adható ki, illetve a már kiadott tanúsítványt vissza kell vonni, ha a nemzetbiztonsági ellenőrzés kockázati tényezőt tár fel. A személyi biztonsági tanúsítvány a nemzetbiztonsági ellenőrzésről készült kockázatmentes biztonsági szakvélemény kiállításától számított 5 évig érvényes.

A gazdálkodó szervezetnél a minősített adatot felhasználó külföldi állampolgárságú személy részére a személyi biztonsági tanúsítvány – törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés alapján – abban az esetben is kiadható, ha rendelkezik az állampolgársága szerinti ország nemzeti feladat- és hatáskörrel rendelkező hatósága által kiállított érvényes személyi biztonsági tanúsítvánnyal.

Minden olyan szervnél, ahol minősített adatot kezelnek, meg kell teremteni a minősített adat védelméhez szükséges, az adat minősítési szintjének megfelelő személyi, fizikai és adminisztratív, valamint ha a szerv a minősített adatot elektronikus információs rendszeren kezeli, az e törvényben és az elektronikus információbiztonságról szóló törvényben és végrehajtásukra kiadott jogszabályokban meghatározott elektronikus biztonsági feltételeket. Minden olyan helyiséget, épületet, építményt, ahol minősített adatot kezelnek, fizikai biztonsági intézkedésekkel kell védeni az arra nem jogosult személyeknek a minősített adathoz történő hozzáférése ellen.

Az adminisztratív biztonsági intézkedésekkel gondoskodni kell a minősített adat nyomon követhetőségéről, bizalmasságáról, sérthetetlenségéről, rendelkezésre állásáról. Elektronikus biztonsági intézkedéseket kell tenni az elektronikus rendszeren kezelt minősített adat és az elektronikus rendszer bizalmassága, sérthetetlensége és rendelkezésre állása érdekében.

A biztonsági feltételek tervezése során figyelembe kell venni:

- a kezelt minősített adat minősítési szintjét,
- a minősített adat mennyiségét és megjelenési formáját,
- a helyszín és a szerv, illetve az elektronikus rendszer veszélyeztetettségi szintjét és sebezhetőségét, valamint
- a nemzetbiztonsági kockázatokat.

1.3.6. A minősített adat védelmét ellátó szervezetek és személyek

A Nemzeti Biztonsági Felügyelet

A Nemzeti Biztonsági Felügyelet feladata a minősített adat védelmének hatósági felügyelete, a minősített adatok kezelésének hatósági engedélyezése és felügyelete, valamint a telephelyi iparbiztonsági hatósági feladatok ellátása. A Nemzeti Biztonsági Felügyelet a minősített adatok védelmének szakmai felügyeletéért felelős miniszter irányítása alatt álló, kormányrendeletben kijelölt szervezet keretében működő, önálló feladattal és hatósági jogkörrel rendelkező szervezet.

A biztonsági vezető és a helyi biztonsági felügyelet

A minősített adat védelmi feltételeinek kialakításáért a minősített adatot kezelő szerv vezetője felelős. A minősített adatot kezelő szervnél a minősített adat védelmével kapcsolatos feladatok végrehajtását és koordinálását a minősített adatot kezelő szerv vezetője által kinevezett biztonsági vezető végzi. A minősített adatot kezelő szervnél, ha a minősített adatok mennyisége indokolja, helyettes biztonsági vezető foglalkoztatható, aki a biztonsági vezető tartós távolléte vagy akadályoztatása esetén, a minősített adatot kezelő szerv vezetőjének jóváhagyásával gyakorolja a biztonsági vezető minősített adat védelmére vonatkozó jogosítványait. A helyettes biztonsági vezető jogai és kötelezettségei tekintetében a biztonsági vezetőre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Amennyiben a minősített adatok mennyisége indokolja, az ezek védelmével kapcsolatos feladatok ellátására külön szervezeti egységként helyi biztonsági felügyelet is kijelölhető. Ebben az esetben a helyi biztonsági felügyeletet a biztonsági vezető vezeti.

1.3.7. A minősített adatok büntető- és szabálysértési jogi védelme

A minősített adatokat a büntető és a szabálysértési jog is egyaránt oltalmazza. (Lásd: Btk. 265.§ Minősített adattal visszaélés, Szabs.tv. A minősített adat biztonságának megsértése, Szabs. tv. 206. §.)

Btk. 265.§ Minősített adattal visszaélés

265. § (1) Aki minősített adatot

- a) jogosulatlanul megszerez vagy felhasznál,
- b) jogosulatlan személy részére hozzáférhetővé, vagy jogosult személy részére hozzáférhetetlenné tesz,

minősített adattal visszaélést követ el.

(2) A büntetés

- a) vétség miatt elzárás, ha korlátozott terjesztésű,
- b) egy évig terjedő szabadságvesztés, ha bizalmas,
- c) büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha titkos,
- d) egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha szigorúan titkos

minősítésű adatra követik el a bűncselekményt.

(3) Az a minősített adat felhasználására törvény alapján jogosult személy, aki a minősített adattal visszaélést korlátozott terjesztésű, bizalmas, titkos vagy szigorúan titkos minősítésű adatra követi el, a (2) bekezdésben meghatározott megkülönböztetés szerint egy évig, két évig, egy évtől öt évig, illetve két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki a (2) bekezdés c)-d) pontjaiban meghatározott minősített adattal visszaélésre irányuló előkészületet követ el, az ott tett megkülönböztetés szerint vétség miatt két évig, illetve büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az a minősített adat felhasználására törvény alapján jogosult személy, aki a (2) bekezdés c)-d) pontjaiban meghatározott minősített adattal visszaélésre irányuló előkészületet követ el, az ott tett megkülönböztetés szerint büntett miatt három évig, illetve egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Az a minősített adat felhasználására törvény alapján jogosult személy, aki a bűncselekményt gondatlanságból követi el, a (2) bekezdésben meghatározott megkülönböztetés szerint vétség miatt elzárással, egy évig, két évig, illetve három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

266. § (1) A büntetőjogi védelem a minősítés kezdeményezésétől számított harminc napig kiterjed arra az adatra is, amelynek a minősítését kezdeményezték, de a bűncselekmény elkövetésekor a minősítési eljárást még nem fejezték be, és erről az elkövető tudomással bír.

(2) Minősített adattal visszaélés miatt büntetőeljárásnak csak a minősített adat védelméről szóló törvényben az adott adatfajta minősítésére jogosult szerv vagy személy feljelentése alapján van helye.

Szabs. tv. 160. Minősített adat biztonságának megsértése

206. § (1) Aki

- a) a minősített adatot a feladatának ellátása során jogszabályellenes módon készíti, sokszorosítja, minősíti, nyilvántartja, kezeli vagy őrzi,
- b) a minősített adat felhasználására jogosultak kijelölésére és nyilvántartására vonatkozó szabályokat megszegi,
- c) a minősített adat védelmére vonatkozó jogszabályok megsértésével kapcsolatos, a minősítő és a Nemzeti Biztonsági Felügyelet részére törvényben előírt tájékoztatási kötelezettségének nem, vagy késedelmesen, a tudomására jutásától számított tíz napon túl tesz eleget,
- d) a minősített adat kezelésének jogszabályban előírt ellenőrzésére vonatkozó kötelezettségét megszegi,
- e) jogszerűen jutott minősített adat birtokába és megkísérli azt jogszabályellenes módon külföldre vinni, vagy a jogszabályoknak megfelelően külföldre vitt vagy ott készített minősített adatot onnan jogszabályellenes módon visszahozni vagy behozni,
- f) a minősítő hatáskörét jogosulatlanul elvonja, vagy
- g) hatáskörének gyakorlása során elmulasztja az adatok minősítésére, a minősítési jelölés megismétlésére, vagy a minősítés felülvizsgálatára vonatkozó - a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott - intézkedések megtételét, szabálysértést követ el.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.

1.4. Adatvédelem

Adatvédelemnek nevezzük a személyes adatok jogszerű kezelését, az érintett személyek védelmét biztosító alapelvek, szabályok, eljárások, adatkezelési eszközök és módszerek összességét.

Magyarország Alaptörvénye a személyes adatok védelméhez fűződő jogot és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogot is alapjogként határozza meg, és a két jog érvényesülésének ellenőrzéséről a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) gondoskodik.

1.4.1. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság jogállása, feladatai

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (továbbiakban Hatóság) feladata a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzése és elősegítése. A Hatóság autonóm államigazgatási szerv. A Hatóság feladatkörében törvényi felhatalmazás alapján:

- 1) bejelentés alapján vizsgálatot folytat;
- 2) hivatalból adatvédelmi hatósági eljárást folytathat;
- 3) hivatalból titokfelügyeleti hatósági eljárást folytathat;
- 4) a közérdekű adatokkal és a közérdekből nyilvános adatokkal kapcsolatos jogsértéssel összefüggésben bírósághoz fordulhat;
- 5) a más által indított perbe beavatkozhat;
- 6) adatvédelmi nyilvántartást vezet.

A Hatóság a feladatkörében

- 1) javaslatot tehet a személyes adatok kezelését, valamint a közérdekű adatok és a közérdekből nyilvános adatok megismerését érintő jogszabályok megalkotására, illetve módosítására, véleményezi a feladatkörét érintő jogszabályok tervezetét;
- 2) tevékenységéről minden évben március 31-éig beszámolót hoz nyilvánosságra, és a beszámolót benyújtja az Országgyűlésnek;
- 3) általános jelleggel vagy meghatározott adatkezelő részére ajánlást bocsát ki;
- 4) véleményezi a közfeladatot ellátó szerv tevékenységével kapcsolatosan az e törvény szerint közzéteendő adatokra vonatkozó különös, illetve egyedi közzétételi listákat;
- 5) törvényben meghatározott szervekkel vagy személyekkel együttműködve képviseli Magyarországot az Európai Unió közös adatvédelmi felügyelő testületeiben;
- 6) megszervezi a belső adatvédelmi felelősök konferenciáját;
- 7) meghatározza az adatvédelmi auditálás szakmai szempontjait;
- 8) az adatkezelő kérelmére adatvédelmi auditot folytathat le.

A Hatóság független, csak a törvénynek van alárendelve, feladatkörében nem utasítható, a feladatát más szervektől elkülönülten, befolyásolástól mentesen látja el. A Hatóság számára feladatot csak törvény állapíthat meg.

A Hatóság autonóm államigazgatási szerv, állománya köztisztviselőkből és munkavállalókból áll. A Hatóság fejezeti jogosítványokkal felruházott központi költségvetési szerv, amelynek költségvetése az Országgyűlés költségvetési fejezetén belül önálló címet képez.

A Hatóságot elnök vezeti, akit a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki, azok közül a jogász végzettségű, az országgyűlési képviselők választásán választható, magyar állampolgárok közül, akik az adatvédelmet vagy az információszabadságot érintő eljárások ellenőrzésében legalább tíz év szakmai tapasztalattal rendelkeznek, vagy e területek valamelyikén tudományos fokozatot szereztek. A köztársasági elnök a Hatóság elnökét kilenc évre nevezi ki.

A Hatóság elnökének munkáját az általa határozatlan időre kinevezett helyettes segíti. A Hatóság elnökhelyettese felett az elnök gyakorolja a munkáltatói jogokat.

Az elnökhelyettesnek meg kell felelnie a Hatóság elnökének kinevezéséhez szükséges, előírt feltételeknek, azzal, hogy az adatvédelmet vagy az információszabadságot érintő eljárások ellenőrzésében öt év szakmai tapasztalattal kell rendelkeznie.

A Hatóság elnökével és elnökhelyettesével az Infotv. összeférhetetlenségi szabályokat állapít meg.

1.5. A felhasznált irodalom jegyzéke

- 1) Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 2) A minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény
- 3) 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- 4) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 5) 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 6) A Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet;
- 7) Az iparbiztonsági ellenőrzés és a telephely biztonsági tanúsítvány kiadásának részletes szabályairól szóló 92/2010. (III. 31.) Korm. rendelet;
- 8) A minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet
- 9) Az elektronikus információs rendszerek biztonsági felügyeletét ellátó hatóságok, valamint az információbiztonsági felügyelő feladat- és hatásköréről, továbbá a zárt célú elektronikus információs rendszerek meghatározásáról szóló 187/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet
- 10) Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.
- 11) Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.
- 12) Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. -Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.
- 13) Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.
- 14) Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Államigazgatás. Első hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

- 15) Nemzeti Közszerológálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.
- 16) Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.
- 17) Ügykezelői alapvizsga Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest - Pécs, Nemzeti Közszerológálati Egyetem 2016.
- 18) Nemzeti Közszerológálati Egyetem Ügykezelői alapvizsga tankönyv. Budapest, 2012.
- 19) Tapa Barnabás - Hegedűs Tamás: Titkos ügykezelői ismeretek. Nemzeti Közszerológálati Egyetem Budapest, 2014.

2. Közigazgatási szervezeti igazgatás

2.1. A közigazgatás fogalma, feladata, rendszere, tagozódása

A közigazgatás olyan feladatokat ellátó szervezetrendszer, amelynek alapvető feladata, hogy a közérdek megvalósítására jogszabályokban rögzített előírásokat végrehajtsa és végrehajttassa, akár közhatalmi eszközökkel kikényszerítve azokat. A közigazgatás a közérdek érvényesítésének funkcióját széleskörűen, jogalkotó, szervező és jogalkalmazó tevékenység útján látja el.

A közigazgatás rendszere a modern polgári államok jogfejlődése alapján dualisztikus jellegű, vagyis a közigazgatás két egymást kiegészítő alrendszerből áll, az államigazgatásból és az önkormányzati igazgatásból tevődik össze.

A strukturális megosztást több, jogszabályokban meghatározott közigazgatás szervezési modell együttes alkalmazása határozza meg. Így a szervezetrendszerek egyrészt a kormány által irányított központi területi és helyi szintre szerveződő, hierarchikusan felépülő államigazgatási szervek rendszeréből, másrészt a helyben (települési és területi alapon) szervezett és választott testületek által irányított önkormányzati közigazgatási szervek rendszeréből áll össze, amelyek feladatait a jogszabályokban meghatározott hatásköri és illetékességi szabályok határozzák meg.

2.2. Az államigazgatás szervezete, tagozódása

A területi tagozódás alapján az államigazgatás szervezetrendszere

- központi (országos),
- területi (megyei, járási)² és
- helyi (városi, községi) államigazgatási szervekből épül fel.

² A járás a megye felosztásával kialakított közigazgatási területi egység. A járások 2013. január 1-én jöttek létre.

2.2.1. A központi államigazgatási szervek

Az államigazgatás központi szervei hatáskörükbe tartozó feladataikat országos illetékességgel látják el, a kormányzati feladatok ellátásában kiemelt feladatokat látnak el a hierarchiában alattuk álló szervezetek felett irányító, illetve szabályozó feladatokat látnak el.

A központi államigazgatási szervekről, valamint a kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény (továbbiakban: Ksztv.) rendelkezik.

Központi államigazgatási szerv

- 1) a Kormány,
- 2) a kormánybizottság,
- 3) a minisztérium,
- 4) az autonóm államigazgatási szerv,
- 5) a kormányhivatal,
- 6) a központi hivatal,
- 7) a rendvédelmi szerv és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat,
- 8) az önálló szabályozó szervek.

A központi államigazgatási szervek hatáskörük alapján két csoportba sorolhatóak. Így megkülönböztetjük az általános hatáskörű szerveket, melyek feladatköre kiterjedhet az adott illetékességi területen jelentkező valamennyi közigazgatási feladatra (pl. a Kormány), és a különös hatáskörű szerveket, melyek meghatározott szakfeladatokat látnak el (pl. a rendvédelmi szervek).

2.2.2. A Kormány

A Kormány feladata

A Kormány központi államigazgatási szerv. A Kormány feladatait az Alaptörvény határozza meg, melynek értelmében a Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A Kormány az Országgyűlésnek felelős, a közigazgatás legfőbb szerve, amely a törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre.

A Kormány hatalommegosztás rendszerében a végrehajtó hatalmi jogosítványokkal rendelkezik. Ennek három fő összetevője van; az irányítási, a kormányzati, és a szabályozó tevékenység. Az államigazgatási szervezetrendszer csúcán áll, az egész államigazgatás működését irányítja. A Kormány a közigazgatás legfőbb szerve, törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre. Feladatkörében eljárva a Kormány törvényben nem szabályozott tárgykörben, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján rendeletet alkot, mely törvénnyel nem lehet ellentétes.

A Kormány államigazgatási irányítási tevékenysége körében irányítja a minisztériumok és a közvetlenül alárendelt egyéb szervek munkáját, összehangolja tevékenységüket, emellett

kormányzati tevékenységet lát el. A kormányzás az ország társadalmi, gazdasági rendjének megvédésére, a lakosság, a nemzet jólétének növelésére, anyagi, szellemi, kulturális javainak gyarapítására irányuló tevékenység a fenti célt szolgáló stratégia és az ezt szolgáló eszközök meghatározásával.

A Kormány szervezete

A Kormány a miniszterelnökből és a miniszterekből áll. A miniszterek jogállása kétféle lehet egyrészt a minisztérium élén álló tárcaminiszter, másrészt a Kormány által meghatározott feladatkör ellátására kinevezett tárca nélküli miniszter. A Kormány a miniszterek kinevezésével alakul meg, feladat- és hatáskörét ülésein gyakorolja. A Kormány rendszerint hetente ülészik. A Kormány üléseit a miniszterelnök vezeti, akadályoztatása esetén pedig az általa kijelölt miniszter helyettesíti.

A Kormány működésére vonatkozó részletes szabályokat a Ksztv. és a Kormány ügyrendje tartalmazza. A Kormány törvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására, illetve feladatkörében rendeletet alkot, amely nem lehet ellentétes törvénnyel. A Kormány normatív (közjogi szervezetszabályozó eszközként határozatot is jogosult kibocsátani, amelyben a szervezetét és működését, tevékenységét, valamint cselekvési programját határozza meg.

A Kormány tagjai a miniszterelnök és a miniszterek. A miniszterelnök rendeletben a miniszterek közül egy vagy több miniszterelnök-helyettest jelöl ki. A miniszterelnököt az Országgyűlés a köztársasági elnök javaslatára országgyűlési képviselők több mint a felének szavazatával választja meg, aki a megválasztásával lép hivatalba. Ha a miniszterelnöknek javasolt személyt az Országgyűlés nem választja meg, a köztársasági elnök az új javaslatát tizenöt napon belül teszi meg.

A minisztert a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. A miniszter a kinevezésében megjelölt időpontban, ennek hiányában a kinevezésével hivatalba lép. A Kormány a miniszterek kinevezésével alakul meg. A Kormány tagja az Országgyűlés előtt esküt tesz.

Tárca nélküli miniszter a Kormány által meghatározott feladatkör ellátására nevezhető ki. A Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve a fővárosi és megyei kormányhivatal.

A miniszterelnök meghatározza a Kormány általános politikáját. A miniszter a Kormány általános politikájának keretei között önállóan irányítja az államigazgatásnak a feladatkörébe tartozó ágazatait és az alárendelt szerveket, valamint ellátja a Kormány vagy a miniszterelnök által meghatározott feladatokat. A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.

A Magyarország minisztériumainak felsorolását külön törvény tartalmazza. Magyarország minisztériumai

- a Miniszterelnökség, mint elsősorban az állam tevékenységének kormányzati, valamint a Kormány társadalompolitikai tevékenységének összehangolását ellátó minisztérium,

- a Miniszterelnöki Kabinetiroda, mint elsősorban általános politikai koordinációt ellátó minisztérium,
- a szakpolitikai feladatokat ellátó minisztériumok.

A kormánybizottságok és egyéb, a Kormány munkáját segítő szervek

A Kormány munkáját testületi típusú szervek és egyéb szervek segítik. Feladatuk, az ágazati szervek közötti koordináció megteremtése és a kormányzati döntések előkészítése.

A Kormány munkáját segítő testületi típusú szervek:

- Kabinetek: a Kormány kiemelt fontosságú társadalompolitikai, gazdaságpolitikai vagy nemzetbiztonsági ügyekben a Kormány ülései előtti állásfoglalás megalkotására jogosult kabineteket hozhat létre. A kabinetek tagjai a feladatkörükben érintett miniszterek, valamint a miniszterelnök által kijelölt további személyek. Ha a kabinetet, kormánybizottságot létrehozó normatív kormányhatározat ekként rendelkezik, a kabinet, kormánybizottság tagja a miniszterelnök is. Főszabály szerint a kabinet ügydöntő hatáskörrel nem rendelkezik.
- Kormánybizottságok: a Kormány a hatáskörébe tartozó jelentős, több minisztérium feladatkörét érintő feladatok összehangolt megoldásának irányítására kormánybizottságokat hozhat létre, amelynek tagjai a feladatkörükben érintett miniszterek. Ha a kormánybizottságot létrehozó normatív kormányhatározat ekként rendelkezik, a kormánybizottság tagja a miniszterelnök is.
- Egyéb javaslattevő, véleményező, tanácsadó testületek (például kollégiumok): a kabinetekhez és kormánybizottságokhoz hasonlóan ezek ugyancsak kormányhatározattal hozhatók létre, melyben meg kell jelölni a testület tagjait is.

A testületi típusú szervek mellett a Kormány munkáját segítik:

- kormánybiztosok,
- miniszterelnöki biztos és
- miniszteri biztos.

A minisztériumok

Az Alaptörvény szerint a minisztériumok felsorolásáról törvény rendelkezik. A minisztérium a Kormány irányítása alatt álló, de a miniszter által vezetett, és a miniszter ágazati, valamint szervezeti irányító feladatait segítő központi kormányzati szerv, a miniszter munkaszerve. A Kormány irányítási jogköre elsősorban abban nyilvánul meg, hogy rendeletben meghatározza a miniszter feladat- és hatáskörét.

A miniszter a Kormány általános politikájának keretei között vezeti a minisztériumot; e feladatkörében irányítja az államtitkár és a közigazgatási államtitkár tevékenységét, valamint dönt a hatáskörébe utalt ügyekben. A miniszter feladatai a következők: rendeletalkotás, kormány-előterjesztések készítése, jogszabály-előkészítés, ágazati stratégia kidolgozása,

jogalkalmazó, irányító, felügyeleti, ellenőrzési feladatok ellátása, nemzetközi kapcsolatok kialakítása, fenntartása, kapcsolattartás a civil szervezetekkel.

Az államtitkár a törvényben meghatározott kivételekkel a miniszter helyettese, aki ellátja a minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatában meghatározott helyettes államtitkár tevékenységének irányítását. Az államtitkárt a miniszter véleményének kikérését követően a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki.

A közigazgatási államtitkár a hivatali szervezet vezetője, akit a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevez ki, határozatlan időre. A minisztérium feladatkörébe tartozó egyes szakmai területek irányítását a helyettes államtitkárok látják el. A helyettes államtitkárokat a miniszter javaslatára a miniszterelnök nevezi ki határozatlan időre.

A minisztérium belső struktúráját tekintve minisztériumi kabinetre, államtitkárságokra, főosztályokra, titkárságokra, a főosztály pedig osztályokra tagolható. A minisztérium felépítését a törvényben meghatározott keretek között a Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) tartalmazza.

A Főhivatalok (az autonóm államigazgatási szervek, a kormányhivatalok, a központi hivatalok, a rendvédelmi szervek és az önálló szabályozó szervek).

A közigazgatási tudomány terminológiájában a központi különös hatáskörű szerveket főhivatalokként határozza meg. Ezeket feladatkörük és hierarchikus viszonyaik szerint csoportosíthatjuk az alábbiak szerint:

- 1) az autonóm államigazgatási szervek [például a Közbeszerzési Hatóság (KH), a Gazdasági Versenyhivatal (GVH)] nem állnak a Kormány irányítása alatt;
- 2) a kormányhivatalok [például a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Országos Atomenergia Hivatal];
- 3) a központi hivatalok [például Magyar Államkincstár, Oktatási Hivatal, Kormányzati Ellenőrzési Hivatal];
- 4) a rendvédelmi szervek (rendőrség, büntetés-végrehajtási szervezet, hivatásos katasztrófavédelmi szerv, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok);
- 5) az önálló szabályozó szervek [pl. a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH)].

A minisztériumok és a főhivatalok fő feladata a Kormány döntéseinek végrehajtása, a területi államigazgatási szervek irányítása, a szakterületüket érintő kormányzati döntések előkészítése. Emellett hatósági jogalkalmazó tevékenységet is ellátnak. Hatáskörüket tekintve központi különös hatáskörű szervek, ami azt jelenti, hogy az egy-egy ágazaton belül meghatározott szakfeladatok ellátására jönnek létre.

Míg a kormányhivatalokat törvény hozza létre és a Kormány irányítása mellett egy-egy miniszter felügyelete alatt állnak, addig a központi hivatalokat kormányrendelet hozza létre és ezeket miniszter irányítja. Az önálló szabályozó szervek jogállásáról az Alaptörvény rendelkezik, eszerint az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására önálló szabályozó szerveket hozhat létre, amelynek vezetőjét a miniszterelnök vagy - a miniszterelnök javaslatára - a köztársasági elnök nevezi ki. Az önálló szabályozó szerv vezetője törvényben kapott

felhatalmazás alapján feladatkörében rendeletet ad ki. A rendvédelmi szervek külön törvényben meghatározott jogállással rendelkezve látják el feladataikat.

Területi (megyei, járási) és helyi (városi, községi) államigazgatási szervek

Az államigazgatási feladatokat az államigazgatási szervek az országos szint mellett – célszerűségi szempontok alapján - helyi-területi szinten is ellátják.

A megyei (fővárosi) kormányhivatalok

A megyei (fővárosi) kormányhivatalok a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szervei. Szervezeti státusaik nem azonosak a kormányhivatalokkal, mivel megyei (megyei kormányhivatalok) és a fővárosi (fővárosi kormányhivatal) megosztásban működnek. A szervezetük igazodik az elhelyezkedésükhöz (megyeszékhelyek, illetve a Pest megyei és a fővárosi pedig Budapest).

A kormányhivatalok szervezete:

A kormányhivatalt kormány megbízott vezeti, akit az illetékes miniszter javaslatára a miniszterelnök nevez ki és ment fel. A kormányhivatal kormány megbízott által közvetlenül vezetett szervezeti egységekre, valamint járási (a fővárosban fővárosi kerületi) hivatalokra tagozódik. A járási hivatal vezetője a járási hivatalvezető.

A kormányhivatal feladatai:

- A fővárosi és megyei kormányhivatal részt vesz a kormányzati célkitűzések területi megvalósításában, koordinációs, ellenőrzési, informatikai tevékenységet, valamint képzést, továbbképzést szervező, összehangoló feladatokat lát el.
- Ellátja a több ágazatot érintő kormányzati döntések végrehajtásának területi összehangolását, vagy közreműködik a közigazgatás korszerűsítésével, az e-közigazgatás kialakításával kapcsolatos feladatok helyi koordinálásában, szervezésében.
- Ellenőrzi, hogy a központi államigazgatási szervek területi szerveinek vezetői törvényesen járnak-e el a kormánytisztviselői és közalkalmazotti jogviszonnyal kapcsolatos munkáltatói intézkedéseik során, vagy ellenőrzi a központi államigazgatási szervek területi szerveinek tevékenységében a Ket. megfelelő alkalmazását.
- Képzési, továbbképzési feladatainak körében gondoskodik a közigazgatási alap- és szakvizsgák, ügykezelői vizsgák, anyakönyvi szakvizsgák, alkotmányos alapismeretek, vizsgák, illetve egyéb vizsgák, valamint az ezek előkészítésére szolgáló tanfolyamok megszervezéséről és lebonyolításáról.

A kormányhivatalok kialakításáról és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló jogszabályok alapján a Kormány lehetőséget kívánt teremteni arra, hogy az ügyfél egyablakos ügyintézés keretében legyen jogosult az ügyintézésre.

A kormányablakokon keresztül az ügyfél a jogszabályban meghatározott nyilvántartásokba betekinthez, a róla nyilvántartott adatokat megismerheti, a rendeletben meghatározott ügyek tekintetében kérelmet terjeszthet elő, vagy tájékoztatást kaphat az eljárás menetéről, az eljárással

kapcsolatos ügyféli jogokra és kötelezettségekre vonatkozóan, illetve meghatározott ügytípusoknál az ügyfél számára az ügyintézéshez internetes kapcsolati lehetőséget, szakmai és informatikai segítséget nyújtanak.

Járási (kerületi) hivatalok

Az alapvető igazgatási feladat- és hatásköröket a kormányhivatalok járási (fővárosi kerületi) hivatalai látják el. A járási (fővárosi kerületi) hivatalok a megyei és fővárosi kormányhivatalok szervezeti egységeként, az államigazgatás legalacsonyabb szintű területi szervezeteként kerültek kialakításra.

2.3. Önkormányzati igazgatás

A helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok működnek. A szabályozás jogforrásait az Alaptörvény, valamint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) tartalmazza.

Az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy a község, a város, a főváros és kerületei, valamint a megye választópolgárainak közösségét megilleti a helyi önkormányzás joga. Az önkormányzáshoz való jog alkotmányos alapjog, amely jelenti egyrészt a választópolgárok közösségét érintő helyi közügyek önálló, demokratikus intézését, másrészt a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlását.

Az önkormányzáshoz való jog a helyi lakosság kollektív alapjogaként definiálható, akik ezen jogukat választott tisztségviselők (képviselők, polgármester) útján gyakorolják.

A helyi önkormányzati képviselőket és polgármestereket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson választják.

2.3.1. A helyi önkormányzati rendszer

A helyi önkormányzás a helyi közügyek önálló, demokratikus intézése, a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlása. A helyi önkormányzás joga a településen élő választópolgárok közösségét illeti meg. Az önkormányzatiság tartalmát a helyi közügyek adják. Helyi közügy a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátása (például óvoda fenntartása, tömegközlekedés működtetése, szemétszállítás stb.), a közhatalom önkormányzati típusú helyi gyakorlását (például önkormányzati rendeletalkotás, önkormányzati hatósági ügyek intézése), és az ezekhez kapcsolódó szervezeti, személyi és anyagi feltételek biztosítását.

Az önkormányzati szervek a törvény rendelkezése alapján államigazgatási feladatokat is kötelesek ellátni. Az önkormányzati elven felépülő közigazgatási szervek települési (községi, nagyközségi, városi, a járásszékhely városi, megyei jogú városi, fővárosi, kerületi önkormányzatok) és megyei szinten (területi önkormányzatok) épültek ki.

2.3.2. A helyi önkormányzatok típusai

A területi tagozódásnak megfelelően az önkormányzatok:

- a megyékben a területi önkormányzatok,
- a településeken pedig a települési önkormányzatok, amelyek közül az alaptípus a városi (speciális jogállású város a járásszékhely város, megyei jogú városok) és községi települési önkormányzatok.

Az önkormányzati igazgatás speciális típusa a nemzetiségi önkormányzat. Valamely nemzetiséghez tartozók érdekeik képviselőjére a községekben, városokban és a főváros kerületeiben települési, a fővárosban és a megyében területi (együtt: helyi), valamint országos nemzetiségi önkormányzatot hozhatnak létre. A kisebbségi önkormányzatokról külön törvény rendelkezik.

2.3.3. Az önkormányzatok feladat- és hatásköre

Az önkormányzatok jogszabályokban megjelenő hatásköre igazodik a településeken ellátandó feladatkörökhöz, a közigazgatási terület nagyságához, a lakosság számához és más statisztikailag nyilvántartott releváns jellemzőhöz. A helyi önkormányzatok feladatainak sajátos csoportját alkotják a közbiztonsággal kapcsolatos feladatok, melyek ellátására a települési és fővárosi önkormányzat kényszerítő eszköz alkalmazására is jogosult szervezet hozhat létre (például polgárőrség).

A települési önkormányzatok feladatrendszere duális tagozódású. Egyrészt törvény által kötelezően ellátandó, másrészt önkéntesen vállalt feladatokra oszthatóak. Főszabály szerint a kötelezően ellátandó feladatok terhén és rovására önkéntesen feladat nem vállalható. A Möt. lehetőséget biztosít arra, hogy az egyébként nagyobb lakosságszámú és gazdasági teljesítőképességű települési önkormányzatok számára előírt feladatokat bizonyos feltételek mellett (például nem igényelhető rá többlet állami támogatás) egy másik települési önkormányzat átvállalja (átvállalt feladatok).

Kötelezően ellátandó feladatok

A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó települési önkormányzati feladatok elsősorban:

- 1) településfejlesztés, településrendezés;
- 2) településüzemeltetés (köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékaiknak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása);
- 3) a közterületek, valamint az önkormányzat tulajdonában álló közintézmény elnevezése;

- 4) egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások; környezet-egészségügy (köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása, rovar- és rágcsálóirtás);
- 5) óvodai ellátás;
- 6) kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása;
- 7) gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások; szociális szolgáltatások és ellátások, amelyek keretében települési támogatás állapítható meg;
- 8) lakás- és helyiséggazdálkodás;
- 9) a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása;
- 10) helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás;
- 11) honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem, helyi közfoglalkoztatás;
- 12) helyi adóval, gazdaságszervezéssel és turizmussal kapcsolatos feladatok;
- 13) a kistermelők, őstermelők - jogszabályban meghatározott termékeik - értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is;
- 14) sport, ifjúsági ügyek;
- 15) nemzetiségi ügyek;
- 16) közreműködés a település közbiztonságának biztosításában;
- 17) helyi közösségi közlekedés biztosítása;
- 18) hulladékgazdálkodás;
- 19) távhőszolgáltatás;
- 20) víziközmű-szolgáltatás.

Önként vállalt feladatok

A települési önkormányzat - a helyi képviselő-testület vagy a helyi népszavazás döntésével - önként vállalhatja minden olyan helyi közügy önálló megoldását, amelyet jogszabály nem utal más szerv kizárólagos hatáskörébe. Az önként vállalt helyi közügyekben az önkormányzat mindent megtehet, ami jogszabállyal nem ellentétes. Az önként vállalt helyi közügyek megoldása nem veszélyeztetheti a törvény által kötelezően előírt önkormányzati feladat- és hatáskörök ellátását. Ezek finanszírozása a saját bevételek, vagy az erre a célra biztosított külön források terhére lehetséges.

Átvállalt feladatok

A kisebb lakosság számú települések önkormányzata - amennyiben erről saját maga vagy társulásával közösen gondoskodni tud - működési területén önként vállalhatja a törvény által a nagyobb lakosság számú települési önkormányzatnak, illetve területi (megyei) önkormányzatnak kötelezően előírt közszolgáltatás megszervezését. Ilyen esetben költségvetése számára igényelheti az átvállalt feladattal arányos fedezet biztosítását.

A települési önkormányzatok szervezete

A települési önkormányzat jogi személy, feladatainak ellátását a képviselő-testület és annak szervei biztosítják.

A képviselő-testület (közgyűlés)

Az önkormányzat szerve a képviselő-testület. A képviselő-testület feladatát a megyei, fővárosi és megyei jogú városi önkormányzat esetében a közgyűlés látja el. Működését testületi ülés formájában gyakorolja.

A választópolgárok önkormányzáshoz való joga a képviselő-testületi munkában, az általuk választott települési képviselők, illetve polgármester tevékenységén keresztül valósul meg. Az önkormányzati döntések meghozatala a képviselő-testület (közgyűlés) hatáskörébe tartozik, a helyi közügyek körébe tartozó társadalmi viszonyokat helyi jogszabályban (önkormányzati rendelet) szabályozza. Az önkormányzati képviselők, illetve a polgármesterek választásáról szóló törvény határozza meg a különböző településeken megválasztható képviselők számát, illetve megválasztásuk módját. Az önkormányzati képviselő alapvető kötelessége a képviselő-testület (közgyűlés) munkájában való részvétel. Az önkormányzati képviselő a képviselő-testületi munkában a település egészéért vállalt felelősséggel képviseli választóinak érdekeit. A képviselő-testület (közgyűlés) - ha azt törvény nem zárja ki - jogosult hatáskörei gyakorlását a polgármesterre, a bizottságokra, a részönkormányzat testületére, a jegyzőre vagy az önkormányzati társulásra átruházni. Vannak azonban olyan hatáskörök, amelyeket a képviselő-testület (közgyűlés) nem ruházhat át, ilyen például a rendeletalkotás, a helyi népszavazás elrendelése, az intézményalapítás vagy a közterület elnevezése.

A polgármester

A polgármestert a település lakossága közvetlenül - az önkormányzati képviselőkkel egyidejűleg - választja meg. A polgármester a testületi működés szempontjából a képviselő-testület tagjának minősül. A polgármester tevékenysége elsősorban a képviselő-testülethez kötődik, felelős a képviselő-testület üléseinek előkészítéséért, összehívja és vezeti az ülést, képviseli azt, valamint köteles végrehajtani a képviselő-testület döntéseit.

A polgármester emellett irányítja a polgármesteri hivatalt, és címzettje egyes államigazgatási feladat- és hatásköröknek is (például a katasztrófavédelem és a honvédelmi igazgatás területén lát el államigazgatási feladatokat). A képviselő-testület egyes hatásköreit átruházhatja a polgármesterre. A polgármester képviseli az önkormányzatot más szervezetek előtt, és közvetlen kapcsolatot tart fenn a lakossággal, civil szervezetekkel.

Javadalmazása attól függ, hogy főállásban látja-e el feladatát, vagy társadalmi megbízatásban. Előbbi esetben illetmény, utóbbi esetben tiszteletdíj illeti meg.

A polgármester javaslatára, a polgármester munkájának segítésére, helyettesítésére, a képviselő-testület tagjainak sorából köteles, illetve jogosult egy vagy több alpolgármestert választani.

Bizottságok

A képviselő-testület - munkájának segítésére - bizottságokat alakíthat. A bizottságok részben a helyi képviselők, részben külső szakértőkből állnak. A bizottság tagjainak többsége, illetve a bizottság elnöke csak települési képviselő lehet. A bizottságok funkciója elsősorban a képviselő-testület döntéseinek előkészítése, a döntések végrehajtásának szervezése, ellenőrzése.

A kétezer főnél több lakosú településen a képviselő-testület köteles pénzügyi bizottságot választani. A pénzügyi bizottság jogosult véleményezni az éves költségvetési javaslatot, ellenőrizheti a pénzkezelési szabályzat betartását stb.

Polgármesteri hivatal

A mindennapos igazgatási feladatok ellátására, a képviselő-testület, a bizottságok, a polgármester működésének biztosítására, döntéseinek előkészítésére és a meghozott döntések végrehajtására a képviselő-testület egységes hivatalt hoz létre polgármesteri hivatal elnevezéssel.

A hivatal sajátos formája a közös önkormányzati hivatal. A választás lehetősége elsősorban a 2000 fő alatti településeket illeti meg. Létrehozásáról vagy megszüntetéséről az érintett települési önkormányzatok képviselő-testületei állapodnak meg. A közös önkormányzati hivatal olyan sajátos „polgármesteri hivatal”, amelyet nem egy, hanem több önkormányzat közösen tart fenn, valamennyi tagönkormányzat igazgatási feladatainak ellátására. A közös önkormányzati hivatal vezetője a jegyző, aki köteles biztosítani az egyes településeken történő ügyfélfogadást.

A polgármesteri hivatalok (közös önkormányzati hivatalok) kettős feladatkört látnak el:

- az önkormányzati feladatok tekintetében döntés-előkészítő, ellenőrző, végrehajtó, adminisztratív funkciót gyakorolnak,
- valamint ellátják a jogszabályok által az önkormányzati közigazgatási szervekre megállapított államigazgatási feladat- és hatásköröket is.

Jegyző

A jegyző a képviselő-testület által kinevezett, a törvényben meghatározott képesítéssel rendelkező köztisztviselő, aki a polgármesteri hivatalt vezeti. Feladata kettős: egyrészt a képviselő-testületi munka kiszolgálása, másrészt elsőfokú államigazgatási hatósági feladatok ellátása.

A jegyző feladatai: gondoskodik az önkormányzat működésével kapcsolatos feladatok ellátásáról, tanácskozási joggal vesz részt a képviselő-testület, a képviselő-testület bizottságának ülésén, évente beszámol a képviselő-testületnek a hivatal tevékenységéről, döntésre előkészíti a polgármester hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyeket stb.

A képviselő-testület döntéseinek törvényességéért a jegyző felel.

Részönkormányzat

A képviselő-testület valamely településrész sajátos érdekeinek képviseletére a települési képviselőkől és az adott településrészen élő választópolgárokból településrészi önkormányzatot (részönkormányzatot) hozhat létre.

Önkormányzati társulások

Az önkormányzatok feladatellátás érdekében történő társulása önkormányzati alapjog. A helyi önkormányzatok képviselő-testületei szabadon megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör hatékonyabb, célszerűbb ellátása érdekében társulást hoznak létre.

Az Möt. meghatározza, hogy mely célból lehet az önkormányzatoknak társulniuk, eszerint egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármester és a jegyző államigazgatási feladat- és hatáskörének hatékonyabb, célszerűbb ellátására (például intézményi társulás stb.).

A települési önkormányzatok működése

A települési önkormányzat a törvény keretei között önállóan alakítja ki működését. A legalapvetőbb működési szabályokat az Möt. tartalmazza. Az önkormányzat szervei, a képviselő-testületek önállóan, rendeletben meghatározva szabályozzák működésüket. Ennek formája a szervezeti és működési szabályzat (SZMSZ).

A képviselő-testület döntéseit testületi üléseken hozza. Az ülést a polgármester hívja össze és elnökként vezeti. A testület ülései nyilvánosak, azaz ülésein bárki jelen lehet, zárt ülés csak kivételesen rendelhető el. A képviselő-testület döntése a rendelet és a határozat.

Határozatot egyedi ügyekben, illetve a testület irányítása alá tartozó szervezetekre vonatkozóan alkot a képviselő-testület, melyek az ún. normatív határozatok.

2.4. A közigazgatás személyzete

2.4.1. A közigazgatás feladatellátás

A közigazgatási szerveknél foglalkoztatottak állami és önkormányzati feladat- és hatáskörben végeznek főként jogalkalmazói és kapcsolódóan jogszabály előkészítési feladatokat.

A feladatellátás speciális közszolgálati jogviszonyok keretében történik, ahol a foglalkoztatási jogviszony létrejötte, tartalma, a jogosultságok és kötelezettségek köre eltér más jogviszonyoktól. A jogviszony létrejötte önkéntes akarat elhatározással keletkezik, azonban azzal jár, hogy a jogviszony alanya a jogviszonyból fakadó speciális jogosultságokat szerez (pl. hatósági döntések meghozatala és végrehajtása) ugyanakkor vállalja a sajátos kötelezettségeket is (pl. összeférhetetlenségi és etikai szabályok). E helyütt a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény rendelkezéseinek tárgyalására nem kerül sor.

2.4.2. A közigazgatási jogviszonyban foglalkoztatottak csoportosítása, jogállása

A foglalkoztatottak tehát közigazgatási szerveknél speciális jogviszonyban állnak, melyre külön jogszabályok vonatkoznak. A közszolgálati tisztviselők mind a munkavállalókhöz, mind pedig a közalkalmazottakhoz képest többlet-jogosítványokat- és védelmet élveznek, ugyanakkor kötelezettségeik, felelősségük meghaladják azokét.

2.4.3. A közszolgálati tisztviselők

A közigazgatásban dolgozókat gyűjtőnéven közszolgálati tisztviselőknek nevezzük. Jogállásuk igazodik a közigazgatás felépítéséhez, vagyis az államigazgatásban, illetve az önkormányzati igazgatásban foglalkoztatottakra különül el. Jogállásukat a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Kttv.) határozza meg.

A Kttv. hatálya:

A Kttv. szabályozása (személyi hatály) kiterjed:

- 1) az államigazgatási szerv, ezen belül
 - központi államigazgatási szerv (a minisztérium, a kormányhivatal, a központi hivatal)
 - a kormányhivatal és a központi hivatal területi, helyi szerve, továbbá a Kormány által intézményfenntartásra kijelölt szerv,
 - a rendőrség, a büntetés-végrehajtás és a hivatásos katasztrófavédeleми szerv központi, területi és helyi szervei,
 - a kormány tisztviselőjének és kormányzati ügykezelőjének kormányzati szolgálati jogviszonyára, továbbá
- 2) a minisztérium közigazgatási államtitkárának és helyettes államtitkárának kormányzati szolgálati jogviszonyára,
- 3) a helyi önkormányzat képviselő-testületének polgármesteri hivatala, közterület-felügyelete, a közös önkormányzati hivatala (a továbbiakban: képviselő-testület hivatala) köztisztviselőjének és közszolgálati ügykezelőjének közszolgálati jogviszonyára
- 4) a polgármesterre, alpolgármesterre a VII/A. Fejezet rendelkezései szerint szolgálati jogviszonyára.

Az államigazgatási szerveknél dolgozó tisztviselők:

- a kormánytisztviselők,
- kormányzati ügykezelők.

Az önkormányzatoknál és néhány - a Kttv.-ben nevesített - más szervnél dolgozó tisztviselők:

- köztisztviselők,
- közszolgálati ügykezelők.

A közigazgatás rendszerében foglalkoztatható - a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény rendelkezései alapján - a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állománya

- 1) a rendőrség, ezen belül
 - az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv,
 - a belső bűnmegelőzési és büntetőrendészeti feladatokat ellátó szerv,
 - a terrorizmust elhárító szerv,
- 2) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- 3) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- 4) az Országgyűlési Őrség,
- 5) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint
- 6) a Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

Továbbá jogszabályi rendelkezések alapján foglalkoztathatóak munkavállalók is.

A Kttv. rendelkezései meghatározott esetekben kiterjednek:

A Kttv. eltérő rendelkezése hiányában a Köztársasági Elnöki Hivatal, az Országgyűlés Hivatala, az Alkotmánybíróság Hivatala, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, az Állami Számvevőszék, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal, a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Hivatala, a Gazdasági Versenyhivatal, a Magyar Tudományos Akadémia Titkársága, a Magyar Művészeti Akadémia Titkársága, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, az Egyenlő Bánásmód Hatóság, a Közbeszerzési Hatóság, a Nemzeti Választási Iroda, az Országgyűlési Őrség és a Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala köztisztviselőjének és közszolgálati ügykezelőjének közszolgálati jogviszonyára és a fővárosi és megyei kormányhivatal állami tisztviselőjének állami tisztviselői jogviszonyára is, a fenti rendelkezéseket kell alkalmazni.

Továbbá kiterjed az igazságügyért felelős miniszter által vezetett minisztériumba beosztott bíróra, bírósági titkára, illetve ügyészre, ha törvény másként nem rendelkezik, a kormánytisztviselőkre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

A Kttv. hatálya kiterjed azon magyar állampolgárokra is, akik pályázati eljárásban vesznek részt, illetve felvételüket kérik a toborzási adatbázisba.

A Kttv. hatálya kiterjed azon munkáltatókra és a velük munkaviszonyban álló munkavállalókra, akik esetében a munkaviszony létesítésére a Kttv. 72. § alapján kerül sor, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartozó munkáltatóra és a közalkalmazottra, akik esetében a közalkalmazotti jogviszony létesítésére a Kttv. 72. § alapján kerül sor.

A Kttv.hatálya nem terjed ki:

- törvény eltérő rendelkezésének hiányában a Honvédség, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a fegyveres biztonsági őrség szerveire;
- jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában a helyi önkormányzat feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására - polgármesteri hivatalban - foglalkoztatottakra;
- a közfoglalkoztatás keretében foglalkoztatottra, valamint az egyszerűsített foglalkoztatás céljára létesített munkaviszonyban foglalkoztatottra, illetve alkalmi munkára irányuló egyszerűsített foglalkoztatás keretében foglalkoztatott munkavállalóra.

A közszolgálati tisztviselők csoportosítása

Közszolgálati tisztviselő:

- a kormánytisztviselő,
- kormányzati ügykezelő,
- köztisztviselő,
- közszolgálati ügykezelő.

A kormánytisztviselő, köztisztviselő: a közigazgatási szerv feladat- és hatáskörében eljáró vezető és ügyintéző, aki előkészíti a közigazgatási szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyeket érdemi döntésre, illetve - felhatalmazás esetén - a döntést kiadmányozza, kivéve, ha ezt a tevékenységet a rendvédelmi feladatokat ellátó szervnél más jogviszonyban álló személy végzi.

A kormányzati vagy közszolgálati ügykezelő: az, aki a közigazgatási szervnél közhatalmi, irányítási, ellenőrzési és felügyeleti tevékenység gyakorlásához kapcsolódó ügyviteli feladatot lát el, valamint a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról szóló törvény szerinti adminisztratív és technikai személyzet tagja, kivéve, ha ezt a tevékenységet a rendvédelmi feladatokat ellátó szervnél vagy a Honvédségnél közalkalmazotti jogviszonyban álló személy végzi.

A kormányzati szolgálati jogviszonyban állók

A kormánytisztviselők

A kormányzati szolgálati jogviszony alanyai, jellege

A kormányzati szolgálati jogviszony az állam, valamint az állam nevében foglalkoztatott kormánytisztviselő között a köz szolgálat és munkavégzés céljából létesített különleges jogviszony, amely alapján a munkavégzéssel szükségszerűen együtt járó kötelezettségeken és jogosultságokon túlmenően mindkét felet többletkötelezettségek terhelik, és jogosultságok illetik meg. A kormányzati szolgálati jogviszony alapján a kormánytisztviselő az MKK tagjává válik.

A kormányzati szolgálati jogviszony létesítése, kinevezés és annak időtartama

A kormányzati szolgálati jogviszony kinevezéssel és annak elfogadásával jön létre. Fő szabály szerint a kormányzati szolgálati jogviszony határozatlan időre és teljes munkaidőre jön létre. A kinevezést és annak elfogadását írásba kell foglalni. Az írásba foglalás elmulasztása miatt a kinevezés érvénytelenségére csak a kormánytisztviselő - a munkába lépést követő harminc napon belül - hivatkozhat.

Határozott időre jön létre a kormányzati szolgálati jogviszony a tartósan távollevő kormánytisztviselő helyettesítése céljából vagy esetenként szükségessé váló feladat elvégzésére, illetve ha tartós külszolgálat ellátására létesítik.

Kormányzati szolgálati jogviszony létrejöttének feltételei:

Kormányzati szolgálati jogviszony létesíthető és tartható fenn:

- büntetlen előéletű,
- cselekvőképes,
- legalább érettségi végzettséggel rendelkező magyar állampolgárral.

Nem létesíthető kormányzati szolgálati jogviszony azzal, aki ellen a Btk-ban meghatározott bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás hatálya alatt áll.

Kormányzati szolgálati jogviszony nem létesíthető a büntetőeljárás jogerős befejezéséig azzal, aki bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt büntetőeljárás hatálya alatt áll. A jogszabály alapján nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső kormányzati szolgálati jogviszony nem létesíthető azzal,

- aki nemzetbiztonsági ellenőrzéséhez nem járul hozzá,
- akinek nemzetbiztonsági ellenőrzése során nemzetbiztonsági kockázatot állapítottak meg, kivéve, ha a külön törvény szerint arra feljogosított személy, szerv vagy testület a kormányzati szolgálati jogviszony létesítését jóváhagyta.

A kormánytisztviselőnek kinevezésekor esküt kell tennie.

A kormányzati szolgálati jogviszony megszűnése, megszüntetése

A kormányzati szolgálati jogviszony megszűnik:

- 1) a kinevezésben foglalt határozott idő lejártával,
- 2) a kormánytisztviselő halálával,
- 3) törvényben meghatározott esetekben,
- 4) az igazságügyért felelős miniszter által vezetett minisztériumba beosztott bírósági titkár, illetve ügyész minisztériumi beosztásának megszűnésével,
- 5) a 70. életév betöltésével,

- 6) a prémiumévek programban történő részvétel, illetőleg különleges foglalkoztatási állományba helyezés esetén az erre vonatkozó külön törvény szabályai szerint,
- 7) az államigazgatási szerv jogutód nélküli megszűnésével,
- 8) a kormánytisztviselő politikai vezetővé történő megválasztásával, illetve kinevezésével,
- 9) a hivatalvesztés fegyelmi büntetéssel,
- 10) ha a kormánytisztviselő a társadalombiztosítási szabályok alapján az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte és az öregségi teljes nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte, kivéve, ha a kormánytisztviselő kérelmére és hivatali érdek alapján a munkáltató a jogviszonyt fenntartja.

A kormányzati szolgálati jogviszony megszüntethető:

- 1) a felek közös megegyezésével,
- 2) áthelyezéssel a közigazgatási szervek között, illetve a közalkalmazotti vagy hivatásos szolgálati jogviszonyt szabályozó jogszabályok hatálya alá tartozó szervekhez,
- 3) lemondással,
- 4) felmentéssel,
- 5) azonnali hatállyal a próbaidő alatt.

A kormánytisztviselői hivatás etikai alapelvei

A kormánytisztviselőre vonatkozó hivatásetikai alapelvek különösen a hűség és elkötelezettség, a nemzeti érdekek előnyben részesítése, az igazságos és méltányos jogszolgáltatás, a méltóság és tisztesség, az előítéletektől való mentesség, a pártatlanság, a felelősségtudat és szakszerűség, az együttműködés, az intézkedések megtételére irányuló arányosság és a védelem.

A hivatásetikai alapelveken túlmenően a vezetőkkel szemben további etikai alapelvek különösen a példamutatás, a szakmai szempontok érvényesítése és a számonkérési kötelezettség.

A hivatásetikai elvek megsértése esetén az MKK etikai eljárás lefolytatására jogosult.

2.4.4. A jogviszonyokat meghatározó jogszabályok

Az egyes jogviszonyokra vonatkozó szabályozásokat az alábbi jogszabályok határozzák meg

- 2011. évi CXCV. törvény a közszolgálati tisztviselőkről
- 2016. évi LII. törvény az állami tisztviselőkről
- 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről
- 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról

2.5. A felhasznált irodalom jegyzéke

MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE (2011. április 25.)

Magyarország minisztériumainak felsorolásáról szóló 2014. évi XX. törvény

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény

A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXVI. törvény

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény

A fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendelet

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet

a Kormány ügyrendjéről szóló 1144/2010. (VII.7) Korm. határozat

2011. évi CXCIX. törvény a közszolgálati tisztviselőkről

2016. évi LII. törvény az állami tisztviselőkről

2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről

2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.

Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. -Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek I. modul. A központi állami szervek rendszere. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. V. modul az Európai Unió szervezete, működése és jogrendszere. Első kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Államigazgatás. Első hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Patyi András – Varga Zs. András: Általános közigazgatási jog. Dialóg Campus, 2009.

A közigazgatási eljárás – tankönyv a köztisztviselők továbbképzéséhez. MKI 2005.

Nemzeti Közszolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.

3. Alkotmányjogi és jogi alapismeretek

3.1. Magyarország jogrendszere

3.1.1. A társadalmi normák

A társadalmi normák a helyes és a követendő magatartás-előírásokat határozzák meg, amelyek be nem tartása hátrányos következményekkel jár. Vagyis a társadalmi normák olyan reális elvárásokat tartalmaznak, amelyeket a közösség egyes csoportjai, vagy azok tagjai meghatározott szituációkban kölcsönösen éreztetnek egymással. Az elvárást kifejező normától való eltérést vagy annak megsértését büntetik, míg a norma követését jutalmazzák.

A jogi és más társadalmi normák közötti alapvető különbséget az jelenti, hogy adott társadalomban csak egy jogrendszer létezik, ugyanakkor számos társadalmi norma is van, melyek többnyire a társadalom csoportjai szerint differenciáltak. A jog – rendeltetéséből adódóan – más társadalmi normákkal kölcsönhatásban érvényesül. Az erkölcsi, a politikai, az államigazgatási normák, a szakmai-technikai előírások hatnak leginkább a jogra.

3.1.2. A jogi normák

A jogi norma fogalma

A jogi norma általános értelemben olyan jogi magatartásszabály, amely előírja a követendő magatartást és szankciót. A jogi norma klasszikus megfogalmazás szerint a jog legkisebb, még önmagában értelmes egysége, amely egy teljes, értelmezhető, követhető, alkalmazható magatartási szabályt alkot.³ A jogi norma fogalma nem tekinthető a jogszabály fogalmának szinonimájaként, ugyanis a jogszabály a jogalkotás során meghatározott eljárási rendben, meghatározott formában és elnevezéssel létrejött jogi akarat, amely jogi normákat foglal magába.⁴

A jogi norma és a jogszabály közötti kapcsolatot a jogtétel képezi. A jogtétel jogi mondat, gondolati és nyelvi egység, az a forma, amellyel a jogalkotó a normát, illetve a nem normatartalmú rendelkezéseit kifejezi.

A jogi norma szerkezeti vagy másként funkcionális elemei: a hipotézis, a diszpozíció és a jogkövetkezmény. A hipotézis (feltétel) a magatartás tipikus körülményeinek jogi megfogalmazása, amelyben a jogalkotó megjelöli a védett társadalmi érdeket, értéket. A diszpozíció (rendelkezés) a hipotézisben meghatározott feltételek esetén a jogi norma címzettjeinek milyen magatartást kell, vagy lehet tanúsítania. A jogkövetkezmény a magatartási utasítás követése vagy nem követése esetére meghatározott rendelkezéseket tartalmazza. Az előírt magatartás követésének következménye a joghatás, a nemkövetése a szankció.

³ Szilágyi Péter: Jogi alaptan. Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 1992. 171.o.

⁴ Dr.Mackó Mária-Dr. Szigeti Péter: Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejttel Kiadó Budapest, 2004. 71.o.

3.1.3. A jog fogalma

A „jog” kifejezést több értelemben használjuk, ennek következtében több meghatározásával is találkozhatunk. Megkülönböztetjük az ún. tárgyi jogot és az alanyi jogot. A tárgyi jog kifejezés a jogszabályokat jelöli, az alanyi jog pedig az egyes személyekhez fűződő jogosultságokat jelenti. A tárgyi jogot más szóval tételes jognak vagy pozitív jognak is nevezzük.

A jog fogalmát így definiálhatjuk:

- olyan magatartási szabályok és előírások összessége,
- amelyek keletkezése állami szervekhez kötődik, azaz az állam adja ki vagy szankcionálja, kényszerintézkedéseket hoz vagy pedig valamilyen nem állami normaalkotó eljárást (például népszavazás) jogalkotásként ismer el,
- az adott társadalomban általánosan kötelező, vagyis általános érvényesség jellemzi,
- érvényesülését az állami szervek végső soron kényszerrel biztosítják.

3.1.4. A jogforrási rendszer sajátosságai és a jogforrások

A modern kontinentális jogforrási rendszerek három sajátosságát emelhetjük ki: a jogalkotói jog kizárólagosságára való törekvés, a törvény kiemelkedő szerepe és a jogforrások hierarchiája.

A jogalkotói jog kizárólagosságára törekvés olyan jogpolitikai elvet jelent, amely követelmény és ténylegesen megvalósul. Alapjául az a jogképződési módok sajátosságaiból levont következtetés szolgál, hogy a jogalkotás és különösen a kodifikáció a legcélszerűbb jogi szabályozási forma.

A törvény kiemelkedő szerepének elve szerint az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit törvényben kell szabályozni.

A jogforrások hierarchiája – más jogelvekkel és jogtechnikai megoldásokkal együtt – a jogrendszer egységét, koherenciáját biztosítja. A jogforrási hierarchia jogi értékrendet jelent, a jogszabályok között hierarchiát hoz létre, és az esetleges ellentmondásokat a magasabb hierarchikus szint elsőbbsége alapján oldja meg. A jogforrások rangsora a kibocsátásukra jogosult szervek hierarchiájához igazodik. A hierarchia alapszabálya, hogy az alacsonyabb szintű szerv jogszabálya nem lehet ellentétes az állami hierarchia magasabb szintjén álló állami szerv jogszabályával, azt nem módosíthatja, és nem helyezheti hatályon kívül.

A jogforrási rendszer

3.1.5. A nemzetközi jog és az EU joga

Az európai jog vagy más néven közösségi jog (Acquis communautaire) mind a belső jogtól, mind pedig a nemzetközi jogtól különböző autonóm jogrendszer, mely nem része a nemzetközi jognak. A tagállamok belső jogához képest elsőbbségi joga van. A Lisszaboni Szerződés

hatálybalépését követően már a „közösségi jog” terminust sem használjuk, helyette az „uniós jog” kifejezés a helytálló. Az EU jogrendje kettős tagozódású, a következők szerint:
Elsődleges jogforrások: alapszerződések, ezek módosításai, illetve az ezekre épülő, egyéb kiegészítő szerződések (pl. Alapjogi Charta). Az elsődleges jogforrások közül kiemelt jelentősége van az Európai Közösséget létrehozó szerződésnek. Az alapszerződések hazánk csatlakozásakor belső jogforrással való kihirdetéssel válnak a hazai jog részévé.

Másodlagos jogforrások (jogi aktusok)

Rendelet (regulation), melyekkel a közösségi célok tekintetében alapvető fontosságú tárgykörök kerülnek szabályozásra. A rendelet közvetlenül alkalmazandó (külön nemzeti jogi átültetés nélkül válnak az egyes nemzeti jogrendszerek részévé), illetve általános hatályú (minden részletében minden tagállamban kötelező). Irányelv (directive) célkitűzéseket és elérendő eredményeket, nem pedig részletes, követhető szabályozást irányoz elő a jogalkalmazóknak, amelyek végrehajtására általában határidőt jelöl meg. Az irányelvek átvétele a nemzeti jogba adaptációt igényel (új jogszabály alkotása vagy a már meglévő módosítása), így nemzeti jogszabály születik, amelyben meghatározásra kerülnek a cél leghatékonyabb eléréséhez szükséges részletszabályok.

Határozat (decision) meghatározott címzetteknek (tagállamok, egyes állampolgári csoportok, vállalkozások) szól, kötelező erővel is csak e címzettek vonatkozásában rendelkezik. A rendelethez hasonlóan közvetlenül alkalmazható, vagyis nincs szükség külön jogi intézkedésre az átvételéhez.

Ajánlás (recommendation) és vélemény (opinion) nem minősül jogi normának, nincs kötelező ereje. Szükséges azonban, hogy a tagállamok figyelemmel kísérik ezen jogforrások tartalmát. Az ajánlás általában a címzettől bizonyos magatartást, intézkedést vár el, míg a vélemény egy-egy témával kapcsolatos álláspontot fejt ki, általában felkérésre.

A másodlagos jogforrásokat ún. jogalkotási eljárások keretében fogadják el, ennek során legfőképpen az Európai Bizottságnak, az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak van szerepe. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta kétféle jogalkotási eljárás létezik: egyfelől az ún. rendes jogalkotási eljárás, másfelől pedig a különleges jogalkotási eljárás. Mindig a Szerződések határozzák meg, hogy adott feladatkör tekintetében melyik jogalkotási eljárást kell alkalmazni.

Az Európai Bíróság esetjoga. A Bíróság ítélezésének nincs precedens jellege (a korábban meghozott ítéletek nem kötik a Bíróságot), azonban az ítéletekben kialakított jogelvek kötelező erejűvé váltak, és beépültek a közösségi jogforrási rendszerbe, annak kiemelkedően fontos részét alkotják.

3.1.6. A jogalkotó szervek által kibocsátott jogszabályok

Magyarország Alaptörvényében (2011. április 25.) meghatározottak szerint jogszabály:

- 1) a törvény,
- 2) a kormányrendelet,
- 3) a miniszterelnöki rendelet,

- 4) a miniszteri rendelet,
- 5) a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete,
- 6) az önálló szabályozó szerv⁵ vezetőjének rendelete⁶
- 7) és az önkormányzati rendelet.

Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kibocsátott rendelete.

3.1.7. Közjogi szervezetszabályozó eszközök

A közjogi szervezetszabályozó eszközök fogalmát a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Jat.) vezette be, hatályon kívül helyezve az –e tárgyú korábbi állami irányítás jogi eszközei elnevezésű jogintézményt. A Jat. értelmében⁷ közjogi szervezetszabályozó eszközök a normatív határozat és normatív utasítás.

Az Országgyűlés, a Kormány, a helyi önkormányzat képviselő-testülete, a testületi központi államigazgatási szerv és az Alkotmányban megjelölt más testületi szerv normatív határozatban szabályozza az általa irányított szervek, valamint saját tevékenységét, működését és szervezetét, továbbá saját cselekvési programját.

Kötelező normatív utasítást adhat ki a miniszterelnök, a központi államigazgatási szerv vezetője, a nemzetbiztonsági szolgálat vezetője és az Alkotmányban megjelölt egyszemélyi vagy egyszemélyi vezetés alatt álló szerv vezetője a vezetése, irányítása vagy a felügyelete alá tartozó szervek tevékenységét, működését és szervezetét szabályozó, a szerv állományába tartozó személyekre nézve.

A közjogi szervezetszabályozó eszköz jogszabállyal nem lehet ellentétes, benne jogszabály rendelkezése nem ismételtető meg. A közjogi szervezetszabályozó eszközökre vonatkozó rendelkezések nem érintik a kibocsátásukra jogosultak - más jogszabályon alapuló - egyedi határozat meghozatalára vagy egyedi utasítás adására vonatkozó jogát.

A jogszabályokat – az önkormányzati rendelet kivételével - a Magyar Közlönyben kell kihirdetni. A minősített adatot nem tartalmazó közjogi szervezetszabályozó eszközt - a helyi önkormányzat képviselő-testületének normatív határozata kivételével - a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

⁵ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) Állam című fejezetének 23. cikke alapján Az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására önálló szabályozó szerveket hozhat létre.

⁶ a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal.

⁷ Jat. 1.§. (1) bekezdés b) pontja

3.1.8. A Magyarország jogrendszerének jogági tagozódása

A jogág és a jogrendszer fogalmi meghatározása

A modern kontinentális jogrendszerekre jellemző, hogy alapvető a jogágakra tagozódás, kivételek az angolszász jogrendszerek. A jogág a rendszerezés elsődleges egysége, kategóriája. Így a jogág a jogrendszeren belül viszonylagosan elkülönült rész, a jogi normák hasonló tartalommal és formával jellemezhető azonos vagy hasonló magatartásokat azonos módszerrel szabályozó összefüggő csoportja, sajátos jogdogmatikai megoldásokkal, sajátos módszerekkel. A jogág, vagyis a jogalanyok jogilag szabályozott tevékenységének egynemű csoportja a társadalmi viszonyok védelme érdekében jött létre. A jogágot alkotó jogi normák azonos jellegéből következnek a jogágak jellemző vonásai. Sajátos belső struktúrával, közös és azonos jelentésű alapfogalmakkal rendelkeznek, a jogalkalmazás különböző formáiban érvényesülnek, rájuk sajátos jogszabály-értelmezési elvek vonatkoznak.

A jogrendszer egy adott állam érvényes jogi normáinak és ahhoz kapcsolódó egyéb jogi előírásainak (jogelvek, célmeghatározások) összessége. A jogrendszereket egy adott társadalmi, gazdasági formációhoz tartozó közös sajátosságaik összessége alapján jogtípusokba (ázsiai, antik, feudális, modern) sorolhatjuk. A jogtípuson belül jogrendszercsoportokat, jogrendszerformákat (pl. angolszász jogrendszer, kontinentális jogrendszer) különíthetünk el.

A magyar jogrendszer jogágai

Az alkotmányjog a jogrendszernek az az ágazata, mely az államhatalom gyakorlásának jogi alaprendjére vonatkozó jogszabályokat foglalja egységbe. Az alkotmányjogra jellemző, hogy más jogágakhoz viszonyítva nagyobb arányban tartalmaz politikailag jelentős célmeghatározásokat, deklaratív megállapításokat és alapelveket. Az alkotmányjog normái és jogtételei három nagy csoportot alkotnak. Első a nem nagyszámú, ám annál jelentősebb előírás, amely a társadalmi berendezkedés és az állam legfontosabb jellemzőit rögzíti. A második csoportba az állami berendezkedés alapvető szabályai tartoznak, különösen az államhatalmi-népképviselői szervek létrehozására és működésére vonatkozó normák, az államszervezetben helyet foglaló más szervek működését meghatározó szabályok. A harmadik nagy csoport az állampolgárok államhoz való viszonyának alapját szabályozza.

A közigazgatási jog azoknak a normáknak az összessége, amelyek a közigazgatási szervek sajátos, rájuk jellemző tevékenységéhez kapcsolódnak, vagyis magát a végrehajtó, rendelkező tevékenységet, az érintett jogalanyok magatartását szabályozzák. A közigazgatási jog a közigazgatási tevékenységtől elszakíthatatlan fogalom. További sajátossága, hogy az anyagi jogi és az alaki jogi szabályokat is felöleli.

A büntetőjog tágabb értelemben három részre oszlik: anyagi büntetőjogra (ez a szűkebb értelemben vett büntetőjog), büntetőeljárásira és büntetés-végrehajtásira. Az anyagi büntetőjog azoknak a jogi normáknak az összessége, amelyek az állami, társadalmi, gazdasági rend, és az állampolgárok személyének és jogainak védelme érdekében meghatározzák a büntetőjogi felelősség körét, azaz a büntetendő cselekményeket és elkövetésük esetén az alkalmazandó büntetéseket és intézkedéseket.

A büntetőeljárásira jog a büntetőjog alaki joga, a büntetőjog szabályainak alkalmazásával kapcsolatos tevékenység rendjét szabályozza. A büntetőeljárásira jog feladata a bűncselekmények alapos és gyors felderítése, az elkövetők felelősségre vonása és a büntetőjog

szabályainak alkalmazása. A büntetés-végrehajtás sajátos jogterület. Az anyagi büntetőjoghoz képest másodlagos. Feladata a büntetőeljárás során jogerősen meghozott ítéletben kiszabott büntetőjogi büntetés végrehajtásának szabályozása. Ennek megfelelően szabályozza a büntetés-végrehajtási állami szervek működését, a büntetések végrehajtásának feltételeit és módjait, az elítélt, illetve a büntetés-végrehajtási intézmény jogait és kötelességeit.

A polgári jog a civilisztika, a magánjog legfontosabb jogága. Mindenekelőtt azon gazdasági, vagyoni viszonyokat szabályozza, melyek elsősorban áruviszonyok. Ezen kívül szabályozza a személyek egyes nem vagyoni – de vagyoni kihatású – viszonyait is, mint például a szellemi alkotások joga. A polgári jogviszonyokban a felek egyenjogúak és mellérendeltek. Idetartozó jelentős jogterület a társasági jog, illetve a szellemi alkotások joga (szerzői jog, iparjogvédelem).

A családi jog a szocialista jogrendszerekben vált önálló jogággá. A klasszikus kapitalizmus viszonyai között kialakult polgári jogrendszerekben a magánjog részét képezi, mivel vagyoni jellegű viszonyként szabályozza a családot. A családi jog három nagyobb részre tagozódik. Szabályozza a házasság intézményét, a házasságkötési és -felbontási eljárást és a házastársak jogait és kötelezettségeit. A második foglalkozik a szülő-gyermek kapcsolatával, apaság, anyaság megállapításával, a gyermek családi jogállásával, örökbefogadással stb. Harmadik területe a gyámság intézményének szabályozását öleli fel.

A munkajog a polgári jogi szerződések jogából szakadt ki, és az állami beavatkozás miatt önállósult. A munkajog elsősorban az alkalmazásban történő munkavégzésre, annak feltételeire és díjazására, valamint az azokkal összefüggő kollektív tevékenységekre vonatkozó szabályokat tartalmazza.

A társadalombiztosítási vagy szociális jog a munkajoghoz kapcsolódó jogterületként alakult ki, aminek az alapja az volt, hogy a szociális szolgáltatások túlnyomó többségét a társadalombiztosítás nyújtotta, a társadalombiztosítási szolgáltatásokra jogosultság viszont legtöbbször a munkaviszonyhoz kapcsolódott.

A polgári eljárásjog azokat a magatartásokat szabályozza, amelyek mindazoknak az igényeknek az érvényesítésére irányulnak vagy azokhoz kapcsolódnak, amelyeknek az elbírálása polgári bíróság hatáskörébe tartozik. A polgári eljárásjog nemcsak a polgári jog alaki joga, hanem a családjogé, a munkajogé és általában mindazoké az anyagi jogágaké is, amelyek érvényesítése végső soron polgári bíróság hatáskörébe tartozik.

A nemzetközi magánjog nem a nemzetközi jog része, hanem a belső jogé. Azokat az ún. kollíziós normákat tartalmazza, amelyek azt írják elő, hogy a nemzetközi elemet is tartalmazó magánjogi vitában melyik állam jogát kell alkalmazni.

A jogrendszer tagozódásának kérdésköréhez tartozik a nemzetközi közjog és az ún. belső jog viszonyának kérdése is. A nemzetközi közjog vagy röviden nemzetközi jog előírásai hagyományosan és elsődlegesen az államok közötti viszonyokat, az államok nemzetközi életben tanúsított magatartását szabályozzák.

3.2. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek

3.3.1. A jogképződés fogalma, fajtái

A jog keletkezésének két alapvető módját különböztetjük meg: a jogalkalmazói jogképződést és a jogalkotást.

A jogalkalmazói jogképződés azt a folyamatot jelöli, amikor a jogalkalmazói szervek tevékenysége során jogi normák jönnek létre. A jogalkalmazói jogképződés (jogalkalmazói jog) kifejezés helyett a szokásjogi jogképződést (szokásjog) és a bírói jogképződést (bírói jog) használjuk, előfordul az íratlan jog kifejezés is.

A jogalkalmazói jogképződés megengedettsége többféle formát ölthet. Az angolszász jogrendszerekre a bírói jogalkotás általános megengedettsége jellemző, más jogrendszerek viszont csak kivételesen, hézagpótló jelleggel engedik meg a jogalkalmazói jogképződést. A jogalkalmazói jog megengedettsége jogáganként is eltérő lehet. Általában a magánjogi jogágakban szélesebb körben megengedett, mint a büntetőjogban.

A jogalkalmazói jogképződés és a jogalkalmazói jog jellemző vonásai:

- 1) jogalkalmazó az egyedi jogeset eldöntésének folyamatában alkot jogi normát;
- 2) a jogalkalmazó a múlt eseményét utólag szabályozza;
- 3) a jogalkalmazói jogképződés induktív módon megy végbe, a konkrét egyes esetekből levont következtetések útján;
- 4) az érvényesség kötelező erejének általánossága bonyolult társadalmi folyamat révén, nem azonnal jön létre;
- 5) rendkívül hajlékony, a társadalmi viszonyok alakulásához folyamatosan és gyorsan igazodik;
- 6) a jogalkalmazói jog kevésbé áttekinthető, nyilvánossága korlátozottabb, a laikus állampolgárok nehezebben ismerhetik meg, mint a jogalkotói jogot.

A jogalkalmazói jog fajtái:

- 1) precedensek esetében valamely egyedi ügyben hozott (döntésbe foglalt) rendelkezés, pontosabban annak egyik része fogalmazza meg a jogi normát;
- 2) a legfelső szintű bíróságok általános jellegű határozataiba foglalt jogi normákat több, korábban elbírált vagy elbírálás alatt álló jogeset alapján és azokat a hatályos jogalkotói joggal összevetve fogalmazzák meg, mint jogszabály-értelmezést;
- 3) a jogalkalmazói gyakorlatban kialakult jogi normák sok egyedi döntésben foglalt rendelkezésben fejeződnek ki, tartalmuk azok általánosítása;
- 4) a jogalkalmazói jog sajátos változatát képezik a joggyakorlat által jogként elfogadott jogszabálytervezetek.⁸

⁸ Pl. az 1928. évi magánjogi törvényjavaslat.

3.2.2. A jogalkotás fogalma, fajtái

A jogalkotás a kifejezetten jogalkotó hatáskörrel felruházott állami szervek tevékenysége. Tudatosan, kimondottan és kizárólagosan közvetlenül, általános és absztrakt magatartásszabályok formájában megfogalmazódó jogi normák létrehozása.

A jogalkotó szervek az alábbi jogszabályokat alkotják:

- 1) az Országgyűlés törvényt,
- 2) a Kormány rendeletet,
- 3) a miniszterelnök miniszterelnöki rendeletet, a Kormány tagjai miniszteri rendeletet,
- 4) a Magyar Nemzeti Bank elnöke rendeletet,
- 5) a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnöke rendeletet,
- 6) a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal elnöke rendeletet,
- 7) az önkormányzatok rendeletet.

A jogalkotás és a jogalkotói (írott vagy tág értelemben vett törvényi) jog fő jellemzői:

- 1) szándékolt, akaratlagos folyamat, különböző egyének akaratai fejeződnek ki és kapcsolódnak össze;
- 2) a jogalkotás során nyíltan kifejezésre jut és tudatossá válik a jog alkotottsága, amely emberi akarához kapcsolt, attól függő, elvben változó és változtatható jelenség;
- 3) akaratlan abban az értelemben, hogy társadalmi lehetőségek közötti tudatos, szándékos választásokat tartalmaz, amelyek normatív előírásként, külső idegen akaratként jelennek meg;
- 4) a jogalkotói jog szándékos, azt jelenti, hogy a jog megváltoztatható társadalmi jelenség, a társadalmi befolyásolás tudatos, tervezett célokat szolgáló eszköze.

3.2.3. A jogalkotás alapvető követelményei

A jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie. Alapszabály, hogy a jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, továbbá kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. A jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell megállapítani, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a jogszabály alkalmazására való felkészülésre. A jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell, hogy a jogszabály

- megfeleljen az Alaptörvényből eredő tartalmi és formai követelményeknek,
- illeszkedjen a jogrendszer egységébe,
- megfeleljen a nemzetközi jogból és az európai uniós jogból eredő kötelezettségeknek
- és megfeleljen a jogalkotás szakmai követelményeinek.

Az azonos vagy hasonló életviszonyokat azonos vagy hasonló módon, szabályozási szintenként lehetőleg ugyanabban a jogszabályban kell szabályozni. A szabályozás nem lehet indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű. A jogszabályban nem ismételtető meg olyan jogszabály rendelkezése, amellyel a jogszabály az Alkotmány alapján nem lehet ellentétes.

Ha egy tárgykört törvény szabályoz, törvényben kell rendezni az alapvető jogintézményeket és a szabályozási cél megvalósulásával összefüggő lényeges garanciákat. A jogszabály alkotására adott felhatalmazásban meg kell határozni a felhatalmazás jogosultját, tárgyát és kereteit. A felhatalmazás jogosultja a jogi szabályozásra másnak további felhatalmazást nem adhat.

A jogalkotásnak két fajtáját különböztetjük meg: a törvényhozást és a rendeletalkotást. E megkülönböztetés alapja, hogy milyen állami szerv jogalkotó tevékenységéről van szó. Ezek a különbségek a jogalkotási folyamat eltérő jogi szabályozásában is kifejeződnek.

3.2.4. A törvényalkotás

A törvényhozás általában a legfelső állami szervek jogalkotásra irányuló tevékenységét jelenti. Ebben az értelemben törvényhozással az államilag szervezett társadalmi formációban, társadalomban találkozunk. A modern törvényhozás tipikus jogkeletkezési mód és a kontinentális jogrendszerekre jellemző. A törvényhozás esetében a jogalkotás sajátosságai nagyobb mértékben érvényesülnek, mint a rendeletalkotás során.

A modern törvényhozó testületek a jogalkotás során figyelemmel kísérik a társadalmi viszonyok változásait, feltárják a különféle társadalmi viszonyok specifikus állapotát és a társadalmi relációval való összefüggéseket.

A törvényhozás tárgyát általában a legállandóbb jellegű és legjelentősebb társadalmi viszonyok, leginkább jellemző, tipikus emberi magatartások képezik, mivel azok igénylik a törvényi formát. Ez azt jelenti, hogy a legmarkánsabb parlamenti tevékenység a törvényhozás. Az Alaptörvény szerint a törvényhozás joga az Országgyűlést illeti, ilyen elnevezéssel tehát kizárólag az Országgyűlés alkothat jogszabályt.

A törvényhozási tárgyak egyik alaptípusa az alapjogi törvény, az Alapokmány szerint ugyanis az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.⁹ A másik törvényhozási típus a szervezeti törvény, amely az Alkotmányban ismert valamennyi intézményre, szervezetre vonatkozóan szabályoz (önkormányzati, rendőrségi). Klasszikus, önállóan nevesített tárgykör a költségvetés.

A törvények a határozathozatal szerint lehetnek feles és kétharmados törvények. A megkülönböztetés egy másik formája szerint létezik egyszerű törvény, illetve alkotmánytörvény. A 2012. január 1-jén hatályba lépő Magyarország Alaptörvénye vezette be a sarkalatos törvény fogalmát. A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A törvényhozás folyamata részleteiben is jogilag szabályozott.

A képviselői módosító javaslat önálló parlamenti intézmény, a képviselőlet lényegéhez tartozik. A módosítási jog gyakran a kisebbségek véleményének tolmácsolója, nemritkán az ellenzék fegyvere, bár a kormányzati képviselők is gyakran élnek vele. A módosító javaslat lényege, hogy amennyiben a képviselő a végsőkéig kitart, és javaslata a házszabálynak megfelel, arról a

⁹ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) Szabadság és felelősség fejezete I. cikk (3) bek. alapján.

Parlamentnek külön szavaznia kell. A parlamenti jogban a módosító javaslatok változatos korlátai ismeretesek, mint az írásbeliség, az indokoltság, a kellő komolyság, a benyújtás határidőhöz kötése. A módosítás a vita bezárásáig megváltoztatható, visszavonható.

3.2.5. A rendeletalkotás

Rendeletalkotás minden olyan jogalkotás, amelyik nem törvényhozás, általában a Parlamentnek alárendelt kormányzati és államigazgatási szervek jogalkotó tevékenysége.

Az Alaptörvény többféle rendeletet különböztet meg. Az Alaptörvény elismeri a Kormány speciális szabályozó hatáskörét és kimondja: A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.¹⁰

Egyes esetekben a törvények hatálybaléptetése és végrehajtása is sajátos rendeleteket igényel, ún. végrehajtási rendeletet. A végrehajtó hatalom szervei nem teljesíthetik feladataikat bizonyos általános jogi magatartásszabályok kibocsátása nélkül.

Az ágazati rendeletek az államigazgatás egy-egy ágát irányító miniszterek, testületek vagy más országos főhatóságok rendeletei. Az ágazati rendeletek legjellemzőbb példája a miniszteri rendelet. A rendeletek harmadik csoportját az önkormányzati rendeletek alkotják. A helyi önkormányzatok működésükhöz, autonómiájuk biztosításához rendeletalkotási jogkörrel rendelkeznek, az általuk alkotott rendeletek más jogszabállyal nem lehetnek ellentétesek.

3.2.6. A jogalkalmazás fogalma, fajtái, típusai, szakaszai

A jogalkalmazás fogalma, jellemzői

A jogalkalmazás a jogérvényesülés és a jogszabály konkretizálásának egyik esete. Az általánosan és elvontan megfogalmazott jogi normák konkrét, egyedi esetekre való vonatkoztatását, érvényesítését jelenti.

A jogalkalmazás tehát a jogkövetés mellett a jog érvényesülésének másik módja. A jogszabályok címzettjei a jogalanyok, a magatartásuk önmagában nem eredményezi a jogi normák előírásainak megvalósulását. Ezért a kényszerítés lehetőségével rendelkező állami szervek tevékenységére van szükség. Erre általában két esetben kerül sor. Az első esetben a jogszabályok címzettjei megsértették az előírásokat, és így a jogi norma érvényesülésére csak a jogsértővel szembeni hátrány alkalmazásával kerülhet sor. A második esetben a jogalanyok jogkövető magatartása önmagában nem váltja ki a kívánt joghatást, ahhoz az állami szervek közreműködésére is szükség van, vagyis a jogszabályok előírása alapján a konkrét jogviszonyok keletkezése, módosulása vagy megszüntetése az illetékes állami szerv egyedi döntése nélkül nem lehetséges. Tipikusan ebbe a körbe tartoznak az engedélyezési eljárások (például építési engedélyezés, lakáscsere jóváhagyása).

¹⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25..) 18.cikk (3) bek.

Mindezek alapján a jogalkalmazás az arra feljogosított állami szervek olyan monopolizált és formalizált tevékenysége, amely során az általánosan megfogalmazott magatartási szabályt (normát) konkrét egyedi esetre alkalmazzák, és amely tevékenységükkel egyedi jogviszonyokat hoznak létre, módosítanak, vagy szüntetnek meg.¹¹

A jogalkalmazás fő jellemzői:

- 1) A jogalkalmazás az arra feljogosított állami szerv tevékenysége, állami monopólium az államhatalom gyakorlásának sajátos megnyilvánulása, állami-hatalmi tevékenység;
- 2) Jogalkalmazásra akkor kerül sor, ha a jog érvényesüléséhez az állami szerv közreműködése nélkülözhetetlen;
- 3) Az általánosan, elvontan megfogalmazott jogalkotói gyakorlatot egyedi esetekre kell alkalmazni;
- 4) A jogalkalmazás során hozott döntések a jogalanyok közötti jogviszonyokat keletkeztetnek, módosítanak, megszüntetnek, vagy ezeket megállapítják;
- 5) A jogalkalmazásra eljárásjogilag szabályozott kereteken belül kerül sor;
- 6) A jogalkalmazás során hozott döntés nemteljesítése kényszerintézkedést von maga után, a jogalkalmazói aktusok érvényesítését az állami szervek végső soron fizikai kényszerrel is biztosítják.

A jogalkalmazás fajtái, típusai

A jogalkalmazás fajtáit aszerint különböztetjük meg, hogy milyen szerv végzi, ezért adott jogrendszerben annyi faja különböztethető meg, ahány típusú szerv végez jogalkalmazást. Két alapvető jogalkalmazási fajtát emelünk ki a bírósági és a közigazgatási jogalkalmazást, minden más nevesített jogalkalmazó tevékenység ezekbe a típusokba sorolható be.

A bírósági jogalkalmazást (és ezen belül a polgári, büntető, katonai, munkaügyi, közigazgatási és alkotmánybíráskodást) az írott jog jellemzi, mely formalizált eljárási kereteken belül érvényesül. A közigazgatási jogalkalmazás során hivatalból vagy az ügyfél kérelmére jár el és hoz döntést, mely irányulhat ügyfelet érintő jog vagy kötelezettség megállapítására (pl. adókimutatás), adat igazolására (pl. születési anyakönyvi kivonat), nyilvántartás vezetésére (lakcímnnyilvántartás) hatósági ellenőrzésre. Sajátos a rendőri és más kapcsolódó rendvédelmi szervek jogalkalmazásának kérdése, mivel ez a büntelfelderítő tevékenység során a bírói, míg a rendészeti igazgatási tevékenység során a közigazgatási jogalkalmazáshoz kapcsolódik.

A jogalkalmazás szakaszai

A jogalkalmazás öt legfontosabb művelete:

- 1) a vonatkozó jogszabályok hiteles szövegének kikeresése, megállapítása és kötelező erejük vizsgálata. A jogszabály kiválasztásához a jogalkalmazónak a tényállásról, az esetről bizonyos kiinduló adatokkal kell rendelkeznie, amire a mások által szolgáltatott információ (feljelentés, keresetlevél, vádirat) vagy a saját tapasztalat nyomán (nyomozás, ellenőrzés) tesz szert;

¹¹ Dr. Mackó Mária-Dr.Szigeti Péter: Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejtjel Kiadó Budapest, 2004. 122.o.

- 2) a tényállás megállapítása, pontosabban a ténymegállapítások összegyűjtése, megértése, mérlegelése, áttekintése. Sajátos megismerési tevékenység a jogilag releváns tények kiszűrése, értékelése;
- 3) a jogszabály értelmezése a jogi norma konkrét tényállásra vonatkozó tartalmának feltárása;
- 4) a megállapított tényállás jogi minősítése a jogalkalmazás folyamatának döntő eleme, mivel ekkor történik a jogszabály általános előírásainak és valamennyi konkrét eseti tényállás egyediségének egymásra vetítése;
- 5) a jogkövetkezmények megállapítása a jogalkalmazás folyamatának utolsó, záró művelete. Közvetlenül a tényállás jogi minősítéséhez kapcsolódik, azzal nem állhat ellentétben. A jogkövetkezmények megállapítása önálló, felelősségteljes művelet. A megállapítható jogkövetkezmények körét egyrészt a jogi minősítés, másrészt pedig a jogi szabályozás jellege szabja meg. A jogi minősítés kizárja a vele ellentétes jogkövetkezmények megállapítását (ha nem bűnös, elítélni nem lehet).

3.3. Az alkotmány fogalma, az alkotmányossági követelmények

Az alkotmány olyan különleges alaptörvényt jelent, amelyben az állam önmagát korlátozva biztosítja polgárai számára az alapvető jogokat, és megszabja a hatalom gyakorlásának törvényes kereteit és szervezetét.¹² Az alkotmányosság tágabb értelmezése a jogilag szabályozott és korlátozott állami főhatalom követelményét fejezi ki, szűkebb értelmezése pedig alaptörvényt jelent. Az alkotmány tehát tartalmi szempontból alaptörvény, mely kifejezi a társadalmi berendezkedés alapjait, meghatározza a társadalom és az állam viszonyát, az állam- és kormányformát, a gazdasági és a társadalmi rendet, megállapítja az alapvető jogokat és kötelezettségeket, szabályozza az államszervezet felépítését az egyes állami szervek típusait és azok működését. Formai értelemben is különleges alaptörvény, mivel a jogforrasi hierarchia csúcsán helyezkedik el, és speciálisak megalkotásának, módosításának feltételei.

Az alkotmányosság elvi szintű deklarációk sorozata, összefoglalja a demokratikus alkotmány tartalmát és gyakorlati megvalósulási kritériumait.¹³ Mindezek alapján az alkotmány szükséges és konjunktívan érvényesülő – alkotmányosság fogalmi körébe tartozó – elemei a következők: népszuverenitás és a népképviselő elve; a hatalmi ágak szétválasztásának és egyensúlyának elve; a törvények uralma, a jogállam megvalósítása; az egyenjogúság elve; az emberi jogok deklarációja.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) valamint Magyarország Alaptörvényének Átmeneti Rendelkezései (2011. december 31.) - a továbbiakban: Átmeneti rendelkezések - 2012. január 1-jén lépett hatályba. Az Átmeneti rendelkezések az Alaptörvény részét képezik.

¹² Kukorelli István: Alkotmánytan, Osiris Kiadó, Budapest 1995. 9. o.

¹³ Az alkotmányosság eszméjének nem csupán a deklaráció szintjén kell megvalósulnia, hanem az alkotmányban és az államszervezési, közhatalmi modellben olyan garanciáknak kell lenni, melyek az alkotmányosság megvalósulását biztosítják. Ezek hiányában ún. „fiktív vagy nem realizált” alkotmányról beszélünk.

3.4. Az államhatalmi szervek rendszere

A demokratikus állam alapvető jellemzője, hogy az egyes hatalmi ágak (törvényhozói, bírói, végrehajtói) és az egyes feladatok megvalósítására létrehozott szervek az alkotmányban meghatározott hatásköreiket gyakorolják, egymás hatásköreit nem vonhatják el. Közöttük a „fékek és ellensúlyok elvének” alkalmazásával egyensúly jön létre, nincsenek egymással alá-fölérendeltségi viszonyban, csupán kontrollálják egymás tevékenységét.

3.4.1. Az Országgyűlés

Az Országgyűlés Magyarország legfőbb népképviselői szerve. Az Országgyűlés feladatkörei, hatáskörei:

- 1) megalkotja és módosítja Magyarország Alaptörvényét;
- 2) törvényeket alkot;
- 3) elfogadja a központi költségvetést, és jóváhagyja annak végrehajtását;
- 4) felhatalmazást ad a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére;
- 5) megválasztja a köztársasági elnököt, az Alkotmánybíróság tagjait és elnökét, a Kúria elnökét, az Országos Bírói Hivatal elnökét, a legfőbb ügyészt, az alapvető jogok biztosát és helyetteseit, valamint az Állami Számvevőszék elnökét;
- 6) megválasztja a miniszterelnököt, dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésről;
- 7) feloszlatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet;
- 8) határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről;
- 9) különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz;
- 10) közkegyelmet gyakorol;
- 11) az Alaptörvényben és törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Az országgyűlési képviselők jogai és kötelezettségei egyenlők, tevékenységüket a köz érdekében végzik, e tekintetben nem utasíthatók.

Az Országgyűlés megbízatása az alakuló ülésével kezdődik, és a következő Országgyűlés alakuló üléséig tart. Az alakuló ülést – a választást követő harminc napon belüli időpontra – a köztársasági elnök hívja össze. Az Országgyűlés kimondhatja feloszlását.

A köztársasági elnök a választások egyidejű kitűzésével feloszthatja az Országgyűlést, ha a Kormány megbízatásának megszűnése esetén a köztársasági elnök által miniszterelnöknek javasolt személyt az Országgyűlés az első személyi javaslat megtételének napjától számított negyven napon belül nem választja meg, vagy az Országgyűlés az adott évre vonatkozó központi költségvetést március 31-ig nem fogadja el.

Az Országgyűlés feloszlásától vagy feloszlásától számított kilencven napon belül új Országgyűlést kell választani.

Az országgyűlési képviselő megbízatása megszűnik: az Országgyűlés megbízatásának megszűnésével; halálával; összeférhetetlenség kimondásával; lemondásával; ha a megválasztásához szükséges feltételek már nem állnak fenn; ha egy éven keresztül nem vesz részt az Országgyűlés munkájában.

Az Országgyűlés tisztségviselői az Országgyűlés: -elnöke (házelnök), az -alelnöke (alelnök), a -háznagya (háznagy) és az Országgyűlés jegyzője (jegyző).

Az Országgyűlés az alakuló ülésén – az Országgyűlésben képvisellel rendelkező pártok országgyűlési képviselőcsoportjai vezetőinek indítványára, a legidősebb képviselő (korelnök) javaslata alapján – tagjai közül titkos szavazással megválasztja a házelnököt, az alelnököket és a jegyzőket.

A Házbizottság állást foglal az Országgyűlés ülészakonkénti és ülészakon belüli munkarendjéről, javaslatot készít az ülések napirendjére, időtartamára és a felszólalási időkeretekre, meghatározza a nemzetiségek érdekeit, jogait érintő és az európai uniós kérdéssel összefüggő napirendi pontokat, megvitatja az Országgyűlés működését érintő önálló indítványokat, és ezekkel kapcsolatban állást foglal, egyeztet a Országgyűlés működésével kapcsolatos vitás kérdéseket, javaslatot tehet a nemzetközi kapcsolatok szervezésére vonatkozó ügyekben, előkészíti az ünnepi eseményeket, állást foglal a parlamenti munka sajtónyilvánosságával kapcsolatos kérdésekben.

A Házbizottság elnöke a házelnök, tagjai az alelnökök, a képviselőcsoportok vezetői és a háznagy.

Az Országgyűlés országgyűlési bizottságként állandó bizottságokat és a nemzetiségeket képviselő bizottságot hoz létre, valamint eseti bizottságot és vizsgálóbizottságot hozhat létre.

Az országgyűlési képviselők tevékenységük összehangolására a házszabályi rendelkezésekben meghatározott feltételek szerint országgyűlési képviselőcsoportot alakíthatnak.

Az országgyűlési képviselő kérdést intézhet az alapvető jogok biztosához, az Állami Számvevőszék elnökéhez, a legfőbb ügyészhez és a Magyar Nemzeti Bank elnökéhez a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben. Az országgyűlési képviselő interpellációt és kérdést intézhet a Kormánynak és a Kormány tagjához a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben.

Az Országgyűlés évenként két rendes ülészakot tart: minden év február elsejétől június tizenötödikéig, illetve szeptember elsejétől december tizenötödikéig. Az ülészak ülésekből, az ülés ülésnapokból áll. Az Országgyűlés ülészeit a házelnök hívja össze.

Az Országgyűlés ülései nyilvánosak. A Kormány vagy bármely országgyűlési képviselő kérelmére az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával zárt ülés tartásáról határozhat.

Az Országgyűlés akkor határozatképes, ha az ülésen az országgyűlési képviselőknek több mint a fele jelen van. Ha az Alaptörvény eltérően nem rendelkezik, az Országgyűlés határozatait a jelen lévő országgyűlési képviselők több mint a felének szavazatával hozza meg. A házszabályi rendelkezések egyes döntések meghozatalát minősített többséghez köthetik.

Az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott házszabályi rendelkezésekben állapítja meg működésének szabályait és tárgyalási rendjét. Az Országgyűlés zavartalan működésének biztosítása és méltóságának megőrzése érdekében az Országgyűlés elnöke a házszabályi rendelkezésekben meghatározott rendészeti és fegyelmi jogkört gyakorol. Az Országgyűlés biztonságáról országgyűlési őrség gondoskodik. Az országgyűlési őrség működését az Országgyűlés elnöke irányítja.

A köztársasági elnök, a Kormány tagja, az Alkotmánybíróság elnöke, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, az alapvető jogok biztosa, az Állami Számvevőszék elnöke, a központi költségvetésről szóló törvényjavaslat és a központi költségvetés módosításáról szóló törvényjavaslat vitája során a Költségvetési Tanács elnöke, továbbá az általa benyújtott beszámoló országgyűlési vitája során az Országgyűlés előtt beszámolóra kötelezett, valamint európai uniós kérdéssel összefüggő napirend országgyűlési vitája során az Európai Parlament magyarországi képviselője (a továbbiakban együtt: tanácskozási joggal rendelkező személy) részt vehet és – az ülés lefolytatásával kapcsolatos házszabályi rendelkezések keretei között – bármikor felszólalhat az Országgyűlés ülésén.

Az országgyűlési képviselőt mentelmi jog és a függetlenségét biztosító javadalmazás illeti meg.

A képviselő bíróság vagy hatóság előtt – képviselői megbízásának ideje alatt és azt követően – nem vonható felelősségre leadott szavazata, továbbá a képviselői megbízásának gyakorlása során a képviselői megbízásával összefüggésben általa közölt tény vagy vélemény miatt (mentelmi jog). A képviselő mentelmi joga nem terjed ki a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény szerinti közigazgatási hatósági eljárásokra.

A mentesség nem vonatkozik a képviselők polgári jogi felelősségére és a következő bűncselekményekre: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény szerinti közösség elleni uszítás, nemzeti jelkép megsértése, a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, minősített adattal visszaélés.

A képviselő ellen csak az Országgyűlés előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást, valamint – a mentelmi jogról az adott ügyre vonatkozó önkéntes lemondás hiányában – szabálysértési eljárást indítani vagy folytatni, továbbá büntetőeljárás jogi kényszerintézkedést alkalmazni.

A képviselőt csak bűncselekmény elkövetésének tettenérésekor lehet őrizetbe venni, vagy vele szemben más büntetőeljárás jogi kényszerintézkedést alkalmazni. Szabálysértés elkövetésének tettenérésekor lehet – ha a szabálysértési őrizet elrendelésének törvényben meghatározott feltételei fennállnak – szabálysértési őrizetbe venni, vagy vele szemben más szabálysértési kényszerintézkedést alkalmazni. A képviselő mentelmi jogáról – a szabálysértési eljárás kivételével – nem mondhat le.

Sarkalatos törvény meghatározza azokat a közhivatalokat, amelyeket országgyűlési képviselő nem tölthet be, valamint más összeférhetlenségi eseteket is megállapíthat. (Az összeférhetlenség jellege hivatali, illetve gazdasági összeférhetlenség.)

A képviselő a megbízása keletkezését követő harminc napon belül, majd azt követően minden évben január 31-ig, valamint a megbízásának megszűnését követő harminc napon belül vagyonyilatkozatot tesz.

Az Országgyűlés hivatali szervezete az Országgyűlés Hivatala, mely az Országgyűlés szervezeti, működtetési, ügyviteli és döntés-előkészítési feladatait ellátó központi költségvetési szerv.

Az országgyűlési képviselőket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson választják.

Az országgyűlési képviselők létszáma százkilencvenkilenc. Százhat országgyűlési képviselőt egyéni választókerületben, kilencvenhárom országgyűlési képviselőt országos listán választanak. Minden egyéni választókerületben egy országgyűlési képviselő választható. Az egyéni választókerületben képviselőjelölt párt jelöltjeként vagy független jelöltként indulhat. Országos lista pártlistaként vagy nemzetiségi listaként állítható.

Az országgyűlési képviselők választása egyfordulós. A magyarországi lakóhellyel rendelkező választópolgár egy egyéni választókerületi jelöltre és egy pártlistára szavazhat.

A magyarországi lakóhellyel rendelkező, névjegyzékben nemzetiségi választópolgárként szereplő választópolgár egy egyéni választókerületi jelöltre és nemzetiségének listájára, ennek hiányában egy pártlistára szavazhat.

A magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgár egy pártlistára szavazhat. Az egyéni választókerületben az a jelölt lesz országgyűlési képviselő, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta. Nem szereshet mandátumot az a pártlista, amely a pártlistákra és a nemzetiségi listákra leadott összes érvényes szavazat legalább öt százalékát nem érte el.

A nemzetiségi listát állító, de azon mandátumot nem szerző nemzetiséget nemzetiségi szószóló képviseli az Országgyűlésben. A nemzetiségi szószóló a nemzetiségi listán első helyen szereplő jelölt lesz.

3.4.2. A Kormány

A kormányzás tágabb értelemben a kormányzati tevékenység gyakorlását jelenti, szűkebb értelemben kormányzáson a Kormány¹⁴ munkáját, feladatainak megvalósítását, hatásköreinek gyakorlását értjük.¹⁵

A Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A Kormány az Országgyűlésnek felelős.

A Kormány a közigazgatás legfőbb szerve, törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre.

Feladatkörében eljárva a Kormány törvényben nem szabályozott tárgykörben, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján rendeletet alkot, mely törvénnyel nem lehet ellentétes.

¹⁴ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatálybalépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 15-22 cikkei tartalmazzák a hatályos joganyagot.

¹⁵ Kéleányi im. 54.o

A Kormány tagjai a miniszterelnök és a miniszterek. A miniszterelnök rendeletben a miniszterek közül egy vagy több miniszterelnök-helyettest jelöl ki. A miniszterelnököt az Országgyűlés a köztársasági elnök javaslatára¹⁶ országgyűlési képviselők több mint a felének szavazatával választja meg, aki a megválasztásával lép hivatalba. Ha a miniszterelnöknek javasolt személyt az Országgyűlés nem választotta meg, a köztársasági elnök az új javaslatát tizenöt napon belül teszi meg.

A minisztert a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. A miniszter a kinevezésében megjelölt időpontban, ennek hiányában a kinevezésével hivatalba lép. A Kormány a miniszterek kinevezésével alakul meg. A Kormány tagja az Országgyűlés előtt esküt tesz.

Tárca nélküli miniszter a Kormány által meghatározott feladatkör ellátására nevezhető ki. A Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve a fővárosi és megyei kormányhivatal.

A miniszterelnök meghatározza a Kormány általános politikáját. A miniszter a Kormány általános politikájának keretei között önállóan irányítja az államigazgatásnak a feladatkörébe tartozó ágazatait és az alárendelt szerveket, valamint ellátja a Kormány vagy a miniszterelnök által meghatározott feladatokat. A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.

A Magyarország minisztériumainak felsorolását külön törvény tartalmazza.¹⁷ Magyarország minisztériumai

- a Miniszterelnökség, mint elsősorban az állam tevékenységének kormányzati, valamint a Kormány társadalompolitikai tevékenységének összehangolását ellátó minisztérium,
- a Miniszterelnöki Kabinetiroda, mint elsősorban általános politikai koordinációt ellátó minisztérium,
- a szakpolitikai feladatokat ellátó minisztériumok.

A Kormány tagja tevékenységéért felelős az Országgyűlésnek, valamint a miniszter a miniszterelnöknek. A Kormány tagja részt vehet és felszólalhat az Országgyűlés ülésein. Az Országgyűlés és az országgyűlési bizottság az ülésén való megjelenésre kötelezheti a Kormány tagját.

Az Országgyűlés tájékoztatást kérhet a Kormánytól az Európai Unió kormányzati részvétellel működő intézményeinek döntéshozatali eljárásában képviselendő kormányálláspontról, és

¹⁶ A köztársasági elnök a javaslatát,

a) ha a miniszterelnök megbízatása az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával szűnt meg, az új Országgyűlés alakuló ülésén teszi meg;

b) ha a miniszterelnök megbízatása lemondásával, halálával, összeférhetetlenség kimondásával, a megválasztásához szükséges feltételek hiánya miatt vagy azért szűnt meg, mert az Országgyűlés a bizalmi szavazáson a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezte ki, a miniszterelnök megbízatása megszűnésétől számított tizenöt napon belül teszi meg.

¹⁷ Erre vonatkozóan lásd Magyarország minisztériumainak felsorolásáról szóló 2014. évi XX. törvény.

állást foglalhat az eljárásban napirenden szereplő tervezetről. A Kormány az európai uniós döntéshozatal során az Országgyűlés állásfoglalásának alapulvételével jár el.

A miniszterelnök megbízatásának megszűnésével a Kormány megbízatása megszűnik.

A miniszterelnök megbízatása megszűnik

- 1) az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával;
- 2) ha az Országgyűlés a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezi ki, és új miniszterelnököt választ;
- 3) ha az Országgyűlés a miniszterelnök által kezdeményezett bizalmi szavazáson a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezi ki;
- 4) lemondásával;
- 5) halálával;
- 6) összeférhetlenség kimondásával;
- 7) ha a megválasztásához szükséges feltételek már nem állnak fenn.

A miniszter megbízatása megszűnik

- 1) a miniszterelnök megbízatásának megszűnésével;
- 2) a miniszter lemondásával;
- 3) felmentésével;
- 4) halálával.

A miniszterelnök megválasztásához szükséges feltételek hiányának megállapításáról és az összeférhetlenség kimondásáról az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával határoz.

Az országgyűlési képviselők egyötöde a miniszterelnökkel szemben írásban - a miniszterelnöki tisztségre javasolt személy megjelölésével¹⁸ - bizalmatlansági indítványt nyújthat be. Ha az Országgyűlés a bizalmatlansági indítványt támogatja, ezzel bizalmatlanságát fejezi ki a miniszterelnökkel szemben, egyben miniszterelnöknek megválasztja a bizalmatlansági indítványban miniszterelnöki tisztségre javasolt személyt. Az Országgyűlés döntéséhez az országgyűlési képviselők több mint a felének szavazata szükséges.

A miniszterelnök bizalmi szavazást indíthat. Az Országgyűlés a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezi ki, ha a miniszterelnök javaslatára tartott bizalmi szavazáson az országgyűlési képviselők több mint a fele nem támogatja a miniszterelnököt. A miniszterelnök indíthatja, hogy a Kormány által benyújtott előterjesztés feletti szavazás egyben bizalmi szavazás legyen. Az Országgyűlés a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezi ki, ha a Kormány által benyújtott előterjesztést nem támogatja. Az Országgyűlés bizalmi kérdésről való döntését a bizalmatlansági indítvány vagy a miniszterelnöknek az indítványa betérjesztésétől számított három nap után, de legkésőbb a betérjesztéstől számított nyolc napon belül hozza meg.

¹⁸ Ún. konstruktív bizalmatlansági indítvány

A Kormány a megbízatása megszűnésétől az új Kormány megalakulásáig ügyvezető kormányként gyakorolja hatáskörét, nemzetközi szerződés kötelező hatályát azonban nem ismerheti el, rendeletet csak törvény felhatalmazása alapján, halaszthatatlan esetben alkothat. Ha a miniszterelnök megbízatása lemondásával vagy az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával szűnik meg, a miniszterelnök az új miniszterelnök megválasztásáig ügyvezető miniszterelnökként gyakorolja hatáskörét, miniszter felmentésére vagy új miniszter kinevezésére azonban javaslatot nem tehet, rendeletet csak törvény felhatalmazása alapján, halaszthatatlan esetben alkothat. Ha a miniszterelnök megbízatása halálával, összeférhetetlenség kimondásával, a megválasztásához szükséges feltételek hiánya miatt vagy azért szűnt meg, mert az Országgyűlés bizalmi szavazáson a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezte ki, az új miniszterelnök megválasztásáig a miniszterelnök hatáskörét korlátozásokkal a miniszterelnök-helyettes vagy - több miniszterelnök-helyettes esetén - az első helyen kijelölt miniszterelnök-helyettes gyakorolja.

A miniszter a miniszterelnök megbízatásának megszűnésétől az új miniszter kinevezéséig vagy az új Kormány más tagjának a miniszteri feladatok ideiglenes ellátásával való megbízásáig ügyvezető miniszterként gyakorolja hatáskörét, rendeletet azonban csak halaszthatatlan esetben alkothat.

3.4.3. A köztársasági elnök

Magyarország államfője a köztársasági elnök¹⁹ aki kifejezi a nemzet egységét, és örködik az államszervezet demokratikus működése felett. A köztársasági elnök a Magyar Honvédség főparancsnoka.

A köztársasági elnök

- 1) képviseli Magyarországot;
- 2) részt vehet és felszólalhat az Országgyűlés ülésein;
- 3) törvényt kezdeményezhet;
- 4) országos népszavazást kezdeményezhet;
- 5) kitzúzi az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását, valamint az európai parlamenti választás és az országos népszavazás időpontját;
- 6) különleges jogrendet érintő döntéseket hoz;
- 7) összehívja az Országgyűlés alakuló ülését;
- 8) feloszlathatja az Országgyűlést;
- 9) az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldheti az Alkotmánybíróságnak, vagy megfontolásra visszaküldheti az Országgyűlésnek;

¹⁹ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatálybalépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 9-14 cikkei, továbbá a köztársasági elnök jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CX. törvény tartalmazzák a hatályos joganyagot.

- 10) javaslatot tesz a miniszterelnök, a Kúria elnöke, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, a legfőbb ügyész és az alapvető jogok biztosa személyére;
- 11) kinevezi a hivatásos bírákat és a Költségvetési Tanács elnökét;
- 12) megerősíti tisztségében a Magyar Tudományos Akadémia elnökét és a Magyar Művészeti Akadémia elnökét;
- 13) kialakítja hivatala szervezetét.

A köztársasági elnök a Kormány tagjának ellenjegyzésével:

- 1) az Országgyűlés felhatalmazása alapján elismeri a nemzetközi szerződés kötelező hatályát;
- 2) megbízza és fogadja a nagyköveteket és a követeket;²⁰
- 3) kinevezi a minisztereket, a Magyar Nemzeti Bank elnökét, alelnökeit, az önálló szabályozó szerv vezetőjét és az egyetemi tanárokat; ²¹
- 4) megbízza az egyetemek rektorait; ²²
- 5) kinevezi és előlépteti a tábornokokat; ²³
- 6) törvényben meghatározott kitüntetések, díjakat és címeket adományoz, valamint engedélyezi külföldi állami kitüntetések viselését; ²⁴
- 7) gyakorolja az egyéni kegyelmezés jogát;
- 8) dönt a feladat- és hatáskörébe tartozó területszervezési kérdésekben;
- 9) dönt az állampolgárság megszerzésével és megszűnésével kapcsolatos ügyekben;
- 10) dönt mindazokban az ügyekben, amelyeket törvény a hatáskörébe utal.

Köztársasági elnökké megválasztható bármely magyar állampolgár, aki a harmincötödik életévét betöltötte. A köztársasági elnököt az Országgyűlés öt évre választja, e tisztségre legfeljebb egy alkalommal lehet újraválasztani.

A köztársasági elnököt a korábbi köztársasági elnök megbízatásának lejártá előtt legalább harminc, legfeljebb hatvan nappal, ha pedig a megbízatás idő előtt szűnt meg, a megszűnéstől számított harminc napon belül kell megválasztani. Az Országgyűlés a köztársasági elnököt titkos szavazással választja. A köztársasági elnök választását az Országgyűlés elnöke tűzi ki, a választást jelölés előzi meg, érvényességéhez az országgyűlési képviselők legalább egyötödének írásbeli ajánlása szükséges. Minden országgyűlési képviselő egy jelöltet ajánlhat, annak, aki több jelöltet ajánl, mindegyik ajánlása érvénytelen. A jelölést az Országgyűlés elnökéhez a szavazás elrendelése előtt kell benyújtani.

²⁰ A köztársasági elnök a teljesítését megtagadja, ha a jogszabályi feltételek hiányoznak, vagy alapos okkal arra következtet, hogy az államszervezet demokratikus működésének súlyos zavarát eredményezné.

²¹ A köztársasági elnök a teljesítését megtagadja, ha a jogszabályi feltételek hiányoznak, vagy alapos okkal arra következtet, hogy az az államszervezet demokratikus működésének súlyos zavarát eredményezné.

²² A köztársasági elnök a teljesítését megtagadja, ha a jogszabályi feltételek hiányoznak, vagy alapos okkal arra következtet, hogy az az államszervezet demokratikus működésének súlyos zavarát eredményezné.

²³ A köztársasági elnök a teljesítését megtagadja, ha a jogszabályi feltételek hiányoznak, vagy alapos okkal arra következtet, hogy az az államszervezet demokratikus működésének súlyos zavarát eredményezné.

²⁴ A köztársasági elnök a teljesítését megtagadja, ha az az Alaptörvény értékrendjét sértené.

Az első szavazás alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatát megkapta. Ha az első szavazás eredménytelen volt, második szavazást kell tartani. A második szavazás során a két legtöbb szavazatot kapott jelöltre lehet szavazni. Ha az első szavazáskor az első helyen szavazategyenlőség alakul ki, azokra a jelöltekre lehet szavazni, akik a legmagasabb számú szavazatot kapták. Ha az első szavazáskor csak a második helyen áll elő szavazategyenlőség, azokra a jelöltekre lehet szavazni, akik a két legmagasabb számú szavazatot kapták. A második szavazás alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki - tekintet nélkül a szavazásban részt vevők számára - a legtöbb érvényes szavazatot kapta. Ha a második szavazás is eredménytelen, ismételt jelölés alapján új választást kell tartani. A szavazási eljárást legfeljebb két egymást követő nap alatt be kell fejezni. A megválasztott köztársasági elnök a korábbi köztársasági elnök megbízatásának lejártakor, a megbízatás idő előtti megszűnése esetén a választás eredményének kihirdetését követő nyolcadik napon lép hivatalba, a hivatalba lépését megelőzően az Országgyűlés előtt esküt tesz.

A köztársasági elnök személye sérthetetlen, ellene büntetőeljárást csak megbízatásának megszűnése után lehet indítani. Az Alaptörvényt vagy tisztsége gyakorlásával összefüggésben valamely törvényt szándékosan megsértő, illetve szándékos bűncselekményt elkövető köztársasági elnökkel szemben az országgyűlési képviselők egyötöde indítványozhatja a tisztségtől való megfosztást. A megfosztási eljárás megindításához az országgyűlési képviselők kétharmadának titkos szavazata szükséges. Az Országgyűlés határozatának meghozatalától kezdődően a megfosztási eljárás befejezéséig a köztársasági elnök nem gyakorolhatja hatásköreit. A megfosztási eljárás lefolytatása az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik. Ha az Alkotmánybíróság az eljárás eredményeként a köztársasági elnök közjogi felelősségét megállapítja, a köztársasági elnököt tisztségétől megfoszthatja.

A köztársasági elnöki tisztség összeegyeztethetetlen minden más állami, társadalmi, gazdasági és politikai tisztséggel vagy megbízatással. Ezért más keresőfoglalkozást nem folytathat, és egyéb tevékenységéért - a szerzői jogi védelem alá eső tevékenység kivételével - díjazást nem fogadhat el.

A köztársasági elnök megbízatása megszűnik

- 1) megbízatási idejének lejártával;
- 2) halálával;
- 3) ha kilencven napot meghaladó időn át képtelen feladatköreinek ellátására;
- 4) ha a megválasztásához szükséges feltételek már nem állnak fenn;
- 5) összeférhetlenség kimondásával;
- 6) lemondásával;
- 7) a köztársasági elnöki tisztségtől való megfosztással.

A köztársasági elnök feladatkörei ellátását kilencven napon túl lehetetlenné tevő állapotának és a megválasztásához szükséges feltételek hiányának megállapításáról, valamint az összeférhetlenség kimondásáról az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával határoz.

A köztársasági elnök átmeneti akadályoztatása esetén az akadályoztatás megszűnéséig vagy a köztársasági elnök megbízatásának megszűnése esetén az új köztársasági elnök hivatalba lépéséig a köztársasági elnök feladat- és hatásköreit az Országgyűlés elnöke gyakorolja. A

köztársasági elnök átmeneti akadályoztatásának tényét a köztársasági elnök, a Kormány vagy bármely országgyűlési képviselő kezdeményezésére az Országgyűlés állapítja meg.

A köztársasági elnök helyettesítése idején az Országgyűlés elnöke országgyűlési képviselői jogait nem gyakorolhatja, és helyette az Országgyűlés elnökének feladatait az Országgyűlés által kijelölt alelnök látja el. A köztársasági elnököt feladatainak ellátásában a Hivatal segíti.

3.4.4. A bíróság

A bíróságok²⁵ igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el. Az igazságszolgáltatás olyan jogalkalmazó tevékenység, amelyben egyedi jogvitás ügyek jogszabályok alapján történő eldöntése valósul meg a jogszerű állapot helyreállítása, illetőleg a jogsérelem által okozott joghátrány kiegyenlítése céljából. A bíróságok a vitássá tett vagy megsértett jogról, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről, a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról - törvényben szabályozott eljárás során - véglegesen döntenek. A bíróságok a jogalkalmazási tevékenységük során biztosítják a jogszabályok érvényesülését.

A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak²⁶.

A bíróság határozata mindenkire kötelező, ideértve azt is, ha a bíróság valamely ügyben hatáskörét vagy ennek hiányát állapítja meg. A bíróság előtt mindenki egyenlő.

A bíróság dönt

- 1) büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben;
- 2) a közigazgatási határozatok törvényességéről;
- 3) az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről;
- 4) a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról.

Magyarországon az igazságszolgáltatást a következő bíróságok gyakorolják:

- 1) a Kúria,
- 2) az ítéltábla,
- 3) a törvényszék,
- 4) a járásbíróság és
- 5) a közigazgatási és munkaügyi bíróság.

²⁵ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) Állam című fejezetének 25-28. cikkei tartalmazzák a hatályos joganyagot. Kapcsolódó jogszabály még a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény

²⁶ Magyarország Alaptörvénye 28. cikk

A legfőbb bírói szerv a Kúria, mely jogi személy. A Kúriát az elnök vezeti. A Kúria feladatai:

- 1) elbírálja - törvényben meghatározott ügyekben - a törvényszék, továbbá az ítélőtábla határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot,
- 2) elbírálja a felülvizsgálati kérelmet,
- 3) a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz,
- 4) joggyakorlat-elemzést folytat a jogerősen befejezett ügyekben, ennek keretében feltárja és vizsgálja a bíróságok ítélkezési gyakorlatát,
- 5) elvi bírósági határozatokat és elvi bírósági döntéseket tesz közzé,
- 6) dönt az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről,
- 7) dönt a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról, és
- 8) eljár a hatáskörébe tartozó egyéb ügyekben.

A Kúria feladatának ellátása körében jogegységi határozatokat hoz, joggyakorlat-elemzést folytat jogerősen befejezett ügyekben, valamint elvi bírósági határozatokat és elvi bírósági döntéseket tesz közzé. A Kúrián ítélkező, jogegységi, önkormányzati, valamint elvi közzétételi tanácsok, büntető, polgári, közigazgatási-munkaügyi kollégiumok, továbbá bírósági joggyakorlat-elemző csoportok működnek.

Az ítélőtábla elbírálja a járásbíróság és a törvényszék határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot, továbbá eljár a hatáskörébe utalt egyéb ügyekben. Az ítélőtábla jogi személy, melyet az elnök vezet. Az ítélőtáblán tanácsok, büntető, valamint polgári kollégiumok működnek. A katonai tanács által első fokon elbírált, katonai büntetőeljárásra tartozó ügyekben másodfokon a külön törvényben meghatározott ítélőtáblán működő katonai tanács jár el.

A törvényszék első fokon jár el, és másodfokon elbírálja a járásbíróságok, valamint a közigazgatási és munkaügyi bíróságok határozatai ellen bejelentett fellebbezéseket.

A törvényszék jogi személy, melyet az elnök vezet. A törvényszéken tanácsok, csoportok és büntető, polgári, gazdasági, valamint közigazgatási-munkaügyi kollégiumok működnek. A kollégiumok összevontan is működhetnek. Törvény által meghatározott ügyekben első fokon - a külön törvényben meghatározott törvényszékeken és illetékességi területtel - katonai tanácsok járnak el.

A járásbíróság első fokon jár el. A járásbíróság nem jogi személy, azonban az elnöke az államháztartási gazdálkodási szabályok szerint kötelezettségeket vállalhat a törvényszék belső szabályzatában meghatározott módon. A járásbíróságot az elnök vezeti. A járásbíróságon meghatározott jellegű ügyek intézésére csoportok létesíthetők.

A közigazgatási és munkaügyi bíróság első fokon jár el

- a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata iránti,
- a munkaviszonyból és a munkaviszony jellegű jogviszonyból származó, valamint
- a törvény által hatáskörébe utalt egyéb ügyekben.

A közigazgatási és munkaügyi bíróság nem jogi személy, azt az elnök vezeti. Az elnöke az államháztartási gazdálkodási szabályok szerint kötelezettségeket vállalhat a törvényszék belső

szabályzatában meghatározott módon. A közigazgatási és munkaügyi bíróságon meghatározott jellegű ügyek intézésére csoportok létesíthetők.

A kollégiumok tevékenységétől függetlenül, azok mellett, külön törvényben meghatározott számban és illetékességi területtel közigazgatási és munkaügyi regionális kollégium működik. A közigazgatási és munkaügyi regionális kollégium törvényben meghatározott szakmai feladatokat lát el, szervezeti kereteit a törvény által meghatározott törvényszék biztosítja.

Ha a közigazgatási és munkaügyi regionális kollégium illetékességi területe kizárólag egy törvényszékre terjed ki, a törvényszék közigazgatási-munkaügyi kollégiumára a kollégiumi tagság és a működés tekintetében a közigazgatási és munkaügyi regionális kollégiumra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell, továbbá ebben az esetben a törvényszék közigazgatási-munkaügyi kollégiuma, illetve kollégiumvezetője ellátja a közigazgatási és munkaügyi regionális kollégium, illetve regionális kollégiumvezető feladatait is.

A bíróságok feladatai az ítékezés egységének biztosítása érdekében

- A Kúria, biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.
- A bírósági joggyakorlat-elemző csoport feladata az ítélezési gyakorlat vizsgálata. A bírósági joggyakorlat-elemző csoport a vizsgálat eredményéről összefoglaló véleményt készít. Az elkészült összefoglaló véleményt a Kúria tárgykör szerint illetékes kollégiuma megvitatja, és egyetértése esetén annak megállapításait a csoport vezetője a Kúria honlapján közzéteszi.
- Az elvi bírósági határozatok és az elvi bírósági döntések kiválasztására és közzétételére a Kúrián büntető, polgári, gazdasági, munkaügyi és közigazgatási szakágú elvi közzétételi tanács működik.

Jogegységi eljárásnak van helye, ha a joggyakorlat továbbfejlesztése vagy az egységes ítélezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben jogegységi határozat meghozatala, korábban meghozott jogegységi határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése szükséges, vagy a Kúria valamely ítélező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria másik ítélező tanácsának elvi bírósági határozatként közzétett határozatától vagy közzétett elvi bírósági döntéstől.

Jogegységi eljárást kell lefolytatni, ha azt

- a Kúria elnöke vagy kollégiumvezetője, illetve helyetteseik, valamint az ítélőtábla elnöke,
- a Kúria valamely ítélező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria másik ítélező tanácsának elvi bírósági határozatként közzétett határozatától vagy közzétett elvi bírósági döntéstől, ez esetben a Kúria tanácselnöke vagy
- a legfőbb ügyészindítványozza.

A Kúrián büntető, összevont polgári-gazdasági, továbbá összevont közigazgatási-munkaügyi szakágú jogegységi tanács (a továbbiakban: jogegységi tanács) működik.

A bíróság főszabály szerint tanácsban ítélezik. Egyesbíróként és a tanács elnökeként csak hivatásos bíró járhat el. Törvény által meghatározott ügyekben, egyesbíró hatáskörében bírósági titkár is eljárhat. Törvény által meghatározott ügyekben és módon nem hivatásos bírák is részt vesznek az ítékezésben.

A bírák és az ülnökök függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, a jogszabályok alapján meggyőződésüknek megfelelően döntenek, az ítélezési tevékenységükkel összefüggésben nem befolyásolhatók és nem utasíthatók.

A bíró szolgálati viszonya kinevezéssel jön létre. A hivatásos bírakat a köztársasági elnök nevezi ki. Magyarországon bíróvá az a harmincadik életévét betöltött személy nevezhető aki, megfelel a jogszabályban meghatározott feltételeknek.²⁷ A Kúria elnöke és az Országos Bírósági Hivatal elnöke kivételével a bíró szolgálati jogviszonya az általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig állhat fenn. A Kúria elnökét a bírák közül kilenc évre - a köztársasági elnök javaslatára - az Országgyűlés választja. A Kúria elnökének megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A bírót a köztársasági elnök nevezi ki.

A bírót az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

A bíróságok igazgatásának központi feladatait az Országos Bírósági Hivatal elnöke végzi. Az Országos Bírói Tanács felügyeli a bíróságok központi igazgatását. Az Országos Bírói Tanács és más bírói önkormányzati szervek közreműködnek a bíróságok igazgatásában.

Az Országos Bírósági Hivatal elnökét a bírák közül kilenc évre - a köztársasági elnök javaslatára - az Országgyűlés választja. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Az Országos Bírói Tanács tagja a Kúria elnöke, további tagjait sarkalatos törvényben meghatározottak szerint a bírák választják.

3.4.5. Az ügyészség

A legfőbb ügyész és az ügyészség²⁸ független, az igazságszolgáltatás közreműködőjeként, mint közvádoló az állam büntetőigényét érvényesíti. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését. A legfőbb ügyész és az ügyészség az Alaptörvény szerint:

- jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben;
- képviseli a közvádat a bírósági eljárásban;
- felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett;
- törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

²⁷ A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény.

²⁸ Az Ügyészség jogállását, szervezetét, feladat és hatáskörét az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény határozza meg. Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatálybalépését követően az Alaptörvény Allam című fejezetének 29. cikke tartalmazza a hatályos joganyagot.

Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény két alapvető feladatkört határoz meg az ügyészség számára. Egyrészt az igazságszolgáltatásban való közreműködést, másrészt eljárást a közérdek védelmében.

Az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint; irányítja, felügyeli, illetve elvégzi a vádat előkészítő nyomozási eljárást, képviseli a közvédelmet a bírósági eljárásban, felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

Az ügyészség a közérdek védelme érdekében közreműködik annak biztosításában, hogy mindenki betartsa a törvényeket. A jogszabályok megsértése esetén fellép a törvényesség érdekében. Fellépésre akkor köteles, ha a törvényt sértés megszüntetésére hivatott szerv az Alaptörvényben, valamint törvényben és más jogszabályban vagy közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott kötelezettsége ellenére a szükséges intézkedést nem teszi meg, vagy ha a törvényt sértésből eredő jogsérelem elhárítása érdekében azonnali ügyészi intézkedésre van szükség.

A feladatok teljesítése érdekében az ügyészség

- 1) a büntetőeljárásról szóló törvényben (a továbbiakban: büntetőeljárás törvény) meghatározott ügyekben nyomoz (ügyészségi nyomozás);
- 2) felügyel arra, hogy a nyomozó hatóság az önállóan végzett nyomozást a törvény rendelkezéseit megtartva végezze (nyomozás feletti felügyelet);
- 3) törvényben meghatározott egyéb jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben;
- 4) közvédelmi jellegűen gyakorolja a vádemelés közhatalmi jogkörét; a bírósági eljárásban képviseli a vádat, továbbá gyakorolja a büntetőeljárás törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat (vádemelés, vádképviselés, jogorvoslati joggyakorlás);
- 5) törvényességi felügyeletet lát el a büntetések, a mellékbüntetések, az intézkedések, a személyi szabadságot elvonó és azt korlátozó eljárási kényszerintézkedések, az utógondozás, valamint a bűnügyi, a szabálysértési és a körözési nyilvántartás végrehajtásáról szóló jogszabályi rendelkezések megtartása felett, továbbá közreműködik a büntetés-végrehajtási bíró eljárásában;
- 6) közreműködik abban, hogy a bírósági eljárásban a törvényeket helyesen alkalmazzák (az ügyész részvétele a bíróságok polgári, munkaügyi, közigazgatási és gazdasági jogi peres és nemperes eljárásaiban);
- 7) elősegíti, hogy a hatósági jogkört gyakorló, illetve bíróságon kívüli jogvitát intéző szervek a jogszabályok rendelkezéseit megtartsák;
- 8) kiemelt figyelmet fordít a kiskorúak által és sérelmükre elkövetett bűncselekmények üldözésére, a fiatalkorúak ellen indult szabálysértési és büntetőeljárás különös szabályainak betartására; törvényben meghatározott esetekben közreműködik a kiskorúak jogainak érvényre juttatásában és eljárást kezdeményez a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele érdekében;
- 9) ellátja a nemzetközi szerződésekből, különösen a jogsegély kérésével és nyújtásával összefüggésben rá háruló feladatokat;
- 10) teljesíti Magyarországnak az Eurojustban való részvételével kapcsolatos feladatokat;

- 11) ellátja a tevékenysége körében okozott jogsértések és károk megtérítése miatt indított perekben való képviselőt.

Az ügyészség független, csak a törvényeknek alárendelt önálló alkotmányos szervezet. Az ügyészség a feladatait a döntésért felelős ügyészségi alkalmazott személyének megállapítását biztosító, alá-fölérendeltségen alapuló szervezeti rendben végzi. Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja, kinevezi az ügyészeket. A legfőbb ügyész sem közvetlenül, sem közvetve nem utasítható valamely meghatározott tartalmú egyedi döntés meghozatalára vagy megváltoztatására.

Magyarország ügyészi szervei:

- a Legfőbb Ügyészség,
- a fellebbviteli főügyészségek,
- a főügyészségek,
- a járási ügyészségek.

Az ügyészség tudományos és kutató intézménye az Országos Kriminológiai Intézet, amely a bűnözés kutatása, a kriminológia, a kriminalisztika és a büntető-jogtudományok elméletének és gyakorlatának fejlesztése céljából működik.

A legfőbb ügyész kivételével az ügyész szolgálati jogviszonya az általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig állhat fenn. A legfőbb ügyészt az ügyészek közül a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja kilenc évre. A legfőbb ügyész megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A legfőbb ügyész évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek. Az ügyészek nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

A legfőbb ügyészt és az ügyészeket az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A legfőbb ügyészre az országgyűlési képviselők mentelmi jogával kapcsolatos eljárási szabályokat kell alkalmazni. A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában az Országgyűlés a jelen lévő képviselők kétharmadának szavazatával dönt, a mentelmi jog megsértése esetén a szükséges intézkedést az Országgyűlés elnöke teszi meg.

3.4.6. Az alapvető jogok biztosa

Az alapvető jogok biztosa²⁹ alapjogvédelmi tevékenységet lát el, eljárását bárki kezdeményezheti. Az alapvető jogok biztosa az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszaességekát kivizsgálja vagy kivizsgáltatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.

Az alapvető jogok biztosát és helyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja.

²⁹ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jogintézménye a skandináv államok joggyakorlatából ismert, szószóló (ombudsman) jogintézmény mintájára jött létre. Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatálybalépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének Alapvető jogok biztosa című 30. cikke, továbbá az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

Az alapvető jogok biztosának helyettesei:

- az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese;
- az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese.

Az alapvető jogok biztosá³⁰ tevékenysége során - különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával - megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak, a jövő nemzedékek érdekeinek, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak, valamint a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak továbbá a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.

Az alapvető jogok biztosa

- 1) áttekinti és elemzi az alapvető jogok magyarországi helyzetét, és az alapvető jogokkal összefüggő, Magyarországon történt jogsértésekről statisztikai kimutatást készít;
- 2) megkeresés³¹ alapján statisztikai kimutatáshoz személyes adatokat nem tartalmazó összesített adatokat szolgáltat;
- 3) véleményezi a feladat- és hatáskörét érintő jogszabályok tervezetét, a hosszú távú fejlesztési, területrendezési és a jövő nemzedékek életminőségét egyébként közvetlenül érintő terveket és koncepciókat, valamint
- 4) javaslatot tehet az alapvető jogokat érintő jogszabályok módosítására, megalkotására, illetve nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére;
- 5) kezdeményezheti a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatát az Alkotmánybíróságnál;
- 6) közreműködik a feladat- és hatáskörét érintő nemzetközi szerződések alapján készülő nemzeti jelentések előkészítésében, figyelemmel kíséri és értékeli e szerződések magyar joghatóság alá tartozó érvényesülését;
- 7) együttműködik azon szervezetekkel, amelyek célja az alapvető jogok védelmének előmozdítása.

Az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese figyelemmel kíséri a jövő nemzedékek érdekeinek érvényesülését, és

- 1) rendszeresen tájékoztatja az alapvető jogok biztosát a jövő nemzedékek érdekeinek érvényesülésével kapcsolatos tapasztalatairól,
- 2) felhívja az alapvető jogok biztosának figyelmét a természetes személyek nagyobb csoportját érintő jogsértés veszélyére,
- 3) az alapvető jogok biztosának hivatalbóli eljárás megindítását javasolhatja,
- 4) közreműködik az alapvető jogok biztosának vizsgálatában,

³⁰ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának és a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának jogutódja az alapvető jogok biztosa.

³¹ Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését ellenőrző közigazgatási szerv, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, a Független Rendészeti Panasztestület, valamint az oktatási jogok biztosa az alapvető jogok biztosának megkeresésére.

- 5) javasolhatja, hogy az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybírósághoz forduljon.
- 6) Az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese figyelemmel kíséri a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését, és
- 7) rendszeresen tájékoztatja az alapvető jogok biztosát a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülésével kapcsolatos tapasztalatairól,
- 8) felhívja az alapvető jogok biztosának figyelmét a természetes személyek nagyobb csoportját érintő jogsértés veszélyére,
- 9) az alapvető jogok biztosának hivatalbóli eljárás megindítását javasolhatja,
- 10) közreműködik az alapvető jogok biztosának vizsgálatában,
- 11) javasolhatja, hogy az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybírósághoz forduljon.

Az alapvető jogok biztosa évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek.

Az alapvető jogok biztosának és helyettesének a megbízatása összeegyeztethetetlen minden más állami, önkormányzati, társadalmi és politikai tisztséggel vagy megbízatással. Más keresőtevékenységet nem folytathat, és egyéb tevékenységéért - a tudományos, oktatói, művészeti, szerzői jogi védelem alá eső, valamint lektori és szerkesztői tevékenységet kivéve - díjazást nem fogadhat el, vagy nyilatkozat tételre kötelezett.

Az alapvető jogok biztosát és helyettesét az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. Az alapvető jogok biztosának a feladatával kapcsolatos ügyvitel és előkészítés teendőit a Hivatal látja el.

3.4.7. Az Alkotmánybíróság

Az Alkotmánybíróság³² az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, székhelye Budapest.

Az Alkotmánybíróság:

- 1) az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényeket;
- 2) bírói kezdeményezésre felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;
- 3) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;
- 4) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját;
- 5) a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját;
- 6) vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését;

³² Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatálybalépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének az Alkotmánybíróság című 24. cikke, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

- 7) az Alaptörvényben, illetve sarkalatos törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Az Alkotmánybíróság

- b), c) és e) pontokban foglalt hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést;
- a d) pontban foglalt hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést;
- az f) pontban foglalt hatáskörében megsemmisítheti a nemzetközi szerződésbe ütköző jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést; illetve sarkalatos törvényben meghatározott jogkövetkezményt állapít meg.

Az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörébe tartozó eljárások

Az Alaptörvénnyel való összhang előzetes vizsgálata (előzetes normakontroll eljárás)
Az Alkotmánybíróság az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényeket. Ennek során vizsgálja az elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény rendelkezéseinek az Alaptörvénnyel való összhangját az Alaptörvény 6. cikk (2)³³ és (4)³⁴ bekezdéseiben meghatározott jogosult által benyújtott, határozott kérelmet tartalmazó indítvány alapján.

Az Alaptörvénnyel való összhang utólagos vizsgálata (utólagos normakontroll eljárás)

A Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját. Nincs helye az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásának, ha az indítvány az Alkotmánybíróság által érdemben már elbírált jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés vizsgálatára irányul, és az indítványozó az Alaptörvénynek ugyanarra a rendelkezésére, illetve elvére (értékére), és azonos alkotmányos összefüggésre hivatkozva kéri az alaptörvény-ellenességet megállapítani (ítélt dolog), kivéve, ha az Alkotmánybíróság döntése óta a körülmények alapvetően megváltoztak.

Bírói kezdeményezés egyedi normakontroll eljárás iránt

Bírói kezdeményezésre az Alkotmánybíróság felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját. Erre akkor kerülhet sor, ha a bírónak az

³³ Az Országgyűlés - a törvény kezdeményezője, a Kormány, illetve az Országgyűlés elnöke zárószavazás előtt megtett indítványára - az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldheti az Alkotmánybíróságnak. Az Országgyűlés az indítványról a zárószavazást követően határoz. Az indítvány elfogadása esetén az Országgyűlés elnöke az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára haladéktalanul megküldi az Alkotmánybíróságnak.

³⁴ Ha a köztársasági elnök a törvényt vagy annak valamely rendelkezését az Alaptörvénnyel ellentétesnek tartja - és a 6. cikk (2) bekezdés szerinti vizsgálatra nem került sor -, a törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak megküldi.

előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már korábban megállapította, - a bírósági eljárás felfüggesztése mellett - kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.

Az alkotmányjogi panasz

Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját.

Alkotmányjogi panasszal az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Ettől eltérően kivételes szabályként akkor is kezdeményezhető az Alkotmánybíróság eljárása, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.

Az ügyész részvételével lefolytatott egyedi ügyben a legfőbb ügyész az Alkotmánybírósághoz fordulhat alkalmazott jogszabály Alaptörvényben biztosított jogok sérelmét okozó alaptörvény-ellenességének vizsgálata érdekében, akkor, ha a jogosult maga nem képes jogainak védelmére, vagy a jogsérelem a személyek nagyobb csoportját érinti.

Az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz Alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata

Az Alkotmánybíróság az indítványozók kezdeményezésére, illetve bármely eljárása során hivatalból végzi a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését. Az eljárást az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kormány, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, valamint az alapvető jogok biztosa indítványozhatja. A bíró akkor kezdeményezi - a bírósági eljárás felfüggesztése mellett - az Alkotmánybíróság eljárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek nemzetközi szerződésbe ütközését észleli.

Az Országgyűlés népszavazás elrendelésével összefüggő határozatának vizsgálata

Bárki indítványára felülvizsgálja az Alkotmánybíróság az Országgyűlés népszavazást elrendelő, valamint kötelezően elrendelendő népszavazás elrendelését elutasító határozatát az elrendelés vagy elutasítás Alaptörvénnyel való összhangja és törvényessége tekintetében. Az indítványnak az Országgyűlés határozatának közzétételét követő tizenöt napon belül be kell érkeznie.

Ebben az eljárásban az Alkotmánybíróság a határozat érdemében csak akkor folytat vizsgálatot, ha az aláírásgyűjtő ív hitelesítése és a népszavazás elrendelése között a körülményekben olyan lényeges változás következett be, amelyet a kérdés hitelesítéséről, illetve az azzal szembeni felülvizsgálati kérelemről hozott döntés során az Országos Választási Bizottság, illetve a Kúria nem vehetett figyelembe, és a döntést érdemben befolyásolhatja.

Az Alkotmánybíróság nem vizsgálja érdemben azt az indítványt, amelyben az indítványozó a népszavazási kérdés tartalmát illető, illetve a hitelesítéssel összefüggő alkotmányossági aggályokra hivatkozik.

Alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testület felosztatásával összefüggő vélemény

A Kormány indítványa alapján az Alkotmánybíróság a helyi önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat képviselő-testületének alaptörvény-ellenes működésére vonatkozóan elvi véleményt nyilvánít.

Alaptörvény-ellenesen működő egyház elismerésének visszavonásával összefüggő vélemény

A Kormány indítványa alapján az Alkotmánybíróság elvi véleményt nyilvánít a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvény alapján elismert egyház alaptörvény-ellenes működésére vonatkozóan.

A köztársasági elnök tisztségétől való megfosztása

A köztársasági elnök tisztségétől való megfosztására irányuló eljárásban az Alkotmánybíróság az Országgyűlés határozatában részletesen megindokolt, az Alaptörvény, illetve más törvény köztársasági elnöki tisztség gyakorlásával összefüggésben történő szándékos megsértésére, illetve szándékos bűncselekmény elkövetésére vonatkozó indítvány alapján jár el. Az Alkotmánybíróság az eljárást soron kívül folytatja le. Az eljárás során az Alkotmánybíróság megvizsgálja a megfosztási eljárás indítványozásának és megindításának jogszerűségét. Ennek hiányában az Alkotmánybíróság az eljárást érdemi vizsgálat nélkül megszünteti. Érdemi vizsgálat esetén az Alkotmánybíróság a megfosztási eljárásban a vizsgált törvénysértés jellegének megfelelően a büntetőeljárásról, illetve a polgári perrendtartásról szóló törvényben foglaltak szerint más bizonyítási eszközt is alkalmazhat. Az Alkotmánybíróság a köztársasági elnököt meghallgatja. Az Alkotmánybíróság e jogkörében a teljes ülés jelenlévő tagjai kétharmadának egyetértésével hozza meg döntését.

A hatásköri összeütközés feloldása

Ha - a bíróságok és a közigazgatási hatóságok kivételével - az állami szervek, illetve állami és önkormányzati szervek között hatásköri összeütközés merül fel, az érintett szerv az Alkotmánybíróságnál indítványozhatja a hatásköri összeütközés Alaptörvény értelmezése alapján történő megszüntetését. Az Alkotmánybíróság dönt arról, hogy a felmerült vitában mely szervnek van hatásköre, és kijelöli az eljárásra kötelezett szervet.

Az önkormányzati rendelet, a közjogi szervezetszabályozó eszközök és jogegységi határozatok vizsgálata

Az Alkotmánybíróság az önkormányzati rendelet Alaptörvénnyel való összhangját akkor vizsgálja, ha a vizsgálat tárgya kizárólag az Alaptörvénnyel való összhang megállapítása, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálata nélkül.

Az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásban, bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban, alkotmányjogi panasz alapján, vagy nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata során felülvizsgálja a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek, valamint jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel, illetve nemzetközi szerződéssel való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Az Alaptörvény értelmezése

Az Országgyűlés vagy annak állandó bizottsága, a köztársasági elnök, illetve a Kormány indítványára az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezését konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben értelmezi, ha az értelmezés közvetlenül levezethető az Alaptörvényből. Ha a konkrét alkotmányjogi probléma állami szerv jogállásával, működésével vagy feladat- és hatáskörével összefüggésben merül fel, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezésének értelmezését akkor végzi, ha az alkotmányjogi probléma az Alaptörvénnyel összhangban történő működést, illetve feladat- és hatáskörgyakorlást ellehetetleníti, illetve az értelmezési bizonytalanság a jobbiztonságot veszélyezteti.

Az Alkotmánybíróság döntéseit teljes ülésben, tanácsban vagy egyesbíróként eljárva hozza meg. A teljes ülés az Alkotmánybíróság legfőbb testületi szerve, mely az Alkotmánybíróság összes tagjából áll. A teljes ülésen az Alkotmánybíróság tagjai tanácskozási és szavazati joggal vesznek részt. A tanács és az egyesbíró döntéseit az Alkotmánybíróság hatáskörében eljárva hozza meg. Főszabály szerint az Alkotmánybíróság eljárása nem nyilvános.

Az Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelező, döntése ellen jogorvoslatnak nincs helye, az alkalmazott jogkövetkezményeket az Alaptörvény és e törvény keretei között maga állapítja meg. Az Alkotmánybíróság az ügy érdemében, valamint ideiglenes intézkedés tárgyában határozattal, az eljárás során felmerült minden más kérdésben végzéssel dönt. Az Alkotmánybíróság döntését - rövidített indokolással ellátott végzés kivételével - részletesen indokolni köteles.

Az Alkotmánybíróság tizenöt tagból álló testület, amelynek tagjait az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával tizenkét évre választja. Az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával az Alkotmánybíróság tagjai közül elnököt választ, az elnök megbízatása az alkotmánybírói hivatali ideje lejártáig tart.

Az Alkotmánybíróság tagja független, csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve. Az Alkotmánybíróság tagjává megválasztható minden olyan büntetlen előéletű, és az országgyűlési képviselők választásán választható magyar állampolgár, aki jogász végzettséggel rendelkezik, 45. életévét betöltötte, és kiemelkedő tudású elméleti jogász (egyetemi tanár vagy a Magyar Tudományos Akadémia doktora), vagy legalább húszévi, jogi területen folytatott szakmai gyakorlattal rendelkezik.

Az Alkotmánybíróság tagjának megbízatása összeegyeztethetetlen minden más állami vagy önkormányzati, társadalmi, politikai, gazdasági tisztséggel, illetve megbízatással, kivéve a tudományos és felsőoktatási tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó tisztségeket, ha az az alkotmánybírói feladatok ellátását nem akadályozza. Az Alkotmánybíróság tagja a tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, valamint a jogi oltalom alá eső szellemi tevékenységen kívül más kereső foglalkozást nem folytathat.

Az Alkotmánybíróság tagját mentelmi jog illeti meg. Az Alkotmánybíróság tagját csak tettenérés esetén lehet őrizetbe venni, és ellene csak az Alkotmánybíróság előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást, valamint szabálysértési eljárást indítani vagy folytatni, továbbá büntető eljárásjogi kényszerintézkedést alkalmazni.

3.4.8. Az Állami Számvevőszék

Az Állami Számvevőszék³⁵ az Országgyűlés pénzügyi-gazdasági ellenőrző szerve, amely az Országgyűlésnek alárendelve látja el feladatát. Az Állami Számvevőszék törvényben meghatározott feladatkörében ellenőrzi a központi költségvetés végrehajtását, az államháztartás gazdálkodását, az államháztartásból származó források felhasználását és a nemzeti vagyon kezelését. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenysége során minden más szervezettől független, általános hatáskörrel végzi a közpénzekkel és az állami és önkormányzati vagyonnal való felelős gazdálkodás ellenőrzését. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési, javaslattételi, véleményezési és eljárás kezdeményezési jogosítványokkal rendelkezik.

Az Állami Számvevőszék ellenőrzéseit törvényességi, célszerűségi és eredményességi szempontok szerint végzi. Törvényben meghatározott feladatkörében az Állami Számvevőszék köteles ellenőrzést lefolytatni az Országgyűlés döntése alapján, továbbá ellenőrzést végezhet a Kormány felkérésére. Továbbá ellenőrzést végezhet a NATO, az Európai Unió, illetve olyan nemzetközi szervezet felkérésére, amelynek Magyarország tagja, valamint az Országgyűlés vagy a Kormány által vállalt nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség teljesítésére - díjazás ellenében is -, ügkörébe tartozó szakértői tevékenységet végezhet belföldön és külföldön.

Az Állami Számvevőszék jelentései, az abban foglalt megállapításai, következtetései bíróság vagy más hatóság előtt nem támadhatók meg.

Az Állami Számvevőszék ellenőrzi:

- 1) az államháztartás gazdálkodását, ennek keretében a központi költségvetési javaslat (pótköltségvetési javaslat) megalapozottságát, a bevételi előirányzatok teljesíthetőségét, az állami kötelezettségvállalással járó beruházási előirányzatok felhasználásának törvényességét és célszerűségét;
- 2) a központi költségvetés szerkezeti rendjébe tartozó fejezetek működését, a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak és az elkülönített állami pénzalapoknak a felhasználását, valamint a helyi önkormányzatok és a kisebbségi önkormányzatok, továbbá ezek társulásai gazdálkodását;
- 3) a központi költségvetésből gazdálkodó szervezeteket (intézményeket), valamint az államháztartásból nyújtott támogatás vagy az államháztartásból meghatározott célra

³⁵ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatálybalépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 43. cikke tartalmazza a hatályos joganyagot. A 2011. évi LXVI. törvény határozza meg az Állami Számvevőszék jogállását, hatáskörét, feladatait.

ingyenesen juttatott vagyon felhasználását a helyi önkormányzatoknál, az országos és helyi kisebbségi önkormányzatoknál, a közalapítványoknál (ide értve a közalapítvány által alapított gazdasági társaságot is), a köztestületeknél, a közhasznú szervezeteknél, a gazdálkodó szervezeteknél, a társadalmi szervezeteknél, az alapítványoknál és az egyéb kedvezményezett szervezeteknél;

- 4) az államháztartás körébe tartozó vagyon kezelését, a vagyonnal való gazdálkodást, az állami tulajdonban (résztulajdonban) vagy többségi önkormányzati tulajdonban lévő gazdálkodó szervezetek vagyonerék-megőrző és vagyongyarapító tevékenységét, az államháztartás körébe tartozó vagyon elidegenítésére, illetve megterhelésére vonatkozó szabályok betartását;
- 5) központi költségvetés végrehajtásáról készített zárszámadást;
- 6) az állami adóhatóság és a helyi önkormányzatok adóztatási és egyéb bevételszerző tevékenységét, valamint a vámhatóság tevékenységét;
- 7) a Magyar Nemzeti Bank gazdálkodását és a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényben foglaltak alapján folytatott, az alapvető feladatok körébe nem tartozó tevékenységét;
- 8) a pártok gazdálkodását;
- 9) a pártok országgyűlési képviselőcsoportjai számára az Országgyűlés által folyósított hozzájárulás felhasználását;
- 10) az egyházak részére, továbbá az általuk fenntartott, illetve működtetett intézmények és szervezetek részére az államháztartásból juttatott normatív és meghatározott célra biztosított támogatás felhasználását;
- 11) a nemzetbiztonsági szolgálatok speciális működési költségkeret felhasználására vonatkozó adatait.

Az Állami Számvevőszék ellenőrizheti:

- az állami vagy önkormányzati tulajdonban (résztulajdonban) lévő gazdálkodó szervezetek vagyongazdálkodását;
- az államháztartás alrendszereiből finanszírozott beszerzéseket és az államháztartás alrendszereikhez tartozó vagyont érintő szerződéseket a megrendelőnél (vagyonkezelőnél), a megrendelő (vagyonkezelő) nevében vagy képviselőként eljáró természetes személynél és jogi személynél, valamint azoknál a szerződő feleknél, akik, illetve amelyek a szerződés teljesítéséért felelősek, továbbá a szerződés teljesítésében közreműködőknél.

Az Állami Számvevőszék személyi állománya elnökből, alelnökökből, vezetőkből, számvevőkből, legalább középfokú végzettségű köztisztviselőkből, ügykezelőkből és a Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó munkavállalókból áll.

Az Állami Számvevőszék elnökét az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával tizenkét évre választja meg. Az Állami Számvevőszék elnöke az Állami Számvevőszék tevékenységéről évente beszámol az Országgyűlésnek. Az Állami Számvevőszék elnökét és alelnökét az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg.

Az Állami Számvevőszék jogszabályi kötelezettség alapján részére megküldött tájékoztatók, vagy a hozzá érkezett tájékoztatási célú információk, jelzések és egyéb dokumentumok alapján ellenőrzést végezhet, külön jogszabályban foglalt felhatalmazás esetén jogorvoslati eljárást kezdeményezhet, a tudomására jutott adatokról, tényekről az eljárásra, intézkedésre jogosult illetékes állami szervet értesíti, a tudomására jutott adatokat, tényeket a folyamatban lévő ellenőrzései keretében vagy ellenőrzéseinek tervezése során hasznosítja.

Az Állami Számvevőszék ellenőrzéseinek lefolytatása, illetve az ellenőrzések megtervezése érdekében az ellenőrzött, illetve törvény alapján ellenőrizhető szervezet és annak munkavállalója közreműködésre köteles.

Amennyiben az ellenőrzés rendeltetésellenes vagy pazarló felhasználást tár fel, illetve az ellenőrzött szervezet által a pénzeszközök kezelésére vonatkozó szabályok súlyos megsértésével történő károkozást, illetve ennek veszélyét állapítja meg, úgy az alábbi intézkedésekre jogosult. A kár megelőzése, illetve enyhítése érdekében az Állami Számvevőszék elnöke az illetékes hatósághoz, illetve szervezethez fordulhat - a munkabérek folyósításának kivételével - az előirányzat-felhasználási keret zárolása, az államháztartás valamelyik alrendszeréből nyújtott támogatások folyósításának felfüggesztése, a személyi jövedelemadó 1%-ából történő felajánlásokból való részesedés lehetőségének felfüggesztése, bűncselekmény elkövetésének gyanúja esetén az ellenőrzött szervezet tulajdonában vagy kezelésében lévő, az államháztartási vagydon körébe tartozó vagyonelem tekintetében biztosítási intézkedés elrendelése céljából.

Ha az Állami Számvevőszék az ellenőrzése során bűncselekmény gyanúját állapítja meg, megállapításait köteles az illetékes hatósággal haladéktalanul közölni. Egyéb jogellenes cselekmény esetén a felelősség tisztázását, érvényesítését kezdeményezheti.

3.4.9. A helyi önkormányzatok

A helyi önkormányzás a település, valamint a megye választópolgárai közösségének joga, melynek során érvényre jut az állampolgári felelősségérzet, kibontakozik az alkotó együttműködés a helyi közösségen belül. A helyi önkormányzás a helyi közügyekben demokratikus módon, széles körű nyilvánosságot teremtve kifejezi és megvalósítja a helyi közakaratot.

A helyi önkormányzás joga a települések (települési önkormányzatok) és a megyék (területi önkormányzatok) választópolgárainak közösségét illeti meg.

Települési önkormányzatok a községekben, a városokban, járásszékhely városokban, megyei jogú városokban és a fővárosi kerületekben működnek. A fővárosi önkormányzat települési és területi önkormányzat. A választópolgárok választott képviselőik útján és a helyi népszavazáson történő részvételükkel gyakorolják az önkormányzathoz való közösségi jogaikat. A helyi közügyek alapvetően a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásához, valamint a helyi önkormányzás és a lakossággal való együttműködés szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek megteremtéséhez kapcsolódnak.

Magyarországon a helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok³⁶ működnek. A helyi önkormányzat a helyi közügyek intézése körében:

- 1) rendeletet alkot;
- 2) határozatot hoz;
- 3) önállóan igazgat;
- 4) meghatározza szervezeti és működési rendjét;
- 5) gyakorolja az önkormányzati tulajdon tekintetében a tulajdonost megillető jogokat;
- 6) meghatározza költségvetését, annak alapján önállóan gazdálkodik;
- 7) e célra felhasználható vagyonával és bevételeivel kötelező feladatai ellátásának veszélyeztetése nélkül vállalkozást folytathat;
- 8) dönt a helyi adók fajtájáról és mértékéről;
- 9) önkormányzati jelképeket alkothat, helyi kitüntetések és elismerő címek alapíthat;
- 10) a feladat- és hatáskörrel rendelkező szervtől tájékoztatást kérhet, döntést kezdeményezhet, véleményt nyilváníthat;
- 11) szabadon társulhat más helyi önkormányzattal, érdek-képviselési szövetséget hozhat létre, feladat- és hatáskörében együttműködhet más országok helyi önkormányzatával, és tagja lehet nemzetközi önkormányzati szervezetnek;
- 12) törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Feladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletet alkot, mely más jogszabállyal nem lehet ellentétes.

A helyi önkormányzat feladat- és hatáskörébe tartozó ügyről törvényben meghatározottak szerint helyi népszavazást lehet tartani.

A helyi önkormányzat feladat- és hatásköreit a képviselő-testület gyakorolja. A helyi képviselő-testületet a polgármester vezeti. A megyei képviselő-testület elnökét a megyei képviselő-testület saját tagjai közül választja megbízatásának időtartamára. A képviselő-testület sarkalatos törvényben meghatározottak szerint bizottságot választhat, és hivatalt hozhat létre.

A helyi önkormányzat és az állami szervek a közösségi célok elérése érdekében együttműködnek. Törvény elrendelheti a helyi önkormányzat kötelező feladatának társulásban történő ellátását.

A helyi önkormányzat részére kötelező feladat- és hatáskört törvény állapíthat meg. A helyi önkormányzat kötelező feladat- és hatásköreinek ellátásához azokkal arányban álló költségvetési, illetve más vagyoni támogatásra jogosult.

³⁶ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatálybalépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 31-35. cikke, valamint Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

A polgármester és a megyei képviselő-testület elnöke önkormányzati feladatain kívül törvény vagy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendelet alapján kivételesen államigazgatási feladat- és hatáskört is elláthat.

A Kormány a fővárosi és megyei kormányhivatal útján biztosítja a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletét. Törvény a költségvetési egyensúly megőrzése érdekében a helyi önkormányzat törvényben meghatározott mértékű kölcsönfelvételét vagy más kötelezettségvállalását feltételhez, illetve a Kormány hozzájárulásához kötheti.

A helyi önkormányzati képviselőket és polgármestereket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, választják.

A helyi önkormányzati képviselőket és polgármestereket öt évre választják.

A képviselő-testület megbízatása a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napjáig tart. Jelöltek hiányában elmaradt választás esetén a képviselő-testület megbízatása meghosszabbodik az időközi választás napjáig. A polgármester megbízatása az új polgármester megválasztásáig tart. A képviselő-testület – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – kimondhatja feloszlását.

Az Országgyűlés a Kormány – az Alkotmánybíróság véleményének kikérését követően előterjesztett – indítványára feloszlítja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet. A feloszlás és a feloszlítás a polgármester megbízatását is megszünteti.

3.5. Az alapvető jogok és kötelezettségek rendszere

3.5.1. Az alapvető jogok csoportosítása, korlátozása

A demokratikus jogállamokban kialakított jogrendszerekben egyes alapvető jogok, és tartalma oltalmat élvez, azok lényeges tartalma nem korlátozható. Az Alaptörvény³⁷ kimondja, hogy az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Az Alaptörvény idézett rendelkezése az alapvető jogok érvényesülése és az állami magatartás kapcsolatát írja le. Az állam oldaláról egyrészt megfogalmaz egy negatív kötelezettséget: az alapjogok tiszteletben tartását, másrészt megfogalmaz egy pozitív kötelezettséget, mégpedig az alapjogok védelmének kötelezettségét. Az alapvető jogok megsértése miatt keletkezett igények, továbbá a kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos állami döntések elleni kifogások az Alkotmánybíróság, vagy a bíróságok előtt érvényesíthetők.

³⁷ I, Cikk (1)-(3) bekezdése

3.5.2. Az egyes alapvető jogok

Az alapvető jogok:

- 1) az élethez való jog;
- 2) az emberi méltósághoz való jog;
- 3) a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog;
- 4) a jogorvoslati jog;
- 5) a tulajdonhoz való jog;
- 6) a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga;
- 7) a személyiséghez kapcsolódó jogok;
- 8) a gondolat, a lelkiismeret és a vallásszabadsághoz való jog;
- 9) az egyenjogúsághoz való jog;
- 10) a petíciós jog;
- 11) az egyesülési és a gyülekezési jog;
- 12) a szólás és sajtószabadság;
- 13) a választójog;
- 14) a helyi önkormányzás joga;
- 15) a munkához való jog;
- 16) a pihenéshez való jog;
- 17) az egészséghez való jog;
- 18) a szociális biztonsághoz való jog;
- 19) a művelődéshez való jog.

3.5.3. Az alapvető kötelességek

Az állampolgári kötelezettségek cselekvési korlátokat határoznak meg a társadalmi életviszonyok fenntartása érdekében. Az állampolgári (alapvető) kötelességek az Alaptörvényben:

- 1) Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.³⁸ (Hozzájárulás állami és közösségi feladatokhoz)
- 2) A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő

³⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) O cikk.

nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.³⁹ (Természeti erőforrások megőrzésének kötelessége)

- 3) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.⁴⁰ (Jogszabályok betartásának kötelezettsége)
- 4) Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.⁴¹ (Közösség érdekében végzett munkavégzés)
- 5) A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását.⁴² (Gondoskodási és tankötelezettség)
- 6) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.⁴³ (Rászoruló sző ellátása)
- 7) Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt – törvényben meghatározottak szerint – helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni. (Kárviselési és kártérítési kötelezettség a környezeti károkozásért)
- 8) Teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez.⁴⁴ (Közteherviselés)
- 9) Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére. Rendkívüli állapot idején, vagy ha arról megelőző védelmi helyzetben az Országgyűlés határoz, a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú, magyar állampolgárságú férfiak katonai szolgálatot teljesítenek. Ha a hadkötelezett lelkiismereti meggyőződésével a fegyveres szolgálat teljesítése összeegyeztethetetlen, fegyver nélküli szolgálatot teljesít.⁴⁵ (Honvédelmi kötelezettség)
- 10) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára rendkívüli állapot idejére – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – honvédelmi munkakötelezettség írható elő.⁴⁶ (Honvédelmi munkakötelezettség)
- 11) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – polgári védelmi kötelezettség írható elő.⁴⁷ (Polgári védelmi kötelezettség)
- 12) Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető.⁴⁸ (Anyagi szolgáltatási kötelezettség)

³⁹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) P cikk.

⁴⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) R cikk (2) bekezdés.

⁴¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XII. cikk (1) bekezdés.

⁴² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XVI. cikk (3) bekezdés.

⁴³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XVI. cikk (4) bekezdés.

⁴⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXX. cikk (1) bekezdés.

⁴⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI. cikk (1)-(3) bekezdés.

⁴⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI. cikk (4) bekezdés.

⁴⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI. cikk (5) bekezdés.

⁴⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI. cikk (6) bekezdés.

3.6. A felhasznált irodalom jegyzéke

- MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE (2011. április 25.)
- Magyarország Alaptörvényének átmeneti rendelkezései (2011. december 31.)
- A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA 1949. évi XX. törvény
- A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény
- A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény
- A sztrájkokról szóló 1989. évi VII. törvény
- A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény
- A köztársasági elnök jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CX. törvény
- A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény
- Az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvény
- Magyarország minisztériumainak felsorolásáról szóló 2014. évi XX. törvény
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény
- Az Állami Számvevőszékről szóló 2011. évi LXVI. törvény
- Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény
- Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény
- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény
- A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény
- Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény
- A jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló 2010. évi CXXXI. törvény
- A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXXVI. törvény
- A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény
- A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény
- A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény
- A népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény
- A tisztességes eljárás védelméről, valamint az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2009. évi CLXIII. törvény

A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény

Az egyes közjogi tisztségviselők esküjéről és fogadalmáról szóló 2008. évi XXVII. törvény

A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény

Az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény

Az Európai Parlament tagjainak választásáról szóló 2003. évi CXIII. törvény

Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény

A magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény

A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény

A konzuli védelemről szóló 2001. évi XLVI. törvény

A választott bíraskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény

A diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, az 1961. évi április hó 18. napján kelt szerződésben biztosított kiváltságoknak, mentességeknek és könnyítéseknek az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet intézményeire, tisztségviselőire és alkalmazottaira, a részt vevő államok képviselőire és az EBEE missziók tagjaira való kiterjesztéséről szóló 1994. évi LXXXV. törvény

A pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény

Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény

A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény

A jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet

A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2011. évi CCVIII. törvény

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény

A fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendelet

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet

a Kormány ügyrendjéről szóló 1144/2010. (VII. 7.) Korm. határozat

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság, Budapest, 2015.

Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. -Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság, Budapest, 2014.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek I. modul. A központi állami szervek rendszere. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek II. modul. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. IV. modul. Közigazgatás szervezési és vezetési ismeretek. Harmadik hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Államigazgatás. Első hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Patyi András – Varga Zs. András: Általános közigazgatási jog Dialóg Campus, 2009.

Nemzeti Közszerológálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.

4. Emberi jogi, polgári jogi és kisebbségjogi, közigazgatási és belügyi alapismeretek

4.1. Emberi jogi alapismeretek

4.1.1. Az emberi- az állampolgári- és az alapvető jogok fogalmi viszonyrendszere

A gyakran szinonimaként használt az „emberi-, állampolgári-, és az alapjog” fogalmai, eltérő tartalommal bírnak.

4.1.2. Az emberi jogok eszmetörténetének kialakulása

Az emberi jogok napjainkban általánossá vált tartalmi és formai kialakulásáig hosszú évszázadokon át tartó fejlődés vezetett. Az emberiség történetében mindvégig központi szerepet töltött be az egyén és a közösség, majd később az egyén és a hatalom egymáshoz való viszonyának kérdése. Ezek a kérdések a felvilágosodás időszakában jelentek meg emberi, állampolgári jogok igényével, majd garanciális jogosultságokként az első polgári alkotmányokban nyertek megfogalmazást.

A feudalizmusban az egyes személyek és a társadalmi csoportok az állam által meghatározott státus szerinti jogosultságokat élveztek. Ezért különbség volt a nemesség, a városi polgárság, és a jobbágyság jogi helyzete között. A feudalizmus nyílt jogegyenlőségével szemben a polgárság a formális jogegyenlőség elvét vallotta. Ebben a felfogásban tehát az ember jogát már nem születéséből, címeiből adódó jogosultságok alkották.

Az emberi jogok kezdetben szabadságjogokként jelentek meg. Ekkor ugyanis az emberi jogok az egyén cselekvési szabadságának megfogalmazását jelentették az állam hatalmával szemben.

A felvilágosodás korában a személyi szabadság mellett az első emberi jognak tekinthető cselekvési lehetőség a lelkiismereti és vallásszabadság problémája volt. Ugyanis a vallásszabadság kivívása volt a polgári átalakulás első kérdése. A protestáns hit fogalmazta meg, hogy istentől eredő jogosultság a teremőben való hit, ezért annak gyakorlásának módját emberi hatalom nem szabhatja meg.

A felvilágosodás korában az emberi jogok másik sarokpontja a tulajdon szabadsága volt, mely a tulajdonhoz való jogot, a tulajdonnal való rendelkezés jogát deklarálta.

E kérdés jogosultságként való meghatározása szintén a feudalizmus ellen fellépő feltörekvő polgárság érdekeit szolgálta, hiszen a korábbi tulajdoni struktúrát megtörve ebben az időszakban a hatalom alapja már nem kizárólag a földmagántulajdon volt, hanem más termelőeszközök tulajdona. Így kiemelt kérdéssé vált a tulajdonhoz való jog, a tulajdonnal való rendelkezés jogának deklarálása.

Az emberi jogok természetjogi felfogása

Az „emberi jog” fogalmának létrejötte a felvilágosodás és a természetjog felfogásának terméke, azonban az emberi jog fogalmaként megjelenő, és az embert megillető jogosultságok mindig is léteztek, de ezek nem mindig jelentek meg, és nem mindig valósultak meg intézményszerűen.

Az emberi jogok létezése a *természetjogi szemlélettel* kapcsolódik össze. A feudalizmus ellen küzdő polgárság képviselői vetették fel először, hogy az embernek vannak bizonyos veleszületett és elidegeníthetetlen jogai, amelyek társadalmi helyzetétől és állampolgárságától függetlenül megilletik őt.

Tehát a természetjogi felfogás értelmében minden ember születésétől fogva rendelkezik bizonyos jogokkal, (pl. az élethez való jog, melyek az egyéntől el nem vehetőek). E jogok a természet rendjéből adódóan keletkeztek, minden embert megilletnek, és az egyes embertől el nem idegeníthetőek. Ezért a természetjogi felfogás szerint az emberi jogok tartalmát az ember (így a hatalom birtokosa) következmények nélkül nem változtathatja meg.

Az emberi jogok ily módon való felvetése a polgárság érdekeit szolgálta a hűbérurakkal szemben, ugyanakkor az emberi haladás általános gondolatát is elősegítette.

Az emberi jogok pozitivistá felfogása⁴⁹

Az emberi jogok természetjogi felfogásával szemben állt az ún. pozitivistá felfogás. A pozitivistá felfogás értelmében az ember születésétől fogva keletkezett jogokkal nem rendelkezik, ezért az egyént megillető jogok az államhatalom által keletkeznek.⁵⁰ Vagyis az emberi jogok tartalma nem változatlan és örök, hanem az államhatalom rendszerének változásával együtt változnak az egyén jogai is.

A pozitívizmus két ponton is szakított a természetjogi felfogás nézetrendszerével. Egyrészt az emberi jogokat már nem az ember létezésből, és természetéből vezették le, így jogoknak csak tételes jogszabályokban megjelenő normákat tekintették. Másodsorban az emberi jogok helyet

⁴⁹ A pozitívizmus a tudomány feladatát nem a tények magyarázatában, hanem azok leírásában határozta meg. Létrehozója Comte volt, akitől a pozitívizmus elnevezés származik.

⁵⁰ Ennek egyik megnyilvánulási formáját láthatjuk az 1831. évi Belga Alkotmányban is, mely a jogpozitivistá felfogás egyik klasszikus példáját jelenti.

állampolgári jogok kifejezést használták, mivel a történeti fejlődés e szakaszában már az emberi jogok az állam által elismert (tételes) jogi normákká váltak. A polgári államokban az egyén állampolgár, akinek az államhatalom által biztosított ún. állampolgári jogai vannak. Később ennek nyomán a XIX. században jelentek meg az egyes állampolgárt terhelő kötelezettségek az ún. állampolgári kötelezettségek kategóriái is (pl. részvétel a közteherviselésben). Tehát az állampolgári jogok fogalmának megjelenése a pozitivista felfogásban gyökerezik.

Az emberi jogok alkotmányos intézményrendszerként való megjelenése az első polgári alkotmányokban történt. Ez azonban hosszú társadalmi és jogi fejlődés eredményeként régióként és jogrendszerként eltérő módon fokozatosan ment végbe.

Mindezek alapján hogyan határozható meg az emberi jogok fogalma?

Emberi jog: olyan a nemzetközi jogban valamint az adott ország alkotmányjogában deklarált jogintézmény, melynek az a rendeltetése, hogy az egyént megvédje az állam túlhatalmával szemben, és biztosítsa a személyiség jogi és állami korlátoktól mentes kibontakozásának lehetőségét.

4.1.3. Az emberi és az állampolgári és az alapvető jogok tartalma

Tehát a természetjogi felfogás alkotta meg az emberrel veleszületett jogként létező jelleggel az ún. emberi jogokat. A nemzetközi jog az államok közötti kapcsolatokra tekintettel nemzetközileg vállalt kötelezettségeknek tekinti az emberi jogokat. A természetjogi felfogás hatására az emberi jogok tehát születésüktől fogva, és az állam hatalmára és működésére tekintettel illetnek meg bennünket. Ezzel szemben az ún. állampolgári jogok olyan cselekvési lehetőségek, amelyek az állam közhatalmának gyakorlása közben illetnek meg bennünket, vagyis amelyek csak az állam és az egyén viszonyában jelentkeznek jogokként. Az állampolgári jogok elsődleges jellemzője tehát az, hogy megjelennek az adott állam alkotmányában, így ezeket a jogosultságokat az állam deklarálja, és érvényesülésüket a maga eszközeivel biztosítja.

Összefoglalva: Emberi jognak tekintjük az emberi léthez kapcsolódó, veleszületett és elidegeníthetetlen, mindenkit megillető jogokat, amelyek függetlenek az állampolgárságtól. Ezzel szemben az állampolgári jogok az állam közhatalmának gyakorlása közben keletkeznek, amelyeket az adott ország jogrendszere kizárólag az állampolgárai számára biztosít.

Mindezek mellett a XX. század végének jogirodalmában vált általánosan ismertté az ún. "alapvető jogok" kifejezés. Ennek értelmezése során állampolgári jognak tekintjük azokat a jog által előírt és garantált cselekvési lehetőségeket, amelyek konkrét megjelenési formájukat tekintve az adott állam alkotmányában jelennek meg. Ebben az értelemben az állampolgári jogokat ún. alapvető jogoknak nevezik. Az alapjogok kifejezés az adott állam alkotmányában megjelenő jogosultságokat jelenti. Így az alapvető jog olyan kiemelkedő fontosságú jogosultság, amely általában az Alkotmányban nevesített formában jelenik meg, és amely a bírói úton alanyi jogként érvényre juttatható.

4.1.4. Az emberi jogok csoportosítása

Az emberi jogok csoportosítására és rendszerezésére többféle rendező elv ismert. Az alapvető jogok jellegükre és tartalmukra tekintettel sorolhatók be az adott jogcsoportokba. Az egyik

klasszifikációs megoldás az alapvető jogok történelmi kialakulásának időrendje szerint első, második és harmadik generációs alapvető jogokat különböztet meg. Egy másik osztályozási lehetőség az állam közhatalma által biztosított cselekvési lehetőségeket tekinti kiindulópontnak. Ennek alapján az alapjogok négyfajta felosztása ismert: szabadságjogok; gazdasági, szociális és kulturális jogok; az állami tevékenységben részvételt biztosító jogok; az állampolgárok egyenjogúsága.

Az első generációs jogok

Az első generációs jogok kifejezés a jogcsoport keletkezésének időrendiségére utal. Ide tartozik a természetjogi felfogás hatására kifejlődött jogcsoport az ún. klasszikus szabadságjogok köre. A klasszikus szabadságjogok két csoportba sorolhatóak, úgymint személyes szabadságjogok (pl. élethez-, személyes szabadsághoz való jog, lelkiismereti és vallásszabadság), másrészt a kollektív vagy politikai szabadságjogok (pl. egyesülési, gyülekezési jog stb.)

A második generációs jogok (gazdasági, szociális, kulturális jogok)

A második generációs jogok (pl. munkához, szociális ellátáshoz való jog stb.) a jogpozitivizmus eszmei talaján jöttek létre. Megjelenésükben nagy hatása volt a gondoskodó állami felfogásnak, valamint a katolikus egyház szerepének is.⁵¹ Ezért a második generációs jogokat képező gazdasági, szociális, kulturális jogokat mindig aktív állami szerepvállalás jellemzi. E jogok biztosítása nagymértékben függ az adott állam gazdasági, anyagi lehetőségeitől. Jellemző, hogy a második generációs jogok a fentiekre tekintettel általában nehezen kényszeríthetők ki.

Harmadik generációs jogok

Az emberi jogok harmadik nemzedéke a XX. század 70-es 80-as éveiben jött létre egyetemes nemzetközi jogi igénnyel. E jogok alanya mindig az emberek közössége lehet, a gyakorlatban általában népeket, nemzeteket megillető jogosultságokról van szó, mint pl. a békéhez, a fejlődéshez, a környezet védelméhez való jog. E jogosultságok tartalma és rendszere ma még meglehetősen kialakulatlan, ezért sok szempontból vitatott is. Ennek ellenére e jogcsoport különös jelentőségét az adja, hogy biztosíthatja a XXI. század küszöbén az emberiség globális problémáinak megoldását.

4.2. Polgári jogi alapismeretek

4.2.1. A polgári jog fogalma, jogforrása

A polgári jog a magánjog része, önálló jogág. Jellemzően a mellérendeltségi viszonyban álló, egyenjogú személyek (természetes és jogi személyek) közti árujellegű vagyoni viszonyokat szabályozza, ugyanakkor megfelelő jogi védelmet kíván nyújtani a személyeknek is: az emberi

⁵¹ Ennek előfutára volt XIII. Leó pápa 1891. május 15-én a munkások helyzetéről kiadott "Rerum novarum" kezdetű enciklikája. Ebben körvonalazta a szociális jogok azon körét, amelyek megvalósításában állami beavatkozás szükséges.

személyiségnek, a családon belüli viszonyoknak és a szervezeti jogalanyok személyhez fűződő jogainak is.

Jogforrása a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.), amely 2014. március hó 15. napján lépett hatályba. Az új Ptk. társadalmi modellje a szociális piacgazdaság, ennek magánjogi feltételeit teremti meg. A Polgári Törvénykönyv a civiljogi szabályozás kódexe. Azonban kódex-jellege mellett is maradtak külön törvényekben magánjogi normák, míg a családjog és a gazdasági társaságokról szóló anyagi jog szabályait teljesen magába olvasztotta. A szövetkezetek absztrakt keretszabályait is tartalmazza, az egyes szövetkezettípusokra vonatkozó szabályozást, valamint az iparjogvédelmi és szerzői jog szabályait nem integrálta, de az ágazati szabályoknak a Ptk. külön utaló szabályuk nélkül is háttér normáját képezi.

4.2.2. A Ptk. szerkezete és nyelvezete

A Ptk. könyvekre tagolódik, a könyveken belül a szerkezeti egységek (Rész, Cím, Fejezet, szakasz) számozása újból kezdődik. A §-ok számozása a könyvek sorszámára történő utalással egészül ki (pl. a törvény hatálya: Ptk. 1:1. §).

A kódex könyvei az alábbiak:

- 1) Első Könyv: Bevezető rendelkezések;
- 2) Második Könyv: Az ember mint jogalany;
- 3) Harmadik Könyv: Jogi személyek;
- 4) Negyedik Könyv: Családjog;
- 5) Ötödik Könyv: Dologi jog;
- 6) Hatodik Könyv: Kötelmi jog;
- 7) Hetedik Könyv: Öröklési jog;
- 8) Nyolcadik Könyv: Záró rendelkezések.

A Ptk. nem tartalmaz fogalom-meghatározásokat, hanem a normaalkotást helyezi előtérbe. Kellően általánosító szabályokat alkot, és a jogfejlesztő értelmezéshez kellő eszköztárat nyújt.

4.2.3. A Ptk. hatálya és alapelvei

A Ptk. 1:1. §-a a törvény hatályát akként határozza meg, hogy a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait. E meghatározásból kitűnik, hogy a kódex a polgári jogi jogviszonyok alanyainak teljes körét átfogja, azaz személyi hatálya mind az ember, mind a jogi személyek polgári jogi jogviszonyaira kiterjed. A jogi személyeken kívül jogképeséggel rendelkező szervezeteknek számítanak pl. korlátozott, relatív jogképeség formájában a társasházközösségek.

A törvény tárgyi hatálya nem terjed ki mindenfajta vagyoni viszonyra, hanem csak a polgári jogi szabályozásra alkalmas vagyoni viszonyokat vonja szabályozása körébe. Ezek közé kell sorolni az autonómiával rendelkező, egymással mellérendeltségi viszonyban álló jogalanyok (árutulajdonosok) vagyoni jogi kapcsolatait is. Az „alapvető” kifejezés használata pedig arra

utal, hogy a Ptk. nem kizárólagosan szabályozza a felhívott szakaszban megjelölt viszonyokat, hanem más jogszabályoknak is helyet enged a szabályozásban. A Ptk. tárgyi hatálya körében a vagyoni viszonyok mellett a személyi viszonyokra történő utalást különösen indokolja a személyiségi jogok védelmének fontossága, valamint az, hogy a kódex a családjogi viszonyok szabályait is tartalmazza.

A Ptk. a bevezető rendelkezések között a törvénykönyv egészére vonatkozó elveket tartalmazza, és az egész törvényen végigható követelményként négy alapelvet fogalmaz meg, melyek az alábbiak:

- Az értelmezési alapelv
- A jóhiszeműség és tisztesség követelménye
- Az elvárható magatartás elve. Felróhatóság
- A joggal való visszaélés tilalma

Az értelmezési alapelv egyrészt azt jelenti, hogy a kódex rendelkezéseit Magyarország alkotmányos rendjével összhangban kell értelmezni, másrészt viszont megteremti az összhangot a Ptk. és a polgári jogi viszonyokat szabályozó más jogszabályok értelmezése között.

A jóhiszeműség és tisztesség elve azt az elvárást rögzíti, hogy a polgári jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően, kölcsönösen együttműködve kötelesek eljárni. Ez az elv etikai megalapozottságú általános és objektív zsinórmértéket fogalmaz meg a polgári jogi jogviszonyokban való eljáráshoz, egyben a felek kölcsönös bizalmának garanciáját is jelenti. Az új Ptk. ezt kiegészíti azzal, hogy a jóhiszeműség és tisztesség követelményét sérti az is, akinek joggyakorlása szemben áll olyan korábbi magatartásával, amelyben a másik fél okkal bízhatott.

Az elvárható magatartás elve azt a követelményt támasztja, hogy a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az, az adott helyzetben általában elvárható. Saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki nem hivatkozhat. A másik fél felróható magatartására hivatkozhat az is, aki maga felróhatóan járt el.

4.2.4. A polgári jog területei

Hagyományosan a polgári jog halmazába soroljuk a személyi jogot, a családjogot, a dologi jogot, a kötelmi jogot és az öröklési jogot. Az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével a társasági jogi szabályok a jogi személyekről szóló Harmadik Könyvben kaptak helyet.

A személyi jog a természetes személyek és jogi személyek jogképességével, cselekvőképességével, ezek keletkezésével és megszűnésével foglalkozik. Ezt meghaladóan tartalmazza a személyiségi jogok általános védelmét és megsértésük szankcióit.

A társasági jog meghatározza a gazdasági társaságok közös szabályait (a gazdasági társaság alapítását, a létesítő okirat módosítását, a gazdasági társaság szervezetét, átalakulását, egyesülését és jogutód nélküli megszűnését), rögzíti továbbá az egyes gazdasági társaságok, nevezetesen a közkereseti társaság, a betéti társaság, a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság részletszabályait.

A családjog szabályozza a házasság mint jogintézmény kérdéseit (a házasságkötést, a házasság megszűnését, a házastársak személyi és vagyoni viszonyait és a házastársi tartást), az élettársi kapcsolat családjogi hatásait (élettársi tartást, élettársak lakáshasználatát), a rokonság (rokon kapcsolat, leszármazáson alapuló rokon kapcsolat, örökbefogadás, szülői felügyelet, rokontartás) és a gyámság kérdéskörét.

A dologi jog a birtok (ezen belül a birtok és birtokvédelem, jogalap nélküli birtoklás), a tulajdonjog (általános szabályok, a tulajdonjog tartalma, védelme, megszerzése, közös tulajdon és társasház), a korlátolt dologi jogok (a zálogjog, a használati jogok, a szolgálat és közérdekű használat), valamint az ingatlan-nyilvántartás szabályait tartalmazza.

A dolog tulajdonosával szemben mindenki túrni köteles, a dologi jog abszolút hatályú, mindenkivel szemben fennálló jog, amely a fennálló helyzet változatlanágát biztosítja a jogosult javára.

A kötelmi jog a dologi jog mellett a másik nagy jogterülete a polgári jognak, amely általános és különös részből áll. A kötelmi jog az egyes individuális személyek egymás közötti ügyleteit, az egymással szemben fennálló jogosultságokat és kötelezettségeket szabályozza. Főszabályként relatív szerkezetű, mellérendelt jogviszonyban álló meghatározott jogalanyok, kölcsönös és egyenértékű követeléseit és tartozásait egységének szabályanyaga. Az egyik legfontosabb és leggyakoribb kötelem a szerződés. Általános szabályait [a szerződés megkötése és értelmezése, érvénytelenség és hatálytalanság, bírósági úton nem érvényesíthető követelések, a szerződés teljesítése, megerősítése (foglaló, kötbér, jogvesztés kikötés) és módosítása, a szerződésszegés, engedményezés, tartozásátvállalás] a Ptk. Hatodik Könyv Második része taglalja.

A kötelmi jog különös része (új Ptk. Hatodik Könyv Harmadik része) szabályozza az egyes szerződéstípusokat (tulajdonátruházó szerződések, vállalkozói, illetve megbízási típusú szerződések, használati, letéti szerződések, forgalmazási és jogbérleti (franchise) szerződések, hitel- és számlaszerződések, biztosítéki és biztosítási szerződések, tartási és életjáradéki szerződések, polgári jogi társasági szerződések és az élettársi kapcsolat).

A kötelmi jog rendelkezik a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségről is (általános kártérítési felelősség és a felelősség egyes esetei), rendezi továbbá a jogszerű károkozásért való kártalanítás kérdését is. S végül a Ptk. Hatodik Könyv Ötödik része az értékpapírkötelmekkel, a Hatodik része pedig az egyéb kötelem keletkeztető tényekkel (mint például a jogalap nélküli gazdagodás, megbízási nélküli ügyvitel, díjkitűzés stb.) foglalkozik.

Az öröklési jog a meghalt személy tulajdonsárgyainak sorsát rendezi. Szabályozza a végintézkedésen alapuló öröklés és törvényes öröklés rendjét, a köteles részt és az öröklés joghatásait. A végintézkedésen alapuló öröklés körében nevesíti a végrendelet fajtáit (a végrendelet érvényességét, tartalmát és érvénytelenségét), az öröklési szerződést és a halál esetére való ajándékozást. A törvényes öröklés körében rögzíti annak általános rendjét, az ági öröklést, az örökbefogadással kapcsolatos öröklési jogi szabályokat és az állam öröklését. Az öröklés joghatásait tekintetében meghatározza az örökös jogállását és a hagyatéki tartozásokért való felelősséget.

4.2.5. Az ember mint jogalany

Minden ember jogképes, azaz jogai és kötelességei lehetnek. A jogképesség az életkorra, nemre, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő. Ezért a

jogképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis. A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától kezdve illeti meg. A fogamzás időpontjának a születéstől visszafelé számított háromszázadik napot kell tekinteni; bizonyítani lehet azonban, hogy a fogamzás korábban vagy később történt. A születés napja a határidőbe beleszámít. A gyermek részére már megszületése előtt gondnokot kell kirendelni, ha ez jogainak megóvása érdekében szükséges, különösen, ha a gyermek és törvényes képviselője között érdekellentét van.

A jogképesség a halállal szűnik meg. Az eltűnt személyt bírósági határozattal holtaknak lehet nyilvánítani, ha eltűnésétől számítva öt év eltelt anélkül, hogy életbenlétére utaló bármilyen adat ismeretes volna. A bíróság a halál napját a körülmények mérlegelése alapján állapítja meg. Ha a körülmények mérlegelése nem vezet eredményre, úgy a halál időpontja az eltűnést követő hónap tizenötödik napja.

A cselekvőképesség

A cselekvőképesség életkori és belátási képességi feltételekhez kötött, továbbá fokozatai vannak. Cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki. A cselekvőképes maga köthet szerződést, vagy tehet más jognyilatkozatot. A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképesség, illetve cselekvőképtelenség

Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen.

A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez - ha jogszabály kivételt nem tesz - törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

A korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja. Megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket. Rendelkezik munkával szerzett keresményével; keresménye erejéig erre kötelezettséget vállalhat. Megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez. A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatokat, kivéve azokat, amelyeknél a jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, illetve amelyek a munkával szerzett keresményre vonatkoznak.

Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be.

Cselekvőképtelen az a tizennegyedik életévét már betöltött kiskorú is, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be, de a kiskorú már a határozat jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik.

A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el. Nem lehet semmisnek tekinteni a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és már teljesített csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.

A cselekvőképesség korlátozása és kizárása gondnokság alá helyezéssel

Korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett.

A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti. Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez, a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt a közeli hozzátartozó a gyámhatóságnak a perindítás szükségességéről való tájékoztatását követő 60 napon belül nem teszi meg.

Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt - általános jelleggel, illetve egyes ügycsoportok vonatkozásában - tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent.

Ha a belátási képesség korlátozottsága csak részleges, a gondnokolt minden olyan ügyben önállóan érvényes jognyilatkozatot tehet, amely ügycsoport tekintetében a bíróság a cselekvőképességet korlátozó ítéletben a gondnokolt cselekvőképességét nem korlátozza.

Cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.

A cselekvőképességet kizáró gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége - pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt - tartósan teljes mértékben hiányzik.

A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis; nevében gondnoka jár el. A cselekvőképtelen személy maga is megkötheti azokat a csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő, és különösebb megfontolást nem igényelnek.

Cselekvőképtelenség gondnokság alá helyezés nélkül

Gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen az, aki olyan állapotban van, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége - tartósan vagy a jognyilatkozata megtételekor átmenetileg - teljesen hiányzik.

A gondnokság alá helyezés nélkül cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis. A gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen nagykorú személy jognyilatkozatát - a végintézkedése kivételével - cselekvőképtelenség miatt nem lehet semmisnek tekinteni, ha

tartalmából és körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat a fél cselekvőképessége esetében is indokolt lett volna.

4.3. Közigazgatási és belügyi alapismeretek

4.3.1. A Belügyminisztérium jogállása és alapadatai

A Belügyminisztérium (rövidítése: BM) önálló jogi személyiséggel rendelkező központi költségvetési szerv, amely gazdasági szervezettel rendelkezik.

A Belügyminisztérium jogállása: költségvetési törvény által meghatározott, a központi költségvetésben fejezetet alkotó, központi költségvetési szerv.

A Belügyminisztérium vezetője (fejezet felügyeletét ellátó szerv vezetője) a belügyminiszter, alapítója Magyarország Országgyűlése. A Belügyminisztérium alapításának dátuma: 1848. április 11.

Az állami feladatként ellátott alaptevékenységek körét a minisztérium alapító okirata határozza meg. Az alapfeladatok ellátásának forrása Magyarország költségvetésének IX. és XIV. Fejezete. A minisztérium vállalkozási tevékenységet nem végez.

A Belügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata határozza meg⁵²

- 1) A minisztérium szervezeti felépítését az 1. függelék tartalmazza.
- 2) A minisztérium hivatali szervezeteinek (a továbbiakban: hivatali egységek) feladatait a 2. függelék tartalmazza. (lásd: A minisztérium létszámkeretét – az egyes állami vezetők és a kabinetfőnökök irányítása alá tartozó szervezeti egységek együttes létszám szerinti bontásban – a 3. függelék tartalmazza).
- 3) A miniszter által irányított, felügyelt háttérintézményeket, a háttérintézményekkel kapcsolatban a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető, valamint a hatáskör gyakorlásával összefüggésben közreműködő önálló szervezeti egység megnevezését, továbbá a tulajdonosi joggyakorló nevében és helyett, megbízáson alapuló meghatalmazással eljáró tulajdonosi joggyakorló meghatalmazottat, valamint azon gazdasági társaságokat, amelyek felett a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető szakmai irányítást és felügyeletet gyakorol, a 4. függelék határozza meg.
- 4) A minisztériumban a jogszabály-előkészítő tevékenység rendjét az 5. függelék tartalmazza.
- 5) Az egyes vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségekről szóló 2007. évi CLII. törvény 3. § (1)–(2) bekezdésén túlmenően a hivatali egységek vagyonyilatkozat-tételi kötelezettséggel járó munkaköreinek felsorolását a 6. függelék tartalmazza.
- 6) A minisztériumban alkalmazott iratmintákat a 7. függelék tartalmazza.

⁵² a Belügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 15/2014. (IX. 5.) BM utasítás

4.3.2. A minisztérium szervezete

A minisztérium önálló szervezeti egységei: a miniszteri kabinet, az államtitkári kabinet, a titkárság és a főosztály. Nem önálló szervezeti egység az osztály.

4.3.3. A minisztérium vezetése

A miniszter

A miniszter a jogszabályoknak és a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek megfelelően, a Kormány általános politikájának keretei között

- 1) vezeti a minisztériumot,
- 2) részt vesz a kormányzati munkában,
- 3) az egyes miniszterek feladat- és hatásköréről szóló kormányrendeletben és más jogszabályokban meghatározott módon irányítja az önálló belügyi szervek szakigazgatással és a közbiztonság védelmével kapcsolatos tevékenységét, valamint
- 4) gyakorolja a helyi önkormányzatokkal kapcsolatos feladat- és hatásköröket.
- 5) A miniszter mint a minisztérium vezetője különösen
- 6) meghatározza a minisztérium szervezeti felépítését és működésének főbb szabályait,
- 7) gondoskodik a feladat- és hatáskörébe tartozó jogszabályok, a közjogi szervezetszabályozó eszközök megalkotásáról és kiadásáról, a magasabb szintű jogszabályok előkészítéséről, valamint utasításokat ad ki,
- 8) felelős a belső kontrollrendszer keretében – a szervezet minden szintjén érvényesülő – megfelelő kontrollkörnyezet, kockázatkezelési rendszer, kontrolltevékenységek, információs és kommunikációs rendszer és nyomon követési rendszer (monitoring) kialakításáért, működtetéséért és fejlesztéséért,
- 9) meghatározza és jóváhagyja a minisztérium jogalkotási munkatervét, az ágazati célkitűzéseket és a kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III. 12.) Korm. rendelet szerinti intézményi munkatervet (a továbbiakban: intézményi munkaterv), valamint az intézményi munkaterről készített éves beszámolót,
- 10) jóváhagyja a minisztérium éves költségvetését és zárszámadási javaslatát,
- 11) jogszabályban meghatározott körben előterjesztést tesz a köztársasági elnöknek, és ellenjegyzzi az elnöki határozatot,
- 12) meghatározza a szervezetek – parlamenti államtitkár, önkormányzati államtitkár, rendészeti államtitkár, közigazgatási államtitkár, valamint helyettes államtitkárok általi – irányítási rendjét, a személyzeti, a munkaügyi és a szervezési hatásköröket, a jogszabályok és a közjogi szervezetszabályozó eszközök minisztériumi előkészítésének, egyeztetésének rendjét, a gazdálkodás, a munkavégzés, az ügykezelés, a minősített adatok védelmének, a személyes adatok kezelésének, valamint a közérdekű adatok nyilvánossága érvényesítésének előírásait,

- 13) megállapítja a szervezetirányítás és felügyelet rendjét, a hivatali egységek, a minisztériumi szervek, valamint az önálló belügyi szervek létszámát, javadalmazásuk és a juttatási rendszer főbb szabályait,
- 14) jóváhagyja a minisztérium munkaprogramjait, a miniszteri értekezletek napirendjét, továbbá kiadmányozza a minisztérium által alapított költségvetési szervek alapító okiratát, az azokat szakmailag felügyelő hivatali egység vagy önálló belügyi szerv vezetőjének javaslatára,
- 15) jóváhagyja az illetékes vezetők javaslatára az önálló belügyi szervek szervezeti és működési szabályzatait, melyek a személyügyi helyettes államtitkár útján – annak véleményezését követően – kerülnek felterjesztésre,
- 16) jóváhagyja – a közigazgatási államtitkár útján – az államhatárral kapcsolatos ügyek intézésére létrehozott szervek által készített dokumentumokat és jegyzőkönyveket, amennyiben jogszabály vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik,
- 17) ellátja a polgári válságkezelési és a katasztrófavédelmi feladatok kormányzati koordinációját,
- 18) irányítja a Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központot,
- 19) ellátja a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság elnöki teendőit.
- 20) A miniszter mint a fejezet felügyeletét ellátó szerv vezetője, gyakorolja és ellátja a jogszabályban részére meghatározott feladatokat.

A miniszter irányítja

- 1) a parlamenti államtitkár tevékenységét,
- 2) az önkormányzati államtitkár tevékenységét,
- 3) a rendészeti államtitkár tevékenységét,
- 4) a miniszteri biztos tevékenységét,
- 5) a közigazgatási államtitkár tevékenységét,
- 6) a miniszteri kabinet vezetőjének (a továbbiakban: miniszter kabinetfőnöke) tevékenységét,
- 7) a Kommunikációs Főosztály vezetőjének tevékenységét,
- 8) az Ellenőrzési Főosztály vezetőjének tevékenységét.

Az államtitkárok

A minisztériumban

- közigazgatási államtitkár,
- parlamenti államtitkár,
- önkormányzati államtitkár és
- rendészeti államtitkár működik.

Az államtitkárok feladatai:

- 1) intézik a miniszter által számukra meghatározott egyedi feladatokat, ezen belül koncepciót és megoldási javaslatokat dolgoznak ki, kialakítják és képviselik a minisztériumi álláspontot,
- 2) közreműködnek a miniszter döntéseinek közpolitikai megalapozásában és azok végrehajtásában,
- 3) koordinálják a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendeletben szereplő feladatokkal, összkormányzati és ágazati felelősségi körbe tartozó teendőkkel kapcsolatos iránykijelölő, stratégiai munkákat, ágazati és részágazati stratégiák kialakítását,
- 4) elősegítik a miniszter országgyűlési képviseletét, az Országgyűlésben képviselettel rendelkező pártok képviselőcsoportjaival és a pártokhoz nem tartozó képviselőkkel kapcsolatot tartanak, koordinálják a társadalmi, gazdasági érdekképviseletekkel való együttműködést, helyettesítik a minisztert,
- 5) összehangolják – a közigazgatási államtitkár útján – a helyettes államtitkároknak a parlamenti és az általános kormányzati feladatok végrehajtásával kapcsolatos tevékenységét,
- 6) közreműködnek a jogszabályalkotással kapcsolatos politikai előkészítő munka miniszteri irányításában; ennek során különösen
 - *fa*) gondoskodnak a jogszabályi koncepciókban a kormányzati politika érvényesítéséről,
 - *fb*) ellátják a kormánypártok frakcióival való egyeztetési feladatokat,
 - *fc*) irányítják a parlamenti pártközi egyeztetési mechanizmusokat,
 - *fd*) a minisztériumi jogszabály-előkészítés során részükre megküldött tervezetekkel kapcsolatban álláspontot alakítanak ki,
- 7) ellátják mindazokat a feladatokat, amelyekkel a miniszter állandó vagy eseti jelleggel őket megbízza,
- 8) szakterületükön gondoskodnak az intézményi munkaterv előkészítéséről, végrehajtásáról, a nyomon követésről és az éves beszámolók elkészítéséről.

4.4. A rendészettudomány, a rendészet és a rendészeti igazgatás

4.4.1. A rendészeti igazgatás

A rendészet a modern államban az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek elhárítása.

A fogalom értelmezése során veszély alatt olyan állapotot, élethelyzetet kell érteni, amelyben a társadalom által értéknek elismert anyagi és szellemi javakat sérelem fenyegeti. A sérelem jellege szerint lehet javak megsemmisülése, értékének csökkenése vagy értékgyarapító képességének elvesztése.

A rendészeti igazgatás jellege, fogalma

A rendészeti igazgatás jellegét tekintve a szándékos és a gondatlan jogsértésekből keletkező veszélyek megelőzésére, megszakítására és elhárítására alkalmas hatósági intézkedéseket magába foglaló – a rendészeti közjog által szabályozott – végrehajtó-rendelkező tevékenység. A fentiek alapján megállapítható, hogy a rendészeti igazgatás a közigazgatásnak azon ága, amelyik a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyeket a legitim fizikai erőszak birtokában hárítja el.

Az általánosan elfogadott nézet szerint a rendészeti igazgatás a közigazgatás egyik ágazata, amelynek társadalmi rendeltetése az, hogy a jogsértőnek minősített emberi magatartásoktól a hatósági kényszer eszközeivel – a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában – védelmezze a társadalmat.

A rendészeti hatósági intézkedések, hatósági eszközök

A rendészeti hatósági intézkedések jellegük alapján több csoportba sorolhatóak. Így a rendészeti hatósági intézkedések egyik csoportja a rendészeti kényszerintézkedések, amelyek a jogellenes cselekmények megelőzésére, megszakítására és felderítésére irányulnak. A rendészeti hatósági intézkedések másik csoportja a veszélyeztetés tárgyának fizikai védelmére irányul, mely a hatósági szolgáltató jellegű intézkedésekben nyilvánul meg.

A rendészet közigazgatási jellegéből adódóan hatósági eszközökkel rendelkezik, amelyek az alábbi területeken érvényesülnek.

- A jogellenes emberi cselekmények nyomán kialakult veszélyhelyzetek elhárítása;
- tiltó jellegű magatartási szabályalkotás (pl. rendeletalkotás a közigazgatási jog, vagy a szabálysértési jog területén) és szankcionálás jogsértés elkövetése esetén;
- Szolgáltató jellegű hatósági tevékenységek során (pl. okmányok, engedélyek kiadása, hatósági nyilvántartások vezetése és kezelése);
- Hatósági végrehajtó, rendelkező jellegű tevékenység (fokozott ellenőrzés, rendezvények, védett személyek biztosítása);

A rendészeti igazgatás fogalmi eleme a hatósági kényszer, mely a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában alkalmazható. A legszélesebb körben a rendészeti hatósági intézkedési jogkörrel, és a legitim fizikai erőszak alkalmazására szóló felhatalmazással a rendőrség rendelkezik. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a rendészeti igazgatás területét legnagyobb mértékben a rendőrigazgatás fedi le.

A rendészeti igazgatás alapfunkciói

A rendészeti igazgatást a tartalmi elemek sokrétősége jellemzi, ezért a rendészeti igazgatás alapterületei is differenciáltak. A rendészeti igazgatás három alapfunkciója különíthető el, ezek: a jelenlét (örködés), a legitim fizikai erőszak alkalmazása és a bűnügyi felderítés (információszerzés).

A rendészeti alapfunkciók közül a jelenlét, az örködés (őr-járőrszolgálat ellátása) a legáltalánosabb, legszélesebb körben ellátott feladat, mely a közrendet ért veszély elhárításának

első mozzanataként is értelmezhető. Jellegét tekintve oltalmazó funkció, mely a közrendet fenyegető veszélyhelyzet megelőzésére és felismerésére szolgál.

A már kialakult veszélyhelyzetek felszámolására, a közrendet ért sérelmek helyreállítására a fizikai erőszak szolgál. Fontos követelmény, hogy a fizikai erőszak monopóliuma legitim módon kerüljön alkalmazásra. A legitimáció követelményei az alábbiakban foglalhatóak össze.

- 1) A legitim fizikai erőszak alkalmazása kizárólag törvényi felhatalmazáson alapulhat, melynek tartalmaznia kell a korlátokat és a tilalmakat is. Az alkalmazás jogszabályokon alapuló eljárási rendben történik, melyért a rendvédelmi szervezet és annak tagja felelősséggel tartozik. (törvényesség)
- 2) Célja a jogellenes állapot megelőzése vagy megszakítása, illetve a felelősségre vonás biztosítása, ezért a célja sohasem lehet a jogsértés retorziója. (eszközjelleg)
- 3) Csak akkor alkalmazható, ha a veszély más módon nem szüntethető meg. (szükségesség)
- 4) A veszély megszüntetése során a legitim fizikai erőszak alkalmazásánál követelmény, hogy az a lehető legkisebb sérelmet okozza, azt a véttlen személyek és tárgyi környezet feltétlen kíméletével kell alkalmazni. (minimális erőszak alkalmazása)
- 5) A veszélyhelyzet elhárítása nem okozhat nagyobb hátrányt, mint aminek az elhárítását szolgálja. (arányosság)
- 6) A jogellenes támadással szembeni fellépésnek térben és időben a jogellenes cselekménnyel összhangban kell történnie, a jogellenes állapot fennállásáig. (reaktivitás)
- 7) A legitim erőszak alkalmazása professzió alapon alapul, amely speciális felkészítés útján válik elsajátíthatóvá. (professzionizmus)

A rendészeti bűnüldözés célja a büntető igazságszolgáltatás előkészítése, az állam büntető igényének biztosítása. A bűnüldözés rendje a büntetőeljárás-jog szabályozási tárgya, azt a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) és más kapcsolódó jogszabályok tartalmazzák. A rendvédelmi szervek közül a rendőrség rendelkezik általános nyomozóhatósági jogkörrel, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal nyomozóhatósági jogköreit a Be. rendelkezései határozzák meg.

A rendvédelmi szervek közül - nyomozóhatósági jogkör nélkül - egyéb bűnfelderítési, bűnüldözési feladatot ellátnak más szervek is, (polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, Nemzeti Védelmi Szolgálat).

Mindezek alapján megállapítható, hogy a vizsgált funkciók alapján kettősség tapasztalható a rendészeti igazgatás területén. A rendészeti igazgatás a közrendvédelmi közbiztonsági feladatait közigazgatási hatóságként végzi. Ugyanakkor a bűnüldözési, bűnfelderítési feladatok az állam büntetőjogi igényének érvényesítése érdekében a büntető igazságszolgáltatás előkészítéseként történnek. A két feladat eltérő jellegén túl a szervezeti struktúra és a hatalmi ágakhoz való kapcsolódás eltérése (végrehajtói, bírói) is megfigyelhető.

A rendészeti igazgatás szakterületei alapján különülnek el a rendőrség egyes szolgálati ágai. Így különösen a közrend (ezen belül a közlekedés rendjének) sérelmét jelentő veszélyek megelőzésére, felismerésére a közbiztonsági (közlekedés) rendészet hivatott. A közrend megbomlása esetén, annak legitim erőszak birtokában végzett helyreállítása rendészeti jellegű

csapatérős bevetési feladat, amelyet az erre felkészített rendőri erők végeznek. A közrendet deliktumok formájában ért sérelmek során a felderítés és a büntető igazságszolgáltatás feladata a bűnügyi szolgálati ágra hárul, míg a közigazgatási jellegű felelősség megállapítását az igazgatásrendészet, az államhatár rendjének védelmét a határrendészet végzi.

4.4.2. A rendészet és a rendvédelem

A rendvédelmi szervek meghatározása

A rendészettel foglalkozó szakirodalomban vitatott a rendészet és a rendvédelem fogalmainak egymáshoz való viszonya. Egyes szerzők szinonim fogalmakként kezelik ezeket a kategóriákat. Van olyan felfogás is, amely nem tekinti legitim meghatározásnak a rendvédelem fogalmát. Mások a rendvédelem fogalmát a jogalkotó által a rendészeti igazgatásban eljáró szervek kategorizálásának leírására használt jellemzőként kezelik.

Hazánk tételes közjoga a rendvédelmi szervek elnevezését határozza meg, így a szervezeti struktúrát tekintve a hatályos joganyag a rendészeti szervek meghatározást nem alkalmazza. Mindebből az a következtetés vonható le, hogy rendvédelmi szerv csak olyan szerv lehet, amelyet a jogalkotó akként határoz meg, és ezt jogszabályban rögzíti. Így az egyes rendvédelmi szervek feladatai és szervezete is a jogalkotó által meghatározott közjogi rendbe illesztett jogszabályi rendelkezések alapján határozhatóak meg. Összefoglalva, rendvédelmi szerv az a szerv, melyet a jogalkotó akként határoz meg, feladatköröket tekintve rendvédelmi feladat minden olyan tevékenység, amelyet jogszabályi felhatalmazás alapján rendvédelmi szerv lát el.

Hatályos joganyagunkban a rendvédelmi szervek körét a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról 2010. évi XLIII. törvény 1.§ (5) bekezdése határozza meg. Ennek értelmében a rendvédelmi szervek: a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

A rendvédelmi szervek feladatai

Az egyes rendvédelmi szervek eltérő feladatokat látnak el a rendészeti igazgatási tevékenységük során. Erre tekintettel a jogalkotó az egyes rendvédelmi szervek feladatkörét és szervezeti struktúráját külön jogszabályokban határozza meg.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 46. cikke a rendvédelmi funkciókkal rendelkező szervek közül kiemeli a rendőrséget és a nemzetbiztonsági szolgálatokat. Mindkét szervezet vonatkozásában funkcionális, feladatköri meghatározást alkalmaz. A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv.

Magyarország Alaptörvénye szerint a rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése.

A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetére, működésére vonatkozó részletes szabályok, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásának szabályai, valamint a

nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő szabályok meghatározását a sarkalatos törvényre bízta.

Az Alaptörvény e szabályozási tárgykörökből annyit emel ki, hogy e szervek működését a Kormány irányítja.

A rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés.

Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatai: az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, valamint a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat) a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok (a Katonai Felderítő Hivatal és a Katonai Biztonsági Hivatal) a Kormány irányítása alatt álló, az ország egész területére kiterjedő illetékességgel rendelkező, önálló gazdálkodást folytató költségvetési szervek.

A Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (továbbiakban: TIBEK) – a terrorizmus elleni fellépéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2016. évi LXIX. törvénnyel módosított – a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (Nbtv.) alapján új nemzetbiztonsági szolgálatként, 2016. július 17-én kezdte meg működését. A TIBEK rendeltetése a nemzetbiztonságot, bűnüldözést, közbiztonságot vagy más alapvető biztonsági érdeket sértő adatok feldolgozásának, elemzésének eredményeként a lehető legátfogóbb kép összeállítása az ország terror - illetve esetleges más - fenyegetettségéről, a belső biztonsági helyzetről, a közbiztonság állapotáról. Minderről tájékoztató rendszert működtet, értékelő jelentéseket készít, és azokat a miniszter útján eljuttatja a Kormánynak, továbbá az információk elemzésével támogatja az együttműködő szervek tevékenységét.

A nemzetbiztonsági szolgálatok működésének célja, hogy törvényben meghatározott feladatok elvégzésével, a nyílt és a titkos információgyűjtés eszközrendszerével elősegítsék a Magyar Köztársaság nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítését, ezáltal közreműködjenek az ország szuverenitásának biztosításában és alkotmányos rendjének védelmében.

A büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) a külön törvényben meghatározott szabadság-elvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabálysértés miatt kiszabott pénzbírság átváltoztatása folytán megállapított elzárást végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv. A bv. szervezet a feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez. A bv. szervezet működését a Kormány a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter útján irányítja.

A katasztrófavédelem megvalósításában részt vevő hivatásos katasztrófavédelmi szerv:

- az országos illetékességgel működő központi szerv,
- a megyei, fővárosi illetékességgel működő területi szervek,
- helyi szervek a katasztrófavédelmi kirendeltségek és a hivatásos tűzoltóságok.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, kormánytisztviselők, köztisztviselők és közalkalmazottak.

A továbbiakban bemutatjuk a rendvédelmi szervek körébe nem sorolt, rendészeti tevékenységet végző fegyveres szerveket, illetve fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó állami szerveket.

A központi költségvetés bevételi előirányzatainak hatékonyabb és gazdaságosabb teljesítése, az államháztartási érdekek hatékonyabb érvényesítése szükségessé tette az adó- és a vámigazgatás szervezeti integrációját. Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal valamint a Vám- és Pénzügyőrség összevonásával létrejövő új szervezet a Nemzeti Adó- és Vámhivatal biztosítja az állam adó- és adójellegű bevételeinek teljes körű kontrollját és védelmét.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat is ellátó kormányhivatal. A NAV felügyeletét a miniszterelnök által kijelölt miniszter (a továbbiakban: kijelölt miniszter) látja el. A NAV feladatköre: a közösségi vámjog végrehajtásáról szóló törvény hatálya alá tartozó kötelező befizetések megállapítása, beszedése, nyilvántartása, végrehajtása, visszatérítése, kiutalása és ellenőrzése, feltéve, ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik.

Végzi továbbá:

- 1) a közösségi vámjog alapján az áruk vámeljáráshoz alá vonását,
- 2) a vámhatáron át lebonyolódó áru- és utasforgalom vámellenőrzését, a vámtartozások és a vámeljáráshoz kapcsolódó nem közösségi adók és díjak kiszabását és beszedését,
- 3) közvetlenül vagy közvetve - meghatározott körben - az áruk azonosságának (adózási szempontból történő besorolásának és egyéb jogszabály által meghatározott követelményeknek) a vizsgálatát, illetve a vizsgálat megtörténtének ellenőrzését,
- 4) a vámokmányok adatainak vám- és statisztikai célú ellenőrzését, javíttatását, nyilvántartását, összesítését, feldolgozását és átadását,
- 5) a vám-, az adó- és egyéb jogszabályokban meghatározott adóztatási, ellenőrzési és utólagos ellenőrzési feladatokat,
- 6) az Európai Mezőgazdasági Garanciaalapról (EMGA) finanszírozott kifizetésekhez kapcsolódó utólagos ellenőrzéseket.

Az Országgyűlési Őrség központi költségvetési szervként működő fegyveres szerv. Az Országgyűlési Őrség személyi állománya a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvényben meghatározott hivatásos állományúakból (a továbbiakban: országgyűlési őr), köztisztviselőkből, valamint munkavállalókból áll. Feladata az Országgyűlés védelme, függetlenségének és külső befolyástól mentes működésének biztosítása, a törvényben meghatározott személyvédelmi, létesítménybiztosítási feladatok biztosítása, valamint az elsődleges tűzoltási és tűzbiztonsági feladatok ellátása. Az Országgyűlési Őrség

- 1) ellátja a házelnök személyi védelmét,
- 2) az Országház, az Országgyűlés Irodaháza, valamint az Országgyűlés Hivatala elhelyezésére szolgáló épületek, valamint az abban tartózkodók biztonsága érdekében létesítménybiztosítási feladatokat lát el,

- 3) biztosítja az Országház, az Országgyűlés Irodaháza, valamint az Országgyűlés Hivatala elhelyezésére szolgáló épületek területére történő belépés és az ott-tartózkodás rendjére vonatkozó szabályok betartását,
- 4) az Országházban, az Országgyűlés Irodaházában, valamint az Országgyűlés Hivatala elhelyezésére szolgáló épületekben gondoskodik a jogszabályokban meghatározott tűzbiztonsági követelmények megtartásáról, valamint a tevékenységi körükkel kapcsolatos veszélyhelyzetek megelőzésének és elhárításának a feltételeiről,
- 5) ellátja a tárgyalási rend fenntartásával kapcsolatos, e törvényben meghatározott feladatokat,
- 6) protokolláris díszelgési feladatokat lát el, és
- 7) elvégzi az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő egyéb feladatokat.

4.5. A felhasznált irodalom jegyzéke

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2012. évi I. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény

Magyarország minisztériumainak felsorolásáról szóló 2014. évi XX. törvény

a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXVI. törvény

a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet

a Kormány ügyrendjéről szóló 1144/2010. (VII. 7.) Korm. határozat

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény

a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény

A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet

a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII. 22.) Korm. Rendelet

Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény

a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és egyes szervek kijelöléséről szóló 273/2010. (XII. 9.) Korm. rendelet

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.

Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. -Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek I. modul. A központi állami szervek rendszere. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek II. modul. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. IV. modul. Közigazgatás szervezési és vezetési ismeretek. Harmadik hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Államigazgatás. Első hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Nemzeti Közzolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.

Ügykezelői alapvizsga harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, Nemzeti Közzolgálati Egyetem 2016

Nemzeti Közzolgálati Egyetem Ügykezelői alapvizsga tankönyv. Budapest, 2012.

5. Szabálysértésekre vonatkozó általános szabályok

5.1. A szabálysértési jog fogalma, jogforrása, célja

A szabálysértési jog a társadalomra csekélyebb mértékben veszélyes cselekményekkel szembeni védelmet hivatott biztosítani. A szabálysértési jog kettős arculatú, anyagi és eljárási szabályai egyaránt támaszkodnak a büntetőjogi és a közigazgatási szabályokra. Nem minősül önálló jogágnak, hanem lényegében két jogág – a büntető- és a közigazgatási jog - határán helyezkedik el. Anyagi jogi szabályai (fogalmi és felelősségi rendszere, a jogkövetkezmények szabályai) a büntetőjogból építkeznek, a szabálysértési eljárás rendjét a közigazgatási jog jellemzői határozzák meg.

Jogforrása a 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs.tv.) a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.

A törvény célja, hogy gyors és eredményes fellépést biztosítson a társadalmi együttélés általánosan elfogadott szabályait sértő vagy veszélyeztető, de a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükséges kockázatokkal és veszélyességgel nem rendelkező kriminális cselekményekkel szemben.

5.1.1. A szabálysértés fogalma

Szabálysértés a Szabs. tv. által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra. A törvény alkalmazásában az a tevékenység vagy mulasztás veszélyes a társadalomra, amely a bűncselekményhez képest kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.

A szabálysértés fogalmi elemei tehát, amelyeknek együttesen kell fennállniuk, az alábbiak:

- jogellenes cselekmény (tevékenység vagy mulasztás)
- büntetendőség (joghátránnyal fenyegetettség)
- elkövető felróható magatartása (szándékosság, gondatlanság)

A jogellenesség egyrészt a társadalomra veszélyességet, másrészt a tényállásszerűséget jelenti. A társadalomra veszélyesség lényege, hogy valójában az adott emberi magatartás sért vagy veszélyeztet jogvédett érdeket ún. jogtárgyat, és mértéke eléri a büntetést-érdemlőség szintjét. A tényállásszerűség azt fejezi ki, hogy az adott emberi magatartás maradéktalanul kimeríti-e a szabálysértési jogszabályban meghatározott valamely törvényi tényállás elemeit. A cselekmény lehet egyrészt tevékenység, amelyet aktív tevősséggel fejtenek ki, másrészt mulasztás, mely minden esetben a jogszabályokban meghatározott magatartás köteleességellenes nemtevéését jelenti.

A büntetőjog elvei alapján a büntetendőséget csak jogszabály mondhatja ki. A szabálysértéssé nyilvánítás kétféle módon történhet: vagy maga a szabálysértési jogszabály, vagy más jogszabályok határozzák meg a büntetendő magatartást. Utóbbi esetek az ún.

kerettényállásoknál fordulnak elő, mint pl. a közlekedési szabálysértéseknél, melyeknél a konkrét magatartási szabályokat a KRESZ rendelkezési határozzák meg.

A felróhatóság a jogellenes cselekményt elkövető szándékos vagy gondatlan magatartását jelenti. Amennyiben a szabálysértési eljárás alá vont személy magatartása a szándékosság vagy a gondatlanság kategóriája alá nem vonható, úgy felróhatóság hiányában a szabálysértési felelősségrevonásra nem kerülhet sor.

5.2. A szabálysértésért való felelősség

A szabálysértési felelősség alapvetően az alanyi bűnfelelősséghez (vagyis a természetes személy által elkövetett jogsértéshez) igazodik, és a felróhatóság (a cselekmény tudati tükröződése) alapján helyez kilátásba joghátrányt. Így a szabálysértést elkövető személy felelőssége két pilléren nyugszik, az alanyi felelősségen és a felróhatóságon.

A felróhatóság a szabálysértési felelősség szükséges eleme. A büntetőjogban a felelősségre vonás a bűnösségen, míg a szabálysértési jogban a felróhatóságon nyugszik. E két felelősségi forma lényegében azonos fogalmakat takar. A felróhatóság az elkövető cselekménye és tudata között fennálló pillanatnyi pszichikus viszonyt fejezi ki.

A szabálysértési felelősségre vonás alapja a felróhatóság, amelynek két alakzata van, a szándékosság és a gondatlanság. A szándékosság és a gondatlanság fogalmát a büntetőjog határozza meg az alábbiak szerint:⁵³

A szándékosság: Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

A gondatlanság: Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körütekintést elmulasztja.

Szabálysértés miatt ennek megfelelően az vonható felelősségre, akinek a cselekménye szándékos vagy gondatlan, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti. Szabálysértés miatt a felbújtó és a bűnsegéd is felelősségre vonható.

Főszabályként a befejezett szabálysértési cselekmény büntetendő, azonban kísérlet miatt is helye lehet felelősségre vonásnak, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály így rendelkezik (pl. tulajdon ellen szabálysértéseknél). Szabálysértés miatt a felbújtó és a bűnsegéd is felelősségre vonható.

⁵³ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 7-8.§

5.2.1. A szabálysértésért való felelősség nem állapítható meg az alábbi esetekben

Nem állapítható meg ugyanakkor szabálysértés, ha a tevékenység vagy a mulasztás bűncselekményt valósít meg, továbbá akkor sem, ha a tevékenységre vagy mulasztásra törvény vagy kormányrendelet közigazgatási bírság alkalmazását rendeli el.

Nem lehet a szabálysértési felelősséget megállapítani olyan cselekmény miatt, amelyet jogszabály az elkövetés idején nem rendelt szabálysértésként büntetni.

Nem lehet szabálysértés elkövetése miatt olyan büntetést vagy intézkedést alkalmazni, amelyről jogszabály az elkövetés idején nem rendelkezett.

Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, akivel szemben büntethetőséget kizáró ok áll fenn. A Rendőrségről szóló törvényben felsorolt szabálysértés miatt nem vonható felelősségre a megbízhatósági vizsgálatot folytató személy, ha jogszabályban meghatározott feladata ellátása során követi el a szabálysértést.

Ugyanazon szabálysértés miatt nem büntethető, akinek szabálysértési ügyét a szabálysértési hatóság vagy a bíróság közvetítői eljárásra⁵⁴ utalta, és a közvetítői eljárás eredményes volt.

5.3. A szabálysértést meghatározó jogszabály hatálya

A hatály a jogszabály alkalmazhatósági feltételeit jelöli. Azokra a kérdésekre ad választ, hogy mikor, hol és kivel szemben lehet vagy kell a jogszabályt alkalmazni. Ennek megfelelően határozható meg az Szabs.tv. időbeli, területi és személyi hatálya.

A területi hatály főszabályként a belföldön elkövetett szabálysértésekre terjed ki. Kisegítő szabályként nemzetközi szerződés vagy törvény előírhatja, hogy a törvény hatálya kiterjed a magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre, amely a honi szabályozás szerint szabálysértésnek minősül.

A személyi hatály függetlenül az elkövető állampolgárságától kiterjed a magyar és külföldi állampolgárra egyaránt. Ez alól kivételt jelentenek a diplomáciai és a nemzetközi jog alapján a büntető joghatóság alól mentességet élvező személyek. A diplomáciai és a nemzetközi jog alapján büntető joghatóság alóli mentességet élvező személyek szabálysértési felelősségre vonására nemzetközi szerződés az irányadó.

Az időbeli hatály: az elkövetése idején hatályban levő jogszabályok alapján kell elbírálni a szabálysértést. Ha azonban a szabálysértés elbírálásakor hatályban levő új jogszabály szerint a

⁵⁴ A közvetítői eljárás célja, hogy a szabálysértés következményeinek jóvátételét és az eljárás alá vont személy jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse. A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy az eljárás alá vont személy és a sértett között a közvetítői eljárás céljának elérését elősegítő megállapodás jöjjön létre.

Az ügy közvetítői eljárásra utalásának a szabálysértési eljárás alatt egy alkalommal van helye. Nem akadályozza az ügy közvetítői eljárásra utalásának, ha az eljárás alá vont személy a szabálysértéssel okozott kárt részben vagy egészben már önként megtérítette.

A közvetítői eljárást a szabálysértési hatóság vagy a bíróság székhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálat közvetítői tevékenységet végző pártfogó felügyelője (a továbbiakban: közvetítő) folytatja le.

cselekmény már nem szabálysértés, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új jogszabályt kell alkalmazni.

5.4. A szabálysértés büntethetőségének elévülése

Az elévülés az idő múlásához kötött kedvezmény. Nincs helye felelősségre vonásnak, ha a szabálysértés elkövetése óta hat hónap eltelt (általános elévülési idő). A cselekmény elkövetésétől számított két év elteltével nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak (feltétlen korlát).

Az elévülés határidejének kezdő napja az a nap, amikor a szabálysértés tényállása megvalósul, kísérlet esetén az a nap, amikor az ezt megvalósító cselekmény véget ér.

Ha a szabálysértés jogellenes állapot előidézésével, illetve fenntartásával vagy kötelesség teljesítésének elmulasztásával valósul meg, az elévülési határidő mindaddig nem kezdődik el, amíg ez az állapot fennáll, illetve amíg a kötelesség jogszerűen teljesíthető lett volna.

Ha az elkövetéstől számított hat hónapon belül a cselekmény miatt büntetőeljárás indul, de a nyomozó hatóság, az ügyész vagy a bíróság a szabálysértési eljárás lefolytatása céljából az ügyet átteszi a szabálysértési hatósághoz vagy a szabálysértés miatt eljáró bírósághoz, a 6 hónapos elévülés az áttételt elrendelő határozatnak a szabálysértési hatósághoz, illetve a szabálysértés miatt eljáró bírósághoz érkezése napjával újratekzdődik.

A szabálysértés miatt az eljárás alá vont személy ellen a szabálysértési hatóság, a fegyelmi jogkör gyakorlója, az ügyészség és a bíróság által foganatosított eljárási cselekmények az elévülést félbeszakítják. A félbeszakítás napjával az elévülési idő újratekzdődik.

5.5. Felelősségi akadályok (büntethetőségi akadályok)

5.5.1. A szabálysértésért való felelősségi akadályok rendszere

A felelősségre vonási akadályok olyan törvényi, vagy jogelvi rendelkezések, amelyek kizárják vagy megszüntetik a szabálysértés elkövetőjének felelősségre vonását.

A büntethetőségi akadályok jogi természetük szerint három csoportra oszthatók:

- büntethetőséget kizáró okok;
- büntethetőséget megszüntető okok;
- büntethetőséget kizáró másodlagos akadályok.

A szabálysértési jogban a büntetőjogban meghatározott

5.5.2. A büntethetőséget kizáró okok

A büntethetőséget kizáró okok az elkövetés pillanatában fennálló körülmények, amelyek kizárják a felróhatóságot. Így az elkövető csak formailag meríti ki valamely szabálysértés

törvényi tényállását, a kizáró ok fennállása miatt a szabálysértésért való felelősség nem állapítható meg.

- 1) Gyermekkor: gyermekkorú az, aki a cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be.
- 2) Kóros elmeállapot: az elmeműködés olyan kóros állapota, amely kizárhatja vagy korlátozhatja az elkövető felismerési képességét. E kérdésben orvos szakértői vélemény az irányadó.
- 3) Kényszer, fenyegetés: ezek hatása alatt az elkövető nem képes akaratának megfelelően cselekedni. A kényszer a más testére gyakorolt erőszakos fizikai ráhatást jelenti. A fenyegetés alatt komoly félelem kiváltására alkalmas súlyos hátrány kilátásba helyezését kell érteni.
- 4) Tévedés: tévedésnek minősül, ha az elkövető tudattartama nem felel meg a valóságnak az elkövetőnek a cselekményhez való tudati viszonyát befolyásoló tényező, amely lehet ténybeli tévedés, vagy a cselekmény társadalomra veszélyességében való tévedés.
- 5) Jogos védelem: jogos védelmi helyzetben cselekszik az, akinek a cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges. A jogos védelem tehát a jogtalan támadó magatartás elleni védekezést jelenti.
- 6) Végszükség: Végszükségben cselekszik az, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen, és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el. A végszükség nem jogtalan emberi támadás elleni védekezést, hanem másként el nem hárítható veszélyhelyzetből történő mentést jelent.
- 7) Jogszabály engedélye: pl. megbízhatósági vizsgálat keretében történő elkövetés.
- 8) Törvényben meghatározott egyéb ok: pl. diplomáciai mentesség, mentelmi jog.

5.5.3. A büntethetőséget megszüntető okok

A felelősséget megszüntető okok esetén az elkövető magatartása tartalmi és formai szempontból is kimeríti valamely szabálysértés törvényi tényállását, azonban egy későbbiekben fennálló esemény vagy körülmény folytán elenyészik az állam büntető igénye.

- az elkövető halála: az elkövető halála után az alanyi felelősség nem áll fenn, nincs felelősségre vonható személy.
- az elévülés: az idő múlásához kötött kedvezmény. Ideje a szabálysértési cselekmény elkövetésétől számított hat hónap, kivéve, ha a szabálysértési eljárás félbeszakadt vagy nyugszik. Objektív határideje két év, azaz a szabálysértés elkövetésétől számított két év elteltével nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak.
- a kegyelem: méltányolható okból a büntetés részben vagy egészben történő elengedése.

- a közvetítői eljárás: a büntetőjogi tevékeny megbánás megfelelője a szabálysértési jogban. Célja, hogy közvetítő bevonásával a sértett és az eljárás alá vont személy közötti konfliktust rendező, a szabálysértés következményeinek jóvátételét elősegítő írásbeli megállapodás jöjjön létre.

5.5.4. A büntethetőséget kizáró másodlagos akadályok

Olyan körülmények, amelyek akadályozzák a szabálysértési eljárás lefolytatását és ezáltal közvetetten az elkövető felelősségre vonását:

- a magánindítvány hiánya: e jogintézmény a sértett jogává teszi a döntést az eljárás kezdeményezéséről (pl. becsületsértés esetén). Ha ezzel meghatározott időn belül nem él, a szabálysértési eljárás megindításának nincs helye.
- a jogosult feljelentésének hiánya: vannak olyan szabálysértési tényállások, amelyek esetén csak egy (vagy több) meghatározott személy jogosultságává teszi az adott szabálysértés feljelentését.⁵⁵ Ilyenkor a mástól származó feljelentés alapján az eljárás meg sem indítható.

5.6.. A szabálysértés miatt alkalmazható jogkövetkezmények

5.6.1. A szabálysértési szankció lényege

A szabálysértési szankció lényege, hogy a jogsértéssel arányos hátrányt helyezzen kilátásba. Célja, hogy az elkövetőt a jövőben visszatartsa az újabb jogsértéstől (speciális prevenció), és a társadalom többi tagját is jogkövető magatartásra ösztönözze (általános prevenció).

A szabálysértési jog szankciórendszere dualisztikus jellegű, büntetéseken és intézkedéseken alapul.

5.6.2. A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések

A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések

1) A szabálysértési elzárás

A szabálysértési elzárás a személyi szabadságot korlátozó kivételes büntetési nem, és az alábbi feltételek mellett alkalmazható:

- kizárólag törvény állapíthat meg elzárással sújtható szabálysértést (pl. tulajdon elleni szabálysértés);
- minden esetben a pénzbírsággal vagylagosan alkalmazható;

⁵⁵ Szabs.tv. 216/§ (3) bek.

- e szabálysértések elbírálása bírósági hatáskörbe tartozik.

Időtartama 1-60 napig, halmazati büntetésnél legfeljebb 90 napig terjedhet.

Nincs helye szabálysértési elzárásnak, ha az eljárás alá vont személy

- a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, illetve kórházi fekvőbeteg-ellátásban részesül,
- a várandósság tizenkettedik hetét elérő nő,
- tizennegyedik életévét be nem töltött gyermekét egyedül nevelő szülő, gyám,
- fogyatékos, vagy folyamatos ápolást, felügyeletet, gondozást igénylő hozzátartozójáról egyedül gondoskodik.

2) A pénzbírság

A pénzbírság a szabálysértés miatt alkalmazható általános büntetési nem, amely az államnak fizetendő vagyoni hátrányt jelent. Mértéke legalább ötezer forint, legmagasabb összege százötvenezer forint, elzárással is büntethető szabálysértések esetén legfeljebb háromszázezer forint.

A Kormány rendelettel állapítja meg a pénzbírság kötelező mértékét, az ún. fixbírságot, melytől a szabálysértési hatóság pénzbírság kiszabása esetén nem térhet el.

A pénzbírságot meg nem fizetése esetén a bíróság szabálysértési elzárásra változtatja át. A szabálysértési hatóság a határozatában, illetve a bíróság a végzésében tájékoztatja az eljárás alá vont személyt a meg nem fizetett pénzbírság közérdekű munkával történő megváltásáról. A tájékoztatásnak ki kell terjednie arra, hogy az eljárás alá vont személy a meg nem fizetett pénzbírságot milyen tartamú közérdekű munkával válthatja meg, valamint arra is, hogy a közérdekű munka végrehajtása céljából az állami foglalkoztatási szervnél jelentkezhet.

Nem lép a meg nem fizetett pénzbírság helyébe szabálysértési elzárás, ha az eljárás alá vont személy a szabálysértési elzárás tilalma alá tartozik.

3) A közérdekű munka

A közérdekű munka a pénzbírsággal vagylagosan alkalmazható büntetési nem. Az eljárás alá vont személy köteles a számára meghatározott munkát elvégezni, személyi szabadsága egyébként nem korlátozható. Tartamát órákban kell meghatározni, melynek legkisebb mértéke hat, legmagasabb mértéke száznyolcvan óra.

Ha az eljárás alá vont személy a munkakötelezettségének nem tesz eleget, a bíróság a közérdekű munka, illetve annak hátralévő részét hat óránként számítva egy nap szabálysértési elzárásra változtatja át. Nem változtatható át a közérdekű munka hátralévő része szabálysértési elzárássá, ha az nem éri el a hat órát. Közérdekű munka nem szabható ki abban az esetben, ha az eljárás alá vont személy a szabálysértési elzárás tilalma alá tartozik.

Főszabály szerint a büntetések önállóan és egymás mellett is kiszabhatók. Kivételes szabályként a szabálysértési elzárás mellett nem szabható ki közérdekű munka.

5.6.3. A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések

A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések

1) A járművezetéstől eltiltás. Az eljárás alá vont személy eltiltható, illetve az eljárás alá vont személyt el kell tiltani a járművezetéstől, ha a szabálysértést engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követte el. Az eltiltás alkalmazása kötelező: közveszély színhelyén, a 7500 kg-ot meghaladó megengedett legnagyobb össztömegű tehergépkocsival, vontatóval, valamint e járműből és pótkocsiból álló járműszerelvényel

- az úton való haladásra,
- az előzésre és kikerülésre, valamint
- a lezárt útszakaszra történő behajtásra

vonatkozó szabályok megszegésével elkövetett szabálysértés esetén.

A vezetői engedély visszaadása külön jogszabályban meghatározott feltétel teljesítésétől tehető függővé (utánképzés). A járművezetéstől eltiltás meghatározott járműkategóriára, illetve járműfajtára is vonatkozhat.

A járművezetéstől eltiltás legrövidebb tartama egy hónap, leghosszabb tartama egy év. A járművezetéstől eltiltás hatálya a szabálysértési határozat jogerőre emelkedésével kezdődik. A járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára az eljárás alá vont személy vezetői engedélyét – a járművezetéstől eltiltás intézkedést megelőzően – a szabálysértéssel összefüggésben a helyszínen elvették, vagy azt a hatóságnál leadta.

2) Elkobzás. Az elkobzás dolog ellen irányuló, rendszerint járulékos jellegű védelmi és büntető célú intézkedés. El kell kobozni azt a dolgot:

- 1) amelyet a szabálysértés elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak,
- 2) amelynek a birtoklása jogszabályba ütközik, vagy amely veszélyezteti a közbiztonságot,
- 3) amely szabálysértés elkövetése útján jött létre,
- 4) amelyre a szabálysértést elkövették, vagy amelyet a szabálysértés befejezését követően e dolog elszállítása céljából használtak,
- 5) amelyet az eljárás alá vont személy a szabálysértés elkövetéséért a tulajdonostól vagy annak hozzájárulásával mástól kapott.

Az elkobzás önállóan és akkor is alkalmazható, ha az eljárás alá vont személy nem vonható felelősségre. A kötelező elkobzási esetekre vonatkozó főszabály mellett léteznek kivételek is.

Az elkobzást nem lehet elrendelni, ha a dolog nem az eljárás alá vont személy tulajdona, kivéve, ha a tulajdonos az elkövetésről előzetesen tudott.

Az elkobzás kivételesen mellőzhető, ha az az eljárás alá vont személyre vagy a dolog tulajdonosára a szabálysértés súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene, feltéve, hogy az elkobzás mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség nem zárja ki.

Nincs helye elkobzás elrendelésének:

- ha a cselekmény elkövetése óta két év eltelt, kivéve, ha az elkobzás tárgyának birtoklása jogellenes.
- a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvény szerinti védelem esetén a különleges védelem időtartama alatt.

Az elkobzás önállóan és akkor is alkalmazható, ha az eljárás alá vont személy nem vonható felelősségre.

Az elkobzott dolog tulajdonjoga az államra száll.

- 3) Kitiltás. A sportrendezvényen való részvétellel, az odautazással vagy az onnan történő távozással összefüggő szabálysértés miatt az eljárás alá vont személy kitiltható bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvényről, valamint bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgáló sportlétesítményből. Továbbá a kereskedelmi tevékenységgel összefüggő szabálysértés miatt, e tevékenysége folytatásának megakadályozása érdekében az eljárás alá vont személy kitiltható a kereskedelmi létesítményből vagy kereskedelmi tevékenység helyéül szolgáló egyéb helyszínről. A kitiltás legrövidebb tartama hat hónap, leghosszabb tartama két év.
- 4) Figyelmeztetés. A figyelmeztetéssel a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság a rosszallását fejezi ki, és felhívja az eljárás alá vont személyt arra, hogy a jövőben tartózkodjon szabálysértés elkövetésétől. Figyelmeztetés alkalmazásának akkor van helye, ha a szabálysértés az elkövetés körülményeire tekintettel csekély súlyú és ettől az intézkedéstől kellő visszatartó hatás várható.

5.6.4. A büntetés kiszabása, elévülése, mentesülés a hátrányos jogkövetkezmények alól

Büntetés-kiszabás a szabálysértési hatóságnak, illetve a bíróságnak az a tevékenysége, amely során a jogszabályi keretek között meghatározza a szabálysértés miatt alkalmazható büntetés, illetve intézkedés fajtáját és mértékét. A Szabs.tv. a tettarányos felelősség elvén alapul, ehhez képest másodlagosan értékelendő szempont az elkövető személyisége, és személyi körülményei. Kötelező figyelembe venni az elkövető „szabálysértési előéletét”, azaz az elkövetést megelőző két éven belüli felelősségre vonását. Enyhítő körülményként kell értékelni a hatóságokkal való együttműködést, valamint a szabálysértéssel okozott kárnak a sértett részére még az érdemi határozat előtt történő megtérítését.

A szabálysértési büntetés elévülése azt jelenti, hogy a szabálysértésért kiszabott büntetést a határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év elteltével nem lehet végrehajtani, kivéve, ha a büntetés végrehajtása félbeszakadt (a büntetés-végrehajtás érdekében tett intézkedések) vagy nyugszik (pl. elzárás, vagy pénzbírság megfizetésére halasztás esetén). A büntetés végrehajtásának azonban nincs helye a határozat jogerőre emelkedésétől számított két év elteltével.

Az olyan hátrányos jogkövetkezmények alól, amelyeket jogszabály a szabálysértés miatti felelősségre vonáshoz fűz, az eljárás alá vont személy a büntetést vagy intézkedést megállapító határozat jogerőre emelkedését követő két év elteltével mentesül.

5.7. Katonákra vonatkozó rendelkezések

A Szabs.tv. alkalmazásában katona

- 1) a Magyar Honvédség tényleges állományú tagja,
- 2) a rendőrség,
- 3) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- 4) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- 5) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint
- 6) az Országgyűlési Őrség hivatásos állományú tagja.

A katona által a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértést – a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével – fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni. Ha a katona szolgálati viszonya a fegyelmi eljárás befejezése előtt megszűnt, a szabálysértést a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság bírálja el.

Katonával szemben elkobzást, valamint járművezetéstől eltiltást bíróság, illetve szabálysértési hatóság szabhat ki. Ha a fegyelmi jogkör gyakorlója elkobzás vagy járművezetéstől eltiltás szükségességét észleli, értesíti az eljárása eredményéről a szabálysértési hatóságot.

Ha katonával együtt polgári személlyel szemben is szabálysértési eljárást kell indítani, vagy a polgári személy a szabálysértés sértettje és az ügy elkülönítésére nincs lehetőség, az eljárást a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság folytatja le. A tényállás megállapítását követően a szabálysértési hatóság a fegyelmi eljárás lefolytatása végett megkeresi a katona erre hatáskörrel rendelkező előljáróját.

A fegyelmi jogkör gyakorlója a fegyelmi eljárásban hozott, jogerős határozatának megküldésével értesíti a szabálysértési hatóságot vagy a bíróságot, amely ez alapján határoz a szabálysértési költség viselésének tárgyában.

A katona által elkövetett, fegyelmi eljárás keretében el nem bírálható szabálysértés esetén a rendőrség, illetve a szabálysértési hatóság értesíti az eljárás alá vont személy állományilletékes parancsnokát

- az őrizetbe vételről, illetve annak meghosszabbításáról,
- a szabálysértési elzárás büntetés kiszabásáról, valamint
- a meg nem fizetett pénzbírság, helyszíni bírság, illetve a közérdekű munka helyébe lépő elzárásra átváltoztatásról.

5.8. A szabálysértés miatt eljáró hatóságok

Az általános szabálysértési hatóság a fővárosi, megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala (a továbbiakban: járási hivatal).

A hatáskörébe utalt szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság jogkörében a rendőrkapitányság vagy az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladat- és hatáskörrel rendelkező szerve jár el.

Szabálysértési elzárással is büntethető, valamint a Szabs.tv-ben meghatározott szabálysértés miatt első fokon a járásbíróság jár el.

5.9. A kizárás

A szabálysértési eljárásnál is alapvető követelmény, hogy az eljáró hatóság tagja elfogulatlanul, tárgyilagosan járjon el, illetve döntsön az ügyben. Az Sztv. a kizárási okokat egyrészt objektív (abszolút) és szubjektív (relatív) kizárási okokra osztja. Az abszolút kizárási okok összeférhetetlenségi okok, bármelyikének megléte esetén minden további mérlegelés nélkül ki kell zárni a hatóság tagját az eljárás folytatásából. A relatív kizárási okokat a törvény nem sorolja fel, csupán azt fogalmazza meg, hogy az eljárásban nem vehet részt az, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható el.

5.9.1. A kizárás általános szabályai

A szabálysértési ügyben a szabálysértési hatóság és bíróság tagjaként nem járhat el:

- aki az ügyben mint eljárás alá vont személy, vagy az eljárás alá vont személy képviselője, továbbá mint sértett, feljelentő vagy mint ezek képviselője vesz vagy vett részt, valamint a felsoroltak hozzátartozója;
- aki az ügyben mint tanú vagy szakértő vesz vagy vett részt;
- akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható;
- aki az ügyben közvetítőként jár vagy járt el.

Nem kizárási ok, ha a szabálysértési hatóság tagja a hivatali hatáskörében tudomására jutott szabálysértés miatt tesz feljelentést. Nem járhat el az ügyben az a szabálysértési hatóság és bíróság, amelynek vezetőjével szemben a meghatározott kizárási ok áll fenn.

A szabálysértési hatóságnak és a bíróságnak az a tagja, aki a kizárási okot maga jelentette be, bejelentésének elbírálásáig az ügyben nem járhat el.

A kizárásról hivatalból vagy bejelentésre a szabálysértési hatóságnál a kifogásolt személy közvetlen felettese, bíró esetében a bíróság elnöke dönt. Ha helyt ad a bejelentésnek, kijelöli az eljáró személyt.

Ha a kizárási ok a szabálysértési hatóság vezetőjével szemben áll fenn, a kizárásról és az eljáró szabálysértési hatóság kijelöléséről a 40. § (5) bekezdés a) pontja szerinti szerv⁵⁶ dönt.

A kizárás elbírálásáról határozatot kell hozni. A kizárást kimondó határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak, a kizárás megtagadását az ügydöntő határozat elleni jogorvoslatban lehet sérelmezni. A kizárás e törvényben nem szabályozott eseteire a büntetőeljárásról szóló törvény kizárássra vonatkozó rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni.

5.9.2. A szabálysértési hatóság tagjának kizárása

A szabálysértési hatóság tagjaként az sem járhat el, aki az ügy elbírálásában mint bíró vett részt, illetve e személy hozzátartozója. A kizárás indokoltságáról a szabálysértési hatóság vezetője dönt. Ha helyt ad a kizárási bejelentésnek, határozatban kijelöli a továbbiakban eljáró személyt is.

5.9.3. A szakértő kizárása

Szakértőként nem járhat el,

- aki az ügyben mint bíró, ügyész vagy szabálysértési hatóság tagja járt vagy jár el, valamint ezek hozzátartozója,
- a szakértői intézmény és a szervezet szakértője, valamint a szakértői testület tagja, ha az a) pontban meghatározott kizárási ok a szakértői intézmény, a szervezet vagy a szakértői testület vezetőjével szemben áll fenn,
- a gazdasági társaság tagja, ha az a) pontban meghatározott kizárási ok a gazdasági társaság vezetőjével, vezető tisztségviselőjével szemben áll fenn, illetve, aki olyan gazdasági társaság tagja vagy alkalmazottja, amelynek tagja vagy alkalmazottja az ügyben már korábban eljárta.

A szakértő kizárására az eljáró hatóság tagjának kizárására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

⁵⁶ Ha vitás, hogy több szabálysértési hatóság közül melyik köteles eljárni, a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező szabálysértési hatóságot

a) járási hivatal esetén a fővárosi és megyei kormányhivatal, rendőrkapitányság esetén a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság, Nemzeti Adó- és Vámhivatal területi szerve esetén a Központi Irányítás,

b) fővárosi és megyei, vagy több megyei kormányhivatal illetékességi területe esetén a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter, több rendőr-főkapitányság illetékességi területe esetén az Országos Rendőr-főkapitányság,

c) az a) és b) pontban foglaltak hiányában a szabálysértési szabályozásért felelős miniszter jelöli ki.

5.9.4. Az ügyész kizárása

Ügyészként nem járhat el, aki az ügyben mint a szabálysértési hatóság tagja vagy mint bíró járt el, illetve ezek hozzátartozója. Ha az ügyész a kizárási okot nem maga jelentette be, a bejelentés elintézéséig eljárhat az ügyben.

A kizárás indokoltságáról a helyi ügyészségi ügyész esetében a helyi vezető ügyész, a helyi vezető ügyész és a megyei főügyészségi ügyész esetében a megyei főügyész dönt. Ha helyt ad a kizárási bejelentésnek, kijelöli a továbbiakban eljáró ügyészt is.

5.9.5. A bíró kizárása

Bíróként az sem járhat el, aki az ügyben mint a szabálysértési hatóság tagja vagy mint ügyész járt el, illetve ezek hozzátartozója. A másodfokú eljárásban nem vehet részt az a bíró, aki az ügy első fokú elbírálásában részt vett. A perújítási eljárásból ki van zárva az a bíró, aki a perújítási kérelemmel támadott határozatot hozta. Ha a bíró a kizárási okot nem maga jelentette be, a bejelentés elintézéséig eljárhat az ügyben, és a 46. § (1) bekezdés c) pontjára alapított kizárási ok esetében érdemi döntést is hozhat. A kizárás indokoltságáról a bíróság elnöke igazgatási jogkörben vagy a bíróság másik tanácsa tárgyaláson kívül dönt. Az elnök igazgatási jogköre az esetben áll fenn, ha a bíró a kizárási okot maga jelentette be vagy a bíró a kizárásához hozzájárult. Ha az elnök helyt ad a kizárási bejelentésnek, kijelöli a továbbiakban eljáró bírót. Ha a kizárás iránti bejelentés elnöki igazgatási jogkörben nem intézhető el, a bíróság másik tanácsa tárgyaláson kívül dönt. A bíróság elnökének, illetve másik tanácsának döntésével szemben önálló fellebbezésnek nincs helye, az az érdemi határozat ellen bejelentett fellebbezésben támadható.

Ha a kizárási ok a bíróság elnökével szemben merül fel, továbbá, ha a bíróságnak nincs olyan bírója, akire nem vonatkozik kizárási ok, a kizárásról a törvényszék tanácsulésen határoz. Ha helyt ad a kizárási bejelentésnek, az illetékességi területén működő másik járásbíróságot jelöl ki.

5.10. A végrehajtás

A szabálysértési hatóság határozatának, illetve a bíróság végzésének végrehajthatósága.

5.10.1. A határozat jogereje

A határozat, illetve a végzés jogerős

- 1) a meghozatala napján, ha ellene nincs helye jogorvoslatnak,
- 2) a jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő leteltét követő napon, ha ellene határidőben nem terjesztettek elő jogorvoslatot,

- 3) a meghallgatás nélküli eljárásban hozott határozat esetén, a meghallgatás kérésére nyitva álló határidő leteltét követő napon, amennyiben az eljárás alá vont személy nem kéri meghallgatását,
- 4) a visszavonásról szóló nyilatkozat szabálysértési hatósághoz, illetve bírósághoz történő érkezésének napján, ha a jogosult a meghallgatás iránti kérelmet, a kifogást, a panaszt, illetve a fellebbezést visszavonja,
- 5) a lemondásról szóló nyilatkozat szabálysértési hatóság, illetve bíróság által történő kézhezvételének napján.

A helyszíni bírság a tudomásulvétele napján jogerős.

5.10.2. A szabálysértési elzárás végrehajtása

A büntetesként kiszabott szabálysértési elzárást és az egyéb büntetés helyébe lépő szabálysértési elzárást is - az e törvényben meghatározott kivétellel - büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani. A szabálysértési elzárást a szabálysértési őrizetet foganatosító rendőrség székhelye szerinti rendőrségi fogdában kell végrehajtani, ha az elkövető a rendőrség őrizetében van, és a Szabs.tv. 9. § (3) bekezdése szerinti beszámítást követően az elzárás hátralévő tartama a két napot nem haladja meg. Ha az elkövető rendőrségi fogdába történő befogadására férőhely hiányában nincs lehetőség, az elkövetőt büntetés-végrehajtási intézetbe kell szállítani.

A szabálysértési elzárás végrehajtását az elfogás helye szerinti illetékes rendőrségi fogdában kell megkezdeni, ha az elkövető büntetés-végrehajtási intézetbe történő előállítására a büntetés-végrehajtási intézet hivatali munkarendjén kívül kerülne sor. Ha az elkövető rendőrségi fogdába történő befogadására férőhely hiányában vagy az elkülönítési szabályok betartása miatt nincs lehetőség, az elkövetőt büntetés-végrehajtási intézetbe kell szállítani, amelynek az elkövetőt a hivatali munkarendjén kívül is be kell fogadnia.

A megkezdett szabálysértési elzárást a rendőrségi fogdán kell végrehajtani, ha a szabálysértési elzárás hátralévő ideje a büntetés-végrehajtási intézetbe történő befogadaskor kevesebb lenne, mint két nap. A szabálysértési elzárás végrehajtásáról, valamint a tizennegyedik életévét betöltött kiskorú gyermekét egyedül nevelő szülővel, gyámmal szemben elrendelt szabálysértési elzárás esetén a gyámhatóság értesítéséről az elkövető lakóhelye, tartózkodási helye, ennek hiányában az elkövetés helye szerint illetékes általános szabálysértési hatóság gondoskodik.

Ha az elkövető a felhívásban megjelölt határnapon a szabálysértési elzárás büntetés, valamint a meg nem fizetett pénzbírság, illetve helyszíni bírság, a nem teljesített közérdekű munka helyébe lépő szabálysértési elzárás végrehajtása érdekében a büntetés-végrehajtási intézetben nem jelent meg és az elővezetése sem vezetett eredményre, a szabálysértési hatóság az elkövető kijelölt büntetés-végrehajtási intézetbe történő előállítása céljából körözését rendeli el. A körözést vissza kell vonni, ha elrendelésének oka megszűnt. A körözés elrendeléséről szóló határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

A szabálysértési elzárást kiszabó, illetve az átváltoztatásról rendelkező bíróság kérelemre, egészségi, családi vagy más fontos okból a szabálysértési elzárás, illetve a pénzbírság, a helyszíni bírság, valamint a közérdekű munka helyébe lépő szabálysértési elzárás végrehajtását

egy alkalommal legfeljebb hat hónappal elhalaszthatja. A kérelem előterjesztésének a szabálysértési elzárás megkezdésére előírt időpontig van helye.

A halasztást elutasító végzés ellen az elkövető és képviselője, fiatalos esetén a törvényes képviselő is a végzés közlésétől számított három napon belül fellebbezhet. A fellebbezést a törvényszék a beérkezéstől számított három napon belül tanácsulésen bírálja el.

5.10.3. A pénzbírság, a helyszíni bírság, a szabálysértési költség, a rendbírság, valamint az okozott kár végrehajtása

A pénzbírságot, a helyszíni bírságot, a rendbírságot, a szabálysértési költséget és az okozott kárt a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül kell megfizetni. A pénzbírság, a helyszíni bírság, a rendbírság, valamint a szabálysértési költség befizetéséből származó bevétel az államháztartás központi alrendszerének bevételeit képezi. A bíróság és a központi bírságkezelő szerv kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott hatóságok, személyek feladat- és hatáskörébe tartozó szabálysértési eljárások során kiszabott vagy végrehajtott pénzbírságból, szabálysértési költségből, rendbírságból, helyszíni bírságból származó bevételt a központi bírságkezelő szerv kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott központi bírságkezelő szerv (a továbbiakban: központi bírságkezelő szerv) a kincstárnál vezetett központosított beszédési számlákon kezeli.

Az általános szabálysértési hatóság által kiszabott helyszíni bírság, valamint pénzbírság végrehajtásáról az elkövető lakóhelye, tartózkodási helye, ennek hiányában az elkövetés helye szerint illetékes általános szabálysértési hatóság gondoskodik. A szabálysértési hatóság jogkörében eljáró rendőrkapitányság vagy az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv szabálysértési hatósága által kiszabott pénzbírság, valamint helyszíni bírság végrehajtásáról a szabálysértési jogkörben eljáró rendőrkapitányság vagy az egyes feladatok ellátására létrehozott szabálysértési hatósági jogkörben eljáró rendőri szerv gondoskodik.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszerve által kiszabott pénzbírság, valamint helyszíni bírság végrehajtásáról a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszerve gondoskodik.

A helyszíni bírság és a pénzbírság végrehajtásáról azon szerv gondoskodik, amelyik

- az elkövető lakóhelye,
- tartózkodási helye,
- a végrehajtás gyorsabb és eredményesebb lefolytatása érdekében az elkövetés helye, valamint
- a felderítés helye szerint illetékes.

A központi bírságkezelő szerv kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott hatóságok, személyek által kiszabott helyszíni bírság, valamint a bíróság és a központi bírságkezelő szerv kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott hatóság által kiszabott pénzbírság, rendbírság, megállapított szabálysértési költség befizetésének ellenőrzésére és azonosítására, továbbá a központi bírságkezelő szerv kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott hatóságok, személyek által kiszabott vagy a végrehajtási eljárás során befizetett helyszíni bírság azonosítására a központi bírságkezelő szerv is feladat- és hatáskörrel rendelkezik.

A bekezdésben meghatározott feladat ellátása érdekében a központi bírságkezelő szerv kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott szervek a központosított bevétel beszédési számláira beérkezett, a meghatározott bevételek banki kivonatait és a Magyar Posta Elszámoló Központja által megadott adatállományait elektronikus úton a továbbutalt bevételek beazonosítása érdekében a központi bírságkezelő szerv rendelkezésére bocsátja.

5.11. A felhasznált irodalom jegyzéke

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. -Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti alap- és Szakvizsga Bizottság, Budapest, 2014.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Államigazgatás. Első hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Nemzeti Közszerológati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.

Sóti Kálmán: Szabálysértési jog. Budapest: Rejtjel, 1998. ISBN: 9639149128

Dános Valér - Lakatos János - Sóti Kálmán: Jogi ismeretek: szöveggyűjtemény főiskolai hallgatók részére. Budapest, Rejtjel, 1999.

Sóti Kálmán: Szabálysértési ismeretek. A rendőrszervező (tiszt) szakképzés központi jegyzete. ORFK. Rendészeti Szervek Kiképző Központja 1999. Budapest.

Sóti Kálmán: Büntetőjogi ismeret. Budapest, Rejtjel, 2000.

Sóti Kálmán - Takács János: Szabálysértési jog. Budapest, Rejtjel, 2000.

Brunáczki Margit - Lázár János - Sóti Kálmán: A közlekedés igazgatása. EDUSOFT KFT. 2001.

6. A közigazgatási hatósági eljárás

6.1. A közigazgatási eljárás, a közigazgatási hatósági eljárásjog

Közigazgatási hatósági eljárás:⁵⁷ a legnagyobb jelentőségű közigazgatási eljárás; a közigazgatási aktus előkészítésének, kibocsátásának, meghozatalának és érvényesítésének tevékenységi láncolata. Olyan tevékenység, amit az adott szervek hatósági természetű ügyben végeznek. Az adott szerveknek az államigazgatási szervezetrendszeren kívülre (az ügyfelek felé) ható jogi aktusainak rendje.

Közigazgatási hatósági eljárási jog:⁵⁸ a közigazgatási hatósági aktusok kibocsátását szabályozó; a hatósági eljárására vonatkozó általános és speciális eljárási normák összessége. Ákr. I. FEJEZET ALAPELVEK ÉS A TÖRVÉNY HATÁLYA

6.2. A közigazgatási hatósági eljárás jogforrása, alapelvei, hatálya

6.2.1. A közigazgatási hatósági eljárás jogforrása

Az Országgyűlés 2016. december 6-i ülésnapján elfogadta a közigazgatási eljárás új rendjét szabályozó, Általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényt, rövid elnevezése szerint Ákr.-t. Az Ákr. 2018. január 1-jén lép hatályba.⁵⁹

Magyarország Alaptörvényéhez való kapcsolódások

Magyarországon valamennyi jogszabály megalkotásakor biztosítani kell, hogy az megfeleljen az Alaptörvényből eredő tartalmi és formai követelményeknek. Ez a kötelezettség következik magából az Alaptörvényből, amely Magyarország jogrendszerének alapja, a legmagasabb szintű jogi norma, de ezt a kötelezettséget a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény [2. § (4) bekezdés a) pont] is előírja. Az Alaptörvényben B) cikk (1) bekezdése szerint:

„(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

A XV. cikk (1) bekezdése szerint: „(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. [...]

⁵⁷http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_48_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras.pdf/d0ce5bad-6a23-4a84-92b8-8a5eb641d4b3

⁵⁸http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_48_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras.pdf/d0ce5bad-6a23-4a84-92b8-8a5eb641d4b3

⁵⁹ <http://www.jegyzo.hu/index.php?oldal=egycikk&id=2996>

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

A XXIV. cikk (1) és (2) bekezdése szerint: „(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

(2) Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a hatóságok által feladatuk teljesítése során neki jogellenesen okozott kár megtérítésére.”

A XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése szerint: „(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

6.2.2. Az Ákr. alapelvei

Az alapelvek elvi tételek rendeltetésük elsősorban az, hogy segítsék megismerni a törvényalkotó célját és akaratát. Az Ákr. alapelvei olyan előírások, amelyek meghatározzák az eljárás során követendő magatartási vagy egyéb szabályokat, továbbá segítséget nyújtanak a jogalkalmazói tevékenység során.

Az alapelvek szerepe: A közigazgatási hatósági eljárásokban - összhangban az Alaptörvény XXIV. és XXVIII. cikkével - az eljárás minden résztvevője a rá irányadó szabályoknak megfelelően, és az eljárás minden szakaszában az e fejezetben meghatározott alapelvek és alapvető szabályok érvényre juttatásával jár el.

Az Ákr. alapelvei: a jogszerűség elve, a hivatalbóliség elve, a hatékonyság elve, az ügyfélre vonatkozó alapelvek, a jóhiszeműség és a bizalmi elv.

Az alapelvekről részletesen:

- 1) A jogszerűség elve: A közigazgatási hatóság (a továbbiakban: hatóság) jogszabály felhatalmazása alapján, hatáskörét a jogszabály keretei között rendeltetésszerűen gyakorolva jár el. A hatóság a hatásköre gyakorlása során:
 - a szakszerűség, az egyszerűség, az ügyféllel való együttműködés és a jóhiszeműség követelményeinek megfelelően,
 - a törvény előtti egyenlőség és az egyenlő bánásmód követelményét megtartva, indokolatlan megkülönböztetés és részrehajlás nélkül,
 - a jogszabályban meghatározott határidőn belül, ésszerű időben jár el.
- 2) A hivatalbóliség elve: A hatóság a kizárólag kérelemre indítható eljárások kivételével hivatalból eljárást indíthat, a kérelemre indult eljárást jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén folytathatja. Hivatalból állapítja meg a tényállást, határozza meg a bizonyítás módját és terjedelmét, valamint e törvény keretei között felülvizsgálhatja a saját és a felügyelete alá tartozó hatóság döntését és eljárását.

- 3) A hatékonyság elve: A hatóság a hatékonyság érdekében úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy az az eljárás valamennyi résztvevőjének a legkevesebb költséget okozza, és - a tényállás tisztázására vonatkozó követelmények sérelme nélkül, a fejlett technológiák alkalmazásával - az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen.
- 4) Az ügyfélre vonatkozó alapelvek: Az ügyfél az eljárás során bármikor nyilatkozatot, észrevételt tehet. A hatóság biztosítja az ügyfél, továbbá a tanú, a hatósági tanú, a szakértő, a tolmács, a szemletárgy birtokosa és az ügyfél képviselője (a továbbiakban együtt: eljárás egyéb résztvevője) számára, hogy jogaikat és kötelezettségeiket megismerhessék, és előmozdítja az ügyféli jogok gyakorlását.
- 5) A jóhiszeműség elve és a bizalmi elv: Az eljárás valamennyi résztvevője köteles jóhiszeműen eljárni és a többi résztvevővel együttműködni. Senkinek a magatartása nem irányulhat a hatóság megtévesztésére vagy a döntéshozatal, illetve a végrehajtás indokolatlan késleltetésére. Az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell. A rosszhiszeműség bizonyítása a hatóságot terheli.

6.2.3. Az Ákr. hatálya

A hatálya általános értelemben a jogszabály alkalmazhatósági feltételeit határozza meg. Azt fejezi ki, hogy a jogszabályt hol, mikor és kivel szemben lehet, vagy kell alkalmazni. Az általános szabályokra épülve az Ákr. hatálya azt fejezi ki, hogy mely személyekre, szervezetekre vonatkozóan állapít meg jogokat és kötelezettségeket (személyi hatály, szervi hatály), milyen életviszonyokra, üzycsoportokra vonatkozó szabályokat tartalmaz (tárgyi hatály), milyen földrajzi területen (területi hatály) továbbá milyen időben (időbeli hatály) érvényesek a rendelkezései, illetve ezeken a területeken, illetve ezekre a személyekre és üzycsoportokra vonatkoztatva kötelező.

A tárgyi hatály

Közigazgatási hatósági ügy (a továbbiakban: hatósági ügy): az, amelynek intézése során a hatóság döntésével az ügyfél jogát vagy kötelezettségét megállapítja, jogvitáját eldönti, jogsértését megállapítja, tényt, állapotot, adatot (a továbbiakban együtt: adat) igazol vagy nyilvántartást vezet, illetve az ezeket érintő döntését érvényesíti.

Az általános és különös eljárási szabályok viszonya

Az Ákr. a közigazgatási eljárások általános hatályú, alapvető szabályait megállapító eljárási kódex, amelyet a lehető legtöbb ügyben alkalmazni kell (általános eljárási szabályok).

Az Ákr. kivételes szabályként határozza meg azokat az ügyeket, amelyekre az Ákr. hatálya nem terjed ki (különös eljárási szabályok). A különös eljárási szabályok önálló, az Ákr. eljárási rendjétől eltérő szabályozásokban jelennek meg, azokra az Ákr. eljárási szabályai főszabály szerint nem alkalmazhatóak.

Az Ákr. eljárási szabályai főszabály szerint nem alkalmazhatóak

- 1) a szabálysértési eljárásra,

- 2) a választási eljárásra, a népszavazás kezdeményezésére és a népszavazási eljárásra,
- 3) az adó-, valamint vámigazgatási eljárásra,
- 4) a menekültügyi és idegenrendészeti, valamint - az állampolgársági bizonyítvány kiadásának kivételével - az állampolgársági eljárásra, és
- 5) a versenyfelügyeleti eljárásra.

A felsorolásban nem említett közigazgatási hatósági eljárásokra vonatkozó jogszabályok az Ákr. rendelkezéseitől csak akkor térhetnek el, ha azt törvény megengedi.

Miniszteri rendelet kivételével jogszabály az Ákr. szabályaival összhangban álló, kiegészítő eljárási rendelkezéseket állapíthat meg.

A szervei és a személyi hatály

Az Ákr. személyi hatálya meghatározza a közigazgatási eljárás alanyait, vagyis azt, hogy milyen típusú közigazgatási szervek lehetnek hatóságok, továbbá azt, hogy ki lehet ügyfél, valamint azt, hogy ki lehet az eljárás egyéb résztvevője.

A hatóság: az a szerv, szervezet vagy személy, amelyet (akit) törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben önkormányzati rendelet hatósági hatáskör gyakorlására jogosít fel vagy jogszabály hatósági hatáskör gyakorlására jelöl ki. A hatóságtól a hatáskörébe tartozó ügy nem vonható el.

Az ügyfél: az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak.

Törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyfajtában megállapíthatja azon személyek és szervezetek körét, akik (amelyek) a jogszabály erejénél fogva ügyfélnek minősülnek.

6.2.4. Eljárási képesség és képviselet

Eljárási képesség: A közigazgatási hatósági ügyekben az ügyféli jogok főszabály szerint személyesen és képviselet útján gyakorolhatóak. Mindkét esetben vizsgálni kell az eljárási jogok gyakorlását, és az eljárási kötelezettségek teljesítéséhez szükséges feltételek meglétét (eljárási jogképesség). Az eljárási képesség természetes személyeknél: a természetes személy, ügyfél akkor rendelkezik eljárási képességgel, ha az ügy tárgyára tekintettel cselekvőképességnek minősül.

A képviselet általános szabályai:

Ha az Ákr. nem írja elő az ügyfél személyes eljárását,

- helyette törvényes képviselője, vagy az általa, illetve törvényes képviselője által meghatalmazott személy, továbbá
- az ügyfél és képviselője együtt is eljárhat.

Jogi személy törvényes képviselőjének eljárása személyes eljárásnak minősül. Az ellenérdekű ügyfelek képviseletét nem láthatja el ugyanaz a személy.

A hatóság visszautasítja a képviselő eljárását, ha

- az nyilvánvalóan nem alkalmas az ügyben a képviselet ellátására, vagy
- képviseleti jogosultságát az erre irányuló hiánypótlási felhívás ellenére sem igazolja.

A képviselő visszautasítása esetén a hatóság felhívja az ügyfelet, hogy járjon el személyesen, vagy gondoskodjék a képviselet ellátására alkalmas képviselőről.

Ha az ügyfélnek képviselője van, és az ügyfél eltérően nem rendelkezik, az iratokat a hatóság - a személyes megjelenésre szóló idézés kivételével - a képviselő részére küldi meg. A személyes megjelenésre szóló idézésről a hatóság a képviselőt egyidejűleg értesíti.

A hatóság nyilatkozattételre hívja fel az ügyfelet, ha az eljárás során az ügyfél és a képviselő vagy a képviselők nyilatkozata eltér egymástól, vagy egyéb eljárási cselekményeik ellentétesek. Ha az ügyfél eltérően nem nyilatkozik, a hatóság a későbbi cselekményt, nyilatkozatot tekinti érvényesnek.

A természetes személy ügyfél részére, akinek nincs képviselője és

- ismeretlen helyen tartózkodik, vagy
- nem tud az ügyben eljárni, az eljáró hatóság gondoskodik ügygondnok kirendeléséről.

A meghatalmazásra vonatkozó szabályok: A meghatalmazott a képviseleti jogosultságát - ha azt a rendelkezési nyilvántartás nem tartalmazza - köteles igazolni. A meghatalmazást közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni vagy jegyzőkönyvbe kell mondani.

Ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki, az kiterjed az eljárással kapcsolatos valamennyi nyilatkozatra és cselekményre. Ha a képviseleti jogosultság visszavonás, felmondás vagy az ügyfél, illetve a meghatalmazott halála miatt megszűnik, a megszűnés a hatósággal szemben a hatóságnak való bejelentéstől, a többi ügyféllel szemben a velük való közléstől hatályos.

Időbeli, területi hatály

Az Ákr. rendelkezéseit a 2018. november 1-je után induló ügyekben⁶⁰ kell alkalmazni. Az Ákr. rendelkezéseit a hatálybalépését követően indult és a megismételt eljárásokban kell alkalmazni. Az Ákr. végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseit hatálybalépésekor még el nem rendelt, és hatálybalépésekor folyamatban lévő végrehajtási eljárásokra is alkalmazni kell.

Az Ákr. hatálya főszabály szerint Magyarország területére tejed ki.

Ákr. II. FEJEZET ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEK

⁶⁰ Az Ákr. 2018. január 1-jén lép(ett) hatályba.

6.3. Alapvető rendelkezések

Az alapvető rendelkezések olyan általános eljárási szabályok, melyeket a közigazgatás rendtartás során főszabályként általános jelleggel, kötelezően kell alkalmazni. Az eltérő eljárási szabályokat az Ákr. kivételes szabályai tartalmazzák.

Az eljárási kötelezettség: a hatáskör és az illetékesség a hatósági eljárás ügymegosztás kérdéseire vonatkozó fogalmak. A hatóság az eljárási kötelezettségét - ezzel összefüggésben az alkalmazandó jogot, valamint hatáskörét és illetékességét az eljárás minden szakaszában hivatalból köteles vizsgálni.

6.3.1. Az eljárási kötelezettség

A hatóság a hatáskörébe tartozó ügyben illetékességi területén, valamint kijelölés alapján köteles eljárni. A hatóság a hatáskörébe tartozó ügyben az illetékességi területén, vagy kijelölés alapján köteles eljárni - ha a hatóság - a jogszerű hallgatás esetét kivéve - eljárási köteletségének az ügyintézési határidőn belül nem tesz eleget, a jogszabályban meghatározott felügyeleti szerve (a továbbiakban: felügyeleti szerv) az eljárás lefolytatására utasítja. Ha nincs felügyeleti szerv, vagy az nem intézkedik, az eljárás lefolytatására a közigazgatási perben eljáró bíróság (a továbbiakban: közigazgatási bíróság) kötelezi a hatóságot.

A hatóság számára a jogszabályban ráruházott hatáskör, jogkör gyakorlása nem lehetőség, hanem kötelezettség. Ez nem az eljárási törvényből, hanem a jogállamiság alapelveiből fakadó garanciális követelmény.

6.3.2. Illetékesség

Az illetékesség azt határozza meg, hogy az azonos hatáskörű szervek közül területileg melyik folytatja le az eljárást.

Ha jogszabály másként nem rendelkezik, az azonos hatáskörű hatóságok közül az jár el, amelynek illetékességi területén

- az ügy tárgyát képező ingatlan fekszik, ennek hiányában
- a tevékenységet gyakorolják vagy gyakorolni kívánják, ennek hiányában
- a jogellenes magatartást elkövették.

Ha nem állapítható meg az illetékes hatóság, a kérelmező ügyfél választása szerint lakóhelye vagy tartózkodási helye (a továbbiakban együtt: lakóhely), illetve székhelye, telephelye vagy fióktelepe (a továbbiakban együtt: székhely) szerint illetékes hatóság jár el.

Ha az ügyfél lakóhelye ismeretlen, vagy nem rendelkezik magyarországi lakóhellyel vagy értesítési címmel (a továbbiakban együtt: laccím), az illetékességet az ügyfél utolsó ismert hazai laccíme alapján kell megállapítani.

Ha a fentiekre foglaltakra figyelmem állapítható meg az illetékes hatóság - ha jogszabály másként nem rendelkezik -, az eljárásra az adott ügyfajtában a fővárosban eljárásra jogosult hatóság jár el, több azonos hatáskörű fővárosi hatóság esetén pedig az illetékességi vita szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Az ügyben illetékes hatóságok közül az jár el, amelynél az eljárás előbb indult meg (a továbbiakban: megelőzés).

A hatáskör és az illetékesség vizsgálata

A hatóság a hatáskörét és illetékességét az eljárás minden szakaszában hivatalból vizsgálja. Ha valamelyik hiányát észleli, és kétséget kizáróan megállapítható az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság, az ügyet átteszi, ennek hiányában a kérelmet visszautasítja, vagy az eljárást megszünteti.

Hatásköri és illetékességi vita

Ha ugyanabban az ügyben

- több hatóság állapította meg hatáskörét és illetékességét,
- több hatóság állapította meg hatáskörének és illetékességének hiányát, és emiatt az eljárás nem indulhat meg vagy nincs folyamatban, vagy
- több illetékes hatóság előtt indult az eljárás, és a megelőzés alapján nem lehet eldönteni, hogy melyik hatóság jogosult az eljárásra,
- az érdekelt hatóságok kötelesek egymás között azonnal, de legfeljebb három napon belül megkísérelni a vita eldöntését.

Az egyeztetést az a hatóság kezdeményezi, amelyiknél az eljárás később indult meg, amelyik hatáskörének és illetékességének hiányát később állapította meg, vagy amelyik hatóságnál az ügyfél az egyeztetés lefolytatása iránti kérelmét benyújtotta.

Ha az eljárás nem vezetett eredményre, az eljáró hatóságot

- illetékességi összeütközés esetén a legközelebbi közös felügyeleti szerv, ennek hiányában a vita eldöntését kérő hatóság működési területe szerint illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal öt napon belül,
- hatásköri összeütközés esetén a közigazgatási bíróságjelöli ki.

Eljárás az illetékességi területen kívül

A hatóság az illetékességi területén kívül is végezhet eljárási cselekményt, ennek keretében ideiglenes biztosítási intézkedést is hozhat.

Ha a hatóság illetékességi területén kívül kíván eljárási cselekményt végezni, erről az illetékes hatóságot előzetesen értesíti.

6.3.3. Nyelvhasználat

Az eljárás hivatalos nyelve

Magyarországon a közigazgatási hatósági eljárás hivatalos nyelve a magyar. Ez nem akadályozza a konzuli tisztviselő és a külpolitikáért felelős miniszter eljárása során más nyelv használatának. A települési, a területi és az országos nemzetiségi önkormányzat testülete határozatában meghatározhatja a hatáskörébe tartozó hatósági eljárás magyar nyelv melletti hivatalos nyelvét.

A nemzetiségi civil szervezet nevében eljáró személy, valamint az a természetes személy, aki a nemzetiségek jogairól szóló törvény hatálya alá tartozik, a hatóságnál használhatja nemzetiségi nyelvét. A nemzetiségi nyelven benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést a hatóság az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre lefordítja.

Ha a hatóság döntésének magyar és idegen nyelvű szövege között eltérés van, a magyar nyelvű szöveget kell hitelesnek tekinteni.

A hatósági igazolvány, hatósági bizonyítvány kiállítására és a hatósági nyilvántartásba történő bejegyzés módjára jogszabály eltérő nyelvhasználati szabályokat állapíthat meg.

Külföldiek nyelvhasználati joga

Ha a hatóság nem magyar állampolgár, a magyar nyelvet nem ismerő természetes személy ügyfél ügyében magyarországi tartózkodásának tartama alatt hivatalból indít azonnali eljárási cselekménnyel járó eljárást, vagy a természetes személy ügyfél azonnali jogvédelemért fordul a magyar hatósághoz, a hatóság gondoskodik arról, hogy az ügyfelet ne érje joghátrány a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt.

A magyar nyelvet nem ismerő ügyfél - a fordítási és tolmácsolási költség előlegezése és viselése mellett – a fentiekben nem írt - esetekben is kérheti, hogy a hatóság bírálja el az anyanyelven vagy valamely közvetítő nyelven megfogalmazott kérelmét.

6.3.4. Kizárás

A közigazgatási hatósági eljárásban az ügyek pártatlan, tárgyilagos előintézését a kizárás jogintézménye hivatott biztosítani.

A kizárási okok rendszere, a kizárás általános szabálya

Az Ákr. általános szabályként rögzíti, hogy az ügy elintézésében nem vehet részt az a személy, akitől nem várható el az ügy tárgyilagos megítélése. Ez az ügyintéző és a döntéshozó személyében rejlő szubjektív ok, amely mindenkor mérlegelés tárgya. Ettől elkülönítve tárgyalja azokat az eseteket, amelyekben a törvény objektíve – az érintett személy tudati viszonyulásától függetlenül – érdekeltnek tekintti az ügyintéző és a döntéshozó személyt, akik így a törvény erejénél fogva kizárás alá esnek. Meghatározza ugyanakkor azokat az ésszerű kivételeket is, amikor a kizárás érvényesítése azért nem indokolt, mert a döntéshozónak a

szervezeti rendszerben elfoglalt helye vagy az eljárásban hozható döntés jellege nem jár olyan érintettséggel, amely a döntéshozó bármilyen, az ügyre kiható elfogultságához vezetne.⁶¹

A kizárási okok

Az ügy elintézéséből kizárt az a személy, akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, továbbá az, aki az ügyben tanúvallomást tett, az ügyfél képviselőjeként vagy hatósági tanúként járt el, a szakértő, a szemletárgy birtokosa és a támogató.

Az ügy másodfokú elintézésében nem vehet részt az, aki az ügy elintézésében első fokon részt vett.

Az ügy elintézésében nem vehet részt az a hatóság, amelynek jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti. A hatóság nem válik kizárttá azért, mert a határozatban megállapított fizetési kötelezettség teljesítése az általa megjelölt számlára történik.

A jegyző nem vehet részt annak az ügynek az elintézésében, amelyben az illetékességi területének az önkormányzata, annak szerve vagy a polgármester

- az eljárásban hozott határozattal jogosulttá vagy kötelezetté válhat, vagy az eljárás tárgyával összefüggő kötelezettséget vállal, vagy
- ellenérdekű ügyfél.

Az ügy elintézésében nem vehet részt az a hatóság, amelynek vezetőjével szemben kizárási ok merül fel.

Döntés a kizárásról, és az eljáró ügyintéző vagy hatóság kijelölése

Az ügyintéző a kizárási ok észlelését követően bejelenti a hatóság vezetőjének a kizárási ok fennállását. A kizárási okot az ügyfél is bejelentheti. A kizárási tárgyában a hatóság vezetője dönt, szükség esetén más ügyintézőt jelöl ki, és arról is dönt, hogy meg kell-e ismételni azokat az eljárási cselekményeket, amelyekben a kizárt ügyintéző járt el. Ha a kizárási okot az ügyfél jelentette be, a kizárásról a hatóság végzésben dönt, és azt az ügyféllel is közli.

Ha az ügyfél nyilvánvalóan alaptalanul tesz kizárási irányuló bejelentést, vagy ugyanabban az eljárásban ugyanazon ügyintéző ellen ismételt alaptalan bejelentést tesz, őt a kizárást megtagadó végzésben eljárási bírsággal lehet sújtani.

Ha a kizárási ok a hatáskör gyakorlójával vagy a hatósággal szemben merül fel, az ügyben - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - a felügyeleti szerv vezetője által kijelölt másik azonos hatáskörű hatóság jár el.

Ha nincs kijelölhető másik, azonos hatáskörű hatóság, vagy a hatóságnak nincs felügyeleti szerve, az a hatóság jár el, amelyikkel szemben kizárási ok áll fenn.

A hatóság a fentiekről az ügyfelet és a felügyeleti szervet értesíti.

⁶¹ <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 66p.

Az ügyben eljáró testület tagjával és vezetőjével, továbbá az eljáró hatóság kiadmányozási jogkörrel rendelkező vezetőjével szemben a kizárás szabályait megfelelően alkalmazni kell azzal, hogy ha a hatóságnál nincs másik kiadmányozási jogkörrel rendelkező vagy azzal felruházható személy, a hatáskör gyakorlója jár el.

Önkormányzati hatósági ügyben a kizárásra vonatkozó döntésre a törvényben meghatározott, személyes érintettséggel kapcsolatos eljárás az irányadó.

6.3.5. Megkeresés

A megkeresés szabályai

A hatóság - legalább ötnapos határidő tűzésével - más szervet vagy személyt kereshet meg, ha

- az ügyben a megkereső hatóság illetékességi területén kívül kell eljárási cselekményt végezni, vagy
- az eljárás során szükséges adattal vagy irattal más rendelkezik.

A megkeresett szerv a megkeresés teljesítését megtagadja, ha az nem tartozik a hatáskörébe, vagy arra nem illetékes.

6.3.6. A kapcsolattartás általános szabályai

A hatóság írásban, az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló törvényben (a továbbiakban: Eüsztv.) meghatározott elektronikus úton (a továbbiakban együtt: írásban), vagy személyesen, írásbelinek nem minősülő elektronikus úton (a továbbiakban együtt: szóban) tart kapcsolatot az ügyféllel és az eljárásban résztvevőkkel.

Ha törvény másként nem rendelkezik, a kapcsolattartás formáját a hatóság tájékoztatása alapján az ügyfél választja meg. Az ügyfél a választott kapcsolattartási módról más - a hatóságnál rendelkezésre álló - módra áttérhet.

Életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet esetén a hatóság választja meg a kapcsolattartás módját.

6.3.7. Adatkezelés

Az adatkezelés szabályai

A hatóság jogosult az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője természetes személyazonosító adatainak és az ügyfajta szabályozó törvényben meghatározott személyes adatok, továbbá - ha törvény másként nem rendelkezik - a tényállás tisztázásához elengedhetetlenül szükséges más személyes adatok megismerésére és kezelésére. A kérelemre induló eljárásban vélelmezni kell, hogy a kérelmező ügyfél a tényállás tisztázásához szükséges személyes adatok - ideértve a különleges adatokat is - kezeléséhez hozzájárulást adott.

A hatóság gondoskodik arról, hogy a törvény által védett titok (a továbbiakban: védett adat) ne kerüljön nyilvánosságra, ne juthasson illetéktelen személy tudomására, és a személyes adatok védelme biztosított legyen.

A hatóság az eljárása során annak lefolytatásához - jogszabályban meghatározott módon és körben - megismerheti azokat a védett adatokat, amelyek eljárásával összefüggnek, illetve amelyek kezelése az eljárás eredményes lefolytatása érdekében szükséges.

Az adatok zárt kezelése

Indokolt esetben a hatóság kérelemre vagy hivatalból elrendeli az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője természetes személyazonosító adatainak és lakcímének zárt kezelését, ha az eljárásban való közreműködése miatt súlyosan hátrányos következmény érheti. A végzést a kérelmet előterjesztővel kell közölni.

A szakértő a fentiek szerint az igazságügyi szakértői névjegyzék nyilvános adatainak kívüli természetes személyazonosító adatai és lakcíme zárt kezelését kérheti.

A természetes személyazonosító adatokat és a lakcímet a hatóság az ügy iratai között elkülönítve, zártan kezeli és biztosítja, hogy a zártan kezelt adatok az eljárási cselekmények során ne váljanak megismerhetővé.

6.3.8. A kiskorú, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, valamint a fogyatékossgal élő személy eljárási védelme

Általános szabályok

A kiskorút, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorút, valamint a fogyatékossgal élő személyt a közigazgatási hatósági eljárásban fokozott védelem illeti meg, ezért

- tárgyaláson történő meghallgatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha az eljárásban részt vevő más személyek jelenlétében történő meghallgatása az érdekeit nem sérti,
- lehetőség szerint lakóhelyén kell meghallgatni,
- akkor hívható fel személyes nyilatkozattételre és akkor hallgatható meg tanúként, ha ezt állapota megengedi, és személyes nyilatkozata vagy tanúvallomása más módon nem pótolható, valamint
- az egyenlő esélyű hozzáférést számára biztosítani kell.

Az, aki nem cselekvőképes, nyilatkozattételre csak akkor hívható fel, illetve tanúként akkor hallgatható meg, ha nyilatkozatot, illetve tanúvallomást kíván tenni, és a törvényes képviselője vagy - érdekellentét esetén - eseti gondnoka vagy eseti gyámja (a továbbiakban együtt: eseti gondnok) ehhez hozzájárul. A szóbeli nyilatkozat, illetve a tanúvallomás megtételére csak a törvényes képviselő vagy az eseti gondnok jelenlétében kerülhet sor, az írásbeli nyilatkozathoz a törvényes képviselő vagy az eseti gondnok aláírása szükséges. A cselekvőképtelen tanú

meghallgatása esetén a hatóság mellőzi a hamis tanúzás következményeire való figyelmeztetést.

Ha az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője hallássérült, kérésére jelnyelvi tolmács közreműködésével kell meghallgatni, vagy a meghallgatás helyett a jelen lévő hallássérült írásban is nyilatkozatot tehet. Ha az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője siketvak, kérésére jelnyelvi tolmács közreműködésével kell meghallgatni. Ha a jelen lévő ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője beszéd fogyatékos, kérésére a meghallgatás helyett írásban tehet nyilatkozatot.

Az adatok zárt kezelésére és az iratbetekintési jog korlátozására vonatkozó különös szabályok

A hatóság a kiskorú, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú ügyfél, tanú, szemletárgy-birtokos vagy megfigyelt személy védelme érdekében erre irányuló kérelem nélkül is dönthet az érintett személy adatainak zárt kezeléséről és az iratbetekintési jog korlátozásáról. Az erről szóló végzést a törvényes képviselővel is közölni kell.

Az idézésre vonatkozó különös szabályok

Ha az idézett személy korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképességében részlegesen korlátozott, a hatóság a törvényes képviselőjét értesíti. Ha az idézett személy cselekvőképtelen, a hatóság törvényes képviselője útján idézi. A törvényes képviselő gondoskodik az idézett személy megjelenéséről.

6.3.9. A támogató

A cselekvőképességet nem érintő támogatott döntéshozatal elősegítése érdekében a gyámhatóság által kirendelt, a Polgári Törvénykönyvről szóló törvény (a továbbiakban: Ptk.) szerinti támogató

- a támogatott személlyel egyidejűleg az eljárás során valamennyi eljárási cselekménynél - ideértve a nyilvánosság kizárásával megtartott tárgyalást is - jelen lehet, távolléte azonban az eljárási cselekmény teljesítésének, valamint az eljárás folytatásának nem akadálya,
- a nyilatkozat, adatszolgáltatás megtételének elősegítése érdekében a támogatott személlyel - az eljárási cselekmény rendjét meg nem zavaró módon - egyeztetet.

6.3.10. Betekintés az eljárás irataiba

Az iratbetekintési jog

Az ügyfél az eljárás bármely szakaszában és annak befejezését követően is betekinthez az eljárás során keletkezett iratba.

A tanú a vallomását tartalmazó iratba, a szemletárgy birtokosa a szemléről készített iratba tekinthet be.

Harmadik személy akkor tekinthet be a személyes adatot vagy védett adatot tartalmazó iratba, ha igazolja, hogy az adat megismerése joga érvényesítéséhez, illetve jogszabályon, bírósági vagy hatósági határozaton alapuló kötelezettsége teljesítéséhez szükséges.

Az iratbetekintés során az arra jogosult másolatot, kivonatot készíthet vagy - kormányrendeletben meghatározott költségtérítés ellenében - másolatot kérhet, amelyet a hatóság kérelemre hitelesít.

Ha törvény a döntés nyilvánosságát nem korlátozza vagy nem zárja ki, az eljárás befejezését követően a személyes adatot és védett adatot nem tartalmazó véglegessé vált határozatot, valamint az elsőfokú határozatot megsemmisítő és az elsőfokú határozatot hozó hatóságot új eljárásra utasító végzést bárki korlátozás nélkül megismerheti.

Az iratbetekintési jog korlátai

Nem lehet betekinteni a döntés tervezetébe. Nem ismerhető meg az olyan irat vagy az irat olyan része, amelyből következtetés vonható le valamely védett adatra vagy olyan személyes adatra, amely megismerésének törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn, kivéve, ha az adat - ide nem értve a minősített adatot - megismerésének hiánya megakadályozná az iratbetekintésre jogosultat az e törvényben biztosított jogai gyakorlásában.

A hatóság a kérelem alapján az iratbetekintést biztosítja - az eljárás befejezését követően is -, vagy azt végzésben elutasítja.

Ákr. III. FEJEZET: A KÉRELEMRE INDULÓ HATÓSÁGI ELJÁRÁS

6.4. A kérelemre induló hatósági eljárás

Az Ákr. a hivatalból, illetve a kérelemre induló közigazgatási ügyeket különbözteti meg. Az Ákr. a kérelemre induló ügyek szabályozását teszi elsődlegessé, és a hivatalból induló eljárásokra vonatkozó eltéréseket külön fejezetben állapítja meg.

6.4.1. A kérelem

A kérelem az ügyfél olyan nyilatkozata, amellyel hatósági eljárás lefolytatását, illetve a hatóság döntését kéri jogának vagy jogos érdekének érvényesítése érdekében. Ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik, a kérelmet a hatósághoz írásban vagy személyesen lehet előterjeszteni. Az ügyfél kérelmével a tárgyában hozott döntés véglegessé válásáig rendelkezhet.

Ezeket a rendelkezéseket az eljárás megindítására irányuló kérelmen kívüli egyéb, az eljárás valamennyi résztvevőjének az eljárással összefüggő kérelmeire is megfelelően alkalmazni kell.

A kérelem tartalma

Ha jogszabály további követelményt nem állapít meg, a kérelem tartalmazza az ügyfél és képviselője azonosításához szükséges adatokat és elérhetőségét. Nem kérhető az ügyféltől szakhatósági állásfoglalás vagy előzetes szakhatósági állásfoglalás csatolása, és az ügyfél azonosításához szükséges adatok kivételével olyan adat, amely nyilvános, vagy amelyet a jogszabállyal rendszeresített közhiteles nyilvántartásnak tartalmaznia kell.

A kérelem előterjesztése

A kérelem az illetékes hatóságnál vagy - ha azt törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki - a kormányablaknál terjeszthető elő. Az eljárás a kérelemnek az eljáró hatósághoz történő megérkezését követő napon indul.

A kérelem elbírálása

A kérelmet tartalma szerint kell elbírálni akkor is, ha az nem egyezik az ügyfél által használt elnevezéssel.⁶²

6.5. Sommás eljárás és teljes eljárás

Az eljárás fajtái

Az Ákr. meghatározza az eljárás fajtáit, megkülönböztetve a sommás és a teljes eljárást, valamint a sommás eljárás kvázi speciális módozatát, az automatikus döntéshozatali eljárást. Az automatikus döntéshozatali eljárás és a sommás eljárás alapvetően az egyszerű megítélésű ügyekben alkalmazható, feszes eljárási forma, amely az ügy gyors lezárását teszi lehetővé, ha annak feltételei adottak, míg a teljes eljárás a klasszikus közigazgatási eljárási forma, amelyben minden eljárási részcselekmény elvégezhető lehet.

Automatikus döntéshozatali eljárás akkor alkalmazható, ha a döntés mérlegelést nem igényel, nincs ellenérdekű ügyfél, minden – a döntéshez szükséges – adat rendelkezésre áll, és azt törvény vagy kormányrendelet lehetővé teszi.⁶³

A kérelem automatikus döntéshozatali eljárásban, sommás vagy teljes eljárásban bírálható el. Törvény egyes ügyekben kizárhatja a sommás eljárás alkalmazását.

⁶² <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 33p.

⁶³ <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 71-74p.

6.5.1. Automatikus döntéshozatal

Automatikus döntéshozatalnak van helye, ha

- azt törvény vagy kormányrendelet megengedi,
- a hatóság részére a kérelem benyújtásakor minden adat rendelkezésére áll,
- a döntés meghozatala mérlegelést nem igényel, és
- nincs ellenérdekű ügyfél.

6.5.2. A sommás eljárás

Sommás eljárásnak van helye, ha

- a hiánytalanul előterjesztett kérelem és mellékletei, valamint a hatóság rendelkezésére álló adatok alapján a tényállás tisztázott és
- nincs ellenérdekű ügyfél.

Ha a hatóság megállapítja, hogy a meghatározott bármely feltétel nem áll fenn, a sommás eljárás szabályait mellőzi, és függő hatályú döntést vagy az Ákr. 43. § (7) vagy (13) bekezdésében meghatározott valamely döntést hoz.

6.5.3. A teljes eljárás

Ha az ügyfél erre irányuló felhívás nélkül terjeszt elő új bizonyítékot, vagy tesz bizonyítási indítványt, ezt a hatóság az ügy teljes eljárásban való lefolytatása iránti kérelemnek tekinti, és a kérelmet teljes eljárásban bírálja el.

Kérelem teljes eljárásban való elbírálása

Az automatikus döntéshozatali eljárásban és a sommás eljárásban hozott döntés közlését követő öt napon belül az ügyfél kérheti, hogy a hatóság a kérelmét ismételten, teljes eljárásban bírálja el.

6.5.4. Függő hatályú döntés

A hatóság az eljárás megindításától számított nyolc napon belül függő hatályú döntést⁶⁴ hoz.

⁶⁴ A közigazgatási bürokráciacsökkentéssel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2015. évi CLXXXVI. törvény vezette be a függő hatályú döntés jogintézményét, az Ákr. fokozatosságot teremt azzal, hogy a függő hatályú döntés alkalmazásának mellőzése, vagy annak kizártsága esetén az ügyintézési határidő túllépésére vonatkozó szabályok lépnek érvénybe, az eljárás tehát a következő három szintből áll:

- főszabály szerint minden eljárás sommás eljárásként vagy automatikus döntéshozatali eljárásként indul,
- amennyiben az eljárást nem lehet sommás eljárásban lefolytatni, a hatóság függő hatályú döntést hoz, és
- a függő hatályú döntés kizártsága esetén teljes eljárás lefolytatására kerül sor annak jogkövetkezményeivel, amely során nyolc napon belül meg kell hozni a teljes eljárást megalapozó, kikényszerítő döntéseket.

A függő hatályú döntésben a hatóság rendelkezik arról, hogy

- 1) az eljárás lefolytatásáért fizetendő illetéknek vagy az illetékekről szóló törvény szerinti közigazgatási hatósági eljárásokért, vagy igazgatási jellegű szolgáltatások igénybevételért fizetett igazgatási szolgáltatási díjnak (a továbbiakban: díj) megfelelő összeget, ennek hiányában tízezer forintot a hatóság köteles a kérelmező ügyfél részére megfizetni,
- 2) a kérelmező ügyfél mentesül az eljárási költségek megfizetése alól,
- 3) a kérelmezett jog gyakorlása az ügyfelet megilleti.

A 3) pontban írt rendelkezést nem kell alkalmazni

- 1) a hatósági bizonyítvány kiállítására,
- 2) a hatósági igazolvány kiállítására,
- 3) a hatósági nyilvántartásba való bejegyzésre, törlésre és módosításra,
- 4) azon eljárásokban, ahol az ügy érdemében a hatóság mérlegelésétől vagy a tényállás tisztázásától függő összeget kell meghatározni,
- 5) ha az ügyben jogszabály hatósági szerződés kötését teszi lehetővé vagy írja elő, valamint
- 6) ha törvény ekként rendelkezik.

A függő hatályú döntéshez akkor kapcsolódnak joghatások, ha az ügyintézési határidő elteltével a hatóság a hatósági ügy érdemében nem döntött és az eljárást nem szüntette meg. A felfüggesztést elrendelő vagy szünetelést megállapító döntést megelőzően hozott függő hatályú döntéshez joghatás nem kapcsolódik.

Az eljárás szünetelése, felfüggesztése vagy függőben tartása esetén az eljáró hatóság - a (7) bekezdés megfelelő alkalmazásával - legkésőbb a szünetelés, felfüggesztés vagy függőben tartás időtartamának végét követő nyolcadik napon függő hatályú döntést hoz, amelyben rendelkezik az eljárás folytatásáról és a (4) bekezdés szerinti, a szünetelés, felfüggesztés vagy függőben tartás időtartamának figyelmen kívül hagyásával számított időpontról.

Az Ákr. 43.§ (1) bekezdésben meghatározott függő hatályú döntést mellőzi a hatóság, ha az eljárás megindításától számított nyolc napon belül

- 1) a kérelmet visszautasítja,
- 2) az eljárást megszünteti,
- 3) érdemben dönt,
- 4) az eljárást felfüggeszti vagy a beadvány elintézését függőben tartja, vagy
- 5) az eljárás szünetel.

Nincs helye függő hatályú döntés meghozatalának

1) ha a döntés

- aa) - központi hivatal kivételével - központi államigazgatási szerv, vagy
- ab) a Magyar Nemzeti Bank hatáskörébe tartozik,

2) ha az ügy tárgya honvédelmi és katonai, továbbá nemzetbiztonsági célú építmény.

A függő hatályú döntés véglegessé válásáról a hatóság értesíti a felügyeleti szervét, valamint akikkel a döntést közölte, és intézkedik az Ákr. (2) bekezdés a) pontja szerinti összeg megfizetése, valamint a kérelmező által az eljárásért, valamint a szakhatósági eljárásért megfizetett illeték vagy díj, továbbá az általa előlegezett eljárási költség visszatérítése iránt.

A szakhatóság és a megkeresett szerv a (10) bekezdésben foglalt esetben a véglegessé válásról szóló értesítésétől számított öt napon belül intézkedik az eljárására tekintettel felmerült és a kérelmező ügyfelet terhelő illeték vagy díj, továbbá az eljárására tekintettel felmerült és a kérelmező ügyfelet terhelő eljárási költség eljáró hatóságnak történő megfizetéséről.

A függő hatályú határozattal szembeni jogorvoslati és döntés-felülvizsgálati eljárásban vizsgálni kell, hogy a kérelmezett jogosultság gyakorlásának feltételei - ide nem értve e § rendelkezéseit - fennállnak-e.

Ha a döntés meghozatalának nincs helye, a hatóság az ügyet teljes eljárásban intézi el. A hatóság - szükség esetén - szakhatóságot keres meg, a tényállás tisztázásához szükséges előre látható eljárási cselekményekről, hiánypótlásra hív fel, továbbá tájékoztatást ad a határidő túllépésének jogkövetkezményeiről.

6.6. Hiánypótlás

Hiánypótlást kell alkalmazni, ha a kérelem a jogszabályban foglalt követelményeknek

- nem felel meg, vagy
- megfelel, de a tényállás tisztázása során felmerült új adatra tekintettel az szükséges,

az eljáró hatóság határidő megjelölésével, a mulasztás jogkövetkezményeire történő figyelmeztetés mellett - ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik - egy ízben hiánypótlásra hívja fel a kérelmezőt.

6.7. A kapcsolódó eljárás

A kapcsolódó eljárás a hatóságok együttműködésének újfajta, nevesített módja, amely egyes, egymásra épülő ügyek sorozatában az ügyfelek jobb kiszolgálását, tehermentesítését szolgálja a hatóságok tevékenységének jobb összehangolásával, és az ügyfél személyes közreműködésének mellőzésével. A kapcsolódó eljárási forma azokban az eljárásokban lehet előnyös, amelyekben az ügyfél végső célja (pl. külföldről behozott gépjármű forgalomba

helyezése, születéssel kapcsolatos iratok beszerzése és szociális támogatások elnyerése) több, egymásra épülő eljárás lefolytatását is szükségessé teszi.⁶⁵

Ha a hatóság döntése valamely más hatósági eljárásban (a továbbiakban: kapcsolódó eljárás) meghozható döntésnek feltétele, a hatóság tájékoztatja az ügyfelet, hogy a kapcsolódó eljárásban eljáró hatósághoz benyújtandó kérelmet nála is előterjesztheti.

Ha az ügyfél a tájékoztatás alapján kéri a hatóság a döntését, a nála előterjesztett kérelmet és a birtokában lévő, a kapcsolódó eljáráshoz szükséges bizonyítékokat továbbítja a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóságnak. A kapcsolódó eljárásban eljáró hatóság a döntését a hatóság útján közli az ügyféllel.

A hatóság a kapcsolódó eljárás szabályai szerint jár el akkor is, ha a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóság döntése további kapcsolódó eljárás lefolytatásához szükséges. Ilyenkor a hatóság az ügyfelet valamennyi kapcsolódó eljárásról tájékoztatja.

Ha az ügyfél a kapcsolódó eljárás iránti kérelmet anélkül nyújtja be, hogy az abban hozandó döntés feltételét képező eljárás (a továbbiakban: megelőző eljárás) iránti kérelmét benyújtotta volna, a kérelmet a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóság átteszi a megelőző eljárásban eljáró hatósághoz.

Ha jogszabály nem zárja ki, vagy az ügyfél eltérően nem nyilatkozik, úgy kell tekinteni, hogy a kapcsolódó eljárás iránti kérelme a megelőző eljárás lefolytatására is irányul.

A megelőző eljárásban eljáró hatóság a véglegessé vált döntését megküldi a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóságnak.

Ha a kapcsolódó eljárás iránti kérelem benyújtásának időpontjához a jogszabály jogkövetkezményt fűz, e tekintetben a kérelemhez az Ákr. § (4) bekezdés szerinti benyújtásának időpontját kell figyelembe venni azzal, hogy a kapcsolódó eljárás a megelőző eljárásban hozott, véglegessé vált döntésnek a kapcsolódó eljárásban eljáró hatósághoz történő megérkezését követő napon indul.

6.8. A kérelem visszautasítása

A kérelem visszautasítása az eljárás lefolytatásának akadálya. A kérelem visszautasításának két fő esetét szabályozza az Ákr.

A hatóság a kérelmet visszautasítja, ha

- az eljárás megindításának jogszabályban meghatározott feltétele hiányzik, és e törvény ahhoz más jogkövetkezményt nem fűz, vagy
- az ugyanazon jog érvényesítésére irányuló kérelmet a bíróság vagy a hatóság érdemben már elbírálta, és a kérelem tartalma, valamint az irányadó jogi szabályozás nem változott.

⁶⁵ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 73-76 p.

A hatóság a kérelmet visszautasíthatja, ha azt nem az előírt formában terjesztették elő. Ha a kérelmező a kérelmét öt napon belül az előírt formában ismételten előterjeszti, a hatóság az eljárást teljes eljárásban folytatja le, azzal, hogy a kérelmet az eredeti benyújtáskor előterjesztettnak kell tekinteni, de az ügyintézési határidőt az ismételt benyújtást követő naptól kell számítani.

Ha az ügyfél a formakényszert figyelmen kívül hagyva ismételten terjeszti elő kérelmét, és a jogszabály határidőt vagy határnapot állapít meg, a kérelem előterjesztése szempontjából a határidő és a határnap megtartottnak tekintendő.

Az ismételt benyújtás a visszautasító döntés elleni jogorvoslatról való lemondásnak, illetve visszavonásának minősül.

6.9. Az eljárás megszüntetése

A hatóság az eljárást megszünteti, ha

- 1) a kérelem visszautasításának lett volna helye, annak oka azonban az eljárás megindítását követően jutott a hatóság tudomására,
- 2) a kérelmező ügyfél a hatóság felhívására nem nyilatkozik, és ennek hiányában a kérelem nem bírálható el, és az eljárást hivatalból nem folytatja,
- 3) az eljárás okafogyottá vált,
- 4) az ügyfél nem tesz eleget eljárási költség előlegezési kötelezettségének,
- 5) az eljárás kérelemre indult, és valamennyi kérelmező ügyfél kérelmét visszavonta, illetve ahhoz az ellenérdekű ügyfelek hozzájárultak, és az eljárás hivatalból nem folytatható,
- 6) a hatóság megállapítja, hogy az ügyben más hatóság már eljár, vagy más hatóság kijelölésére került sor, vagy
- 7) az ügy érdemi eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ (a továbbiakban: előkérdés), amely bíróság vagy más szerv hatáskörébe tartozik, és az ügyfél a hatóságnak az eljárás megindítására vonatkozó felhívásának nem tesz eleget.

Az 6) pont szerinti esetben a hatóság szükség esetén a döntést visszavonja, és erről szóló döntését a korábban eljár, vagy kijelölt hatósággal is közli.

6.10. Az eljárás felfüggesztése

Az Ákr. újraszabályozta az eljárás felfüggesztésének intézményét. Az eljárás felfüggesztésétől –hasonlóan a polgári perrendtartáshoz –megkülönbözteti a szünetelés jogintézményét.⁶⁶

⁶⁶ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 76-77 p.

A hatóság felfüggeszti az eljárást, ha

- az előkérdés bíróság hatáskörébe tartozik, vagy
- az ügyben külföldi szervet kell megkeresni.

Törvény lehetővé teheti az eljárás felfüggesztését, ha az előkérdés más szerv hatáskörébe tartozik, vagy ugyanannak a hatóságnak az adott ügygel szorosan összefüggő más hatósági döntése nélkül megalapozottan nem dönthető el.

Ha a bíróság vagy más szerv előtti eljárás megindítására az ügyfél jogosult, erre őt a hatóság megfelelő határidő tűzése mellett felhívja.

6.11. Az eljárás szünetelése

Az eljárás szünetel, ha azt - jogszabály kizáró rendelkezésének hiányában - az ügyfél kéri, több ügyfél esetén az ügyfelek együttesen kérik. Az eljárást bármelyik ügyfél kérelmére folytatni kell. Hat hónapi szünetelés után a csak kérelemre folytatható eljárás megszűnik. A megszűnés kényéről a hatóság értesíti azokat, akikkel a határozatot közölné.

6.12. Az ügyintézési határidő és a határidő számítása

6.12.1. Az ügyintézési határidő

Ha törvény eltérően nem rendelkezik, az ügyintézési határidő az eljárás megindulásának napján kezdődik. Az ügyintézési határidő:⁶⁷

- automatikus döntéshozatal esetén huszonnégy óra,
- sommás eljárásban nyolc nap,
- teljes eljárásban hatvan nap.

A teljes eljárásban hatvan nap ügyintézési határidőnél hosszabb határidőt törvény, rövidebb határidőt jogszabály állapíthat meg. Az ügyintézési határidőn belül a döntés közlése iránt is intézkedni kell. Az ügyintézési határidőbe nem számít be

- az eljárás felfüggesztésének, szünetelésének és
- ha függő hatályú döntés meghozatalának nincs helye - az ügyfél mulasztásának vagy késedelmének időtartama.

Ha törvény vagy kormányrendelet valamely eljárási cselekmény teljesítésének határidejéről nem rendelkezik, a hatóság, az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője azonnal, de legkésőbb nyolc napon belül gondoskodik arról, hogy az eljárási cselekményt teljesítse, vagy a végzést

⁶⁷ Az Ákr. a kérelemre induló eljárásra irányadó határidő-szabályait határozza meg, szakítva az általános ügyintézési határidő fogalmával. MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 77-78 p.

meghozza. Ha a hatóság testületi szerv, a hatáskörébe tartozó ügyben az ügyintézési határidőn belül, vagy ha ez nem lehetséges, a határidő letelte utáni első testületi ülésen határoz.

Az ügyet soron kívül kell elintézni, ha

- a kiskorú ügyfél érdekeinek veszélyeztetettsége indokolja,
- életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet elhárítása indokolja,
- a hatóság ideiglenes biztosítási intézkedést rendelt el, vagy
- a közbiztonság, a közrend vagy a nemzetbiztonság érdekében egyébként szükséges.

Ha a határidőből kevesebb mint tizenöt nap van hátra, a további eljárási cselekményeket soron kívül kell elvégezni.

6.12.2. A határidő túllépése

Az Ákr. az ügyintézési határidő túllépését a hatóság illeték és díj visszafizetési kötelezettségével szankcionálja, illetve mentesíti az ügyfelet az eljárási költségek megfizetése alól.⁶⁸

Ha a hatóság

- határidőben nem hoz függő hatályú döntést,
- az ügyintézési határidőt túllépi - és függő hatályú döntés meghozatalának nem volt helye -,vagy
- az automatikus döntéshozatal vagy a sommás eljárás szabályait indokolatlanul mellőzi,
- az eljárás lefolytatásáért illetéknek vagy díjnak megfelelő összeget, ennek hiányában tízezer forintot megfizet a kérelmező ügyfélnek, aki mentesül az eljárási költségek megfizetése alól is.

6.12.3. A határidő számítása

Az Ákr. a határidőket órákban, napokban, hónapokban, években határozza meg. A határidő jogintézménye anyagi jogi határidő.⁶⁹

A napokban megállapított határidőbe nem számít bele a határidő kezdetére okot adó cselekmény vagy körülmény bekövetkezésének, a közlésnek, a kézbesítésnek, a hirdetmény kifüggesztésének és levételének, valamint a közhírré tétel napja.

⁶⁸ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 80 p.

⁶⁹ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 77-78 p.

A hónapokban vagy években megállapított határidő azon a napon jár le, amely számánál fogva megfelel a kezdőnapnak, ha pedig ez a nap a lejárat hónapjában hiányzik, a hónap utolsó napján.

Az órákban megállapított határidő az okot adó cselekményt követő óra első percében kezdődik.

Ha a határidő utolsó napja olyan nap, amelyen a hatóságnál a munka szünetel, a határidő - az ügyintézési határidő kivételével - a következő munkanapon jár le.

A postán küldött beadvány és megkeresés előterjesztési ideje a postára adás napja. A határozott naphoz kötött jogszerzés a nap kezdetén következik be. A határidő elmulasztása vagy a késedelem jogkövetkezménye a határidő utolsó napjának elteltével áll be.

A határidőt kétség esetén megtartottnak kell tekinteni.

6.13. Igazolási kérelem

6.13.1. Az igazolási kérelem előterjesztése

A közigazgatási ügyekben határidők elmulasztása nem minden esetben róható fel a kötelezettségét nem teljesítőnek. Az önhibán kívül bekövetkezett mulasztáshoz fűződő hátrányos következmények alóli mentesítés jogkövetkezménye az az igazolási kérelem.

Aki az eljárás során valamely határnapot, határidőt önhibáján kívül elmulasztott, igazolási kérelmet terjeszthet elő. Az igazolási kérelemről az a hatóság dönt, amelynek eljárása során a mulasztás történt. A jogorvoslatra megállapított határidő elmulasztásával kapcsolatos igazolási kérelmet a jogorvoslati kérelmet elbíráló szerv bírálja el. Az igazolási kérelmet a mulasztásról való tudomásszerzést vagy az akadály megszűnését követően, de legkésőbb az elmulasztott határnaptól vagy a határidő utolsó napjától számított, az igazolni kívánt eljárási cselekményre előírt határidővel megegyező időtartamon, de legfeljebb negyvenöt napon belül lehet előterjeszteni.

A határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelemmel egyidejűleg pótolni kell az elmulasztott cselekményt is, ha ennek feltételei fennállnak.

Az igazolási kérelem előterjesztése és a kérelem alapján megismételt eljárási cselekmény határidejének elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.

6.13.2. Az igazolási kérelem elfogadásának joghatása

Ha a hatóság az igazolási kérelemnek helyt ad, az elmulasztott határnapot vagy határidőt megtartottnak tekinti, ezért ha szükséges, a döntését módosítja vagy visszavonja, illetve egyes eljárási cselekményeket megismétel.

6.14. A szakhatóság közreműködése

6.14.1. A szakhatósági eljárás

Törvény vagy a szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság számára előírhatja, hogy az ott meghatározott szakkérdésben és határidőben más hatóság (a továbbiakban: szakhatóság) kötelező állásfoglalását kell beszereznie.

Ha az Ákr. eltérően nem rendelkezik, a szakhatóságra a hatóságra, a szakhatóság állásfoglalására a döntésre vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell. Az ügyintézési határidőre vonatkozó rendelkezéseket csak az előzetes szakhatósági állásfoglalás esetén kell alkalmazni.

Nem kell a szakhatóságot megkeresni, ha a kérelmet vissza kell utasítani.

A szakhatóság döntése az eljárást befejező döntés elleni jogorvoslat keretében támadható meg. A hatóság és a szakhatóság, valamint a szakhatóságok egymás között a kérelem teljesítésére vonatkozó feltételeket egyeztetés útján állapítják meg.

6.14.2. A szakhatósági állásfoglalás

Ha a szakhatóság utóbb észleli, hogy állásfoglalása jogszabályt sért, állásfoglalását a hatóság határozatának vagy eljárást megszüntető végzésének véglegessé válásáig egy ízben módosíthatja. A szakhatóság mellőzése esetén az erről való tudomásszerzést követően egyeztet a hatósággal, ennek eredményéhez képest adja ki állásfoglalását. A szakhatóság az állásfoglalását a hatóság felügyeleti szervével is közli.

6.14.3. Az előzetes szakhatósági állásfoglalás

Ha törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki, az ügyfélnek az eljárás megindítása előtt benyújtott kérelmére a szakhatóság a szakhatósági állásfoglalásra vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával előzetes szakhatósági állásfoglalást ad ki. A kérelemhez egy évnél nem régebbi előzetes szakhatósági állásfoglalás csatolható be, ha törvény vagy kormányrendelet más időtartamot nem állapít meg. A hatóság a kérelemmel benyújtott előzetes szakhatósági állásfoglalást szakhatósági állásfoglalásként használja fel.

6.15. Idézés

6.15.1. Az idézés általános szabályai

Azt, akinek személyes meghallgatása az eljárás során szükséges, a hatóság kötelezi, hogy a megjelölt helyen és időpontban jelenjen meg. Ha az idézett személy kora, egészségi állapota

vagy más méltányolható ok miatt a hatóság előtt nem képes megjelenni, az idézett személyt a tartózkodási helyén is meg lehet hallgatni.

Az idézést - ha az ügy körülményeiből más nem következik - úgy kell közölni, hogy arról az idézett a meghallgatást megelőzően legalább öt nappal értesüljön.

Az idézésben meg kell jelölni, hogy a hatóság az idézett személyt milyen ügyben és milyen minőségben kívánja meghallgatni. Az idézett személyt figyelmeztetni kell a megjelenés elmulasztásának következményeire.

6.15.2. Az idézés helye

A hatóság az illetékességi területén lakóhellyel nem rendelkező személyt vagy székhellyel nem rendelkező szervezet törvényes képviselőjét akkor idézheti a székhelyére, ha

- 1) ezt jogszabály írja elő,
- 2) az idézés célja a tárgyaláson, egyeztetésen való részvétel,
- 3) a megkeresés útján történő meghallgatás csorbítaná bármely ügyfél eljárási jogait,
- 4) az idézni kívánt személy lakóhelyén nem működik olyan hatóság, amely megfelelő szakismeretek birtokában tudná elvégezni a szükséges eljárási cselekményt, vagy
- 5) azt az idézett személy kéri.

A fővárosban működő hatóság a főváros egész területéről idézhet.

6.15.3. Az idézett személy megjelenési kötelezettsége

Ha az idézett személy

- a szabályszerű idézésnek nem tesz eleget, vagy meghallgatása előtt az eljárás helyéről engedély nélkül eltávozik, és távolmaradását előzetesen alapos okkal nem menti ki, vagy utólag megfelelően nem igazolja, vagy
- az idézésre, meghallgatásra alkalmatlan állapotban jelenik meg, és ezt a körülményt nem menti ki, eljárási bírsággal sújtható.

Ha az idézett személy az idézésre nem jelent meg, és távolmaradását nem mentette ki, a rendőrség útján elővezettethető. Az elővezetés foganatosításához az ügyésznek a hatóság vezetője által kért előzetes hozzájárulása szükséges.

Ha a hatóságnak tudomása van arról, hogy az elővezetni kívánt személy a Magyar Honvédség tényleges állományú vagy a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagja, az elővezetés céljából az állományilletékes parancsnokot keresi meg.

Ha az idézett személy igazolja a távolmaradásának vagy eltávozásának menthető indokát, a hatóság visszavonja az eljárási bírságot megállapító és az elővezetést elrendelő végzést.

Ha jogi személy vagy egyéb szervezet szervezeti képviselője nem jelent meg az idézésre, és a képviselő nevét a törvényes képviselő a hatóság felhívására nem közli, a felhívott törvényes képviselő, illetve a jogi személy vagy egyéb szervezet eljárási bírsággal sújtható. Ebben az esetben az elővezetést a felhívott törvényes képviselővel szemben is alkalmazni lehet.

6.16. Értesítés eljárási cselekményről

Ha nem szükséges az ügyfél idézése, a hatóság az ügyfelet a tanú és a szakértő meghallgatásáról, a szemléről és a tárgyalásról értesíti azzal a tájékoztatással, hogy az eljárási cselekményen részt vehet, de megjelenése nem kötelező. Az értesítést - ha az ügy körülményeiből más nem következik - úgy kell közölni, hogy azt az ügyfél legalább öt nappal korábban megkapja.

A szakhatóságot - ha az a feladat- és hatáskörét érinti - az eljárási cselekményről legalább öt nappal korábban értesíteni kell.

6.17. A tényállás tisztázása

A jogállami eljárásjogokban meghatározó a szabad bizonyítás elve, ami azt jelenti, hogy a hatóság szabadon választja meg az alkalmazandó bizonyítási eszközt, és a bizonyítékokat egyenként és összességükben, szabad meggyőződése szerint értékeli.⁷⁰

A közigazgatási hatósági eljárásjogban ismertek azonban olyan, az eljárást gyorsító, és egyúttal kiszámíthatóbbá tevő, a szabad bizonyítás elvét áttörő megoldások, amelyekben a jogalkotó egyes bizonyítási eszközök alkalmazását előírja.⁷¹

A tényállás két módon tisztázható:⁷²

- a rendelkezésre álló adatok alapján és
- a bizonyítási eljárás útján.

Az Ákr. rendelkezései szerint a tényállás tisztázása érdekében csak olyan bizonyíték használható fel, amely az ügy szempontjából releváns és feltétlenül szükséges a megalapozott döntéshozatalhoz. A bizonyítás célja tehát a tényállás nem teljes körű, hanem (az ügy eldöntéséhez nélkülözhetetlenül) kellő tisztázása.

6.17.1. A tényállás tisztázásának általános rendelkezései

Ha a döntéshozatalhoz nem elegendők a rendelkezésre álló adatok, a hatóság bizonyítási eljárást folytat le. A hatósági eljárásban minden olyan bizonyíték felhasználható, amely a

⁷⁰ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 82-84 p.

⁷¹ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 82-84 p.

⁷² MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 82-84 p.

tényállás tisztázására alkalmas. Nem használható fel bizonyítékként a hatóság által, jogszabálysértéssel megszerzett bizonyíték. A hatóság által hivatalosan ismert és a köztudomású tényeket nem kell bizonyítani. A hatóság szabadon választja meg a bizonyítás módját, és a rendelkezésre álló bizonyítékokat szabad meggyőződése szerint értékeli. Törvény vagy kormányrendelet közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján, meghatározott ügyekben kötelezővé teheti valamely okirat vagy más irat bizonyítási eszközként történő alkalmazását.

6.18. Az ügyfél nyilatkozata

Ha a tényállás tisztázása azt szükségessé teszi, a hatóság az ügyfelet nyilatkozattételre hívhatja fel.

6.18.1 Az ügyfél nyilatkozatának kiemelt szerepe

Ha jogszabály nem zárja ki, az ügyfél a nyilatkozatával pótolhatja a hiányzó bizonyítékot, ha annak beszerzése nem lehetséges. Ha az ügyfél vagy képviselője más tudomása ellenére az ügy szempontjából jelentős adatot valótlanul állít vagy elhallgat - ide nem értve, ha vele szemben az Ákr. 66. § (2) bekezdésében vagy (3) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott ok áll fenn -, illetve ha a kötelező adatszolgáltatás körében az Ákr. 105. § (2) bekezdésében foglalt ok hiányában adatszolgáltatási kötelezettségét nem teljesíti, eljárási bírsággal sújtható.

A hatóság figyelmezteti az ügyfelet jogaira, kötelességeire és a hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú bizonyíték szolgáltatásának jogkövetkezményeire.

6.19. Irat

6.19.1. Az iratra vonatkozó szabályok

A hatóság, ha a tényállás tisztázása során szükséges, és az az Eüsztv. alapján nem szerzhető be – a 36. § (2) bekezdésben meghatározottak kivételével, felhívhatja az ügyfelet okirat vagy más irat bemutatására. Ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik, az ügyfél az iratot másolatban is benyújthatja, ha nyilatkozik arról, hogy az az eredetivel mindenben megegyezik. Ha a külföldön kiállított közokirat eredetiségével vagy tartalmával kapcsolatban kétség merül fel, a hatóság felhívja az ügyfelet felülhitelesített külföldön kiállított közokirat bemutatására. Ha az ügyfél a nem magyar nyelven kiállított irat mellé annak magyar nyelvű hiteles fordítását is csatolja, a hatóság azt a fordítás szerinti tartalommal fogadja el.

6.20. Tanú

6. 20.1. A tanúra vonatkozó általános szabályok

A tanúként idézett személy - az e törvényben meghatározott kivétellel - köteles tanúvallomást tenni. Tanúként nem hallgatható meg

- az, akitől nem várható bizonyítékként értékelhető vallomás,
- védett adatnak minősülő tényről az, aki nem kapott felmentést a titoktartás alól.

A tanú a vallomástételt megtagadhatja, ha

- bármelyik ügyfél Ptk. szerinti hozzátartozója (a továbbiakban: hozzátartozó),
- vallomásával saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná,
- a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény szerinti médiatartalom-szolgáltató (a továbbiakban: médiatartalom-szolgáltató), vagy vele munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy - a jogviszonya megszűnése után is -, és a tanúvallomásával a számára a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben információt átadó személy kilétét felfedné, vagy
- diplomáciai mentességben részesülő személy.

6.20.2. A tanú meghallgatás

A meghallgatás kezdetén a hatóság megállapítja a tanú személyazonosságát. A hatóság felhívja a tanút, hogy nyilatkozzon arról, hogy az ügyfelekkel milyen viszonyban van, és elfogult-e, egyúttal figyelmezteti jogaira, kötelességeire és a hamis tanúzás jogkövetkezményeire is. A még meg nem hallgatott tanú nem lehet jelen az ügyfél, más tanú és a szakértő meghallgatásakor.

A meghallgatásra a tárgyalás szabályait kell alkalmazni akkor is, ha a hatóság a tanút tárgyaláson kívül hallgatja meg.

A tanú meghallgatásán nem lehet jelen az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője, ha a tanú védett adatról tesz vallomást, vagy ha elrendelték a tanú természetes személyazonosító adatainak és lakcímének zárt kezelését.

A hatóság engedélyezheti, hogy a tanú a meghallgatását követően vagy helyette írásban tegyen tanúvallomást.

Ha a tanú meghallgatás nélkül vagy a meghallgatását követően írásban tesz tanúvallomást, az írásbeli tanúvallomásból ki kell tűnnie, hogy a tanú a vallomást a vallomástétel akadályainak, valamint a hamis tanúzás következményeinek ismeretében tette meg. Erre a tanút a hatóság az írásbeli tanúvallomás megtételének engedélyezésével egyidejűleg, a vallomástétel akadályainak és a hamis tanúzás következményeinek ismertetésével figyelmezteti.

6.21. Szemle

6.21.1. A szemlére vonatkozó általános szabályok

Ha a tényállás tisztázására ingó, ingatlan (a továbbiakban együtt: szemletárgy) vagy személy megtekintése vagy megfigyelése szükséges, a hatóság szemlét rendelhet el. A szemletárgy birtokosát - ha az a szemle eredményességét nem veszélyezteti - a szemléről előzetesen értesíteni kell. A szemletárgy birtokosának távolléte - ha jelenléte nem szükséges - nem akadályozza a szemle megtartását. Ha a szemletárgy birtokosa természetes személyazonosító adatainak és lakcímének zárt kezelését nem rendelték el, a szemlén az ügyfél jelen lehet.

6.21.2. A szemle lefolytatása

A szemle megtartása során - az ismert tulajdonos értesítésével egyidejűleg - a szemletárgy birtokosa kötelezhető a szemletárgy felmutatására, illetve arra, hogy az ügyfelet a szemle helyszínére beengedje. A szemle során a hatóság eljáró tagja jogosult különösen:

- a szemlével érintett területre, építménybe és egyéb létesítménybe belépni,
- bármely iratot, tárgyat vagy munkafolyamatot megvizsgálni,
- felvilágosítást kérni, illetve
- mintát venni.

6.21.3. Az azonnali eljárási cselekmény érdekében lefolytatott szemle

A szemle eredményes és biztonságos lefolytatása érdekében a hatóság a rendőrség közreműködését kérheti. A rendőrség a rendőrségről szóló törvény végrehajtási eljárás lefolytatásában való közreműködésre vonatkozó szabályai szerint, a hatóság felkérésére - előzetes megkeresése nélkül - azonnal, a hatóság által megjelölt helyen és ideig biztosítja a közreműködést. Ha a helyszíni szemlére életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetben, azonnali eljárási cselekmény érdekében van szükség, illetve, ha ezt törvény más fontos okból megengedi, a helyszíni szemlét a hatóság a lezárt terület, épület, helyiség felnyitásával, az ott tartózkodó személyek akarata ellenére is megtarthatja.

A szemle megtartásáról az ügyészt előzetesen - a szemle megtartásáról való hatósági döntést követően haladéktalanul - értesíteni kell, továbbá ahhoz a rendőrség és lehetőség szerint hatósági tanú közreműködését kell kérni. Ha az ügyész a szemle megtartásával nem ért egyet, azt megtiltja.

6.22. Szakértő

6.22.1. A szakértő kirendelésére vonatkozó szabályok

Szakértőt kell meghallgatni vagy - legalább tizenöt napos határidő tűzésével - szakvéleményt kell kérni, ha az ügyben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához különleges szakértelem szükséges, és az eljáró hatóság nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel. Nincs helye szakértő kirendelésének, ha ugyanabban a szakkérdésben szakhatóság állásfoglalását kell beszerezni. A szakértő kizárására az Ákr. 23. § szabályait kell megfelelően alkalmazni.

6.22.2. A szakértői vizsgálatra vonatkozó általános szabályok

Törvény elrendelheti az ügyfél szakértői vizsgálatban való közreműködését. A szakértőt a véleményadás előtt figyelmeztetni kell a hamis véleményadás jogkövetkezményeire. Az itt nem szabályozott kérdésekben a szakértőkre az igazságügyi szakértőkről szóló törvény rendelkezései irányadóak.

6.23. Tolmács

Ha az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője által használt idegen nyelvet az ügyintéző nem beszéli, tolmácsot kell alkalmazni. Az ügyben eljáró hatóság el nem járó tagja, valamint - ha az a tényállás tisztázásához elengedhetetlen - az ellenőrzés helyszínén tartózkodó, idegen nyelvet beszélő személy tolmácsként igénybe vehető. A tolmácsra egyebekben a szakértőre vonatkozó rendelkezések irányadóak.

6.24. Tárgyalás

Az Ákr. megkülönbözteti az ellenérdekű ügyféllel szemben kérelemre indított jogvitás eljárások és az ellenérdekű ügyfelek részvételével zajló eljárásokat.⁷³

A tárgyalás:

- a tényállás tisztázásához szükség van a felek együttes meghallgatására, az ellenérdekű ügyféllel szemben, kérelemre indított eljárásban (a továbbiakban: jogvitás eljárás),
- az ügy természete lehetővé teszi, ellenérdekű ügyfelek részvételével zajló eljárásban, vagy
- a tényállás tisztázásához szükség van az eljárásban részt vevő személyek együttes meghallgatására.

⁷³ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 86 p.

A hatóság helyszíni szemle keretében is lefolytathatja a tárgyalást, ha annak feltételei biztosítottak. Az ügyfél bizonyítási indítványt tehet, és kérdést intézhet a meghallgatott személyhez. Azt, aki a tárgyalás rendjét zavarja, a tárgyalás vezetője rendreutasítja, ismételt vagy súlyosabb rendzavarás esetén kiutasíthatja és eljárési bírsággal sújthatja.

6.25. Egyezségi kísérlet

Ha a hatóság tárgyalást tart, a tárgyaláson megkísérli az ellenérdekű ügyfelek között egyezség létrehozását.

6.26. A bizonyítékok ismertetése az ügyféllel

Ha a hatóság az ügyben bizonyítási eljárást folytatott le, melynek során a hatóság nem biztosította, hogy az ügyfél minden bizonyítékot megismerjen, annak befejezését követően értesíti az ügyfelet, hogy - az iratokba való betekintés szabályai figyelembevételével - megismerhesse a bizonyítékokat, és további bizonyításra irányuló indítványt terjeszthessen elő.

6.27. Az eljárás akadályozásának következményei

Azt, aki a kötelezettségét önhibájából megszegi, a hatóság az okozott többletköltségek megtérítésére kötelezi, illetve eljárési bírsággal sújthatja. Az eljárési bírság legkisebb összege esetenként tízezer forint, legmagasabb összege - ha törvény másként nem rendelkezik - természetes személy esetén ötszázezer forint, jogi személy vagy egyéb szervezet esetén egymillió forint.

Az eljárési bírság kiszabásánál a hatóság figyelembe veszi

- a jogellenes magatartás súlyát,
- ha az erre vonatkozó adatok rendelkezésre állnak - az érintett vagyoni helyzetét és jövedelmi viszonyait, továbbá
- az eljárési bírságnak ugyanabban az eljárásban történő ismételt kiszabása esetén az előző bírságolások számát és mértékét.

6.28 Az eljárási cselekmények rögzítése

A szóbeli kérelemről - ha azt nyomban nem teljesítik -, valamint a tényállás tisztázása érdekében lefolytatott eljárási cselekményről az ügyfél vagy az eljárás más résztvevője részvétele esetén jegyzőkönyvet, más esetben feljegyzést kell készíteni. A feljegyzés tartalmazza készítésének helyét és idejét, az eljárási cselekményen részt vevő személyek azonosításához szükséges adatokat, nyilatkozataik lényegét, illetve a cselekmény lefolytatása során a tényállás tisztázásával összefüggő ténymegállapításokat. A jegyzőkönyv ezen túlmenően tartalmazza a jogokra és kötelezettségekre való figyelmeztetést. A feljegyzést annak készítője, a jegyzőkönyvet - annak minden oldalán - az eljárási cselekményen részt vevő

személyek aláírják. A hatóság egyes eljárási cselekményekről kép- és hangfelvételt készíthet. A rögzítés ilyen módja esetén a jegyzőkönyvben csak az eljárási cselekményen résztvevő személyek azonosításához szükséges adatokat, valamint az elkészítés helyét, idejét kell feltüntetni.

6.29. A hatósági tanú

A hatóság a biztosítási intézkedés alkalmazása során, szemlénél, lefoglalásnál, zár alá vételnél és hatósági ellenőrzésnél hatósági tanút vehet igénybe, aki az eljárási cselekmény során történt eseményeket és az általa tapasztalt tényeket igazolja. Hatósági tanúként való közreműködés senki nem kötelezhető. Nem lehet hatósági tanú az ügyfél, az ügyfél hozzátartozója vagy képviselője, az eljáró hatósággal közszolgálati, illetve egyéb munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy és az eljárási képességgel nem rendelkező személy. Az eljárási cselekmény előtt a hatósági tanút a jogairól és kötelességeiről fel kell világosítani. A hatósági tanú a tanú költségeinek megtérítésére vonatkozó szabályok szerint jogosult költségtérítésre.

A hatósági tanút az eljárási cselekmény során tudomására jutott tényekre, adatokra nézve titoktartási kötelezettség terheli, amely alól az eljáró hatóság, a fellebbezés elbírálására jogosult hatóság (a továbbiakban: másodfokú hatóság) vagy bíróság az ügy tárgyát érintő tényekre, adatokra, körülményekre nézve felmentheti.

6.30. A hatóság döntései

Anyagi jogerő és a döntés véglegessége: A közigazgatás-tudomány különbséget tesz a bíróság döntéséhez kapcsolódó jogerő és a közigazgatási hatósági döntéshez kapcsolódó jogerő között. A jogerő jelenleg is két (alaki és anyagi) értelemben jelenik meg a közigazgatási eljárásban.

Az Ákr. a dogmatikai elvek alapján szakít a közigazgatási jogerő fogalmával. Az anyagi jogerő (tehát a döntés megtámadhatatlansága és megváltoztathatatlansága) ugyanis kizárólag a bíróság döntéséhez kapcsolódhat. Összhangban tehát a közigazgatási perrendtartás koncepciójával, az Ákr. az alaki jogerő helyett a döntés véglegessége fogalmat használja, kifejezésre juttatva, hogy a végleges döntés a hatósági eljárás befejezése, azt már a hatóság nem módosíthatja, abból jogok és kötelezettségek nem eredeztethetők.⁷⁴

Ákr. IV. FEJEZET A HATÓSÁG DÖNTÉSEI

6.30.1. A döntés formái, a határozat és a végzés

A döntés határozat vagy végzés. A hatóság - az eljárás a jogszabályban meghatározott jogosultak pénzbeli ellátásának mérlegelés nélkül a jogszabályban meghatározott mértékre történő emelésére irányul, a hatóság mellőzi a határozathozatalt kivétellel - az ügy érdemében határozatot hoz, az eljárás során hozott egyéb döntések végzések.

⁷⁴ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 90 p.

Az ügyfelet megilleti a kérelmezett jog gyakorlása, ha a hatóság az ügyintézési határidőn belül mellőzi a határozathozatalt (jogszerű hallgatás). Jogszerű hallgatásnak van helye, ha

- automatikus döntéshozatali eljárásban intézhető ügyben törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki,
- sommás eljárásban intézhető ügyben törvény vagy kormányrendelet így rendelkezik,
- teljes eljárásban törvény vagy kormányrendelet így rendelkezik, továbbá nincs helye függő hatályú döntés meghozatalának, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél.

A jogszerű hallgatás esetén a hatóság a megszerzett jogot rávezeti a kérelemre, és annak az ügyfél birtokában levő másolati példányára, vagy a hatóságnál levő példányról az ügyfél részére másolatot ad ki.

Ha az eljárás a jogszabályban meghatározott jogosultak pénzügyi ellátásának mérlegelés nélkül a jogszabályban meghatározott mértékre történő emelésére irányul, a hatóság mellőzi a határozathozatalt.

6.30.2. A döntés tartalma és formája

A döntés tartalmazza az eljáró hatóság, az ügyfelek és az ügy azonosításához szükséges minden adatot, a rendelkező részt - a hatóság döntésével, a szakhatóság állásfoglalásával, a jogorvoslat igénybevételével kapcsolatos tájékoztatással és a felmerült eljárási költséggel -, továbbá a megállapított tényállásra, a bizonyítékokra, a szakhatósági állásfoglalás indoklására, a mérlegelés és a döntés indokaira, valamint az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölésére is kiterjedő indokolást.

Jogorvoslatról való tájékoztatást mellőző, az indokolásban pedig csak az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölését tartalmazó egyszerűsített döntés hozható

- ha a hatóság a kérelemnek teljes egészében helyt ad, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél, vagy a döntés az ellenérdekű ügyfél jogát vagy jogos érdekét nem érinti, vagy
- az egyezség jóváhagyásáról.

Az önállóan nem fellebbezhető végzésről az indokolásban csak az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölését tartalmazó egyszerűsített döntés hozható.

A hatóság a döntést külön okiratban szövegezi meg, jegyzőkönyvbe foglalja vagy az ügyiratra feljegyzi. Azonnali eljárási cselekményt igénylő ügyben a döntés előzetes írásba foglalása mellőzhető, és az ügyféllel szóban is közölhető. Ilyenkor a hatóság a döntést utólag írásba foglalja és közli.

6.30.3. A hatóság döntésének véglegessége

A hatóság döntése végleges, ha azt a hatóság már - az e törvényben meghatározott kivételekkel - nem változtathatja meg. A véglegesség a döntés közlésével áll be. Ha az adott ügytípusban törvény megengedi a fellebbezést, a hatóság döntése véglegessé válik, ha

- ellene nem fellebbeztek, és a fellebbezési határidő letelt,
- a fellebbezésről lemondtak vagy a fellebbezést visszavonták, vagy
- a másodfokú hatóság az elsőfokú hatóság döntését helybenhagyta a másodfokú döntés közlésével.

A fellebbezésről lemondás vagy a fellebbezés visszavonása esetén véglegessé válik a döntés

- az elsőfokú döntés közlésekor, ha az ügyfél a kérelem teljesítése esetére már a döntés közlése előtt lemondott a fellebbezésről, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél,
- az utolsóként kézhez kapott lemondás vagy visszavonás hatósághoz való megérkezésének napján, ha a fellebbezési határidő tartama alatt valamennyi fellebbezésre jogosult lemond a fellebbezésről vagy visszavonja fellebbezését.

A fellebbezési eljárás megszüntetése esetén a hatóság fellebbezéssel támadható elsőfokú döntése a fellebbezési eljárás megszüntetéséről szóló végzés véglegessé válásának napján válik véglegessé. Az elsőfokú döntés fellebbezéssel nem érintett rendelkezései véglegessé válnak, ha

- csak az eljárás egyéb résztvevője fellebbezett a döntés rá vonatkozó rendelkezése ellen, vagy
- kizárólag a döntés egyes rendelkezései ellen nyújtottak be fellebbezést, és az ügy jellegéből adódóan a fellebbezés elbírálása nem hat ki a fellebbezéssel meg nem támadott rendelkezésekre.

6.30.4. Az egyezség jóváhagyása

Ha az egyezségi kísérlet eredményre vezet vagy az ügyfelek egyezséget kötnek, és az egyezség megfelel az Alaptörvénynek és a jogszabályoknak, az kiterjed a teljesítési határidőre, valamint az eljárási költség viselésére is, a hatóság azt jóváhagyja és határozatba foglalja.

6.30.5. Azonnali végrehajthatóság

A hatóság a döntést azonnal végrehajthatónak nyilvánítja, ha

- életveszéllyel, súlyos kárral vagy a személyiségi jogok jelentős sérelmével fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy káros következményeinek enyhítése miatt szükséges,

- nemzetbiztonsági, honvédelmi vagy közbiztonsági érdekből, illetve a közérdek védelme miatt szükséges,
- a döntés valakinek a tartásáról vagy gondozásáról rendelkezik, vagy
- a hatósági nyilvántartásba történő haladéktalan bejegyzést törvény írja elő.

6.31 A döntés közlése

6.31.1. A döntés közlésének általános szabályai

A határozatot a hatóság közli az ügyféllel, azzal, akire nézve az rendelkezést tartalmaz, és az ügyben eljáró szakhatósággal. A végzést a hatóság közli azzal, akire nézve az rendelkezést tartalmaz, és akinek a jogát vagy jogos érdekét érinti. A hatóság az ügyfél kérelmére egy ízben, külön illeték vagy díj felszámítása nélkül ad ki másolatot a vele nem közölt végzésről. A hatóság a döntést írásbeli kapcsolattartás esetén hivatalos iratként vagy az Eüsztv.-ben meghatározott elektronikus úton kézbesíti.

Ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik, a döntés közlésének napja

- az a nap, amelyen azt írásban vagy szóban közölték, vagy
- a hirdetmény kifüggesztését követő tizenötödik nap.

Ha a hatóság életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetben, valamint törvény rendelkezése alapján a döntést nem az e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő módon közli, a döntést írásban is megküldi. A döntés közlésének napja ilyenkor - kizárólag a jogorvoslati határidők számításának szempontjából - az írásbeli közlés napja.

6.31.2. A kézbesítésre vonatkozó szabályok

A nem elektronikusan közölt iratot a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni, ha a címzett az átvételt megtagadta. Ha a kézbesítés azért volt sikertelen, mert az a címzett hatósági nyilvántartásban szereplő lakcíméről vagy székhelyéről a hatósághoz

- „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza, az iratot a kézbesítés második megkísérlésének napját,
- „ismeretlen” vagy „elköltözött” jelzéssel érkezett vissza, az iratot a kézbesítés megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni.

Ha a címzett tudomást szerez arról, hogy a neki küldött iratot a hatóság kézbesítettnek tekinti, a tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül, de legkésőbb a közléstől számított negyvenöt napon belül kifogást terjeszthet elő.

A kifogásnak a hatóság akkor ad helyt, ha a címzett az iratot azért nem vehette át, mert

- a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt, vagy más okból nem volt szabályszerű, vagy
- az iratot más, az a) pontban nem említett önhibáján kívüli okból nem volt módja átvenni.

Nem természetes személy címzett csak akkor terjeszthet elő kifogást, ha a kézbesítés nem szabályszerűen történt. A kifogásban elő kell adni azokat a tényeket, illetve körülményeket, amelyek a kézbesítés szabálytalanságát igazolják vagy az önhiba hiányát valószínűsítik. Ha a kifogásnak a hatóság helyt ad, az igazolási kérelemre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A kifogást az a hatóság bírálja el, amelyik a kézbesítés tárgyát képező iratot kiadmányozta. A hatósági kézbesítő általi kézbesítésre az Ákr.-ben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni.

6.31.3. A kézbesítési meghatalmazottra vonatkozó szabályok

Az ügyfél köteles az első kapcsolatfelvétel alkalmával - a kézbesítési meghatalmazás előterjesztésével együtt - kézbesítési meghatalmazottat megnevezni, ha

- magyarországi lakcímmel vagy székhellyel nem rendelkezik,
- képviselőt nem nevezett meg, és
- elektronikus kapcsolattartásnak nincs helye.

A kézbesítési meghatalmazott az eljárásban keletkezett, az ügyféllel közlendő döntéseket és iratokat átveszi, és azokat az ügyfél részére továbbítja.

Az ügyfél részére szóló és a kézbesítési meghatalmazottal szabályszerűen közölt döntést úgy kell tekinteni, hogy az a meghatalmazottal történt közlést követő tizenötödik napon minősül az ügyféllel közöltnek.

Ha hirdetményi közlésnek lenne helye, és a döntés az ügyfél számára kötelezettséget állapít meg, vagy alapvető jogát vonja el vagy korlátozza, a döntés közlésének megkísérlése érdekében kézbesítési ügygondnok rendelhető ki, aki gondoskodik az ügyfél tartózkodási helyének megállapításáról és a döntés kézbesítéséről.

Ha a kézbesítési ügygondnok nem járt sikerrel, a döntést azon a napon kell kézbesítettnek tekinteni, amikor a kézbesítés sikertelenségét a kézbesítési ügygondnok az őt kirendelő hatóságnak bejelenti, de legkésőbb a kirendeléstől számított tizenötödik napon.

Sikeres kézbesítés esetén a kézbesítési ügygondnok a sikeres kézbesítés napjáról és az ügyfél tartózkodási helyéről haladéktalanul értesíti az őt kirendelő hatóságot.

6.31.4. A hirdetményi közlés

A közlést hirdetmény útján kell teljesíteni, ha

- az ügyfél ismeretlen helyen tartózkodik,
- a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik, vagy annak megkísérlése már előre is eredménytelennek mutatkozik, vagy
- azt törvény vagy kormányrendelet előírja.

A hirdetmény tartalmazza

- a kifüggesztés, a honlapon történő közzététel esetén a közzététel napját,
- az eljáró hatóság megnevezését,
- az ügy számát és tárgyát,
- az ügyfél nevét és utolsó ismert lakcímét (székhelyét), továbbá
- azt a figyelemfelhívást, hogy a hatóság az ügyben döntést hozott, de annak kézbesítése akadályba ütközött, ezért az ügyfél vagy képviselője a döntést a hatóságnál átveheti.

A hirdetményt a hatóság hirdetőtábláján, valamint a honlapján helyezi el.

6.31.5. Közhírré tétel

Ha az ügyfelek köre pontosan nem megállapítható, vagy ha törvény vagy kormányrendelet azt előírja, a hatóság a döntéséről készült közleményt közhírré teszi. A közlemény – az Ákr. 88. § (2) bekezdés a)-d) pontjában foglaltakon túl – tartalmazza:

- a döntés rendelkező részét és indokolásának kivonatát, valamint
- azt a figyelemfelhívást, hogy a döntés a hatóságnál megtekinthető.

A közleményt a hatóság a hirdetőtábláján, valamint a honlapján helyezi el.

A hatóság közhírré teszi azt a véglegessé vált vagy azonnal végrehajthatóvá nyilvánított döntést,

- amelyet közérdekű keresettel lehet megtámadni,
- amelyet személyek széles vagy pontosan meg nem határozható köre számára életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy káros következményeinek enyhítése érdekében hozott, vagy
- amelyet a közbiztonság fenntartása érdekében vagy fontos közrendvédelmi, környezet- vagy természetvédelmi okból hozott.

A hatóság közhírré teszi azt a véglegessé vált vagy azonnal végrehajthatóvá nyilvánított határozatot, amelyet több mint ötven ügyfél részvételével zajló eljárásban hozott.

6.31.6. A döntés kijavítása és kiegészítése

A döntés kijavítása

Ha a döntésben elírás, illetve számítási hiba van, és az nem hat ki az ügy érdemére, a hatóság a döntést kijavítja. A kijavítást a hatóság közli azzal, akivel az eredeti döntést közölte. A döntés kijavítással érintett része ellen ugyanolyan jogorvoslatnak van helye, mint az eredeti döntés ellen volt.

A döntés kiegészítése

Ha döntésből jogszabály által előírt kötelező tartalmi elem hiányzik, vagy az ügy érdeméhez tartozó kérdésben nem született döntés, a hatóság a döntést kiegészíti.

Nincs helye a döntés kiegészítésének, ha a döntés véglegessé válásától számított egy év eltelt. A kiegészítést a hatóság egységes döntésbe foglalva, lehetőleg a döntés kicserélésével közli. A kiegészítés ellen ugyanolyan jogorvoslatnak van helye, mint az eredeti döntés ellen volt. A kiegészítést közölni kell azzal, akivel a kiegészített döntést közölték.

6.32. Hatósági szerződés

6.32.1. A hatósági szerződés megkötése

Jogszabály lehetővé teheti vagy előírhatja, hogy a hatóság a hatáskörébe tartozó ügynek a közérdek és az ügyfél szempontjából is előnyös rendezése érdekében határozathozatal helyett az ügyféllel írásban hatósági szerződést kössön. A hatósági szerződés közigazgatási szerződés.

A hatósági szerződés tartalmazza a szerződő feleket, a szerződés tárgyát, a felek által vállalt kötelezettségeket és biztosított jogokat, a szakhatósági állásfoglalásban foglalt kikötéseket, a szerződésszegés jogkövetkezményeit, a teljesítés körében felmerült viták rendezésének módját, a szerződést lehetővé vagy kötelezővé tevő jogszabályban előírt kikötéseket és adatokat, továbbá a felek által lényegesnek tekintett kérdésekben kötött megállapodást.

Ha az ügyfél olyan kötelezettséget vállal, amelynek teljesítésére hatósági határozattal egyébként nem lenne kötelezhető, az ügyfélnek a hatósági szerződésben nyilatkoznia kell arról, hogy a saját szerződésszegése esetére a többletkötelezettség tekintetében a hatósági szerződésben aláveti magát a szerződésszegés megállapított jogkövetkezményének.

A szerződést a hatóság a többi ügyféllel is közli, akik tizenöt napon belül kezdeményezhetik a hatóságnál a szerződés módosítását. Ennek elmaradása esetén a nem szerződő ügyfél harminc napon belül megtámadhatja a szerződést a közigazgatási bíróság előtt.

6.32.2. A hatósági szerződés módosítása és teljesítése

Az ügy szempontjából jelentős új tény felmerülése, illetve a szerződéskötéskor fennálló körülmények lényeges megváltozása esetén bármelyik fél kezdeményezheti a szerződés módosítását. A módosítás megghiúsulása esetén bármelyik fél a közigazgatási bírósághoz fordulhat, ez azonban nem érinti a hatósági szerződés végrehajtását, illetve érvényesítését.

Ha a szerződő ügyfél a szerződésben foglaltakat megszegi, a hatóság intézkedik a szerződésszegés szerződésben vállalt jogkövetkezményének kikényszerítésére, és ha szükséges, megindítja a végrehajtást.

Ha a hatósági szerződésben foglaltakat a hatóság nem teljesíti, a szerződő ügyfél a teljesítésre irányuló felhívás eredménytelensége esetén - a szerződésszegés tudomására jutásától számított harminc napon belül - a közigazgatási bírósághoz fordulhat.

Az Ákr.-ben nem szabályozott kérdésekben a hatósági szerződésre az azt szabályozó jogszabály rendelkezéseit, ennek hiányában a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános szabályait kell alkalmazni.

Ákr. V. FEJEZET: HATÓSÁGI BIZONYÍTVÁNY, IGAZOLVÁNY ÉS NYILVÁNTARTÁS

6.33. Hatósági bizonyítvány, igazolvány és nyilvántartás

6.33.1. A hatósági bizonyítványra, igazolványra és nyilvántartásra vonatkozó általános szabályok

A hatósági bizonyítványra vonatkozó szabályok

A hatóság a jogszabályban meghatározott esetekben az ügyfél kérelmére - a felhasználás céljának feltüntetésével - adat igazolására hatósági bizonyítványt ad ki. Ha a hatósági bizonyítványt a hatóság visszavonta, a határozatot annak a hatóságnak, szervnek is meg kell küldeni, amelynek eljárásában az ügyfél a hatósági bizonyítványt felhasználta vagy fel kívánta használni.

Ha az ügyfél valótlan vagy olyan adat igazolását kéri, amellyel a hatóság nem rendelkezik, a hatóság a hatósági bizonyítvány kiadását megtagadja.

A hatósági igazolványra vonatkozó szabályok

A hatóság - jogszabályban meghatározott esetben és adattartalommal - az ügyfél adatainak vagy jogainak rendszeres igazolására hatósági igazolványt ad ki.

A hatósági nyilvántartásra vonatkozó szabályok

A hatóság a jogszabályban meghatározott adatokról hatósági nyilvántartást vezet, ha

- a nyilvántartásba történő bejegyzés, annak módosítása és a nyilvántartásból való törlés az ügyfél jogait és kötelezettségeit keletkezteti, módosítja vagy szünteti meg, vagy
- a nyilvántartás vezetésének célja a benne foglalt adatok közhitelű igazolására, bizonyítására szolgál.

Közhiteles hatósági nyilvántartás

Ha törvény eltérően nem rendelkezik, a hatósági nyilvántartás közhitelessége alapján az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell annak jóhiszeműségét, aki a hatósági nyilvántartásban szereplő adatokban bízva szerez jogot. Az ellenkező bizonyításáig a hatósági nyilvántartásba bejegyzett adatról vélelmezni kell, hogy az fennáll, és a hatósági nyilvántartásból törölt adatról vélelmezni kell, hogy nem áll fenn. A hatósági nyilvántartásba történő hivatalbóli, mérlegelés nélküli bejegyzésre a határozatra vonatkozó, az Ákr. 80-82. §-ban és a 86. §-ban foglaltakat nem kell alkalmazni, és a döntés a nyilvántartásba való bejegyzés napján véglegessé válik.

Az ügyfél jogorvoslati kérelmének benyújtására nyitva álló határidő akkor kezdődik, amikor a bejegyzés tényét vagy az annak megtagadásáról szóló határozatot az ügyféllel közölték.

Ákr. VI. FEJEZET: HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS

6.34. A hatósági ellenőrzés

6.34.1. Általános szabályok

A hatósági eljárásra vonatkozó szabályok alkalmazása

A hatósági ellenőrzésre az Ákr.-ben főszabályként meghatározott hatósági eljárásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, a hatósági ellenőrzésre vonatkozó speciális eltérésekkel.

A hatósági ellenőrzés tárgya

A hatóság - a hatáskörének keretei között - ellenőrzi a jogszabályban foglalt rendelkezések betartását, valamint a végrehajtható döntésben foglaltak teljesítését.

6.34.2. A hatósági ellenőrzés lefolytatása. A hatósági ellenőrzés megindítására vonatkozó általános szabályok

A hatósági ellenőrzés hivatalból indul meg, azt a hatóság a hivatalbóli eljárás szabályai szerint folytatja le. Hatósági ellenőrzését az ügyfél is kérheti, kivéve, ha

- a kérelem benyújtásának időpontjában a hatóság előtt arra vonatkozóan hatósági ellenőrzés, vagy az alapján eljárás van folyamatban,

- a hatóság az ügyfélnél egyébként folyamatosan lát el ellenőrzési feladatot,
- törvény kizárja, vagy
- a hatóság ugyanazon ügyfél kérelmére az újabb kérelem benyújtását megelőző egy éven belül lefolytatott ellenőrzése során jogsértést nem tárt fel, kivéve, ha a kérelem benyújtására az ellenőrzés lefolytatását követően felmerült ok vagy körülmény miatt kerül sor.

6.34.3. A hatósági ellenőrzés lezárása

A hatósági ellenőrzés lezárására vonatkozó általános szabályok

Ha a hatóság a hatósági ellenőrzés során jogsértést tapasztal,

- megindítja az eljárást, vagy
- ha a feltárt jogsértés miatt az eljárás más szerv illetékességébe tartozik, annak eljárását kezdeményezi.

Ha a hatóság az ügyfél kérelmére lefolytatott hatósági ellenőrzés során jogsértést nem tapasztal, ennek tényéről hatósági bizonyítványt állít ki. A hivatalból folytatott hatósági ellenőrzés eredményéről a hatóság az ügyfél kérelmére állít ki hatósági bizonyítványt.

6.34.4. Folyamatos ellenőrzési feladat ellátására vonatkozó különös szabályok

Ha a hatóság az ügyfélnél folyamatosan lát el ellenőrzési feladatot, az ügyfél ellenőrzést megelőző értesítése mellőzhető.

Ákr. VII. FEJEZET: A HIVATALBÓLI ELJÁRÁS

6.35. A hivatalbóli eljárás

A hivatalbóli eljárásokban a kérelemre indult eljárásokra vonatkozó rendelkezéseit az Ákr. által meghatározott, itt ismertetett eltérésekkel kell alkalmazni. A hivatalbóli eljárásokban szünetelésnek nincs helye, és a hatóság felfüggesztés esetén sem dönt érdemben az ügyfél vagy ügyfelek együttes kérelmére. Nincs helye az eljárás megszüntetésének, ha az ügyfél eljárási költség előlegezési kötelezettségének nem tesz eleget. A hivatalbóli eljárásokban az ügyintézési határidőbe csak az eljárás felfüggesztésének időtartama nem számít be.

Ha a hatóság a hivatalbóli eljárásban az ügyintézési határidő kétszeresét túllépi, a jogsértés tényének megállapításán és a jogellenes magatartás megszüntetésére vagy a jogszerű állapot helyreállítására kötelezésen túl egyéb jogkövetkezményt nem alkalmazhat. Ez esetben ugyanazon ügyféllel szemben, ugyanazon ténybeli és jogi alapon nem indítható új eljárás.

6.35.1. Az eljárás megindítása

A hatóság az illetékességi területén hivatalból megindítja az eljárást, ha

- 1) az eljárás megindítására okot adó körülmény jut a tudomására,
- 2) erre bíróság kötelezte,
- 3) erre felügyeleti szerve utasította,
- 4) életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetről szerez tudomást, vagy
- 5) ezt egyébként jogszabály előírja.

A hivatalból indított eljárás szabályait kell alkalmazni azon eljárásokra, amelyekben a hatóság az ügyfél kérelmére induló eljárást hivatalból folytatja. A hivatalbóli eljárás az első eljárási cselekmény elvégzésének napján kezdődik, megindításáról az ismert ügyfelet a hatóság értesíti. Az értesítés csak akkor mellőzhető, ha

- az eljárás megindítása után a hatóság nyolc napon belül dönt, vagy az eljárást megszünteti,
- azt honvédelmi, nemzetbiztonsági, közbiztonsági okból törvény kizárja, vagy
- az az eljárás sikerét megghiúsítaná.

Az értesítés tartalmazza:

- az ügy tárgyát és számát, az eljárás megindításának napját és az ügyintézési határidőt, az ügyintézési határidőbe nem számító időtartamokat, az ügyintéző nevét és hivatali elérhetőségét, és
- az ügyféli jogokra és kötelezettségekre vonatkozó tájékoztatást.

Ha a hatósági ellenőrzés jogsértést tárt fel, és a döntés feltételei egyébként fennállnak, a hatóság az ügyben érdemben dönt, és azt a jelen lévő ügyféllel nyomban közli.

Ha a döntés mérlegelést nem igényel, a hatóság a hivatalbóli eljárást automatikus döntéshozatali eljárásban is lefolytathatja.

6.35.2. Az ügyfél adatszolgáltatási kötelezettsége a hivatalbóli eljárásban

A hivatalbóli eljárásban az ügyfél a hatóság erre irányuló felhívására köteles közölni az érdemi döntéshez szükséges adatokat. Törvény vagy kormányrendelet jogkövetkezményeket állapíthat meg az adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása vagy valótlan adatok közlése esetére. Az adatszolgáltatást az ügyfél akkor tagadhatja meg, ha arra a tanúvallomást megtagadhatná.

Ákr. VIII. FEJEZET: AZ EGYES HATÓSÁGI INTÉZKEDÉSEK KÜLÖNÖS SZABÁLYAI

6.36. Az ideiglenes intézkedés

A hatóság - tekintet nélkül a hatáskörére és az illetékességére - hivatalból köteles megtenni azt az ideiglenes intézkedést, amelynek hiányában a késedelem elháríthatatlan kárral, veszéllyel vagy a személyiségi jogok elháríthatatlan sérelmével járna. A hatóság haladéktalanul értesíti a megtett intézkedésről az illetékes hatóságot. A hatóság a hivatalból megtett ideiglenes intézkedéséről szóló végzését közli az ügyféllel, valamint az illetékes hatósággal, amely az ideiglenes intézkedés szükségességét felülvizsgálja, és szükség esetén intézkedik.

Az ideiglenes intézkedés felülvizsgálatánál nem érvényesül a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelme.

6.37. Biztosítási intézkedések

Ha az eljárás tárgyát képező kötelezettség későbbi teljesítése veszélyben van, a teljesítési határidő lejárta előtt, az erre okot adó körülmény felmerülésétől számított öt napon belül a hatóság biztosítási intézkedésként pénzkövetelés biztosítását rendeli el, vagy a meghatározott dolgot zár alá veszi vagy lefoglalja. A biztosítási intézkedést a végrehajtást foganatosító szerv hajtja végre.

A biztosítási intézkedést vissza kell vonni, ha

- azt pénzfizetési kötelezettség biztosítására rendelték el, és ezt az összeget a döntést hozó hatóságnál vagy a végrehajtást foganatosító szervnél letétbe helyezték,
- azt meghatározott cselekmény biztosítása érdekében rendelték el, és a kötelezett kétséget kizáró módon igazolja, hogy az önkéntes teljesítéshez minden szükséges előkészületet megtett, és azt már csak a biztosítási intézkedés akadályozza, vagy
- elrendelésének oka egyébként megszűnt.

Ha megalapozottan feltételezhető, hogy az érdemi döntésben elrendelhető kötelezettség teljesítése elmaradásának veszélye áll fenn, a hatóság a meghatározott intézkedéseket - ideiglenes biztosítási intézkedésként - három napon belül megteszi. Az ideiglenes biztosítási intézkedés hatályát veszti az eljárást befejező döntés véglegessé válásával.

6.38. Zár alá vétel és lefoglalás

6.38.1. A zár alá vétel és lefoglalás általános szabályai

Ha a tényállás másként nem tisztázható vagy az jelentős késedelemmel járna, vagy a zár alá vétel mellőzése a tényállás tisztázásának sikerét veszélyeztetné, a hatóság jogosult valamely dolog birtokának a birtokos rendelkezése alóli elvonására (a továbbiakban: zár alá vétel). Nem vehető zár alá olyan dolog, amely a birtokosának élete, egészsége fenntartásához, illetve az életfeltételei fenntartásához egyébként nélkülözhetetlen jövedelemszerzéséhez szükséges. Az

ilyen dolgot a hatóság lefoglalja, és a birtokos őrizetében hagyja, aki azt rendeltetésszerűen használhatja.

A zár alá vétel érdekében a dolog birtokosát fel kell szólítani, hogy a dolgot adja át. Nem kötelezhető a dolog átadására az, aki - a megtagadási okkal összefüggésben - a tanúvallomást megtagadhatja, vagy aki a védett adat tekintetében nem kapott felmentést a titoktartás alól.

Ha a dolog átadására köteles személy nem adja át a dolgot, a hatóság a zár alá vételt a rendőrség közreműködésével foganatosítja, és a dolog átadására köteles személyt eljárási bírsággal sújtja.

A zár alá vétel foganatosítására a szemle szabályai irányadóak azzal, hogy a szemletárgy birtokosa alatt a zár alá vett dolog birtokosát kell érteni. A zár alá vételre és a lefoglalásra egyebekben a bírósági végrehajtásról szóló törvény (a továbbiakban: Vht.) vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

6.38.2. A zár alá vétel megszüntetése és a dolog kiadása

A zár alá vételt a hatóság megszünteti, ha

- az elrendelésének oka megszűnt,
- a hatóság az eljárást megszüntette, vagy
- az ügy érdemében döntést hozott.

Ha törvény másként nem rendelkezik, a tényállás tisztázásához a továbbiakban már nem szükséges zár alá vett dolgot ki kell adni annak, akitől azt zár alá vették. Ha a hatóság más szerv hatáskörébe tartozó eljárást kezdeményez, az eljárás lefolytatásához szükséges zár alá vett iratokat és tárgyi bizonyítékokat átadja a megkeresett szervnek.

Ha a körülmények alapján nyilvánvaló, hogy az, akitől a dolgot zár alá vették, a dolog birtoklására nem jogosult, a hatóság a dolgot az arra jogos igényt bejelentő személynek adja ki.

Ha a dolog természetben már nem adható ki, a dolog előzetes értékesítéséből befolyt ellenértéket alapul véve, a kezeléséből, tárolásából eredő költséggel csökkentett, a megtérítés időpontjáig eltelt időre számított, a Ptk. szerinti késedelmi kamattal (a továbbiakban: törvényes kamat) növelt összeget kell megtéríteni. A jogosult az ezt meghaladó igényét a polgári jog szabályai szerint érvényesítheti. Ha a zár alá vétel alaptalan volt, a dolog előzetes értékesítéséből befolyt ellenérték a dolog kezeléséből, tárolásából eredő költséggel nem csökkenthető.

6.38.3. A zár alá vett dolog értékesítése, megsemmisítése

A zár alá vett dolgot - a romlandó dolgok kivételével - nem lehet előzetesen értékesíteni. Ha a hatóság felhívását követő három hónapon belül a dolog kiadása iránt nem jelentettek be jogos igényt, a zár alá vett dolog értékesíthető. A zár alá vett dolog értékesítéséből befolyt ellenérték a dolog helyébe lép.

Ha a zár alá vett dolog értéktelen, vagy az értékesítés sikertelen volt, a zár alá vétel megszüntetése után azt meg kell semmisíteni. A megsemmisítés költségei a zár alá vett dolog tulajdonosát és birtokosát egyetemlegesen terhelik.

Ákr. IX. FEJEZET: JOGORVOSLAT

6.39. A jogorvoslat

6.39.1. A jogorvoslat szabályainak alkalmazása

A jogorvoslati eljárásban e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

6.39.2. A jogorvoslathoz való jog

A hatóság határozata ellen önálló jogorvoslatnak van helye. A hatóság végzése ellen önálló jogorvoslatnak akkor van helye, ha azt törvény megengedi, egyéb esetben a végzés elleni jogorvoslati jog a határozat, ennek hiányában az eljárást megszüntető végzés ellen igénybe vehető jogorvoslat keretében gyakorolható.

6.39.3. Jogorvoslati eljárások

Kérelemre induló jogorvoslati eljárások

- a közigazgatási per,
- a fellebbezési eljárás.

Hivatalból induló jogorvoslati eljárások

- a döntés módosítása vagy visszavonása a hatóság saját hatáskörében,
- a felügyeleti eljárás,
- az ügyészségről szóló törvény szerinti ügyészi felhívás és fellépés nyomán indított eljárás.

6.40. Közigazgatási per

6.40.1. A közigazgatási per lehetősége

Az ügyfél - az önálló fellebbezéssel nem támadható végzések kivételével - a véglegessé vált döntés ellen közigazgatási pert indíthat. Fellebbezéssel támadható döntés esetén közigazgatási

per akkor indítható, ha az arra jogosultak valamelyike fellebbezett és a fellebbezést elbírálták. Ha a jogsértés megszüntetésére felszólító ügyészi felhívásban megállapított határidő eredménytelenül eltelt, az ügyész közigazgatási pert indíthat a hatóság véglegessé vált döntése ellen, vagy a hatóság eljárási kötelezettségének elmulasztása esetén a hatóság eljárásra kötelezése iránt.

6.41. A döntés módosítása vagy visszavonása a keresetlevél alapján

Ha a keresetlevél alapján a hatóság megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért, azt módosítja vagy visszavonja. Ha a keresetlevélben foglaltakkal egyetért és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél, a hatóság a nem jogszabálysértő döntést is visszavonhatja, illetve a keresetlevélben foglaltaknak megfelelően módosíthatja. Ha a szakhatóság a keresetlevél alapján módosítja állásfoglalását, a hatóság a döntését ennek megfelelően módosítja vagy visszavonja. A döntést visszavonni, módosítani egy ízben lehet.

6.42. Fellebbezés

6.42.1. A fellebbezés általános szabályai

Az ügyfél, vagy akire a döntés rendelkezést tartalmaz, az elsőfokú döntés ellen akkor fellebbezhet, ha azt törvény kifejezetten megengedi.

Fellebbezésnek van helye, ha a határozatot

- járási (kerületi) hivatal vezetője vagy - a képviselő-testület kivételével - helyi önkormányzat szerve, vagy
- rendvédelmi szerv helyi szerve hozta.

Önálló fellebbezésnek van helye

- 1) az ideiglenes biztosítási intézkedésről szóló,
- 2) az ügyféli jogállásról vagy jogutódlásról rendelkező,
- 3) a kérelmet visszautasító,
- 4) az eljárást megszüntető,
- 5) az eljárás felfüggesztése vagy szünetelése tárgyában hozott,
- 6) az eljárási bírságot kiszabó,
- 7) a fellebbezési határidő elmulasztása miatt benyújtott igazolási kérelmet elutasító,
- 8) a zár alá vételt vagy lefoglalást elrendelő, valamint ezek megszüntetése iránti kérelmet elutasító,
- 9) az iratbetekintési jog gyakorlására irányuló kérelem tárgyában hozott elutasító,
- 10) az iratbetekintési jog korlátozására irányuló kérelem tárgyában hozott, valamint

- 11) az eljárási költség megállapításával és viselésével kapcsolatos, a költségmentesség iránti kérelmet elutasító, a költségmentesség módosításáról vagy visszavonásáról szóló

elsőfokú végzés ellen.

A fentiekben írt esetekben sincs helye fellebbezésnek:

- 1) ha az elsőfokú döntést - a központi hivatal kivételével - központi államigazgatási szerv vezetője hozta,
- 2) ha a képviselő-testület önkormányzati hatósági ügyben hozott döntést,
- 3) a másodfokú hatóság által hozott önállóan fellebbezhető végzés esetén,
- 4) ha nincs kijelölt másodfokú hatóság,
- 5) nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűvé nyilvánított ügyben,
- 6) ha a hatósági szerződés alapján végrehajtást rendeltek el.

6.42.2. A fellebbezés halasztó hatálya

Ha a hatóság a döntést nem nyilvánította azonnal végrehajthatónak, a fellebbezésnek a döntés végrehajtására halasztó hatálya van. Az ideiglenes biztosítási intézkedésről szóló, valamint az iratbetekintési jog korlátozása iránti kérelemnek helyt adó végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.

6.42.3. A fellebbezés előterjesztése

Fellebbezni csak a megtámadott döntésre vonatkozóan, tartalmilag azzal közvetlenül összefüggő okból, illetve csak a döntésből közvetlenül adódó jog- vagy érdeksérelemre hivatkozva lehet. A fellebbezést indokolni kell. A fellebbezésben csak olyan új tényre lehet hivatkozni, amelyről az elsőfokú eljárásban az ügyfélnek nem volt tudomása, vagy arra önhibáján kívül eső ok miatt nem hivatkozott. A fellebbezést a döntés közlésétől számított tizenöt napon belül az azt meghozó hatóságnál lehet előterjeszteni.

A fellebbezésre jogosult a fellebbezési határidőn belül a fellebbezési jogáról lemondhat. A fellebbezési jogról történő lemondás nem vonható vissza, arra egyebekben a kérelemre vonatkozó szabályok az irányadók.

6.42.4. A fellebbezés különös szabályai

Ha a fellebbezés alapján a hatóság megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért, azt módosítja vagy visszavonja. Ha a fellebbezésben foglaltakkal egyetért, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél, a hatóság a nem jogszabálysértő döntését is visszavonhatja, illetve a fellebbezésben foglaltaknak megfelelően módosíthatja. Ha a hatóság a megtámadott döntést nem vonja vissza, illetve a fellebbezésnek megfelelően azt nem módosítja, javítja vagy egészíti ki, a fellebbezést a hatóság az ügy összes iratával, a fellebbezési határidő leteltét követően felterjeszti a - jogszabályban kijelölt - másodfokú hatósághoz.

A fellebbezést a másodfokú hatóság bírálja el, amely a fellebbezéssel megtámadott döntést és az azt megelőző eljárást megvizsgálja. A másodfokú hatóság eljárása során nincs kötve a fellebbezésben foglaltakhoz. A másodfokú hatóság a döntést helybenhagyja, a fellebbezésben hivatkozott érdeksérelem miatt vagy jogszabálysértés esetén azt megváltoztatja, vagy megsemmisíti.

Ha a döntés meghozatalához nincs elég adat, vagy ha egyébként szükséges, a másodfokú hatóság tisztázza a tényállást és meghozza a döntést. Ha valamennyi fellebbező visszavonta a fellebbezését, a másodfokú hatóság a fellebbezési eljárást megszünteti.

6.43. A döntés módosítása vagy visszavonása

Ha a hatóság megállapítja, hogy a másodfokú hatóság, a felügyeleti szerv vagy a közigazgatási bíróság által el nem bírált döntése jogszabályt sért, a döntését annak közlésétől számított egy éven belül, legfeljebb egy ízben módosítja vagy visszavonja. Törvény vagy kormányrendelet eltérő rendelkezése hiányában a döntést a hatósági igazolványba és bizonyítványba felvett téves bejegyzés kivételével nem lehet módosítani vagy visszavonni, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene.

6.44. Felügyeleti eljárás

6.44.1. A felügyeleti eljárás általános szabályai

A felügyeleti szerv hivatalból megvizsgálhatja az ügyben eljáró hatóság eljárását, illetve döntését, és ennek alapján megteszi a szükséges intézkedést a jogszabálysértő mulasztás felszámolására, illetve gyakorolja a felügyeleti jogkört.

Ha a hatóság döntése jogszabályt sért, a felügyeleti szerv legfeljebb egy ízben azt megváltoztatja vagy megsemmisíti, és szükség esetén a döntést hozó hatóságot új eljárásra utasítja. A hatóság döntése nem változtatható meg és nem semmisíthető meg, ha

- azt a közigazgatási bíróság érdemben elbírálta,
- semmisségi ok esetén a 123. §-ban foglalt idő eltelt,
- semmisségi ok hiányában az ügyfél jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogát sértené, vagy
- a kötelezettséget megállapító döntés véglegessé válásától, vagy ha az hosszabb, a teljesítési határidő utolsó napjától számított öt év eltelt.

A felügyeleti eljárásban hozott döntés közigazgatási bíróság előtt támadható meg.

6.45. Ügyészi felhívás és fellépés

Ha az ügyész az ügyészségről szóló törvény alapján felhívással él, vagy sikertelen felhívás esetén fellép, a hatóság az ügyész által kifogásolt döntését korlátozás nélkül módosíthatja

(megváltoztathatja), illetve visszavonhatja (megsemmisítheti) akkor is, ha a közigazgatási hatósági eljárásra vonatkozó jogszabály ezt egyébként korlátozza, vagy nem teszi lehetővé.

6.46. Semmisség

6.46.1. A semmisség általános szabályai

Az eljárások során a döntést meg kell semmisíteni, illetve vissza kell vonni, és szükség esetén új eljárást kell lefolytatni, ha

- 1) az ideiglenes intézkedést kivéve - az ügy nem tartozik az eljáró hatóság hatáskörébe,
- 2) azt a szakhatóság kötelező megkeresése nélkül, vagy a szakhatóság állásfoglalásának figyelmen kívül hagyásával hozták meg,
- 3) a döntést hozó testületi szerv nem volt jogszabályszerűen megalakítva, nem volt határozatképes, vagy nem volt meg a döntéshez szükséges szavazati arány,
- 4) annak tartalmát bűncselekmény befolyásolta, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetését jogerős ítélet megállapította, vagy ilyen ítélet meghozatalát nem a bizonyítottság hiánya zárja ki,
- 5) az ügyész a vádemelést elhalasztotta, és annak tartama eredményesen telt el,
- 6) a tartalma a közigazgatási bíróság adott ügyben hozott határozatával ellentétes, vagy
- 7) annak meghozatala során valamely, törvényben meghatározott súlyos eljárási jogszabálysértést követtek el.

A döntés semmisségi ok esetén sem semmisíthető meg, ha

- 1) az az ügyfél jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogát sértené, és a döntés véglegessé válása óta három év eltelt,
- 2) a kötelezettséget megállapító döntés véglegessé válásától, vagy ha az hosszabb, a teljesítési határidő utolsó napjától, a folyamatos kötelezettséget megállapító döntés esetén az utolsó teljesítéstől számított öt év eltelt, vagy
- 3) ahhoz a mellőzött vagy megkeresni elmulasztott szakhatóság az Ákr. 56. § (2) bekezdése szerint hozzájárult.

Kivételes szabály: d) és e) pontokban foglalt semmisségi ok esetében a döntés időkorlátozás nélkül megsemmisíthető, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot nem érint.

Ákr. X. FEJEZET: ELJÁRÁSI KÖLTSÉG, AZ ELJÁRÁSI KÖLTSÉG ELŐLEGEZÉSE ÉS VISELÉSE

6.47. Az eljárási költségre vonatkozó általános szabályok

6.47.1. Az eljárási költség meghatározása

Eljárási költség mindaz a költség, ami az eljárás során felmerül.

6.47.2. Az eljárási költség viselésének általános szabálya

Ha törvény eltérően nem rendelkezik, az eljárás költségeit az viseli, akinél azok felmerültek. Az eljárás résztvevője viseli a jogellenes magatartásával okozott költségeket. Azon eljárási költséget, amelynek viselésére senki nem kötelezhető, az eljáró hatóság viseli.

6.47.3. Az eljárási költség ügyfél általi viselése

Több azonos érdekű ügyfél esetén az ügyfelek egyetemlegesen felelősek az eljárási költség viseléséért. A jogvitás eljárásban a hatóság az eljárási költségek viselésére kötelezi a kérelem elutasítása esetén a kérelmező ügyfelet, a kérelemnek helyt adó döntés esetén az ellenérdekű ügyfelet.

Ha a határozat a kérelemnek részben ad helyt, a hatóság az eljárási költség arányos viselésére kötelezi a kérelmező ügyfelet és az ellenérdekű ügyfelet.

6.47.4. Az eljárási költség hatóság és az eljárásban részt vevő egyéb személy általi viselése

A megkeresett szerv vagy személy eljárása során felmerült eljárási költséget a megkereső hatóság megtéríti. Az eljáró hatóság viseli a nyelvhasználat 21. § (1) bekezdése alapján felmerült fordítási és tolmácsolási költségét.

6.47.5. Az eljárási költség előlegezésére vonatkozó általános szabályok

Kérelemre indult eljárásban az eljárási költséget - ha jogszabály másként nem rendelkezik - a kérelmező ügyfél előlegezi. Több azonos érdekű ügyfél esetén az ügyfelek egyetemlegesen felelősek az eljárási költség előlegezéséért. Az ügyfél nem kötelezhető olyan eljárási költség előlegezésére, amelyet a díj tartalmaz. A bizonyítási eljárással járó költségeket a bizonyítást indítványozó fél előlegezi. A rendőrség igénybevételevel kapcsolatos költséget az igénybevételezt kérő hatóság előlegezi.

Az előlegezésről a hatóság a költségek felmerülésekor dönt, ha azonban a felmerülő költségek jelentősebb összeget érnek el, vagy más körülmény ezt indokoltá teszi, a hatóság elrendelheti, hogy az ügyfél a költségek fedezésére előreláthatóan szükséges összeget a hatóságnál előzetesen helyezze letétbe. Hivatalból indult vagy folytatott eljárásban az eljárási költséget - az ügyfél megjelenésével kapcsolatos költség, az ügyfél képviselőjében eljáró személy költsége, a nem hatóság által viselendő fordítási költség és az ügyfél, valamint az eljárás egyéb

résztevője részéről felmerült levelezési, dokumentumtovábbítási költség kivételével - a hatóság előlegezi.

6.47.6. Döntés az eljárási költség viseléséről

Az eljárási költséget a hatóság összegerszerűen határozza meg, és dönt a költség viseléséről, illetve a megelőlegezett költség esetleges visszatérítéséről. Az eljárási költség összegét az azt alátámasztó bizonyítékok figyelembevételével kell megállapítani.

A hatóság az indokolatlanul magas eljárási költség helyett alacsonyabb összeget állapít meg.

6.48. Költségmentesség

6.48.1. A költségmentességre vonatkozó általános szabályok

A hatóság annak a természetes személy ügyfélnek, aki kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt az eljárási költséget vagy egy részét nem képes viselni, jogai érvényesítésének megkönnyítésére, vagy törvényben meghatározott más fontos okból költségmentességet engedélyezhet. A költségmentesség az eljárási költség előlegezése és viselése alóli teljes vagy részleges mentességet jelent. A költségmentesség a kérelem előterjesztésétől kezdve az eljárás egész tartamára és a végrehajtási eljárásra terjed ki. A hatóság előlegezi az ügyfél első alkalommal előterjesztett költségmentesség iránti kérelme benyújtásától az arról szóló döntés véglegessé válásáig terjedő időszakban felmerült olyan eljárási költséget, amelynek előlegezése az ügyfelet terhelne.

A költségmentességet engedélyező, a költségmentesség módosításáról és visszavonásáról szóló végzést a hatóság közli az eljárásban részt vevő azon hatóságokkal, amelyek eljárása illeték- vagy díjfizetési kötelezettség alá esik. Törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet meghatározhat olyan ügyfajtát, amelyben az ügyfelet költségmentesség illeti meg.

Ákr. XI. FEJEZET: VÉGREHAJTÁS

6.49. A végrehajtás

6.49.1. A végrehajtás általános szabályai

Az Ákr. rendelkezéseit a végrehajtási eljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a Vht.-t⁷⁵ kell alkalmazni. Ha e fejezet másként nem rendelkezik, ahol a Vht. bíróságot említ, azon végrehajtást elrendelő hatóságot, ahol végrehajtót, azon végrehajtást foganatosító szervet, ahol végrehajtható okiratot, azon végrehajtható döntést, ahol adóst, azon kötelezettet kell érteni. Ahol a Vht. végrehajtói letéti számlára teljesítésről rendelkezik, a végrehajtást foganatosító szerv számlájára kell teljesíteni. A végrehajtási eljárás során felmerülő költségek előlegezésére és viselésére, valamint a végrehajtási eljárásban eljárási bírság kiszabására e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

⁷⁵ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról

A végrehajtást foganatosító szerv eljárása miatt a végrehajtási kifogást a felügyeleti szerve, ennek hiányában a közigazgatási bíróság bírálja el.

A Vht. ingó és ingatlan elektronikus árverésére vonatkozó rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha önálló bírósági végrehajtó foganatosítja a végrehajtást.

6.49.2. Végrehajtható döntések

Ha az ügyfél a hatóság végleges döntésében foglalt kötelezésnek nem tett eleget, az végrehajtható.

6.49.3. A végrehajtás elrendelése

A végrehajtást - ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik - a döntést hozó hatóság, másodfokú döntés esetén pedig az elsőfokú hatóság rendeli el. A hatóság a végrehajtást hivatalból vagy a jogosult kérelmére rendeli el. A hatóság a döntés végrehajthatóságától, illetve a végrehajtás elrendelésére irányuló kérelem beérkezésétől számított öt napon belül elrendeli a végrehajtást, és a döntést közli a végrehajtást foganatosító szervvel is.

6.49.4. A végrehajtás foganatosítása

A végrehajtás foganatosításának általános szabályai

A végrehajtást - ha törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzat rendelete másként nem rendelkezik - az állami adóhatóság foganatosítja. A végrehajtást foganatosító szerv a végrehajtásra önálló bírósági végrehajtóval szerződést köthet, a végrehajtás során azonban csak a végrehajtást elrendelő hatóság jogosult végzést hozni.

6.49.5. Késedelmi pótlék

Ha a kötelezett pénzfizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, illetve az állam által előlegezett költség után a megelőlegezés időtartamára a jogosultnak a törvényes kamatnak megfelelő mértékű késedelmi pótlékot fizet.

6.49.6. A végrehajtás felfüggesztése

A végrehajtás felfüggesztésének általános szabályai

A végrehajtást az azt elrendelő hatóság vagy a másodfokú hatóság függesztheti fel.

A végrehajtást akkor is fel kell függeszteni, ha

- 1) a végrehajtás alá vont vagyontárggyal kapcsolatos igényper van folyamatban, vagy a vagyontárgyat a bírósági végrehajtó más követelés végrehajtása érdekében korábban lefoglalta, feltéve, hogy más lefoglalható vagyontárgy nincs,
- 2) kézbesítettnek tekintettséggel szembeni kifogást terjesztettek elő, és az abban előadott tények és körülmények a kifogás elfogadását valószínűsítik,
- 3) a kötelezett meghalt vagy megszűnt, a jogutódlás tárgyában hozott végzés véglegessé válásáig,
- 4) azt az ügyész a végrehajtható döntés elleni ügyészi felhívásban indítványozza,
- 5) a végrehajtás folytatása életveszéllyel vagy helyrehozhatatlan kárral járna, vagy az közegészségügyi vagy közbiztonsági okból szükséges, vagy
- 6) azt jogszabály elrendeli.

A végrehajtást foganatosító szerv a tudomására jutott felfüggesztési okokról és a felfüggesztés megszüntetésének lehetőségéről a végrehajtást elrendelő hatóságot értesíti. A végrehajtást elrendelő hatóság a kötelezett kérelmére kivételesen akkor függesztheti fel a végrehajtást, ha a kötelezett a felfüggesztésre okot adó, méltányolható körülményt igazolta, és a kötelezettet a végrehajtási eljárás során korábban nem sújtották eljárási bírsággal. Ha a felfüggesztésre okot adó körülmény megszűnt, a végrehajtást elrendelő hatóság dönt a végrehajtás folytatásáról.

6.49.7. A végrehajtás megszüntetése

A végrehajtás megszüntetésére vonatkozó általános szabályok

A végrehajtást elrendelő hatóság a végrehajtást akkor is megszünteti, ha:

- a jogosult a végrehajtás megszüntetését kéri, és ez mások jogait nem sérti,
- a követelés elévült, és a végrehajtás megszüntetését a kötelezett kéri, vagy
- a további végrehajtási eljárási cselekményektől eredmény nem várható.

A végrehajtást foganatosító szerv a tudomására jutott megszüntetési okokról és a végrehajtás befejezéséről a végrehajtást elrendelő hatóságot értesíti.

6.49.8. A végrehajtási jog elévülése

A végrehajtási jog a teljesítési határidő utolsó napjától számított három év elteltével évül el. Törvény vagy kormányrendelet ennél rövidebb elévülési határidőt is megállapíthat. Nyugszik az elévülés a végrehajtás felfüggesztése, a végrehajtási eljárásban engedélyezett fizetési kedvezmény és a pénzfizetési kötelezettség folyamatos végrehajtásának időtartama alatt.

A végrehajtás elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja. A teljesítési határidő utolsó napjának időpontjától számított hat év elteltével azonban a határozat nem hajtható végre.

6.50. A felhasznált irodalom jegyzéke

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.

Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. - Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. IV. modul. Közigazgatás szervezési és vezetési ismeretek. Harmadik hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Államigazgatás. Első hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Patyi András – Varga Zs. András: Általános közigazgatási jog. Dialóg Campus, 2009.

A közigazgatási eljárás – tankönyv a köztisztviselők továbbképzéséhez. MKI 2005.

Nemzeti Közszolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.

<http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10507/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y>

2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf>

<http://www.jegyzo.hu/index.php?oldal=egyhir&id=2996>

RÉSZLETES JELENTÉS AZ ÁLTALÁNOS KÖZIGAZGATÁSI RENDTARTÁS KONCEPCIÓJÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL

<http://www.kormany.hu/download/c/c8/50000/20150514%20Jelent%C3%A9s%20az%20%C3%A1ltal%C3%A1nos%20k%C3%B6zigazgat%C3%A1si%20rendtart%C3%A1s%20koncepti%C3%B3j%C3%A1r%C3%B3l.pdf>

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/10096. számú törvényjavaslat a közigazgatási bürokrácia csökkentés keretében egyes adminisztratív kötelezettségek megszüntetésével összefüggő törvénymódosításokról <http://www.parlament.hu/irom40/10096/10096.pdf>

http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_48_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras.pdf/d0ce5bad-6a23-4a84-92b8-8a5eb641d4b3

Közigazgatási hatósági eljárás 2016/48. 2016. október 6. Készítette: dr. Draskovich Edina, Képviselői Információs Szolgálat e-mail:infoszolg@parlament.hu Internet: www.parlament.hu/infoszolg Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/

Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1615. (2003.) számú ajánlása a jó közigazgatás átfogó, egységes szabályozására.

Európa Tanács Miniszteri Bizottság CM/rec(2007) 7. ajánlása a jó közigazgatásról (good administration). EURÓPAI UNIÓ, EURÓPA TANÁCS

Hatósági eljárásjog a közigazgatásban – Patyi András (szerk.). Budapest - Pécs, Dialóg Campus K., 2012.

Balázs István: A közigazgatási eljárási jog fogalma és szabályozási rendszerei – In: Magyar közigazgatási jog: általános rész II. köt. – Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2013. 38 - 46.o.

Boros Anita: Új elemek a közigazgatási hatósági eljárásban. Új Magyar Közigazgatás, 2016.1.

Bujdosó András: A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény át-fogó reformjának aktuális kérdései. Themis, 2014. 12.

Hajas Barnabás: A közigazgatási hatósági eljárásjog megújítása – az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény kodifikációja. Fontes Iuris, 2015. 2.

Szalai Éva: A közigazgatási hatósági eljárás általános szabályai – In: Fazekas Marianna (szerk.): Közigazgatási jog: általános rész III., Budapest, ELTE Kiadó, 2013. 133-253.o.

Temesi István: A közigazgatási hatósági eljárás – In: A közigazgatás funkciói és működése, Budapest, NKE, 2014. 243 - 264.o.

Varga Zs. András: Tűnődések a Ket. hatályának dogmatikai alapjairól. Magyar Jog, 2014. 6.

A hazai és az uniós közigazgatási eljárásjog aktuális kérdései – Gerencsér Balázs, Berkes Lilla, Varga Zs. András (szerk.), Budapest, Pázmány Press, 2015.

Valló József: Közigazgatási eljárás – Budapest, Magyar Közigazgatás tudományi Intézet, 1937. Közigazgatás - és Közszolgáltatás - fejlesztési Stratégia 2014 - 2020 – kormány.hu

7. Európai Unió alapismeretek

7.1. Az Európai Unió kialakulása, fejlődése

7.1.1. Előzmények

Az európai egység gondolat előzményeit a XX. század második világháborús eseményeinek tapasztalatai alakították ki. Ezek összegezése vezetett a jelenleg létező európai integrációs szervezetek és intézmények kialakulásához.

A II. világháború következtében kerültek kidolgozásra a gazdasági-politikai integráció lépcsőfokai, amelyre alapozva váltották valóra az európai integrációs folyamatot kezdetben francia és német politikusok.

7.1.2. Az Európai Unió fejlődése

A II. világháború európai eseményei befejeződésének ötödik évfordulóján, 1950. május 9-én az ún. Schuman-nyilatkozat után 1951-ben hat nyugat-európai ország Belgium, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, Franciaország és az NSZK (az ún. Hatok) Párizsban létrehozta az első európai integrációs szervezetet, az Európai Szén- és Acélközösséget (Montánunió, rövidítve ESZAK). Az ESZAK elsődleges célja az volt, hogy a hadiipar szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró széntermelést és acélipart, nemzetek feletti (szupranacionális) szervezetre bízzák.

A Hatok 1957-ben Rómában újabb két közösséget hoztak létre, egyrészt az Európai Gazdasági Közösséget (EGK), mely megteremtette az európai gazdasági-politikai integrációt, másrészt az Európai Atomenergia-közösséget (EURATOM). Az ezeket létrehozó szerződések az ún. Római Szerződések.

Az integráció bővülése, története

Az integrációs folyamat állomásai:

- 1) 1972. az első szervezeti bővítés (a csatlakozási szerződések 1973-tól hatályosak) az Egyesült Királyság, Írország, valamint Dánia csatlakozása („Kilencek”).
- 2) 1981-ben Görögország belépése („Tizek”).
- 3) 1986-ban Spanyolország és Portugália csatlakozása („Tizenkettek”).
- 4) 1992-ben a Maastrichti Szerződéssel létrehozták az Európai Uniót, és egyúttal módosították a Római Szerződést.
- 5) 1995-ben Svédország, Finnország és Ausztria csatlakozására került sor.
- 6) A szervezet korszerűsítésére vonatkozó nemzetközi jogi aktus az 1997. évi Amszterdami Szerződés (1999-től hatályos) volt.

- 7) 2004. május 1-jén tíz ország csatlakozott az Európai Unióhoz: Magyarország, Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Szlovénia, Málta, Ciprus, Észtország, Lettország, Litvánia („Huszonötök”).
- 8) 2007-ben Románia és Bulgária csatlakozása („Huszonhetek”).
- 9) 2007-ben fogadták el az Európai Uniót jelenleg is meghatározó módosításokat tartalmazó Lisszaboni Szerződést (2009-től hatályos). A Lisszaboni Szerződés alapvető jelentősége az volt, hogy átalakította az Európai Unió addigi pillérrendszerét megszüntetve ún. Európai Közösségeket, és az EU-t jogi személlyé tette.
- 10) 2013. július 1-jén Horvátország csatlakozása („Huszonnyolcak”).

7.2. Az Európai Unió intézményrendszere

Az Európai Unióról szóló Szerződés az 1992. évi Maastrichti Szerződés (továbbiakban: EUSz) hatályos szövegezése szerint az Unió saját intézményi kerettel rendelkezik, amelynek egyúttal célja az Unió értékeinek érvényesítése és célkitűzéseinek előmozdítása.

Az Európai Unió intézményei:

- 1) Európai Parlament;
- 2) Európai Tanács;
- 3) Tanács;
- 4) Európai Bizottság;
- 5) Európai Unió Bírósága;
- 6) Számvevőszék;
- 7) Európai Központi Bank.

Az Európai Uniónak ezenkívül vannak tanácsadó szervei és egyéb intézményei.

Az uniós polgárokat megillető jogosultságok köre

- 1) jogosultak a tagállamok területén szabadon mozogni és tartózkodni;
- 2) a lakóhelyük szerinti tagállamban választók és választhatók az EP- és az önkormányzati választásokon;
- 3) jogosultak más EU-s tagállam diplomáciai és konzuli hatóságának védelmét igénybe venni olyan országokban is, ahol az állampolgárságuk szerinti országnak nincs, egy másik uniós tagállamnak ellenben van képviselője;
- 4) „európai polgári kezdeményezés” keretében uniós jogszabály megalkotására vonatkozó javaslat megtételét indítványozhatják az Európai Bizottság számára;
- 5) ezenkívül az uniós polgárok bármilyen ügyben jogosultak petíciót benyújtani az Európai Parlamenthez;
- 6) bármelyik hivatalos nyelven fordulhatnak az EU intézményeihez, az intézmények kötelesek arra ugyanazon nyelven válaszolni;

- 7) az uniós polgárt megilleti még a megfelelő ügyintézéshez való jog az EU intézményeivel való kapcsolatban, ami részrehajlás nélküli, tisztességes és ésszerű határidőn belül történő ügymenetet jelent, de magában foglalja az EU kártérítési felelősségét is.

7.2.1. Az Európai Parlament (EP)

Az Európai Parlament az Európai Uniónak az európai polgárok által közvetlenül választott intézménye, székhelye Strasbourg. Az EP feladata az Unió polgárainak, érdekeinek képviselete az uniós döntéshozatalban, valamint az EU intézményeinek demokratikus működésének felügyelete. Az EP az uniós döntéshozatalban a Tanáccsal közösen hoz döntéseket, és alkot jogszabályokat. Az Európai Parlament tagjainak létszáma - az elnök nélkül - legfeljebb 750 fő lehet.

A tagállamok képviselete a népesség számához viszonyítva arányos. ezért egyetlen országnak sem lehet 96-nál több és 6-nál kevesebb képviselője. Magyarország jelenleg 21 mandátummal rendelkezik az EP-ben. Az Európai Parlament tagjait az Unió polgárai választják közvetlen és általános választójog alapján, szabad és titkos választásokon, ötéves időtartamra, arányos (listás) választási rendszerben.

Az európai választásokon minden választókorú uniós polgár választhat és választható. minden magyar állampolgár uniós polgár is egyúttal.⁷⁶

Az Európai Parlament tagjai a szabad mandátum elve alapján tevékenykednek, ezért döntéshozatalra, annak tartalmára senki által sem utasíthatóak, tevékenységük alatt mentelmi jogot élveznek.

Az EP-képviselők tagjaik közül 2 és fél éves (megújítható) időtartamra választják meg az intézmény elnökét és tisztségviselőit. A Parlament tisztségviselői - az elnök mellett - az alelnök (14 fő) és a quaestor (5 fő). Az elnök és az alelnökök együttesen alkotják a Parlament Elnökségét, amelynek ülésein tanácsadó minőségükben a quaestorok is részt vesznek.

A quaestorok a képviselőket közvetlenül érintő pénzügyi és igazgatási feladatokat látnak el. A Parlament tisztségviselőit a képviselők saját soraikból választják titkos szavazással, amelynek során tekintettel kell lenni a tagállamok és a politikai nézetek méltányos képviseletére.

Az EP a nyilvános plenáris ülések mellett bizottsági munkát végez.

Az EP bizottsági felépítése:

- állandó bizottságok;
- különbizottságok (a különbizottságok a rendkívüli kérdéseket kezelik, megbízásuk időtartama legfeljebb 12 hónap);
- vizsgálóbizottságok (az uniós jog megsértése vagy helytelen alkalmazása okán jönnek létre);
- az egyes testületeken belül albizottságok is létrehozhatók.

⁷⁶ Uniós polgár csak az lehet, aki már valamelyik tagállam állampolgárának minősül, így az uniós polgárság nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot.

7.2.2. Az Európai Tanács (EiT)

Az Európai Tanács az Európai Unió legmagasabb szintű politikai döntéshozó, kormányközi szerve, amely a tagállamok állam-, illetve kormányfőiből áll, félévente legalább két alkalommal ülésezik, rendkívüli ülésre is összehívható.

Az Európai Tanácsnak tagja a tagország kormányfője mellett az EiT által minősített többséggel megválasztott állandó elnöke, és az Európai Bizottság elnöke, munkájában részt vesz ezenkívül az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője is.

Az EiT meghatározza az EU általános politikai irányait. Főszabályként konszenzussal dönt, kivéve, ha a Szerződések ettől eltérően rendelkeznek. Az Európai Tanács nem lát el jogalkotási feladatokat, munkáját saját Főtitkársága segíti. Az Európai Tanács elnöke elnököl és vezeti az EiT üléseit, erőfeszítéseket tesz az intézményen belüli kohézió és konszenzus megteremtésére, valamint ellátja az Unió külső képviseletét a közös kül- és biztonságpolitikához tartozó ügyekben.

7.2.3. A Tanács

A Tanács az Unió egyik legfontosabb jogalkotó intézménye - Európai Unió Tanácsának⁷⁷ is nevezik - a társjogalkotónak minősülő Európai Parlament mellett. Minden tanácsi formációnak létezik nem hivatalos és a gyakorlatban széleskörűen ismert és alkalmazott elnevezése. Ismertetésük során zárójelben megadjuk a magyar terminológiában használt rövidített elnevezésüket is.

7.2.4. Az Európai Bizottság (Bizottság)

Az Európai Bizottság⁷⁸ szupranacionális elven működik. Feladata koordinatív, végrehajtási és igazgatási jellegű, székhelye Brüsszel, hivatali ideje öt év. Kiemelt feladata a szerződésekben foglaltak felügyelete, az uniós jogból fakadó kötelezettségek betartása.

További főbb feladatai

- Az EU kezdeményező és javaslattevő szerve, kizárólagos joggal rendelkezik a jogalkotási javaslatok betérjesztésére a döntéshozó szervek, így a Tanács és a Parlament elé.
- Végrehajtja az Unió költségvetését.
- Szűkkörben jogalkotói hatáskörrel is rendelkezik a szerződésekben meghatározott területeken.

A Bizottság elnökét az Európai Tanács minősített többséggel meghozott javaslatára az Európai Parlament választja meg tagjainak többségével. A Bizottság elnöke a Tanáccsal közös megegyezésben elfogadja azt a tagállamok kormányai által javasolt biztosok listát, amelyen a

⁷⁷ Miniszterek Tanácsaként is ismert

⁷⁸ az EU kvázi kormányának is nevezik

Bizottság tagjaivá kinevezni kívánt személyek nevei szerepelnek.⁷⁹ Minden tagállamnak egy biztos jelölésére van joga, így a bizottsági testület (a biztosok kollégiuma) - beleértve az elnököt és az alelnököket is - 28 tagú. Az Európai Bizottság testületileg az Európai Parlamentnek tartozik felelősséggel, valamint az EP bizalmatlansági indítvány elfogadásával lemondásra kényszerítheti a Bizottságot.

7.2.5. Az Európai Unió Bírósága (EUB)

Az Európai Unió Bírósága (EUB) a Bíróságból, a Törvényszékből és az ún. különös hatáskörű törvényszékekből áll, székhelye Luxembourg.

A Bíróság tagállamonként egy, a Törvényszék 2016. szeptember 1-jétől negyvenhét⁸⁰ bíróból áll. Az EUB feladata a jog tiszteletben tartásának biztosítása a Szerződések értelmezése és alkalmazása során. Az Európai Unió Bírósága dönt a tagállamok, az intézmények, illetve természetes és jogi személyek keresettel előterjesztett ügyeiben. Az Európai Unió Bírósága jogosult eljárni továbbá az előzetes döntéshozatallal kapcsolatos ügyekben, továbbá a Szerződésekben.

A Bíróság munkáját főtanácsnokok (11 fő) segítik. A főtanácsnokok terjesztik a Bíróság elé az indítványokat folyamatban lévő ügyekben. A bírákat és a főtanácsnokokat hatéves időtartamra a tagállamok kormányai nevezik ki közös megegyezéssel. Munkájukat pártatlanul végzik, és megbízatásuk megújítható.

Az Európai Unió Bírósága a hagyományos bírósági funkciók mellett alkotmánybíráskodási feladatköröket is ellát, így az EUB kizárólagosan jogosult a Szerződések kötelező érvényű értelmezésére, és hivatalból vagy kérelemre megvizsgálja a másodlagos joganyagba tartozó legtöbb jogi aktus jogszerűségét. Amennyiben az EUB a kérdéses jogszabály jogszerűtlenségét állapítja meg, úgy azt semmisnek nyilvánítja. A Bíróság három- vagy öttagú tanácsokban, kivételes esetekben pedig 13 tagú nagytanácsban vagy teljes ülésen jár el.

Az Európai Bíróság jogértelmezése, döntései és határozatai az Európai Unió tagállamaiban kötelező erővel bírnak. Az Európai Unió Bírósága előtt zajló eljárás két részre oszlik, írásbeli és szóbeli részből áll.

7.2.6. A Számvevőszék

A luxembourgi székhellyel működő Számvevőszék feladata az Unió pénzügyi ellenőrzése. Ezen belül a legfontosabb feladata, hogy megvizsgálja az Unió összes bevételre és kiadásra vonatkozó elszámolását, továbbá az olyan intézményeket, amelyek EU-s pénzügyi forrásait használja fel.

⁷⁹ A biztosokkal szemben elvárás az, hogy európai elkötelezettségűek legyenek, és függetlenségükhöz ne férjen kétség. Az Európai Bizottságról, mint testületről az Európai Parlament szavaz, majd jóváhagyását követően a Bizottságot az Európai Tanács nevezi ki minősített többséggel.

⁸⁰ 2019. szeptember 1-jétől pedig tagállamonként kettő bíróból áll.

7.2.7. Európai Központi Bank és a Központi Bankok Európai Rendszere

Az Európai Központi Bank (EKB) székhelye Frankfurt am Main. Az EKB az Unió monetáris politikáját hajtja végre - kiegészülve az érintett tagállamok jegybankjaival a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) keretében. Kizárólagos hatásköre van az euró kibocsátásának engedélyezésére.

7.2.8. Egyéb intézmények

Az EU egyéb intézményei

- A Gazdasági és Szociális Bizottság (GSzB) az EU tanácsadó szerve. A GSzB feladata, hogy tanácsokat adjon a Bizottság, a Tanács és az Európai Parlament számára. Az EU intézményei egyes kérdésekben kötőerő nélküli konzultációra kötelezettek a GSzB testületével. A testület a munkaadók, a munkavállalók és az egyéb civil szervezetek képviselőiből áll, létszáma 350 fő, akiket a tagállamok javaslatára a Tanács nevez ki minősített többséggel, ötéves időtartamra.
- A Régiók Bizottsága (CoR) az EU-intézmények tanácsadó szerve, feladata a települési és területi helyhatóságok számára a konzultációs részvétel biztosítása az uniós döntéshozatalban. A tagjait a helyi önkormányzatok demokratikusan választott képviselőiből vagy tisztségviselőiből a tagállamok javaslatára a Tanács minősített többséggel nevezi ki ötéves időtartamra, létszáma 350 fő.
- Az Ombudsman az Európai Parlament által öt évre megválasztott, Strasbourgban székhellyel rendelkező jogvédő intézmény. Az Ombudsmanhoz az uniós polgárok, az EU-ban lakóhellyel rendelkező személyek, valamint az Európai Unió területén bejelentett irodával rendelkező társadalmi szervezetek és vállalkozások fordulhatnak, amennyiben nem megfelelő bánásmódban részesültek, illetve sérelmet szenvedtek az EU intézményei által. Az ombudsman a panaszok alapján vizsgálatokat folytathat, javaslatokat és ajánlásokat tehet az EU intézményei számára.

7.3. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió, nyelvhasználat és az EU jelképei

7.3.1. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió

A Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) fizetőeszköze az egységes valuta, az euró.⁸¹ Az euró 19 uniós tagállamban törvényes fizetőeszköz, ezek a tagállamok az eurózónát vagyis az európai valutauniót képviselik.

⁸¹ 2002. január 1-jétől

7.3.2. Nyelvhasználat, jelképek

Az Európai Unió nyelvhasználatának rendje igazodik a tagállamok nyelvhasználatához. Ezért az Unió intézményeinek 24 hivatalos és munkanyelve van. Amennyiben az arra jogosult az Unió intézményeihez a tagállam, vagy hivatalos EU-s nyelven fordul, úgy azok kötelesek arra a megkeresés nyelvén válaszolni. A rendeleteket és egyéb általánosan alkalmazandó dokumentumokat, valamint az Európai Unió Hivatalos Lapját is valamennyi hivatalos és munkanyelven közzé kell tenni. Az EU intézményeiben az angolnak elsődleges, de a francia nyelvnek is kiemelkedő jelentősége van a napi ügyvitel során.

Az Európai Unió hivatalos jelképei a lobogó, a himnusz, az Európa-nap és a jelmondat. Az Európai Unió lobogója a kék eget, a 12 csillag pedig a tökéletességet és a teljességet, a népek közötti szolidaritást és harmóniát szimbolizálja.

Az Európai Unió himnusza 1985 óta Friedrich Schiller „Örömdája” Ludwig van Beethoven zenéjével (IX. szimfónia). Az Európa-nap Robert Schuman 1950. május 9-én benyújtott nyilatkozatának emlékeként minden esztendőben május 9-ére esik Az EU jelmondata: „Egyesülve a sokféleségben”.

7.4. Az Európai Unió jogrendszere

Az Európai Unió jogrendszere olyan önálló jogrendszert jelent, amely a saját jogalkotási rendszer mellett támaszkodik a belső jogi és nemzetközi jogi szabályozásokra is.

Az Európai Unió jogrendszerének sajátosságai az alábbiak:

- Az EU-jog önálló jogágnak minősíthető, mely hierarchikus felépítésű, és kettős tagozódású;
- Az EU-jog nem azonos az Európa-joggal,⁸²
- az Európai Unió jogát jelenleg az uniós jog kifejezés írja le helyesen.

Az EU jogrendje hierarchikus felépítésben kettős tagozódású, elsődleges és másodlagos jogforrásokból épül fel.

7.4.1. Az elsődleges jogforrások

Az elsődleges jogforrások

- Az alapító szerződések: Az EU-jog elsődleges jogforrása az alapító szerződések: ESZAK, EGK, EURATOM, illetve ezek módosításai (pl. Maastrichti Szerződés).⁸³

⁸² Az EU jog kizárólag az Európai Unió jogrendszere, az Európa Jog ennél bővebb fogalmat takar, tartalmazza más európai szervezetek joganyagát, valamint az európai regionális szokásjogot is.

⁸³ A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése alapvető változásokat hozott az alapító szerződések tartalmában és formájában egyaránt. Az alapító szerződéseket egységes szerkezetbe foglalták, módosított elnevezéssel látták el.

- Az ún. csatlakozási szerződések és azok mellékletei, így beleértve természetesen a mások mellett Magyarországgal is megkötött 2003. évi csatlakozási szerződést.

Az elsődleges joganyagba tartozó jogszabályokat, a klasszikus kormányköziség elvének talaján állva, az érintett tagállamok konszenzussal (teljes egyetértés mellett) módosíthatják vagy helyezhetik hatályon kívül.

7.4.2. A másodlagos jogforrások - a jogi aktusok

A másodlagos jogforrásokat – amelyeket az unió jogi aktusainak nevezünk - a szupranacionalitás intézmények alkotják meg a tagállamoktól függetlenül, az alapító szerződésekben leírt rendes vagy különleges jogalkotási eljárások során.

Az uniós jogi aktusok két csoportba sorolhatóak, kötelező vagy nem kötelező aktusok körébe.

Kötelező aktusok:

- A rendelet általános hatállyal bír, vagyis minden jogalany (EU, tagállamok, intézmények, természetes és jogi személyek) számára jogokat és kötelezettségeket állapíthat meg. A rendelet teljes egészében kötelező, és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.
- Az irányelv az elérendő célokat illetően minden címzett tagállamra nézve kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja.
- A határozat teljes egészében, és amennyiben külön megjelöli a címzettjeit, úgy csak azokra kötelező.

Nem kötelező aktusok:

- Az ajánlás címzettjeire nézve bizonyos cselekvési és magatartási szabályokat fogalmaz meg.
- A véleményben az EU intézménye álláspontot határoz meg valamely kérdésben.

7.4.3. Alapjogvédelem az Európai Unióban

Alapjai az alapító szerződésekben és az Európai Unió Alapjogi Chartájában találhatóak meg. Az Alapjogi Charta alapjogokat határoz meg, amelyek az ún. uniós polgárság intézményéhez kötődnek. Az Alapjogi Charta a tagállamok közös alkotmányos hagyományaira és nemzetközi kötelezettségeire építve sorolja fel az alapjogokat.

7.4.4. Az európai uniós jog és a magyar jog viszonya

Az európai uniós jog és a magyar jog viszonyában a két jogforrási rendszer egymásra épültségét és a jogforrási hierarchiának való megfelelését – más jogi eszközök mellett - a jogharmonizáció biztosítja.

A jogharmonizáció az a folyamat, amely biztosítja a tagállami belső jogrendszerek rendelkezéseinek összhangját az EU-joggal, ezért a jogharmonizáció az EU-ban kötelezés jelleggel, és a hazai jogban kötelezeti jelleggel áll fenn. A jogharmonizáció legfontosabb uniós jogi eszköze a már tárgyalt irányelv.

A hazai jogalkotás eszköze az ún. jogharmonizációs záradék, mellyel a magyar jogalkotási eljárásban a jogszabályokat. A záradék tartalmazza a konkrét harmonizációs kötelezettségre utaló pontos információkat, vagyis azt, hogy a magyar norma pontosan melyik uniós jogszabály jogharmonizációját valósítja meg.

Az uniós és a magyar jog kapcsolatában áll fenn a tárgyaltakon kívül az ún. közvetlen hatály jogintézménye. A közvetlen hatály az uniós jogalanyokra vonatkozóan hoz létre jogokat és kötelezettségeket uniós jogszabályok alapján tagállami intézkedések nélkül.

Az Európai Unió Bírósága döntése szerint az uniós jogszabályok rendelkezései nemzeti bíróságok és hatóságok előtt hivatkozhatóak, és az uniós jog rendelkezéseinek közvetlen hatálya megdönthető vélelmet jelent. A jogharmonizáció keretében a bíróságok rendelkezésére áll az előzetes döntéshozatali eljárás is. Amennyiben valamely tagállam bírósága előtt az EU joga Szerződések vagy más értelmezés kapcsán a jogértelmező hatáskörét meghaladó kérdés merül fel, úgy megkeresheti az EUB-t.

7.5. A felhasznált irodalom jegyzéke

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.

Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. - Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. V. modul az Európai Unió szervezete, működése és jogrendszere. Első kiadás Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.

Nemzeti Közzolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.

Az Európai Unió története, intézményrendszere és működése – elektronikus tananyag. MKI 2005.

Közigazgatási alapvizsga. Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

8. Általános nemzetközi jogi ismeretek és a humanitárius jog

8.1. Nemzetközi jogi alapvetés

8.1.1. A nemzetközi jog meghatározása

A nemzetközi jog (pontosabban: nemzetközi közjog) mint önálló jogág azoknak a normáknak az összessége, amelyek a nemzetközi jog alanyai (elsősorban az államok) közötti kapcsolatokat rendezik, és amelyek betartását az államok szükség esetén egyéni, vagy kollektív úton kifejtett kényszer útján is biztosítanak.

Az államon belüli jogtól az alábbi sajátosságai különböztetik meg:

- a speciális keletkezési mód,
- a jogalanyok köre,
- a szabályozás tárgya,
- kikényszerítésének módja.

A speciális keletkezési mód azt jelenti, hogy nemzetközi jogszabály csak úgy jöhet létre, ha annak megalkotásában két vagy több állam közösen vesz részt, közöttük akarat-megegyezés (konszenzus) jön létre valamely szabály nemzetközi normaként történő elismerésére. Nemzetközi joggá egy szabályt soha sem a tartalma, hanem mindig a keletkezési módja teszi.

A nemzetközi jog tipikus, leggyakoribb alanya az állam, amelynek jogképessége eredeti, vagyis keletkezésénél fogva jön létre, másrészt pedig elvileg korlátlan, mert mindenféle nemzetközi jogviszonynak alanya lehet. Jogalanyisággal rendelkeznek a nemzetközi szervezetek is (például az ENSZ, a NATO stb.), jogképességük azonban az államéhoz képest egyrésztől származékos, azaz a tagállamok ruházzák rá, amit vissza is vonhatnak, másrésztől korlátozott, ugyanis csak a tevékenységi körük ellátásához szükséges jogviszonyok tekintetében léteznek. Napjainkra általánosan elismert intézménnyé vált az egyének nemzetközi jogalanyisága is, ugyanis az utóbbi évtizedekben olyan nemzetközi szerződések születtek, amelyek az egyéneket megillető jogokat, illetve őket terhelő kötelezettségeket tartalmaznak. (Emberi Jogok Európai Egyezménye, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya stb.).

A nemzetközi jog tárgyát az államok közötti és más jogalanyok közötti azon viszonyok képezik, ahol a jogalanyok mint a szuverenitás hordozói lépnek fel. Az államok felségjogából folyó tevékenységet szabályozza, és ez a minőség dönti el, hogy a kapcsolat nemzetközi jogi jellegű, vagy a nemzetközi magánjog körébe tartozik-e. Két állam, illetve két állam polgárai, jogi személyei közötti, a polgári jog hatálya alá tartozó ügyleteket, és ebből következően az alkalmazandó jogot nem a nemzetközi közjog, hanem a nemzetközi magánjog szabályozza.

Fő funkciója napjainkban az államok közötti békés és zavartalan kapcsolatok fenntartása, amely elsősorban az önkéntes jogkövetéssel biztosítható. Ennek hiányában viszont a sértett állam maga vagy más államokkal együtt önszegély formájában kényszerítheti ki jogát. Az önszegély enyhébb formája az ún. ellenrendszabály (retorzió), ami bizonyos hátrányt, rosszallást kifejező intézkedést (például kereskedelmi és kulturális bojkott stb.) jelent. Súlyosabb hátrányt okozó

kényszerintézkedés az ún. megtorlás (represszália), amely maga is jogsértésnek minősülne, ha nem szankcióként kerülne alkalmazásra.

8.1.2. A nemzetközi jog szintjei

A nemzetközi jog szabályainak szintjeit a jogalkotók száma határozza meg. Ennek megfelelően a nemzetközi jog szabályai lehetnek univerzális, partikuláris és bilaterális jellegűek.

Az univerzális szabály azt jelenti, hogy abban valamennyi állam (vagy majdnem minden állam) részt vesz, közös érdekeket tükröz, olyan szabályokat, amelyek betartása minden állam érdeke. Az a körülmény, hogy esetleg egy-két vagy néhány állam egy normát nem fogad el, ez még nem kérdőjelezi meg annak univerzális jellegét.

A partikuláris nemzetközi szabályok is több állam részvételével jönnek létre, de nem részese a teljes nemzetközi jogközösség. Amennyiben a jogot létrehozó államok egy földrajzi térségen belül helyezkednek el, ez esetben a szabályt regionálisnak nevezzük.

A nemzetközi jog többségét a bilaterális szabályok képezik, amelyek két állam közötti kapcsolatokat rendezik, és nemzetközi jognak csak a két állam szempontjából tekinthetők.

A szintek közötti jogforrási hierarchia szabálya, hogy a bilaterális szabály megelőzi (rontja) a partikuláris és az univerzális szabályt, az azonos szintűek között pedig a későbbi a korábbi. A hierarchia alól egy kivétel van, mégpedig az univerzális nemzetközi jog körében az imperatív (kényszerítő) jellegű nemzetközi normák, amelyeket a nemzetközi jogközösség mint egész alkotott, és az univerzális nemzetközi jogban az alábbiakban ismertetésre kerülő alapelvek sorában jelennek meg.

Az egyetemes nemzetközi jogban a szabályok döntő többsége engedő (permisszív) jellegű, ami azt jelenti, hogy csak addig és annyiban érvényesül, amennyiben az államok velük ellentétes partikuláris vagy kétoldalú szabályokat nem hoznak létre.

8.1.3. A nemzetközi jog forrásai

Jelenleg nincs olyan nemzetközi jogszabály, amely konkrétan megjelölné a nemzetközi jogforrások körét. Az ENSZ Nemzetközi Bíróság Statútumának (Alapszabály) 38. cikke tartalmazza azokat a forrásokat, amelyeket a bíróság az elé terjesztett jogvitában eljárása során alkalmaz. Ezek az alábbiak:

- az általános vagy különös nemzetközi egyezmények, amelyek a vitában álló államok által kifejezetten elismert jogszabályokat állapítanak meg,
- a nemzetközi szokás, mint a jog gyanánt elismert általános gyakorlat,
- a civilizált nemzetek által elismert általános jogelvek,
- a megelőző bírói döntések és a különböző nemzetek legkiválóbb publicistáinak tanításai, mint a jog megállapításának segédeszközei.

A nemzetközi szerződés a nemzetközi jog legfontosabb forrása. Olyan államok közötti kifejezett akarat-megegyezést jelent, amely nemzetközi jogok és kötelezettségek létrehozására, módosítására vagy megszüntetésére irányul. A „kifejezett akarat- megegyezés” elem az írásbeli forma mellett a szóban történő megköthetőséget is jelenti, amit ún. „úriember megállapodásnak” (gentlemans agreement) neveznek.

A szokásjog a nemzetközi jogban jelentősebb, mint az államon belüli jogban. A nemzetközi szokás az államok ismétlődő cselekvésének eredményeként jön létre, amelynek további feltétele, hogy az érdekelt államok jogi meggyőződése jusson benne kifejezésre.

A nemzetközi szerződés és a szokásjog a nemzetközi jog egyenrangú jogforrásai, közöttük hierarchia nincs.

E két jogforrás mellett kötelezettséget eredményezhetnek még az egyoldalú nyilatkozatok, azaz olyan akarat-megegyezés, ahol a másik oldalon hallgatólagos elfogadás áll (pl. Kelet-Grönland ügy 1929.), továbbá a nemzetközi szervezetek határozatai (pl. az ENSZ Biztonsági Tanácsának az Alapokmány VII. Fejezet alapján hozott határozata az Alapokmány 25. cikke alapján).

A nemzetközi szerződések a jogforrások rendszerében

A nemzetközi jog szabályai szerint az államok között szerződésben foglalt megállapodások jöhetnek létre. A magyar jogforrási rendszer a nemzetközi jog, a nemzetközi szerződések elsőbbségéből indul ki. A nemzetközi jog legfontosabb szabályai akkor is kötelezik az államokat, ha ezt ők nem ismerik el magukra nézve kötelezőnek.

Magyarország Alaptörvénye⁸⁴ (2011. április 25.) szerint Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait.⁸⁵ A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.

A nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazást a nemzetközi szerződést kihirdető jogi aktus tartalmazza.

8.1.4. A nemzetközi jog alapelvei

Alapelvek alatt a nemzetközi jogközösség egésze által alkotott és elismert általános jellegű és egyetemes érvényű normákat értjük, amelyek többsége az államok közötti kapcsolatokban kógens szabályként jelenik meg. Ezek az alábbiak:

- 1) a szuverenitás elve,
- 2) az államok egyenlőségének elve,
- 3) a beavatkozás tilalma,
- 4) az erőszak tilalma és a viták békés rendezésének elve,

⁸⁴ 2012. január 1-től hatályos

⁸⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Alapvetés fejezetének Q) cikk (2)-(3) bekezdése

- 5) az államok együttműködésének elve,
- 6) a nemzetközi kötelezettségek jóhiszemű teljesítésének elve,
- 7) a népek és nemzetek önrendelkezési joga.

A szuverenitás az államnak, mint a nemzetközi jog alanyának sajátossága. Belső dimenziója az állam önállóságát és azt jelenti, hogy jogrendjét maga alkotja és tartja fenn, továbbá, hogy területi főhatalmat gyakorol a területén lévő személyek és dolgok felett. Külső oldala az állam függetlenségét, továbbá más államokkal való kapcsolataiban teljes jog- és cselekvőképességét jelenti.

A jogegyenlőség elvét az ENSZ Alapokmánya akként fogalmazza meg, hogy a szervezet valamennyi tag szuverén egyenlőségének elvén alapul. Az egyenlőség nem tényleges, hanem jogi egyenlőséget jelent (pl. az ENSZ-ben kis és nagy országnak egyaránt ugyanannyi szavazata van, ugyanakkor az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjait képező nagyhatalmaknak speciális jogai vannak, mint pl. vétójog).

A beavatkozás tilalma a szuverenitás elvéből következik. Beavatkozásnak minősül minden olyan cselekmény, amely alkalmas arra, hogy egy állam szabad cselekvését, akaratát, belső szuverenitását sértse vagy jogellenesen befolyásolja (pl. politikusi nyilatkozat más állam joghatóságába tartozó ügyben, gazdasági nyomás, más országokban terrorcselekmények támogatása stb.).

Az erőszak tilalmának elve azt jelenti, hogy valamely állam területi épsége vagy függetlensége ellen irányuló közvetlen erőszak vagy azzal való fenyegetés sérti az államok közösségének a rendjét. (Ilyennek minősül pl. más állam területe elleni támadás, más állam megszállása, területének bombázása stb.) Az erőszak tilalmának elvéhez szorosan kapcsolódik a viszályok békés eszközökkel történő rendezésének elve, melyet az ENSZ Alapokmánya rögzít és kötelezettségként írja elő a szervezetben részes államok számára. Az eszközök tekintetében a feleknek szabad választásuk van, kezdve a diplomáciai eszközöktől (közvetlen tárgyalás, jószolgálat, közvetítés, nemzetközi vizsgálóbizottság, nemzetközi egyeztető bizottság, nemzetközi szervezetek igénybevétele) egészen a bírói útig (választott bíróságok, állandó nemzetközi bíróságok).

A népek és nemzetek önrendelkezési joga a szuverenitás fogalmához kapcsolódik, a nemzetközi jog alapelvevé a XX. századi függetlenségi mozgalmak, illetve a gyarmati rendszer felbomlásának idején vált.

8.2. A nemzetközi humanitárius jog

8.2.1. A nemzetközi humanitárius jog meghatározása

A nemzetközi közjog rendszerébe tartoznak az emberi jogok, a nemzetközi szerződések joga, a diplomáciai jog, a tengerjog, a nemzetközi büntetőjog és a nemzetközi humanitárius jog. A következőkben a humanitárius jog főbb kérdéseit tekintjük át.

A nemzetközi humanitárius jog tág értelemben a nemzetközi közjognak az a területe, amely a fegyveres konfliktusok, az azok során tanúsított magatartások szabályozásával foglalkozik

(háborúban alkalmazott jog: is in belli). Szabályozási célja a fegyveres ellenségeskedések káros hatásainak csökkentése, elsődlegesen a nem harcolók, a sebesültek, a polgári személyek, a hadifoglyok védelme, illetve az okozott károknak az éppen még szükséges szintre szorítása.

A humanitárius jog szabályait meg kell különböztetni az általános nemzetközi jognak a fegyveres erők alkalmazásának jogszerűségével foglalkozó (a háborúhoz való jog: is ad bellum) szabályaitól, amelyek azt állapítják meg, hogy egy állam mikor nyúlhat a fegyveres erő eszközeihez.

8.2.2. A humanitárius jog forrásai és alkalmazása

A nemzetközi humanitárius jog alapvető forrásai az 1949-ben elfogadott Genfi Egyezmények és azokat kiegészítő jegyzőkönyvek (1977., 2005.), továbbá történelmileg az 1899-ben, illetve 1907-ben elfogadott Hágai Egyezmények. Ezek mellett még egyéb egyezmények is hatályban vannak, amelyek egy-egy részterülettel foglalkoznak (pl. kulturális javak vagy a környezet védelme, egyes fegyvertípusok tiltása vagy korlátozása), illetve kiemelten jelentős szerepük van e területen is a nemzetközi szokásjog által létrejött kötelező jogi normáknak.

A jelenleg hatályban lévő négy 1949-es Genfi Egyezmény a következő:

- Egyezmény a hadra kelt fegyveres erők sebesültjeinek és betegeinek helyzetének javításáról (I. Genfi Egyezmény),
- Egyezmény a tengeri haderők sebesültjeinek és betegeinek helyzetének javításáról (II. Genfi Egyezmény),
- Egyezmény a hadifoglyokkal való bánásmódról (III. Genfi Egyezmény),
- Egyezmény a polgári lakosság háború idején való védelméről (IV. Genfi Egyezmény).

Ezeket később három kiegészítő jegyzőkönyv módosította:

- 1977 – Jegyzőkönyv az 1949-es Genfi Egyezmények kiegészítéséről és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről,
- 1977 – Jegyzőkönyv az 1949-es Genfi Egyezmények kiegészítéséről és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről,
- 2005 – Jegyzőkönyv egy további megkülönböztető jelvény elfogadásáról.

A Genfi Egyezmények alkalmazása az alábbiak szerint foglalható össze:

- Az Egyezményekben foglalt rendelkezéseket nemcsak az államok között szabályszerű hadüzenettel kinyilvánított háború esetén, hanem abban az esetben is alkalmazni kell, ha a szerződő államok között fegyveres összeütközés támad, még ha valamelyik fél nem is ismeri el a hadiállapot fennállását.
- Az Egyezmény előírásai érvényesek az egyik szerződő fél területének vagy területrészének egy másik fél által történő megszállása esetében is, még ha a megszállással szemben semmiféle katonai ellenállást nem fejtenek is ki.

- Ha az összeütköző államok valamelyike az egyezményeknek nem is részese, azok a szerződő államokat egymás közötti viszonyukban mégis kötelezik.
- Az Egyezményekben részes államokat az abban nem részes állammal szemben az Egyezmények az esetben kötelezik, ha a nem részes állam elfogadja és alkalmazza az Egyezmények rendelkezéseit.
- Az Egyezményekben nem részes állam egyoldalú nyilatkozata, valamint az Egyezmények tényleges alkalmazásának megkezdése — ahogy már említést nyert — elegendő ahhoz, hogy az ellenfelet az egyezmények alkalmazására kötelezze.

Az Egyezmények lényeges rendelkezéseit a valamely államon belül lejátszódó nem nemzetközi jellegű fegyveres összeütközés esetén is alkalmazni kell.

8.2.3. A humanitárius jog alapelvei

A szakirodalmi álláspont négy alapelvet azonosít a nemzetközi humanitárius jog területén:

- az emberiség elve,
- a katonai szükségesség elve,
- a megkülönböztetés elve,
- az arányosság elve.

Az emberiség elve az emberséges bánásmód követelményét jelenti valamennyi emberi lényel minden körülmények között, magába foglalja továbbá az emberéletek megmentését, bármimű szenvedés enyhítését az egyén tiszteletben tartása mellett. A Genfi Egyezmények rögzítik, hogy az ellenségeskedésben közvetlenül részt nem vevő személyekkel, ideértve a fegyveres erőket azokat a tagjait, akik letették a fegyvert, és azokat a személyeket, akik betegség, sebesülés, elfogás vagy más ok következtében harcképtelenné váltak, minden körülmények között — megkülönböztetés nélkül — emberségesen kell bánni. Tilos életük kioltása, testük megcsonkítása, kínzásuk, a velük való kegyetlenkedés. Tilos túszok szedése, a megalázó és lealacsonyító bánásmód.

A katonai szükségesség elve azt fejezi ki, hogy a hadviselés eszközeinek és módjainak megválasztása nem korlátlan, így tilos olyan hadviselési eszközt, vagy módot alkalmazni, amely szükségtelen szenvedést vagy túlzott mértékű sérülést okozhat.

A megkülönböztetés elve értelmében el kell határolni egymástól a hadviselő feleket és a polgári lakosságot, a harcokban részt nem vevő személyeket és a katonai és a polgári objektumokat nem lehet azonosan kezelni, ez utóbbiak nem lehetnek támadás célpontjai.

Az arányosság elve szerint pedig tilos az olyan támadás indítása, amelyben az esetleges polgári áldozatok, vagy a polgári létesítményekben okozott kár aránytalan lenne az elérni kívánt konkrét és közvetlen katonai előnyhöz képest.

8.3. A felhasznált irodalom jegyzéke

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.

Tóthné Dr. jut. Demus Mária Ph.D. -Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek II. modul. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.

Nemzeti Közszolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.

9. Gazdálkodási és pénzügyi alapismeretek

9.1. Pénzügyi alapismeretek

9.1.1. A gazdaságpolitika fogalma, főbb területei, jellemzői, eszközrendszere

A gazdaságpolitika az államnak a gazdaságra vonatkozó célkitűzéseit, és a célok megvalósításának eszközeiről, módszereiről kialakított nézetrendszerét foglalja magában, melyek meghatározzák a gazdaság fejlődésének irányát.

A gazdaságpolitika főbb területeit részpolitikáknak nevezzük, közülük a legfontosabb a monetáris politika és a költségvetési (fiskális) politika.

A monetáris és a költségvetési politika jellemzői, célja, eszközei, csoportjai:

A monetáris politika jellemzői

A monetáris politika olyan pénzügyi politika, amely a pénz és hitelkínálat, valamint a pénz és hitelkereslet befolyásolására irányul, a forgalomban levő pénz mennyiségét szűkítésével vagy bővítésével szabályozza. Célja a pénzügyi egyensúly megteremtése, megőrzése a nemzetgazdaság stabilitása érdekében. A monetáris politika eszközein értjük azokat a sajátos jegybanki eszközöket, amelyek összehangolt gyakorlati alkalmazásuk során képesek a monetáris politika célkitűzéseinek megvalósítását elősegíteni.

A monetáris politika eszközeit kétféleképpen csoportjuk: indirekt és direkt eszközök, melyeket a jegybank alkalmaz a nemzetgazdaság stabilitása érdekében.

Az indirekt eszközök azon jegybanki eszközök, amelyek a piaci működés logikájával próbálnak hatni a pénzügyi folyamatokra, a pénzmennyiségre. Ezek

- viszontleszámítolás,
- nyílt piaci műveletek (deviza vagy értékpapír megvétele, illetve eladása).

A direkt eszközök azon jegybanki eszközök, amelyek szabályozási szinten jelennek meg, adminisztratív korlátot képeznek, közvetlenül hatnak a pénzmennyiségre, és csak közvetett módon befolyásolják a kamatokat.

A direkt eszközök:

- kötelező tartalék előírások (a tartalékráta azt mutatja meg, hogy egy kereskedelmi bank a meglévő betéteinek hány százalékát köteles a központi banknál elhelyezni),
- hitelkontingentálás,
- irányított hitelek,
- erkölcsi ráhatás.

A gazdaság pénzszükségletből keletkező gazdasági hatásként infláció keletkezhet, mely tartós árszínvonal-emelkedést jelent. Az árszínvonal-emelkedés a pénz vásárlóértéke folyamatos csökkenést von maga után.

A külföldi fizetőeszköz árának változása befolyásolja a gazdasági folyamatokat. A hazai és a külföldi fizetőeszköz egymáshoz viszonyított arányát az árfolyam fejezi ki.

A költségvetési politika jellemzői

A költségvetési (fiskális) politika a kormányzati kiadások és adóztatás irányításán keresztül hat a gazdasági szereplőkre. A költségvetési politika eszközrendszere az adók fajtáival, mértékével és az elvont jövedelem kormányzati felhasználásával (transzferekkel, kormányzati vásárlásokkal) gyakorol hatást. Legfontosabb intézménye az állami költségvetés.

A költségvetési politika általános célja a hosszú távú gazdasági növekedés biztosítása. A költségvetés éves bevételei és kiadásai közötti egyenlőtlenségeket írja le a szufficit és a deficit fogalma. Az állami bevételi többletet szufficitnek, a kiadási többletet deficitnek (hiánynak nevezzük). Az adott költségvetési évben képződő hiány az államháztartási hiány.

9.1.2. A nemzetgazdaság, a gazdaság szereplői és szerkezete, a nemzetgazdaság mutatói

A nemzetgazdaság fogalmán egy adott ország gazdaságát értjük, amelynek része minden rendelkezésre álló anyagi és emberi erőforrás, valamint ezen kölcsönhatásban lévő tevékenységek összessége. Folyamatai: termelés, elosztás, forgalom, fogyasztás.

A gazdasági szereplőket az alábbiak szerint csoportosíthatjuk⁸⁶

1) háztartások, amelyek lehetnek:

- végső fogyasztók,
- tulajdonosok (termelési tényezők tulajdonosai);

2) termelők, vállalatok, vállalkozások: a javakat megtermelik, megvásárolják, bérelik a termelési tényezőket;

3) állam: feladata a szabályozás és újraosztás;

4) külföld: befolyással bír a mikro-, de főleg a makro-folyamatokra.

A gazdaság szervezeti struktúrája:

1) háztartás: a fogyasztás színtere, megtakarít, vagyont gyűjt,

2) üzleti szervezet (vállalat): javak és szolgáltatások előállításának színtere

3) az állam (kormányzat): közhatalmi tényező.

4) piac. A piac felosztása:

- fogyasztási javak piaca (másnéven reál piac),
- termelési tényezők piaca,

⁸⁶ <http://kozgaz.blogspot.hu/2010/03/gazdasagi-rendszerek-gazdasagi.html>

- munkapiac,
- tőkepiac,
- földhasználati piac.

A nemzetgazdaság mutatói

A nemzetgazdaság termelési mutatói közül a legelterjedtebb a GDP és a GNI. A GDP (Gross Domestic Product, bruttó hazai termék) egy adott ország gazdaságának adott idő alatt (általában egy év alatt) mért teljesítménye. Az egy főre vetített GDP-t az ország életszínvonalának elemzésekor használják.

A bruttó nemzeti jövedelem (GNI - Gross National Income) a GDP-ből származtatott mutató. A külföldről beáramló elsődleges jövedelmek és a külföldre kiáramló elsődleges jövedelmek egyenlegével korrigált GDP. A gazdasági növekedést az adott évi GDP előző évi (vagy egy bázisévi) GDP-hez való viszonyításával lehet kifejezni.

9.2. Államháztartási és gazdálkodási alapismeretek

Az állam szerepe a nemzetgazdaságban

A Nemzetgazdasági Minisztérium felelős a hazai gazdaságpolitika irányvonalának meghatározásáért, és a nemzetgazdasági stratégia végrehajtásáért. A Minisztérium foglalkozik a nemzetgazdaságot érintő olyan kiemelkedő jelentőségű területekkel, mint a munkahelyteremtés, a családbarát adórendszer megteremtése, a versenyképesség javítása, a költségvetés megalkotása, az államadósság csökkentése vagy a gazdasági növekedés ösztönzése.

A Nemzetgazdasági Minisztérium célja, hogy a rendelkezésére álló gazdaságpolitikai eszközökkel és az uniós források hatékony felhasználásával elősegítse egy, az egységes európai piacon és a globalizálódó világgazdasági környezetben egyaránt versenyképes, gyors növekedésre alkalmas, magas hozzáadott értéket előállító, innovatív, tudásalapú gazdaság kialakulását.

9.2. Az államháztartás rendszere

Az államháztartás a közfeladatok ellátásának egységes szervezeti, tervezési, gazdálkodási, ellenőrzési, finanszírozási, adatszolgáltatási és beszámolási szabályok szerint működő rendszere. Az államháztartás központi és önkormányzati alrendszerből áll.

Az államháztartás központi alrendszerébe tartozik

- az állam,
- a központi költségvetési szerv,
- az államháztartás központi alrendszerébe sorolt köztestület, és
- a köztestület által irányított köztestületi költségvetési szerv.

Az államháztartás önkormányzati alrendszerébe tartozik

- 1) a helyi önkormányzat,
- 2) a helyi nemzetiségi önkormányzat és az országos nemzetiségi önkormányzat (a továbbiakban együtt: nemzetiségi önkormányzat),
- 3) a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.) és a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: Njt.) szerint létrehozott társulás, valamint a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény alapján létrejött területfejlesztési önkormányzati társulás (a továbbiakban együtt: társulás),
- 4) a térségi fejlesztési tanács, és
- 5) az 1)-4) pontban foglaltak által irányított költségvetési szerv.

A közfeladatok értelmezése

A közfeladat a jogszabályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat. A közfeladatok ellátása költségvetési szervek alapításával és működtetésével vagy az azok ellátásához szükséges pénzügyi fedezet a meghatározott eszközökkel, részben vagy egészben történő biztosításával valósul meg. A közfeladatok ellátásában államháztartáson kívüli szervezet is közreműködhet.

A közfeladatot jogszabályban kell meghatározni. Ennek során rendelkezni kell a közfeladat ellátásának módjáról, és egyidejűleg rendelkezni kell az annak ellátásához szükséges pénzügyi fedezet biztosításáról. Új közfeladat kizárólag az annak ellátásához megfelelő pénzügyi fedezet rendelkezésre állása esetén írható elő vagy vállalható. Ha a pénzügyi fedezet már nem áll rendelkezésre, intézkedni kell a pénzügyi fedezet biztosításáról vagy a közfeladat megszüntetéséről.

9.2.1. A költségvetési bevételek, költségvetési kiadások, költségvetés

A költségvetés a költségvetési évben teljesülő költségvetési bevételek és költségvetési kiadások előirányzott összegét tartalmazza (a továbbiakban bevételi előirányzatok és kiadási előirányzatok). A bevételi előirányzatok azok teljesítésének kötelezettségét, a kiadási előirányzatok azok felhasználásának jogosultságát jelentik.

A költségvetési bevételeket és a költségvetési kiadásokat pénzforgalmi szemléletben kell számba venni. A pénzforgalomban megvalósuló tételek mellett a Kormány rendeletében meghatározott pénzforgalommal nem járó kiegészítő tételeket is el kell számolni költségvetési bevételként vagy költségvetési kiadásként.

Költségvetési bevételek különösen

- 1) a közhatalmi – adók, illetékek, járulékok, hozzájárulások, bírságok, díjak és más fizetési kötelezettségek – bevételek,
- 2) a közfeladatok ellátása során nyújtott közszolgáltatások ellenértékei,

- 3) az európai uniós forrásokból és az államháztartáson kívülről érkező támogatásokból származó bevételek,
- 4) e törvény eltérő rendelkezése hiányában a nemzeti vagyonnal kapcsolatos bevételek, és
- 5) a kapott kamatok.

Költségvetési kiadások különösen

- 1) a költségvetési szervek működési és felhalmozási kiadásai,
- 2) az államháztartáson kívül ellátott közfeladatok finanszírozásával kapcsolatos kiadások,
- 3) az európai uniós tagságból és más nemzetközi kötelezettségekből származó fizetési kötelezettségek,
- 4) a társadalombiztosítás pénzügyi alapjaiból finanszírozott ellátások,
- 5) a nemzeti vagyonnal kapcsolatos kiadások, és
- 6) az államháztartás alrendszerének adósságával kapcsolatos kiadások.

A költségvetésben meg kell állapítani a költségvetési bevételek és költségvetési kiadások különbözeteként a költségvetési többletet vagy hiányt (a továbbiakban együtt: költségvetési egyenleg). A központi költségvetés hiányának finanszírozásáról az államháztartásért felelős miniszter gondoskodik. Az államháztartás önkormányzati alrendszerében a költségvetési hiány finanszírozásáról a költségvetési rendelet, költségvetési határozat rendelkezik.

A költségvetési kiadások – a központi költségvetés előirányzat-módosítási kötelezettség nélkül túlteljesíthető költségvetési kiadásai kivételével – a költségvetésben megállapított (a továbbiakban: eredeti előirányzat), vagy az év közben módosított (a továbbiakban: módosított előirányzat) kiadási előirányzatok mértékéig teljesíthetők.

A kiadási előirányzatok működési költségvetés, felhalmozási költségvetés, kölcsönök előirányzat-csoportokra tagozódnak.

A működési költségvetés a kiadási előirányzatokat személyi juttatások, munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó, dologi kiadások, ellátottak pénzbeli juttatásai és egyéb működési célú kiadások, a felhalmozási költségvetés intézményi beruházások, felújítások, kormányzati beruházások, lakástámogatás, lakásépítés és egyéb felhalmozási kiadások (a továbbiakban együtt: kiemelt előirányzatok) szerinti bontásban tartalmazza.

A bevételi előirányzatokat a Kormány rendeletében foglalt kiemelt előirányzatokra kell bontani.

Az elkülönített állami pénzalapok és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai költségvetési bevételeit és költségvetési kiadásait az azokat szabályozó törvény által meghatározott jogcímek szerinti bontásban kell meghatározni.

A költségvetési év megegyezik a naptári évvel.

9.2.2. A központi költségvetés elkészítésének, végrehajtásának szabályai

A tervezés célja annak biztosítása, hogy a tervezett bevételek közgazdaságilag megalapozottan, a tervezett kiadások kizárólag a közfeladatok megfelelő ellátásához szükséges mértékben kerüljenek jóváhagyásra. Olyan új közfeladat írható elő vagy vállalható, amelynek ellátásához megfelelő pénzügyi fedezet áll rendelkezésre. Ha a tervezés során a pénzügyi fedezet már nem biztosítható, intézkedni kell a közfeladat megszüntetéséről.

Az államháztartásért felelős miniszter javaslatára a Kormány március 31-ig meghatározza a gazdaság- és pénzügypolitika fő irányait, így különösen az adópolitika és a költségvetési politika céljait, rögzíti az államadósság csökkentésével összhangban álló költségvetési egyenleg célt.

Az államháztartásért felelős miniszter kidolgozza a tervezés részletes ütemtervét és tartalmi követelményeit, így különösen a kiadások felülvizsgálatának irányait, a tervezés során érvényesítendő számszerű és szabályozási követelményeket, a tervezéshez használt dokumentumokat, az előírt adatszolgáltatások teljesítésének módját, valamint a központi költségvetésről szóló törvény fejezeteinek tervezett kiadási főösszegeit.

A fejezetet irányító szerv az államháztartásért felelős miniszter által meghatározott részletességgel – a fejezetre nézve megállapított tervezett kiadási főösszeg megtartásával – május 31-ig megtervezi az adott fejezetbe sorolt költségvetési szerv, központi kezelésű előirányzat és fejezeti kezelésű előirányzat, valamint az elkülönített állami pénzalap és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai tervezett bevételeit és kiadásait.

A fejezetet irányító szerv a megtervezett bevételeket és kiadásokat július 31-ig egyezteti az államháztartásért felelős miniszterrel, egyidejűleg tájékoztatást ad a költségvetési bevételeket és a költségvetési kiadásokat befolyásoló jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök, szerződések vagy más kötelezettségek módosításának lehetőségéről, módjáról.

A központi költségvetésről szóló törvény elkészítéséhez a kormányzati szektorba sorolt egyéb szervezet, valamint a besorolás szempontjából statisztikai módszertani vizsgálat alá vett jogi személy adatszolgáltatást teljesít az államháztartásért felelős miniszternek.

Az államháztartásért felelős miniszter elkészíti a központi költségvetésről szóló törvényjavaslat tervezetét, amelyet az abban foglaltak megalapozásához szükséges törvénymódosításokat tartalmazó önálló törvényjavaslattal együtt a Kormány elé terjeszt.

9.2.3. A központi költségvetésről szóló törvény szerkezete, tartalma

A központi költségvetésről szóló törvény a költségvetési bevételeket és költségvetési kiadásokat fejezetekbe tagolva (fejezetrend) állapítja meg. A központi költségvetésről szóló törvényben az elkülönített állami pénzalapok és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai alaponként külön fejezetben jelennek meg.

A központi költségvetésről szóló törvény a helyi önkormányzatok központi adókból, illetékekből származó részesedését, a települési önkormányzatok jövedelemkülönbségének mérséklését szolgáló támogatást, a helyi önkormányzatok, helyi nemzetiségi önkormányzatok,

többcélú kistérségi társulások normatív hozzájárulásait, támogatásait, valamint a részükre juttatandó egyéb költségvetési támogatásokat önálló fejezetként tartalmazza.

A fejezetek címekre, alcímekre, jogcímcsoportokra, jogcímekre tagozódnak. A központi költségvetésről szóló törvényben szereplő címek címrendet képeznek. A költségvetési szervek a fejezeteken belül címet alkotnak. A területileg szétagoltan működő, de azonos alaptevékenységet végző költségvetési szervek közül több is képezhet egy címet. A fejezeti kezelésű előirányzatok fejezetenként egy címet alkotnak. A fejezeti általános tartalékot fejezeti kezelésű előirányzatként kell megtervezni.

A központi költségvetésről szóló törvény az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szervek kiadási előirányzatait előirányzat-csoportok, kiemelt előirányzatok szerinti bontásban, bevételi előirányzataikat összesítve tartalmazza.

A központi kezelésű előirányzatok és a fejezeti kezelésű előirányzatok bevételi és kiadási előirányzatait a központi költségvetésről szóló törvény előirányzat-csoport, kiemelt előirányzat bontás nélkül, összesítve tartalmazza.

A központi költségvetésről szóló törvényben a bevételi és kiadási előirányzatok központi kezelésű előirányzatként, fejezeti kezelésű előirányzatként, elkülönített állami pénzalapok előirányzataiként, társadalombiztosítás pénzügyi alapjai előirányzataiként vagy az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szervek előirányzataiként jelennek meg. A központi kezelésű előirányzatok az állam nevében beszédendő költségvetési bevételek és teljesítendő költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak.

A fejezeti kezelésű előirányzatok a fejezetet irányító szerv sajátos szakmai, ágazati feladatai ellátása, vagy az államnak a fejezethez tartozó költségvetési szervek tevékenységével kapcsolatban felmerülő, illetve szakmailag ahhoz kapcsolódó sajátos kötelezettségei teljesítése során felmerülő költségvetési bevételek és költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak.

A társadalombiztosítás pénzügyi alapjairól szóló törvény szerinti társadalombiztosítás pénzügyi alapjai a társadalombiztosítás rendszerének működtetése során az állam nevében beszédendő költségvetési bevételek és teljesítendő költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak.

9.3. Nemzeti vagyon

Magyarország Alaptörvénye 38. cikke határozza meg a nemzeti vagyon fogalmát. Ennek értelmében az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele.

Nemzeti vagyont csak törvényben meghatározott célból lehet átruházni, törvényben meghatározott kivételekkel az értékarányosság követelményének figyelembevétele mellett. Nemzeti vagyon átruházására vagy hasznosítására vonatkozó szerződés csak olyan szervezettel köthető, amelynek tulajdonosi szerkezete, felépítése, valamint az átruházott vagy hasznosításra átengedett nemzeti vagyon kezelésére vonatkozó tevékenysége átlátható.

Az állam és a helyi önkormányzatok tulajdonában álló gazdálkodó szervezetek törvényben meghatározott módon, önállóan és felelősen gazdálkodnak a törvényesség, a célszerűség és az eredményesség követelményei szerint.

A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény (továbbiakban: Nvtv.) határozza meg.

A jogszabály meghatározza az állam kizárólagos tulajdonának és kizárólagos gazdasági tevékenységének körét, valamint a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon elidegenítésének korlátait és feltételeit. A törvény tehát a nemzeti vagyont társadalmi rendeltetése szerint csoportosítja, ezekhez a szintekhez oltalmat rendel.

Az első kategória a kizárólagos állami és önkormányzati tulajdon, amely forgalomképtelen, vagyis teljes elidegenítési és terhelési tilalom, valamint a dologi jogi és az osztott tulajdon létesítésének tilalma is vonatkozik rá. Ezen vagyonelemek körét taxatívén határozza meg a törvény. Az állam és önkormányzatok kizárólagos tulajdona fő szabályként kizárólag koncesszió útján hasznosítható.

A második kategória a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon. Jellemzője, hogy ezek a vagyonelemek sem idegeníthetők el, nem terhelhetők meg, vagyis megegyezik a forgalomképtelen vagyontárgyaknál meghatározottakkal. Hasznosításuk szabályozása azonban ezektől eltér, fő szabályként nem koncesszió-köteles. A nemzeti vagyon harmadik kategóriája a korlátozottan forgalomképes vagyoni kör. Az idetartozó vagyonelemek eladhatók, megterhelhetők, de csak törvényben vagy önkormányzati rendeletben meghatározott feltételek szerint. A negyedik csoportba az üzleti vagyon tartozik, amely engedély nélkül elidegeníthető, hasznosítható, így a piaci forgalom része.

Külön kategóriaként, de a későbbiek miatt fontos kiemelni azokat az egyébként nemzeti vagyonba tartozó vagyonelemeket, amelyekre az Nvtv. hatálya nem terjed ki, így ezekre a szabályait nem lehet alkalmazni. Ilyenek az államháztartás körébe tartozó szervek és személyek pénzvagyona, a követelések és a fizetési kötelezettségek, a társadalombiztosítás és az elkülönített állami pénzalapok pénzvagyona, valamint a nemzeti adatvagyon.

Nemzeti vagyonba tartozik:

- 1) az állam vagy a helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló dolgok,
- 2) az állam vagy a helyi önkormányzat tulajdonában lévő dolog,
- 3) az állam vagy a helyi önkormányzat tulajdonában lévő pénzügyi eszközök, továbbá az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető társasági részesedések,
- 4) az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető bármely vagyoni értékkel rendelkező jogosultság, amelyet jogszabály vagyoni értékű jogként nevesít,
- 5) Magyarország határa által körbezárt terület feletti légtér,
- 6) az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelméről szóló törvény szerinti kibocsátási egység és légiközlekedési kibocsátási egység, valamint az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló törvény szerinti kiotói egység,
- 7) állami vagy helyi önkormányzati fenntartású közgyűjtemény (muzeális intézmény, levéltár, közgyűjteményként működő kép- és hangarchívum, valamint könyvtár) saját gyűjteményében nyilvántartott kulturális javak körébe tartozó dolog, kivéve, ha az állami vagy önkormányzati tulajdon jogszerű létrejötté kétséget kizáró módon nem

bizonyítható és a dologra nézve más a tulajdonjogát bizonyítja vagy a kulturális javakra vonatkozó jogszabályokban meghatározott eljárás keretében valószínűsíti,

- 8) a régészeti lelet,
- 9) a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló törvény szerinti nemzeti adatvagyon.

A nemzeti vagyon fogalomkörébe tartozó egyes vagyontípusok:

- az állami vagyon,
- az önkormányzati vagyon.

Ezekről részletesen:

Az állami vagyon

Az állam kizárólagos tulajdonába tartozik

- 1) a Szent Korona és a hozzá tartozó jelvények,
- 2) az Országház,
- 3) a föld méhének kincsei természetes előfordulási helyükön,
- 4) a felszín alatti vizek, a felszín alatti vizek természetes víztartó képződményei, a folyóvíz és természetes tavak elhagyott medre és a folyóvízben, természetes tavakban újonnan keletkezett sziget, valamint meghatározott folyóvizek, holtágak, mellékágak, természetes tavak és ezek medre,
- 5) jogszabályban meghatározott csatornák, tározók, árvízvédelmi fővédvonalak és egyéb vízi létesítmények, valamint az állami tulajdonban álló vízi közművek,
- 6) az országos közutak és azok műtárgyai, ide nem értve a közút tartozékát képező, az ingatlan-nyilvántartásban várakozóhelyként, pihenőhelyként feltüntetett önálló ingatlant, valamint a közúti közlekedésről szóló törvény szerinti útsatlakozást,
- 7) állami tulajdonban álló terek, parkok,
- 8) az országos törzshálózati vasúti pályák és azok tartozékai,
- 9) az állami tulajdonban lévő nemzetközi kereskedelmi repülőtér, a hozzá tartozó légitforgalmi távközlő, rádió navigációs és fénytechnikai berendezésekkel és eszközökkel, továbbá a légitforgalmi irányító szolgálat elhelyezését szolgáló létesítményekkel együtt,
- 10) a barlang,
- 11) a rádióspektrum, valamint az elektronikus hírközlő hálózat működéséhez, az elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtásához vagy az elektronikus hírközlőhálózatok és szolgáltatások együttműködéséhez szükséges, az információ vagy a jelzés célba juttatására szolgáló, annak címzettjét meghatározó betűkből, számokból vagy jelekből álló karaktersorozat,
- 12) a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény szerinti biztonsági földgáztároló.

Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősül a Nvtv. 2. mellékletben meghatározott, valamint törvényben vagy kormányrendeletben ekként meghatározott állami tulajdonban álló vagyonelem.

Korlátozottan forgalomképes nemzeti vagyonnak minősül a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon körébe nem tartozó, többségi állami tulajdonban álló, a közbeszerzésekről szóló törvényben meghatározott közszolgáltatási tevékenységet ellátó gazdasági társaságban fennálló, állami tulajdonban lévő társasági részesedés.

Az önkormányzati vagyon

A helyi önkormányzat vagyona törzsvagyon vagy üzleti vagyon lehet. A helyi önkormányzat tulajdonában álló nemzeti vagyon külön része a törzsvagyon, amely közvetlenül a kötelező önkormányzati feladatkör ellátását vagy hatáskör gyakorlását szolgálja, és amelyet törvény kizárólagos önkormányzati tulajdonban álló vagyonnak minősít, törvény vagy a helyi önkormányzat rendelete nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősít (továbbiakban együtt: forgalomképtelen törzsvagyon), és a törvény vagy a helyi önkormányzat rendelete korlátozottan forgalomképes vagyonelemként állapít meg.

A helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonát képező nemzeti vagyonba tartoznak

- a helyi közutak és műtárgyaik,
- a helyi önkormányzat tulajdonában álló terek, parkok,
- a helyi önkormányzat tulajdonában álló nemzetközi kereskedelmi repülőtér, a hozzá tartozó légitforgalmi távközlő, rádió navigációs és fénytechnikai berendezésekkel és eszközökkel, továbbá a légitforgalmi irányító szolgálat elhelyezését szolgáló létesítményekkel együtt, valamint
- a helyi önkormányzat tulajdonában álló - külön törvény rendelkezése alapján részére átadott - vizek, közcélú vízi létesítmények, ide nem értve a vízi közműveket.

Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősül a törvényben vagy a helyi önkormányzat rendeletében ekként meghatározott a helyi önkormányzat tulajdonában álló vagyonelem. A helyi önkormányzat korlátozottan forgalomképes törzsvagyonát képezi

- a helyi önkormányzat tulajdonában álló közmű,
- a helyi önkormányzat tulajdonában álló, a helyi önkormányzat képviselő-testülete és szervei, továbbá a helyi önkormányzat által fenntartott, közfeladatot ellátó intézmény, költségvetési szerv elhelyezését, valamint azok feladatának ellátását szolgáló épület, épületrész,
- a helyi önkormányzat többségi tulajdonában álló, közszolgáltatási tevékenységet vagy parkolási szolgáltatást ellátó gazdasági társaságban fennálló, helyi önkormányzati tulajdonban lévő társasági részesedés, továbbá
- a Balatoni Hajózási Zrt.-ben fennálló, a helyi önkormányzat tulajdonában álló társasági részesedés.

A korlátozottan forgalomképes törzsvagyoni minősítés addig áll fenn, amíg az adott vagyontárgy közvetlenül önkormányzati feladat- és hatáskör ellátását vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja.

9.4. Költségvetési szervek

A költségvetési szerv fogalma, tevékenységei

A költségvetési szerv az államháztartás sajátos jogi személyiségtípusa. A költségvetési szerv jogszabályban vagy alapító okiratban meghatározott közfeladat ellátására létrejött jogi személy, amelynek tevékenysége alap- vagy vállalkozási tevékenység lehet. A költségvetési szerv jogi személyiségéből adódóan bármilyen olyan jogot megszerezhet és kötelezettséget vállalhat, amely megszerzését vagy vállalását törvény kifejezetten nem tiltja.

A költségvetési szerv jogszabályban vagy alapító okiratban meghatározott közfeladat ellátására létrejött jogi személy. A költségvetési szerv tevékenysége kétféle lehet

- alaptevékenység, amely a létrehozásáról rendelkező jogszabályban, alapító okiratában a szakmai alapfeladatoként meghatározott, valamint a szakmai alapfeladatai ellátását elősegítő más, nem haszonszerzés céljából végzett tevékenység,
- vállalkozási tevékenység, amely haszonszerzés céljából, államháztartáson kívüli forrásból, nem kötelezően végzett termelő-, szolgáltató-, értékesítő tevékenység.

A költségvetési szerv jogutóddal vagy jogutód nélkül szüntethető meg. A megszüntetés minden esetben az alapító döntése, köteles ugyanakkor a költségvetési szervet megszüntetni, ha az alapítás feltételei tartósan nem állnak fenn.

9.4.1. A költségvetési szervek irányítása, felügyelete

Az irányítás és a felügyelet a közigazgatás egyes alrendszerei közötti viszony és az alrendszereken belüli kapcsolatrendszer és működés lényegi elemei, amelyek a közigazgatási szervezetrendszer egészét áthatják, és amelyeknek a lényegét – ideértve a közhatalmi tartalmukat – a közigazgatás sajátosságai adják. E fogalmak fejezik ki a közigazgatás felépítésére és működésére – alrendszerektől függetlenül – jellemző hierarchikus viszonyt, azaz az egyes ágazati vagy funkcionális alapon szervezett és különböző területi szinteken működő szervek alá-fölérendeltségben való működését. Az irányítás és a felügyelet azok az eszközök, amelyek lehetővé teszik, hogy az alárendelt szervek hatékonyan, összehangoltan és egységes elvek mentén, azonos cél megvalósítása érdekében fejtsék ki a tevékenységüket. Az irányítás és a felügyelet biztosítja tehát azokat a jogosítványokat az irányító szerv számára, amelyek lehetővé teszik, hogy a szervek között munkamegosztás következtében a közigazgatás működése ne váljon kaotikussá.

E hatáskörök tehát az irányított és felügyelt szervezetek működését érintik, befolyásolják, így azok elsősorban szervezetjogi hatáskörnek tekinthetőek.

Az irányítás mindig két különálló szerv között megvalósuló tevékenység, amelynek a keretében a hierarchiában magasabban lévő irányító szerv meghatározó befolyást gyakorol az irányított

szerv működési viszonyai tekintetében, és amely szinte minden esetben az irányított szerv vezetésére hat.

A felügyelet is mint a szervezetrendszeri igazgatás eszköze, minden esetben egyfajta uralmi helyzetet feltételez a felügyeletet gyakorló szerv és a felügyelt szerv között, de a felügyeletet gyakorló szervet minden esetben gyengébb hatáskörök illetik meg, mint az irányító szervet. A felügyelet leggyakrabban a felügyelt szerv tevékenységének folyamatos figyelemmel kísérése, illetve valamely jogszabályban biztosított beavatkozási lehetőség útján valósul meg.

9.5. Kötelezettségvállalás, ellenjegyzés, utalványozás

9.5.1. Kötelezettségvállalás

Kötelezettségvállalás: a kiadási előirányzatok és az idegen pénzeszközként nyilvántartott pénzeszközök terhére fizetési kötelezettség – így különösen a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítésére, szerződés megkötésére, költségvetési támogatás biztosítására irányuló – vállalásáról szóló, szabályszerűen megtett jognyilatkozat,

A költségvetési év kiadási előirányzatai rendelkezésre bocsátott összeg terhére kötelezettségvállalásra az azokat terhelő korábbi kötelezettségvállalásokkal és más fizetési kötelezettségekkel csökkentett összegű eredeti vagy módosított kiadási előirányzatok (a továbbiakban: szabad előirányzat) mértékéig kerülhet sor.

9.5.2. Utalványozás, teljesítés igazolás

Kötelezettséget vállalni - a Kormány rendeletében foglalt kivételekkel - csak pénzügyi ellenjegyzés után, a pénzügyi teljesítés esedékességét megelőzően, írásban lehet. A pénzügyi ellenjegyzőnek - a Kormány rendeletében foglalt kivételekkel - meg kell győződnie arról, hogy a szabad előirányzat rendelkezésre áll, a tervezett kifizetési időpontokban a pénzügyi fedezet biztosított, és a kötelezettségvállalás nem sérti a gazdálkodásra vonatkozó szabályokat.

A bevételi előirányzatok javára bevételt elszámolni és a kiadási előirányzatok terhére kifizetést elrendelni - a Kormány rendeletében meghatározott kivételekkel - utalványozás alapján lehet. A kiadási előirányzatok terhére történő utalványozásra - a Kormány rendeletében meghatározott kivételekkel - a teljesítés igazolását, és az annak alapján végrehajtott érvényesítést követően kerülhet sor.

9.6. Ellenőrzés az államháztartás területén

Az államháztartás ellenőrzési rendszere az államháztartási kontrollok rendszerén keresztül valósul meg. Az államháztartási kontrollok célja az államháztartás pénzeszközeivel és a nemzeti vagyonnal történő szabályszerű, gazdaságos, hatékony és eredményes gazdálkodás, a beszámolási és adatszolgáltatási kötelezettségek szabályszerű teljesítésének biztosítása.

Az alkalmazott kontrollok külső és/vagy belső kontrollok lehetnek.

Az államháztartás külső ellenőrzésére feljogosított szervek:

- Az államháztartás külső ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat általános hatáskörrel az Állami Számvevőszék látja el. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenységének korlátozása nélkül külső ellenőrzést a kincstár is végezhet.
- Az államháztartás kormányzati szintű ellenőrzése a kormányzati ellenőrzési szerv, az európai támogatásokat auditáló szerv és a kincstár által valósul meg.

9.6.1. Az Állami Számvevőszék ellenőrzése

Az Állami Számvevőszék az Országgyűlés legfőbb pénzügyi és gazdasági ellenőrző szerve, amely az Országgyűlésnek alárendelve látja el feladatát. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenysége során minden más szervezettől független. Az Állami Számvevőszék általános hatáskörrel végzi a közpénzekkel és az állami és önkormányzati vagyonnal való felelős gazdálkodás ellenőrzését.

9.6.2. A kormányzati ellenőrzési szerv és az európai támogatásokat auditáló szerv ellenőrzése

A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (továbbiakban: Hivatal) Magyarország Kormányának kormányzati ellenőrzési szerve. A Hivatal irányítását a Miniszterelnökséget vezető miniszter látja el. A kormányzati ellenőrzési szerv ellenőrzési jogköre kiterjed

- 1) a kormánydöntések végrehajtásának ellenőrzésére,
- 2) az európai uniós forrásból, illetve az állam nevében kötött nemzetközi szerződés alapján finanszírozott egyéb programból nyújtott támogatás felhasználásának, a Kormány irányítása alá tartozó fejezetbe sorolt központi kezelésű előirányzat, fejezeti kezelésű előirányzat, társadalombiztosítás pénzügyi alapjai előirányzata, elkülönített állami pénzalapok előirányzata felhasználásának, valamint a Kormány irányítása vagy felügyelete alá tartozó költségvetési szervek kormányzati ellenőrzésére,
- 3) a gazdálkodó szervezeteknek, a közalapítványoknak, a köztestületeknek, az alapítványoknak és az egyesületeknek nyújtott költségvetési támogatások és az államháztartás központi alrendszeréből nyújtott más támogatások - ideértve a nemzetközi szerződések alapján kapott támogatásokat és segélyeket is -, és az említett szervezetek részére meghatározott célra ingyenesen juttatott állami vagyon felhasználásának ellenőrzésére,
- 4) a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonba tartozó és állami tulajdonban álló, valamint az olyan gazdasági társaságok - ide nem értve a Magyar Nemzeti Bankot - ellenőrzésére, amelyekben az állam többségi befolyással rendelkezik,
- 5) azon alapítványok, közalapítványok ellenőrzésére, amelyek felett az alapítói jogokat a Kormány irányítása vagy felügyelete alá tartozó költségvetési szerv gyakorolja, vagy az államháztartás központi alrendszeréből támogatásban részesülnek,

- 6) az állami kezesség vállalása és beváltása jogosságának ellenőrzésére, ideértve a központi költségvetés, valamint a tartozás eredeti kötelezettjénél és jogosultjánál a kezességi szerződés feltételei betartásának ellenőrzését,
- 7) az a)-f) pontokban foglaltakkal összefüggésben létrejött jogviszonyokra, valamint azon szerződő felekre is, amelyek a jogviszony teljesítésében közvetlen vagy közvetett módon közreműködnek, és
- 8) működési célú költségvetési támogatás nyújtása esetén a kedvezményezett működésének és gazdálkodásának ellenőrzésére.

Az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság (a továbbiakban: Főigazgatóság, EUTAF) az államháztartásért felelős miniszter irányítása alá tartozó központi hivatalként működő központi költségvetési szerv. A Főigazgatóság ellátja az Európai Unió pénzügyi alapjai tekintetében az ellenőrzési hatósági feladatokat, az egyéb európai uniós és nemzetközi támogatások Kormány által meghatározott ellenőrzési feladatait.

Az európai támogatásokat auditáló szerv ellenőrzési jogköre kiterjed jogszabályban meghatározott forrásokból nyújtott költségvetési támogatásokkal kapcsolatos ellenőrzésekre a lebonyolításban érintett szervezeteknél, a kedvezményezetteknel, és a költségvetési támogatásokkal összefüggésben megvalósított beszerzésekre, az ezekre kötött szerződések teljesítésének vizsgálatára, ebben a vonatkozásban azon szerződő felekre is, amelyek a szerződés teljesítéséért felelősek, vagy abban közreműködnek.

9.6.3. A kincstári ellenőrzés

A kincstár ellenőrzési jogköre a helyi önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, társulás, térségi fejlesztési tanács és az általuk irányított költségvetési szerv

- számviteli szabályok szerinti könyvvezetési kötelezettségének,
- adatszolgáltatási kötelezettségek szabályszerű teljesítésének,
- az éves költségvetési beszámoló megbízható, valós összképének vizsgálatára terjed ki.

Az államháztartás belső kontrollrendszere

Az államháztartás belső kontrollrendszere a költségvetési szervek belső kontrollrendszere - beleértve a belső ellenőrzést - keretében valósul meg.

9.6.4. A költségvetési szervek belső kontrollrendszere

A belső kontrollrendszer a kockázatok kezelése és tárgyilagos bizonyosság megszerzése érdekében kialakított folyamatrendszer, amely azt a célt szolgálja, hogy megvalósuljanak a következő célok:

- a működés és gazdálkodás során a tevékenységeket szabályszerűen, gazdaságosan, hatékonyan, eredményesen hajtásák végre,

- az elszámolási kötelezettségeket teljesítsék, és
- megvédjék az erőforrásokat a veszteségektől, károktól és nem rendeltetésszerű használatától.

A belső kontrollrendszer létrehozásáért, működtetéséért és fejlesztéséért a költségvetési szerv vezetője felelős az államháztartásért felelős miniszter által közzétett módszertani útmutatók figyelembevételével.

9.6.5. Belső ellenőrzés

A belső ellenőrzés kialakításáról, megfelelő működtetéséről és függetlenségének biztosításáról a költségvetési szerv vezetője köteles gondoskodni. A belső ellenőrzést végző személy vagy szervezet tevékenységét a költségvetési szerv vezetőjének közvetlenül alárendelve végzi, jelentéseit közvetlenül a költségvetési szerv vezetőjének küldi meg. Az irányító szerv belső ellenőrzést végezhet

- az irányítása alá tartozó bármely költségvetési szervnél,
- a saját vagy az irányítása, felügyelete alá tartozó költségvetési szerv használatába, vagyonkezelésébe adott nemzeti vagyonnal való gazdálkodás tekintetében,
- az irányító szerv által nyújtott költségvetési támogatások felhasználásával kapcsolatosan a kedvezményezetteknel és a lebonyolító szerveknel, és
- az irányítása alá tartozó bármely, a köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről szóló 2009. évi CXXII. törvény 1. § a) pontjában meghatározott köztulajdonban álló gazdasági társaságnál.

A belső ellenőr bizonyosságot adó és tanácsadó tevékenysége keretében a jogszabályoknak és belső szabályzatoknak való megfelelést, a tervezést, gazdálkodást és a közfeladatok ellátását vizsgálva megállapításokat és javaslatokat fogalmaz meg a költségvetési szerv vezetője részére. A belső ellenőr ezenkívül más tevékenységbe nem vonható be.

A belső ellenőrzést végző személy az ellenőrzött szervnél minősített adatot, üzleti titkot tartalmazó iratokba és más dokumentumokba is betekinthez, azokról másolatot, kivonatot kérhet, személyes adatokat kezelhet az adatvédelmi, illetve a minősített adat védelmére vonatkozó előírások betartásával.

9.7. A felhasznált irodalom jegyzéke

2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról
- 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról
2000. évi C. törvény a számvitelről
2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről
- 4/2015. (IV. 10.) BM utasítás a Belügyminisztérium fejezet költségvetési gazdálkodásának rendjéről
2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény
2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról
2007. évi CVI. törvény az állami vagyonról
- A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2011. évi CCVIII. törvény
- 254/2007. (X. 4.) Korm. rendelet az állami vagyonnal való gazdálkodásról
2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről
- 355/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet a Kormányzati Ellenőrzési Hivatalról
- 210/2010. (VI. 30.) Korm. rendelet az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóságról
- 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről
- 28/2011. (VIII. 3.) NGM rendelet a költségvetési szervnél belső ellenőrzési tevékenységet végzők nyilvántartásáról és kötelező szakmai továbbképzéséről, valamint a költségvetési szervek vezetőinek és gazdasági vezetőinek belső kontrollrendszer témájú továbbképzéséről
- Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek III. modul. Általános államháztartási ismeretek. Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó Zrt. 2014.
- Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.
- Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Intergrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.
- Közigazgatási alapvizsga. Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.
- Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. -Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.
- Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.
- Nemzeti Közzolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/0007_c4_1070_1072_penzugyekalapjai_scorm/3_3_2_eszkozrendszer_1vRV5fSvGXHeQBe1.html

http://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=616&catid=118&Itemid=298

<http://www.antiskola.eu/hu/referaty/25948-monetaris-es-fiskalis-politika/download/print?id=32263>

http://www.kozszov.org.hu/dokumentumok/UMK/UMK_2014_4/09_Mogyorosi_Sandor.pdf

<http://allamhaztartas.kormany.hu/koltsegvetesi-szervek>

10. Információbiztonság és adatvédelem, a híradásra, összeköttetésre és adattovábbításra vonatkozó sajátos lehetőségek és szabályok

10.1. Az információbiztonság és adatvédelem

A nemzet érdekében kiemelten fontos - napjaink információs társadalmát érő fenyegetések miatt - a nemzeti vagyon részét képező nemzeti elektronikus adatvagyon, valamint az ezt kezelő információs rendszerek, illetve a létfontosságú információs rendszerek és rendszerelemek biztonsága.

Társadalmi elvárás az állam és polgárai számára elengedhetetlen elektronikus információs rendszerekben kezelt adatok és információk bizalmosságának, sértetlenségének és rendelkezésre állásának, valamint ezek rendszerelemei sértetlenségének és rendelkezésre állásának zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos védelmének biztosítása, ezáltal a kibertér védelme.

10.1.1. Az információbiztonság jogforrásai

Az információbiztonság jogforrásai:

- 1) Az információbiztonság hazai védelmének jogforrása az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény (továbbiakban: ibtv.).⁸⁷
- 2) A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény.
- 3) A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény.
- 4) A minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény és a végrehajtására kiadott:
- 5) A Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet.
- 6) Az iparbiztonsági ellenőrzés és a telephely biztonsági tanúsítvány kiadásának részletes szabályairól szóló 92/2010. (III. 31.) Korm. rendelet.
- 7) A minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet.
- 8) Az elektronikus információs rendszerek biztonsági felügyeletét ellátó hatóságok, valamint az információbiztonsági felügyelő feladat- és hatásköréről, továbbá a zárt célú elektronikus információs rendszerek meghatározásáról szóló 187/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet.

⁸⁷ A törvény az állam kiberbiztonságot érintő szerepét és feladatait meghatározó Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat figyelembevételével készült.

- 9) A kormányzati eseménykezelő központ és az eseménykezelő központok feladat- és hatásköréről, valamint a biztonsági események kezelésének, a biztonsági események műszaki vizsgálatának és a sérülékenységvizsgálat lefolytatásának szabályairól 185/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet.
- 10) Az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvényben meghatározott technológiai biztonsági, valamint a biztonságos információs eszközökre, termékekre, továbbá a biztonsági osztályba és biztonsági szintbe sorolásra vonatkozó követelményekről szóló 41/2015. (VII. 15.) BM rendelet.
- 11) 42/2015. (VII. 15.) BM rendelet az elektronikus információbiztonságról szóló törvény hatálya alá tartozó egyes szervezetek hatósági nyilvántartásba vételének rendjéről.

10.1.2. Az ibtv. hatálya

A személyi hatály az alkotmányos rend fenntartása szempontjából kiemelt fontosságú közszolgálati szervek adatait kezelő szervezetek és a nemzeti adatvagyonot kezelő szervezetek mellett az európai és nemzeti létfontosságú információs rendszerek, rendszerelemek közé tartozó szervezetekre terjed ki.

Az ibtv. rendelkezéseit kell alkalmazni:

- 1) a központi államigazgatási szervekre, a Kormány és a kormánybizottságok kivételével,
- 2) a Köztársasági Elnöki Hivatalra,
- 3) az Országgyűlés Hivatalára,
- 4) az Alkotmánybíróság Hivatalára,
- 5) az Országos Bírósági Hivatalra és a bíróságokra,
- 6) az ügyészségekre,
- 7) az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalára,
- 8) az Állami Számvevőszékre,
- 9) a Magyar Nemzeti Bankra,
- 10) a fővárosi és megyei kormányhivatalokra,
- 11) a helyi és a nemzetiségi önkormányzatok képviselő-testületének hivatalaira, a hatósági igazgatási társulásokra,
- 12) a Magyar Honvédségre.

Az ibtv. rendelkezéseit kell alkalmazni:

- a fentiekben felsorolt szervek és ezen szervek számára adatkezelést végzők,
- a jogszabályban meghatározott, a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozói,

- az európai vagy nemzeti létfontosságú rendszerelemmé a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvény alapján kijelölt rendszerelemek elektronikus információs rendszereinek védelmére.

Kormány rendeletében meghatározott egyes zárt célú elektronikus információs rendszerek esetében, az e törvény szerinti hatósági feladatokat, a biztonsági felügyeletet a Kormány által kijelölt szerv kormányrendeletben meghatározottak szerint látja el.

A polgári hírszerző tevékenységet végző nemzetbiztonsági szolgálat elektronikus információs rendszerei esetében, az ibtv. szerinti hatósági feladatokat, a biztonsági felügyeletet a polgári hírszerzési szervezetrendszeren belül működő, a Kormány által kijelölt szerv kormányrendeletben meghatározottak szerint látja el.

A honvédelmi célú elektronikus információs rendszerek esetében, az ibtv. szerinti hatósági feladatokat, a biztonsági felügyeletet a honvédelmi ágazaton belül működő, a Kormány által kijelölt szerv kormányrendeletben meghatározottak szerint látja el.

Az ibtv. hatályánál felsorolt állami és önkormányzati szervek kivételével, az európai vagy nemzeti létfontosságú rendszerelemmé a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvény alapján kijelölt rendszerelemek elektronikus információs rendszerei esetében az e törvény szerinti hatósági feladatokat, a biztonsági felügyeletet a hivatásos katasztrófavédelem szervezetrendszerén belül működő, a Kormány által kijelölt szerv kormányrendeletben meghatározottak szerint látja el.

A törvény hatálya alá tartozó elektronikus információs rendszert működtető, nem Magyarországon bejegyzett vállalkozásnak Magyarország területén működő képviselőt kell kijelölnie, aki az e törvényben foglaltak végrehajtásáért a szervezet vezetőjére vonatkozó szabályok szerint felel.

Az elektronikus információs rendszerekre és eszközökre, szervezetekre nemzetközi egyezmények vagy nemzetközi szabványok alapján, illetve az ezeken alapuló hazai követelmények vagy ajánlások alapján kiadott biztonsági tanúsítványokat a hatóság az eljárása során figyelembe veszi.

A tárgyi hatály a kiemelt fontosságú közszolgálati szervek adatait és a nemzeti adatvagyonot kezelő szervezetek, valamint az európai és nemzeti létfontosságú információs infrastruktúrák elektronikus információs rendszereinek védelmére vonatkozik.

10.1.3. Információbiztonság, információs rendszer, elektronikus biztonság

Az információbiztonság a szóban, rajzban, írásban, a kommunikációs, informatikai és más elektronikus rendszerekben, vagy bármilyen más módon kezelt adatok védelmére vonatkozik.⁸⁸ Ezzel szemben az elektronikus információs rendszerek biztonsága csak az elektronikus információs rendszerekben szereplő adatok, és az azokat kezelő rendszer védelmét jelenti. Az

⁸⁸ Az információ- és kommunikációtechnológiák konvergenciája miatt magyarul az informatikai és kommunikációs technológia, néha az informatikai és kommunikációs rendszerek kifejezéseket, gyakran az angol information and communication technology kifejezés rövidítését, az ICT-t vagy ennek átírását az IKT-t használják. Emellett az informatikai, infokommunikációs technológia vagy az infokommunikációs rendszerek kifejezéseket is alkalmazzák. www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf

ibtv. pedig az elektronikus információs rendszerekben tárolt, kezelt információk védelmét célozza az azokat kezelő szervezetek tudatos biztonságának növelésén keresztül.⁸⁹

10.1.4. Az elektronikus információbiztonsági követelmények

Az elektronikus információs rendszerek biztonságának általános követelményeit az elektronikus információs rendszerek biztonságának definíciójából levezetve, úgy határozza meg, hogy a védelem minden lehetséges módja (logikai, fizikai és adminisztratív védelem)⁹⁰ a tervezéstől a megvalósításig felhasználásra kerüljön. A védelem olyan legyen, hogy lehetőleg kerülje el a fenyegetések bekövetkezését, de ha ez nem lehetséges, akkor erről annak bekövetkezése előtt az érintettek szerezzenek tudomást.⁹¹

10.1.5. Az elektronikus információs rendszerek biztonsági osztályba sorolása

Annak érdekében, hogy az e törvény hatálya alá tartozó elektronikus információs rendszerek, valamint az azokban kezelt adatok védelme a kockázatokkal arányosan biztosítható legyen, az elektronikus információs rendszereket be kell sorolni egy-egy biztonsági osztályba a bizalmasság, a sértetlenség és a rendelkezésre állás szempontjából.

A biztonsági osztályba sorolás alkalmával - az érintett elektronikus információs rendszer vagy az általa kezelt adat bizalmasságának, sértetlenségének vagy rendelkezésre állásának kockázata alapján - 1-től 5-ig számozott fokozatot kell alkalmazni, a számozás emelkedésével párhuzamosan szigorodó védelmi előírásokkal együtt. A biztonsági osztályba sorolást legalább háromévenként vagy szükség esetén soron kívül, dokumentált módon felül kell vizsgálni.

10.1.6. Az elektronikus információs rendszerrel rendelkező szervezetek biztonsági szintje

A kockázatokkal arányos, költséghatékony védelem kialakítása érdekében a szervezetet az elektronikus információs rendszerek védelmére való felkészültsége alapján biztonsági szintekbe kell sorolni a jogszabályban meghatározott szempontok szerint.

Az elektronikus információs rendszer

- fejlesztését végző,
- üzemeltetését végző,

⁸⁹ Az elektronikus információs rendszerek védelme széles körű információvédelem része, amely önállóan is működtethető. A NATO Security within the North Atlantic Treaty Organisation direktívája szerinti elektronikus információvédelmen (INFOSEC) kívül az információvédelem többi részét (személyi védelem, dokumentumvédelem, fizikai védelem elhárítás/hírszerzés) is magába foglalja, de csak az elektronikus információs rendszer vonatkozásában az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról.

⁹⁰ Az információ biztonságának érdekében a megelőzés-észlelés-reagálás-eseménykezelés, az ún. PreDeCo elvek felhasználásával a törvényjavaslat előírja a lehetséges biztonsági események megelőzését, a bekövetkezett biztonsági események kezelését. www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf

⁹¹ <http://www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf>

- üzemeltetéséért felelős vagy
- információbiztonságáért felelős

szervezeti egységeket az elektronikus információs rendszerek védelmére való felkészültségük alapján a szervezettől elvárt, eltérő biztonsági szintekbe kell sorolni jogszabályban meghatározott szempontok szerint.

A szervezet vagy szervezeti egységek biztonsági szintjét a szervezet védelemre való felkészültsége határozza meg. A szervezet vagy szervezeti egységek biztonsági szintjének meghatározását az elektronikus információs rendszer felhasználásának módja határozza meg, jogszabályban meghatározott szempontok szerint. A szervezet vagy szervezeti egység az e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő, az adott szervezetre irányadó besorolási szintnél magasabb szintű besorolást is megállapíthat.

Az európai vagy nemzeti létfontosságú rendszerelemmé a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvény alapján kijelölt rendszerelemek szervezeti tekintetében az e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő, az adott szervezetre irányadó besorolási szintnél magasabb, a hatóság előzetes engedélyével, kockázatokra kiterjedő indoklással ellátva alacsonyabb szintű besorolás is megállapítható.

A szervezet vagy szervezeti egység jogszabályban meghatározott szempontok alapján meghatározza, hogy a vizsgálat elvégzésekor melyik biztonsági szintnek felel meg.

Ha a vizsgálat alapján meghatározott biztonsági szint alacsonyabb, mint az adott szervezetre vagy szervezeti egységre jogszabályban meghatározott biztonsági szint, akkor a szervezetnek a vizsgálatot követő 90 napon belül cselekvési tervet kell készítenie a számára előírt biztonsági szint elérésére.

A szervezet vagy a szervezeti egység biztonsági szintjét a cselekvési tervben szereplő ütemezés szerint kell elérni. Ha a biztonsági szint a vizsgálat alapján az 1. szintet nem éri el, az 1. szint eléréséhez szükséges intézkedéseket a lefolytatott vizsgálatot követő öt éven belül meg kell valósítani.

Az előírt biztonsági szint teljesítése során a szervezetnek lehetősége van az előírt biztonsági szint fokozatos elérésére. Ennek keretében a magasabb biztonsági szint elérésére - minden egyes szintet érintően, a következő magasabb szintre lépéshez - két év áll rendelkezésére.

A biztonsági szint meghatározását az előírt biztonsági szint elérését követően legalább háromévenként, szükség esetén soron kívül, dokumentált módon felül kell vizsgálni. Az elektronikus információs rendszer biztonságát érintő változás esetén, illetve új elektronikus információs rendszer bevezetésekor a szervezet vagy szervezeti egység biztonsági szintbe sorolását soron kívül meg kell ismételni.

Ha a soron kívüli felülvizsgálat alapján meghatározott biztonsági szint alacsonyabb, mint az adott szervezetre vagy szervezeti egységre előírt biztonsági szint, akkor a szervezetnek vagy szervezeti egységnek a vizsgálatot követő 90 napon belül cselekvési tervet kell készítenie a számára előírt biztonsági szint elérésére.

A szervezet vagy felelős szervezeti egység biztonsági szintbe sorolását a szervezet vezetője hagyja jóvá, és felel annak a jogszabályoknak és kockázatoknak való megfeleléséért, a felhasznált adatok teljességéért és időszerűségéért. A biztonsági szintbe sorolás eredményét a szervezet informatikai biztonsági szabályzatában vagy szervezeti egységre irányadó szabályzatban kell rögzíteni.

10.1.7. A szervezeteknek az elektronikus információs rendszereik védelmét biztosító kötelezettségei

A szervezet vezetője köteles gondoskodni az elektronikus információs rendszerek védelméről a következők szerint:

- 1) biztosítja az elektronikus információs rendszerre irányadó biztonsági osztály tekintetében a jogszabályban meghatározott követelmények teljesülését,
- 2) biztosítja a szervezetre irányadó biztonsági szint tekintetében a jogszabályban meghatározott követelmények teljesülését,
- 3) az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személyt nevez ki vagy bíz meg,
- 4) meghatározza a szervezet elektronikus információs rendszerei védelmének felelőseire, feladataira és az ehhez szükséges hatáskörökre, felhasználókra vonatkozó szabályokat, illetve kiadja az informatikai biztonsági szabályzatot,
- 5) gondoskodik az elektronikus információs rendszerek védelmi feladatainak és felelősségi köreinek oktatásáról, saját maga és a szervezet munkatársai információbiztonsági ismereteinek szinten tartásáról,
- 6) rendszeresen végrehajtott biztonsági kockázatelemzések, ellenőrzések, auditok lefolytatása révén meggyőződik arról, hogy a szervezet elektronikus információs rendszereinek biztonsága megfelel-e a jogszabályoknak és a kockázatoknak,
- 7) gondoskodik az elektronikus információs rendszer eseményeinek nyomon követhetőségéről,
- 8) biztonsági esemény bekövetkezésekor minden szükséges és rendelkezésére álló erőforrás felhasználásával gondoskodik a biztonsági eseményre történő gyors és hatékony reagálásról, és ezt követően a biztonsági események kezeléséről,
- 9) ha az elektronikus információs rendszer létrehozásában, üzemeltetésében, auditálásában, karbantartásában vagy javításában közreműködőt vesz igénybe, gondoskodik arról, hogy az e törvényben foglaltak szerződéses kötelemként teljesüljenek,
- 10) ha a szervezet az adatkezelési vagy az adatfeldolgozási tevékenységhez közreműködőt vesz igénybe, gondoskodik arról, hogy az e törvényben foglaltak szerződéses kötelemként teljesüljenek,
- 11) felelős az érintetteknek a biztonsági eseményekről és a lehetséges fenyegetésekről történő haladéktalan tájékoztatásáért,

- 12) megteszi az elektronikus információs rendszer védelme érdekében felmerülő egyéb szükséges intézkedéseket.

A nemzetbiztonsági védelem alá eső állami szervek esetében az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy kinevezése tekintetében a kormányzati eseménykezelő központ előzetes véleményezési jogot gyakorol. A biztonsági esemény kivizsgálásában részt vevő személy csak az lehet, aki rendelkezik a szervezet vezetője által - a kormányzati eseménykezelő központ előzetes véleményezésével - kiadott megbízással. A megbízást írásba kell foglalni. A biztonsági esemény kivizsgálásában részt vevő személynek a megbízás előtt részt kell vennie a biztonságiesemény-kezelő eljárásról szóló, kormányzati eseménykezelő központ által tartott tájékoztató előadáson.

A polgári hírszerző tevékenységet végző nemzetbiztonsági szolgálat elektronikus információs rendszerei, valamint a honvédelmi célú elektronikus információs rendszerek esetében az ibtv. 11.§ (5) és (6) bekezdés rendelkezései nem alkalmazhatóak.

A szervezet vezetője köteles együttműködni a hatósággal. Ennek során:

- az ibtv. 11. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott, az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személyről tájékoztatást nyújt,
- a szervezet informatikai biztonsági szabályzatát tájékoztatás céljából megküldi,
- az ellenőrzés lefolytatásához szükséges feltételeket biztosítja a hatóság részére.

10.1.8. Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladata

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladata ellátása során a szervezet vezetőjének közvetlenül adhat tájékoztatást, jelentést. Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy felel a szervezetnél előforduló valamennyi, az elektronikus információs rendszerek védelméhez kapcsolódó feladat ellátásáért. Ennek körében:

- 1) gondoskodik a szervezet elektronikus információs rendszereinek biztonságával összefüggő tevékenységek jogszabályokkal való összhangjának megteremtéséről és fenntartásáról,
- 2) elvégzi vagy irányítja az a) pont szerinti tevékenységek tervezését, szervezését, koordinálását és ellenőrzését,
- 3) előkészíti a szervezet elektronikus információs rendszereire vonatkozó informatikai biztonsági szabályzatot,
- 4) előkészíti a szervezet elektronikus információs rendszereinek biztonsági osztályba sorolását és a szervezet biztonsági szintbe történő besorolását,
- 5) véleményezi az elektronikus információs rendszerek biztonsága szempontjából a szervezet e tárgykört érintő szabályzatait és szerződéseit,
- 6) kapcsolatot tart a hatósággal és a kormányzati eseménykezelő központtal.

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy az ibtv. hatálya alá tartozó bármely elektronikus információs rendszerét érintő biztonsági eseményről a jogszabályban meghatározottak szerint tájékoztatni köteles a jogszabályban meghatározott szervezet. Amennyiben a szervezet elektronikus információs rendszereinek mérete vagy biztonsági igényei indokolják, a szervezeten belül elektronikus információbiztonsági szervezeti egység hozható létre, amelyet az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy vezet.

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy biztosítja az e törvényben meghatározott követelmények teljesülését

- a szervezet valamennyi elektronikus információs rendszerének a tervezésében, fejlesztésében, létrehozásában, üzemeltetésében, auditálásában, vizsgálatában, kockázatelemzésében és kockázatkezelésében, karbantartásában vagy javításában közreműködők,
- ha a szervezet az adatkezelési vagy az adatfeldolgozási tevékenységhez közreműködőt vesz igénybe, a közreműködők

az ibtv. törvény hatálya alá tartozó elektronikus információs rendszereit érintő, biztonsággal összefüggő tevékenysége esetén.

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladatai és felelőssége más személyre nem átruházható. Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy jogosult a közreműködőktől a biztonsági követelmények teljesülésével kapcsolatban tájékoztatást kérni. Ennek keretében a követelményeknek való megfelelés alátámasztásához szükséges bekérni a közreműködői tevékenységgel kapcsolatos adatot, illetve az elektronikus információs rendszerek biztonsága tárgyában keletkezett valamennyi dokumentumot.

A szervezetenél csak olyan személy végezheti az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladatait, aki büntetlen előéletű, rendelkezik a feladatellátáshoz szükséges felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel. A büntetlen előélet követelményének való megfelelést az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy a szervezettel fennálló jogviszonya keletkezését megelőzően köteles igazolni.

A szervezet az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személyt kötelezheti, hogy a szervezettel fennálló jogviszonya alatt a büntetlen előélet követelményének való megfelelést igazolja. Nem kell képzettséget megszereznie annak a személynek, aki rendelkezik a külön jogszabályban meghatározott, akkreditált nemzetközi képzettséggel vagy e szakterületen szerzett 5 év szakmai gyakorlattal.

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy és az elektronikus információs rendszer biztonságával összefüggő feladatok ellátásában részt vevő személyek rendszeres szakmai képzésen, továbbképzésen vesznek részt.

10.1.9. Az elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyelete

Az ibtv. hatálya alá tartozó elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyeletét a Kormány által kijelölt hatóság látja el. A Kormány Nemzeti Elektronikus Információbiztonsági Hatóságként (a továbbiakban: hatóság) a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot jelölte ki.

A hatóság feladata:

- 1) az osztályba sorolás és a biztonsági szint megállapításának ellenőrzése és az ellenőrzés eredménye alapján döntés meghozatala,
- 2) az elektronikus információs rendszerek osztályba sorolására és a szervezetek biztonsági szintjeire vonatkozó, jogszabályban meghatározott követelmények teljesülésének ellenőrzése,
- 3) az ellenőrzés során a feltárt vagy tudomására jutott biztonsági hiányosságok elhárításának elrendelése és eredményességének ellenőrzése,
- 4) a rendelkezésre álló információk alapján kockázatelemzés elvégzése,
- 5) a hozzá érkező biztonsági eseményekkel kapcsolatos bejelentések kivizsgálására irányuló hatósági eljárás megindítása,
- 6) javaslattétel a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmi szabályozását biztosító, a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvény szerinti ágazati kijelölő hatóság részére a nemzeti létfontosságú rendszerem kijelölésére,
- 7) együttműködés a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvényben meghatározott elektronikus ügyintézési felügyelettel a szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatás szolgáltatókra vonatkozó biztonsági követelmények teljesülésének ellenőrzésében,
- 8) kapcsolattartás az elektronikus információbiztonság területén a nemzetbiztonsági szolgálatokkal,
- 9) kapcsolattartás a 19. § (1)-(4) bekezdésében meghatározott eseménykezelő központokkal.

A hatóság eljárásainak általános ügyintézési határideje 30 nap. A hatóság által lefolytatott hatósági eljárás ügyintézési határideje a logikai védelmi kötelezettség teljesítésére irányuló vizsgálat esetén 120 nap.

A hatóság az elektronikus információs rendszerek, és az azokban kezelt adatok biztonsága érdekében jogosult megtenni, elrendelni, ellenőrizni minden olyan, az elektronikus információs rendszer védelmére vonatkozó intézkedést, amellyel az érintett elektronikus információs rendszert veszélyeztető fenyegetések kezelhetőek. Ennek érdekében jogosult:

- 1) az érintett szervezeteknél a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályok teljesülését ellenőrizni,
- 2) a követelményeknek való megfeleléség alátámasztásához szükséges dokumentumokat bekérni, illetve a megküldött dokumentációt felülvizsgálni,

- 3) a biztonsági osztályba sorolást, a biztonsági szint megállapítását vagy a védelmi intézkedéseket ellenőrizni, az ott feltárt hiányosságok felszámolásához szükséges intézkedéseket elrendelni, ezek teljesülését ellenőrizni,
- 4) a központi és az európai uniós forrásból megvalósuló fejlesztési projektek tervezési szakaszában ellenőrizni az információbiztonsági követelmények megtartását,
- 5) hazai információbiztonsági, kibervédelmi gyakorlatokat szervezni,
- 6) a nemzetközi információbiztonsági, kibervédelmi gyakorlatokon felkérésre képviselni Magyarországot,
- 7) véleményezési jogot gyakorolni a kormányzati eseménykezelő központnak az ágazatok közötti, a biztonsági események esetén követendő szabályokról és felelősségi körökről szóló tervezetével kapcsolatban.

Ha a szervezet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályokat nem teljesíti vagy nem tartja be, a hatóság

- 1) köteles felszólítani a szervezetet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelmények és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályok teljesítésére,
- 2) ha az a) pontban meghatározottak ellenére a szervezet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályokat nem teljesíti, az eset összes körülményeinek mérlegelésével bírságot szabhat ki, amely további nem teljesülés esetén megismételhető.

Ha a szervezet költségvetési szerv, és a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályokat nem teljesíti, vagy nem tartja be, a hatóság

- 1) köteles felszólítani a szervezetet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelmények és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályok teljesítésére,
- 2) ha az 1) pontban meghatározottak ellenére a szervezet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályokat nem teljesíti, a szervezetet felügyelő szervhez - ha a szervezet azzal rendelkezik – fordulhat, és kérheti a közreműködését,
- 3) ha az 1) és 2) pontban meghatározottak ellenére a szervezet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályokat nem teljesíti, információbiztonsági felügyelő kirendelését kezdeményezheti.

Ha az elektronikus információs rendszert olyan

- súlyos biztonsági esemény éri vagy
- súlyos biztonsági esemény közvetlen bekövetkezése fenyegeti,

amely a rendszert működtető szervezet működéséhez szükséges alapvető információk vagy személyes adatok sérülésével jár, a kormányzati eseménykezelő központ a védelmi feladatainak ellátása érdekében kötelezheti a szervezetet, hogy a súlyos biztonsági esemény megszüntetése vagy a fenyegetettség elhárítása érdekében szükséges intézkedéseket tegye meg.

10.1.10. Információbiztonsági felügyelő kirendelése

Az információbiztonsági felügyelőt a hatóság javaslatára az e-közigazgatásért felelős miniszter rendelheti ki. Az információbiztonsági felügyelő a fenyegetés elhárításához szükséges védelmi intézkedések eredményes megtétele érdekében intézkedéseket, eljárásokat javasolhat, a szervezet intézkedései tekintetében kifogással élhet. Az információbiztonsági felügyelő pénzügyi kötelezettségvállalásra nem jogosult. Az információbiztonsági felügyelő határozott időtartamra szóló kirendeléséről és a kirendelés visszavonásáról az e-közigazgatásért felelős miniszter gondoskodik. Az információbiztonsági felügyelő tevékenységének szakmai irányítását az e-közigazgatásért felelős miniszter látja el.

Információbiztonsági felügyelőnek az a személy nevezhető ki, aki rendelkezik a feladatellátáshoz szükséges felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel, valamint legalább 3 év vezetői gyakorlattal.

10.1.11. Sérülékenységvizsgálat, biztonsági esemény vizsgálata

A törvényjavaslat a biztonsági események kezelése, a károk mérséklése érdekében megfogalmazza azokat a biztonsági eseményeket, kezelőfunkciókat, melyek értelmében hálózatbiztonsági helyzetértékeléseket, folyamatos 24 órás ügyeletet kell működtetni.

A hatóság az érintett szervezetet kötelezheti arra, hogy sérülékenységvizsgálatot végeztesen, valamint a biztonsági eseményt kivizsgálta. Ha a hatóság kötelezésének az érintett szervezet nem tesz eleget, a hatóság eljárási bírságot szab ki. A törvény hatálya alá tartozó szervezet sérülékenységvizsgálatot, biztonsági esemény vizsgálatát a hatóság felhívása nélkül is kezdeményezhet. A sérülékenységvizsgálatot, illetve a biztonsági esemény vizsgálatát

- a Kormány rendeletében meghatározott állami szerv, vagy
- telephely biztonsági tanúsítvánnyal, továbbá a feladat ellátásához szükséges - jogszabályban meghatározott - szakértelemmel és infrastrukturális feltételekkel rendelkező gazdálkodó szervezet végezhet.

10.1.12. Kormányzati eseménykezelő központ

A Kormány a globális kibertér irányából érkező, valamint az állami és önkormányzati elektronikus információs rendszerek működését biztosító infokommunikációs infrastruktúrát, illetve a szervek nyílt elektronikus információs rendszereit érintő, e törvényben foglalt biztonsági események és fenyegetések kezelése érdekében kormányzati eseménykezelő központot működtet a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős miniszter irányítása alatt.

A szervek a tudomásukra jutott biztonsági események adatait kötelesek haladéktalanul a kormányzati eseménykezelő központ részére továbbítani.

10.2. Adattovábbítás

Adattovábbításnak minősül az adat meghatározott harmadik személy számára történő hozzáférhetővé tétele. Ha a minősített adatot kezelő szerv közreműködő segítségét veszi igénybe, és ehhez a közreműködőnek minősített adatot kell felhasználnia, – a minősítő eltérő rendelkezésének hiányában – a közreműködő részére a minősített adatot kezelő szerv vezetője adja ki a felhasználói engedélyt.

Közreműködő az a természetes személy, aki az állami vagy közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyben segítséget nyújt, és ehhez minősített adat felhasználása is szükséges.

A felhasználói engedély megadása előtt a minősített adatot kezelő szerv köteles ellenőrizni, hogy a közreműködőnél megteremtették-e a minősített adat védelméhez előírt feltételeket.

A közreműködőre az őt igénybe vevő minősített adatot kezelő szerv részére meghatározott személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonságra vonatkozó feltételek vonatkoznak.

A felhasználói engedély nem adható ki, ha a közreműködő nem felel meg a személyi biztonsági feltételeknek. A közreműködő kizárólag a minősített adatot kezelő szervnél férhet hozzá a minősített adathoz, ha a minősített adatot kezelő szerv az ellenőrzése során megállapítja, hogy a közreműködőnél hiányoznak a fizikai biztonságra, az adminisztratív biztonságra vagy az elektronikus biztonságra vonatkozó feltételek.

10.3. A felhasznált irodalom jegyzéke:

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

A minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról

A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

A Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet

Az iparbiztonsági ellenőrzés és a telephely biztonsági tanúsítvány kiadásának részletes szabályairól szóló 92/2010. (III. 31.) Korm. rendelet

A minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet

Az elektronikus információs rendszerek biztonsági felügyeletét ellátó hatóságok, valamint az információbiztonsági felügyelő feladat- és hatásköréről, továbbá a zárt célú elektronikus információs rendszerek meghatározásáról szóló 187/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet

A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény

A minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény és a végrehajtására kiadott

A kormányzati eseménykezelő központ és az eseménykezelő központok feladat- és hatásköréről, valamint a biztonsági események kezelésének, a biztonsági események műszaki vizsgálatának és a sérülékenységvizsgálat lefolytatásának szabályairól 185/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet

Az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvényben meghatározott technológiai biztonsági, valamint a biztonságos információs eszközökre, termékekre, továbbá a biztonsági osztályba és biztonsági szintbe sorolásra vonatkozó követelményekről szóló 41/2015. (VII. 15.) BM rendelet

42/2015. (VII. 15.) BM rendelet az elektronikus információbiztonságról szóló törvény hatálya alá tartozó egyes szervezetek hatósági nyilvántartásba vételének rendjéről

<http://www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf>

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Tóthné Dr. jut. emus Mária Ph.D. - Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.

Nemzeti Köszolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Ügykezelői alapvizsga. Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest - Pécs, Nemzeti Köszolgálati Egyetem 2016.

Nemzeti Köszolgálati Egyetem Ügykezelői alapvizsga tankönyv. Budapest, 2012.

Tapa Barnabás- Hegedűs Tamás: Titkos ügykezelői ismeretek. Nemzeti Köszolgálati Egyetem Budapest, 2014.

11. Nemzetpolitika

11.1. A nemzetpolitika és a nemzetpolitikai stratégia

A magyar állam határai és a magyar nemzet határai nem esnek egybe, ezért az anyaországnak segítenie kell a nemzet tagjai közötti kötelékek erősítését, nemzetpolitikájának a határokon belül és kívül élő nemzettársainak összetartozását, egymás iránti felelősségvállalását.

A Magyar Nemzetpolitika a külhoni magyar közösségek gyarapodása érdekében fogalmaz meg célokat, mert úgy véli, ez által valósulhat meg az összmagyar nemzet felemelkedése. Iránymutatásul szolgál ahhoz, hogy Magyarország hogyan viszonyuljon a külhoni magyarsághoz, milyen alapelvek alapján és hogyan támogassa a külhoni közösségek gyarapodását. A magyar állam a magyar nemzet letéteményese. Magyarország rendelkezik azon állami kerettel, amely nélkül a nemzetpolitika megalapozása és működtetése elképzelhetetlen; ez egyben kiemelt felelősséget is ró a magyar államra.

A nemzetpolitikai stratégia abban különbözik a magyar állam többi stratégiájától, hogy olyan intézkedéseket is tartalmaz, amelyek más államok állampolgárait érintik. A stratégia végrehajtásának számos területe más államok jogrendszerétől, gazdasági lehetőségeitől, politikai akaratától is függ. A nemzetstratégia figyelembe veszi a szomszédos államok jogrendjét, az Európai Unió kisebbségvédelemre vonatkozó alapelveinek keretét.

A Magyar Nemzetpolitika című dokumentum ezeknek a cselekvéseknek a rendszerbe foglalása. A dokumentumban közösen megfogalmazták a nemzetpolitikai kereteket, célokat és irányokat.

A kormányzatban a Magyar Nemzetpolitikáért felelős szervezet a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága. A Nemzetpolitikáért Felelős Államtitkárság Semjén Zsolt, nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes irányítása alá tartozó szervezeti egység.

Az államtitkárság összehangolja a magyar állami szervek és a határon túli magyarság szervezetei és képviselői közötti kapcsolattartást, továbbá figyelemmel kíséri a más közigazgatási szervek feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetpolitikai műveletek végrehajtását, szükség esetén intézkedéseket kezdeményez.

A Magyar Nemzetpolitika fejlesztése a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkárságán, a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) szakbizottságaiban, a Magyar Diaszpóra Tanácsban, a tárcaközi egyeztetéseken, valamint a Nemzetpolitikai Kutatóintézetben folyik.

11.2. Jogszabályi alapok

11.2.1. Az Alaptörvény

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Alapvetés fejezetének D) cikke határozza meg Magyarország felelősségét a határain kívül élő magyarokért.

„Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal.”

11.2.2. A Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről szóló törvény

Magyarország Országgyűlése törvényt fogadott el 2010. május 31-én a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről.

Ebben az Országgyűlés kinyilvánítja, hogy a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, melynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme. Ebből kiindulva az Országgyűlés megerősíti Magyarország elkötelezettségét a magyar nemzet tagjainak és közösségeinek egymással való kapcsolatuk fenntartására és ápolására, és az Európában elfogadott gyakorlatot alapul vevő közösségi autonómia különböző formáira irányuló természetes igényének támogatására.

Az Országgyűlés kötelességének tekinti arra inteni a nemzet ma élő tagjait és a jövőbeni nemzedékeket, hogy a trianoni békediktátum okozta nemzeti tragédiára mindörökké emlékezve, más nemzetek tagjaiban okkal sérelmeket keltő hibáinkat is számon tartva, s ezekből okulva, az elmúlt kilencven esztendő küzdelmeiben az összefogás példáiból, a nemzeti megújulás eredményeiből erőt merítve, a nemzeti összetartozás erősítésén munkálkodjanak. Ennek érdekében az Országgyűlés június 4-ét, az 1920. évi trianoni békediktátum napját a Nemzeti Összetartozás Napjává nyilvánítja.

A Magyarországon és a határon túl élő magyarság kapcsolatainak erősítése, egymás jobb megismerése érdekében az Országgyűlés határozatot hozott az iskolai Nemzeti Összetartozás Napja bevezetéséről.

A határozatban az Országgyűlés felkérte a Kormányt, hogy készítse elő iskolai emléknapp bevezetését a 2010/2011-es tanévtől a Nemzeti Összetartozás Napján. Tekintse át a szomszédos országokba irányuló iskolai tanulmányi kirándulások, a Kárpát-medencei magyar testvériskolák együttműködését annak érdekében, hogy valamennyi közoktatásban tanuló magyar fiatal legalább egyszer a magyar állam támogatásával eljusson a szomszédos országok magyar lakta területeire.

11.3. Cselekvési területek

A cselekvési területek kiterjednek egyrészt Magyarországra, azon belül a magyar közigazgatásra, a magyar társadalomra, a külpolitikára, a támogatáspolitikára.

Kiterjednek másrészt a külföldi magyarokra, a szórványra és a csángókra, a diaszpórára, az oktatásra, a tudományra, a gazdaságfejlesztésre, a mezőgazdaságra, a környezetvédelemre, a turizmusra, a kultúrára és a kulturális örökségvédelemre, a civil szervezetekre, az egyházakra, az ifjúságra, a médiára és a sportra.

11.3.1 A magyar közigazgatás

A nemzetpolitikai stratégia arra épít, hogy a magyar közigazgatásban olyan hivatalnokok dolgoznak, akik elkötelezettek a nemzeti kérdések mellett, ezen belül a külföldi magyarok iránt. A nemzetpolitikai stratégiát a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága fogja össze. A stratégia megvalósítása során együttműködik a többi minisztériummal, háttérintézményekkel, valamint az Országgyűléssel és a Köztársasági Elnöki Hivatallal. Együttműködik továbbá alapítványokkal és civil szervezetekkel.

A nemzetpolitika szemszögéből a közigazgatásban dolgozók két kategóriája különböztethető meg:

- A kifejezetten nemzetpolitikával foglalkozó kormánytisztviselők és közalkalmazottak: a nemzetpolitikai döntéseket közvetlenül készítik elő és hajtják végre. Ebbe a csoportba tartoznak a Nemzetpolitikai Államtitkárság munkatársai, a különböző minisztériumokban, államtitkárságokon dolgozó, a nemzetpolitika egy-egy részterületét működtető kormánytisztviselők.
- A nemzetpolitikai ügyekkel érintőlegesen foglalkozó kormánytisztviselők, közalkalmazottak és önkormányzati alkalmazottak: közvetve vesznek részt a döntéshozatalban vagy a végrehajtásban.

11.3.2. Magyarországi társadalom

Magyarország nemzetpolitikája akkor lehet igazán eredményes, ha a magyarországi lakosság támogatja az állam intézkedéseit. A jó kommunikáció és az alább kiemelt programok hozzájárulnak a magyarországi fiatalok külföldi magyarokról szerzett ismereteinek bővítéséhez, a külföldi magyarok iránti rokonszenv megerősödéséhez.

11.3.3. Magyarság Háza

A Magyarság Háza egy olyan többfunkciós intézmény, amely az egységes magyar nemzet bemutatását, megismertetését tűzte ki céljául. A Magyarság Háza egy komplex kulturális bázisa a külföldi magyarságnak. Az intézmény egyszerre gyűjti és feldolgozza a világban élő magyar közösségekről, személyekről, teljesítményekről szóló ismereteket, másrészt tudásközpontként

is működik, amely ezeket az ismereteket kiállítások, programok, rendezvények, kiadványok formájában tovább is adja. Feladata korszerű módon bemutatni a külhoni magyarság értékeit.

11.3.4. Határtalanul! (osztálykirándulási program)

Az Országgyűlés 2010. október 18-án országgyűlési határozatot fogadott el az iskolai Nemzeti Összetartozás Napja bevezetéséről, a magyarországi és a külhoni magyar fiatalok közti kapcsolatok kialakításáról és erősítéséről a közoktatásban, valamint a Magyarország határain kívül élő magyarság bemutatásáról. A Magyarországon élő és a külhoni magyarság kapcsolatainak erősítése, egymás jobb megismerése érdekében a Kormány előkészítette az iskolai emléknapi bevezetését a 2010/2011-es tanévtől a Nemzeti Összetartozás Napján. Az emléknapi a trianoni döntésről szóló iskolai megemlékezések mellett a Kárpát-medencei magyar testvériskolai és diákközösségi kapcsolatok elmélyítését segíti elő.

A Kormány áttekintette a szomszédos országokba irányuló iskolai tanulmányi kirándulások, a Kárpát-medencei magyar testvériskolák együttműködésének, különösen a cseretáborozásoknak a tapasztalatait, és ezek alapján elkészítette a Határtalanul! országos programot.

11.3.5. Egyszerűsített honosítás

A honosítás a magyar állampolgárság megszerzésének egyik jogcíme, célja a magyar állampolgárság megszerzése az azzal járó jogok gyakorlása, illetve kötelezettségek teljesítése érdekében. Egyszerűsített honosítását az a nem magyar állampolgár kérheti, aki soha nem rendelkezett magyar állampolgársággal, és akinek felmenője magyar állampolgár volt, illetve valószínűsíteni tudja magyarországi származását és magyar nyelvtudását igazolja. Továbbá kedvezményesen honosítható az a nem magyar állampolgár, aki legalább tíz éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az állampolgársági kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, vagy öt éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az állampolgársági kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, és közös gyermekük született. Természetesen a magyar nyelvtudás igazolása az ő esetükben is elvárt. A magyar nyelvtudás igazolásától el lehet tekinteni cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személyek esetében.

Az egyszerűsített honosítási, visszahonosítási ügyekben miniszteri előterjesztés alapján a köztársasági elnök dönt.

11.3.6. Hatékony támogatáspolitikai

A külhoni magyarok identitás megőrzésére irányuló erőfeszítéseinek Magyarország általi anyagi támogatása, amely elsősorban a közösségek gyarapodását biztosító intézményrendszer működését hivatott biztosítani.

11.3.7. Bethlen Gábor Alap

A Bethlen Gábor Alap elkülönített állami pénzalap, amelynek célja a Magyar Kormány nemzetpolitikai stratégiájához kapcsolódó célok megvalósulásának elősegítése. Kiemelt feladata a külföldi magyarság szülőföldjén történő egyéni és közösségi boldogulásának, anyagi, szellemi gyarapodásának elősegítése, és kultúrájának megőrzése érdekében támogatások nyújtása. Feladata a támogatások igénybevétele és hatékony kihelyezése céljából átlátható pályázati rendszer működtetése. Az Alapkezelő tevékenységével hozzájárul a világ összmagyarsága nemzettudatának erősítéséhez, a magyar-magyar kapcsolatok ápolásához. A Bethlen Gábor Alap pénzeszközeinek kezelését a 2011 áprilisában létrehozott nonprofit gazdasági társaság, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. végzi.

11. 4. Magyar–magyar kapcsolattartás, párbeszéd

11.4.1. Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT)

A legfőbb magyar-magyar politikai egyeztető fórum, amelyet a parlamenti, illetőleg tartományi képvisellel, valamint az Európai Parlamentben mandátummal rendelkező határon túli magyar szervezetek, a magyarországi parlamenti pártok, a Magyar Kormány, valamint a nyugati magyarság képviselői alkotják (1999. február 20-án alakult meg).

11.4.2. Magyar Diaszpóra Tanács

A világon szétszórtságban élő magyarság szervezeteinek közös fóruma, amely a diaszpórában élők sajátos igényeit és érdekeit tartja szem előtt, valamint megteremti a diaszpóra magyarságának önálló képviselőségét (az első tanácskozásra 2011-ben került sor)

11.4.3. Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma

A Magyar Állandó Értekezlet kiegészítése a parlamenti együttműködés dimenziójával (az először 2004-ben összehívott testület működése háromszintű szervezeti szerkezetben történik).

11.4.4. Az Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottsága

A törvényhozás 2011 óta működő, nemzetpolitikával foglalkozó önálló, kötelezően létrehozandó állandó bizottsága, mely kapcsolatot tart a határon túli magyarság társadalmi és politikai szervezeteivel, figyelemmel kíséri a magyar nemzetpolitika eseményeit és a nemzetpolitikával kapcsolatos tevékenységet végző intézmények munkáját.

11.5. A felhasznált irodalom jegyzéke

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

A nemzeti összetartozás melletti tanúságtételről szóló 2010. évi XLV. törvény

Az iskolai Nemzeti Összetartozás Napja bevezetéséről, a magyarországi és a külföldi magyar fiatalok közti kapcsolatok kialakításáról és erősítéséről a közoktatásban, valamint a Magyarország határain kívül élő magyarság bemutatásáról szóló 101/2010. (X. 21.) OGY határozat

A magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény

A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény

Nemzeti Közzolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2016.

Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

Patyi András – Varga Zs. András: Általános közigazgatási jog Dialóg Campus Kiadó, 2009.

Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016.

Rendészeti szakvizsga 2012

Budapest, RASZB